I
4844

2004

ԲԵՄԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԲԱՅԿԷՄԷՆ ԼԵՄՈՒԻ։

Յորմնեալ 'ի Հայր Միքայէլ վարդապետէ
Համիէանց։

Ի այժմ Նորոգ Հմտաւորեալ աշխատութիւնքեամբ Նորին
առ 'ի դիւրութիւնէ ուսանողաց։

Տպագրեալ Հրամանաւ գերապատիւ Աբբայհօր
Ստեփաննոսի երկրորդի Աղոնց։

'Ի հայրապետութիւնէ տէն Յովանէսեայ հայոց կաթուղիկոսի։

Յամի տէն 1801 · 'ի Մայիսի 7։ Իսկ ըստ հայոց
թուականին · ՌՃԾ։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
СОФИЯ

'Ի ՎԵՆԵՏԻԿ։
'Ի ՎԱՆԱՍ ՍԲԲՈՅՆ ԶԱՔԱՐԻՈՒ։
Հրամանաւ մեծատարոյ։

4844
46-47
ՄԽՍ ԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ГСС Библиотека
ZUUՊ-Арм.ССР
Ա. անվան
36869-66

Յառաջաբանութիւն :

Ի դժուարինս դիւրաւ ընթանալ՝ հնարից պէտք են. յոյր սակս յո՛ և իցէ դժուարին գործս՝ պէտպէս հնարս հնարեցին մարդիկ՝ առ դիւրացուցանելոյ զայն : Եւ քեզի 'ի մէջ ամենայնի դժուարին ինն է արուեստն ուղղախօսութիւն հնարեցին և յաղագս այնր հնարս դիւրացուցիչս նորին , այն է գործին քերականութիւն : Որք զառաջինն ձեռն արկին 'ի նոյն , անկատարս յօրինեցին . որոյ վասն ջանացան յետինք կատարելագործել զայն . բայց յառաւելն քերիչ՝ ոմանք զկոպարաւ անցին , մինչև լինել անմերձենալի . և ոմանք զարտուղի եղին , մինչև հակառակիլ հանդամանաց լեզուի :

Զ այս տեսեալ մեր՝ նորոգ յօրինեցաք զգործ ի քերականութիւն յամի տն 1779 : Եւ առ քաջ մարդելոյ զուսանօղն 'ի կատարելութիւն լեզուիս մերոյ , յաձախեցաք 'ի նմին զկանոնս , և ՚ի կանոնաց զբազմադիմի օրինակս 'ի գրոց նախնեաց . և յանձնեցաք կառավարութիւն ուսուցչաց , ՚ի օրինի առաջնորդել նոցա՝ ուսանողաց : Բայց քանզի այն յաձախութիւն կանոնաց և օրինակաց որչափ յարդարէր զվարժութիւն կատարելութիւն հայկական լեզուի , այնչափ երկարէր զքանս ուսումն նասիրութիւն նորավարժից , կամեցաք այժմ զնոյն զայն քերականութիւն նորոգ ինն համառօտութիւն 'ի լոյս ընծայել՝ առանց փոփոխելոյ զկարգ նր , և առանց շփոթելոյ զընթացս նորին . բայց եթէ 'ի սակաւ տեղիս , յորս ընդարձակէին բանք . և առաւելուին կանոնք , և յորդեալ զեղուին օրինակք :

Եւ զայս յաժարեցաք առնել՝ առ հեշտ գանձելոյ համ բակաց զուսումն քերականութիւն 'ի միտս իւրեանց : Գիտելով՝ թէ 'ի մարդել նշ 'ի սոյն բարոք՝ քաղցրասցի 'ի քիմն նոցա առաջինն այն իբր հաստատուն կերակուր : Բայց սակայն յաւելում ևս ասել , թէ ոչ առաջինն այն , և ոչ այս յետին կարեն օգտել ինչ ուսանողաց , եթէ ուսուցիչք ոչ առաջնորդեսցեն ըստ կանոնաց :

Առաջին կանոն ուսուցչին է կամին ուսուցանել։ Եթէ այս կամքն կայցէ 'ի նմա, սոյն այս ինքնին ցուցանէ, թէ զիարդ պատ է առաջնորդել. մինչև նաև զբնաշիտան կարել նմա տրել, և զանփոյթսն 'ի փոյթ վառել. ոչ 'ի բազումն տեսաք, և տեսանեմք։ Երկրորդ կանոն ուսուցչին է պահել զկարգ 'ի դասասացութեան. նախ՝ զդիւրինսն առաջն դնել. և ապա զդժուարինսն ծասքելով իմն մատակարարել. և ոչ թէ խառն 'ի խուռն 'ի միասին շփոթել. ապա թէ ոչ՝ աշխատի բազումն, և ուսանողն շահի սակաւս. մինչև լքանիլ նմա երբեմն իսպառ, և լքանել յիւրմէ զուսումն։ Իսկ եթէ ըստ կարգի ընթացցի, աշխատի սակաւ, և ուսանողն շահի բազում. մին բերկրի յարդիւնս վաստակոց իւրոց. և միւսն ցնծայ 'ի գիւտ արուեստին իբր 'ի գիւտ պատուական գանձու։ Եթէ և գիտաւորուն իւրեանց իցէ բարի, երկոքին ևս ընկալցին յայլ ըզբարիս։

Կերպարան տաւրոյ՝ ապրեալ յանեղէն.
Արեարովպոյ մեծի՝ ձեռ սամբ լուսեղէն:

ԲԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅԿԱԶԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ։

ԲԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵՆԻ Է ՈՒՍՈՒ-
ցանել մարդոյ ուղիղ կարգել զխօսս։
Է։ քանզի խօսք մարդկան կազմին 'ի բա-
ռից, քերականուն յայնժամ ուսուցանէ ուղիղ խո-
սիլ, յորժամ զբառսն ըստ կանոնաց կարգաւորէ.
Էրդ՝ 'ի խօսս մարդկան ուղիղ ցեղք բառից դտանին։
Ա՝ նախ՝ անուն, որ նշանակէ զիրն. ասպէս, մարդ. գար.
բարի. ևն։ Դերկրորդ՝ դերանուն, որ ցուցանէ զդէմս
իրացն. ասպէս, ես. դու. նա. ևն։ Դ՝ երրորդ՝ բայ, որ
զառաս կամ զգիրս իրին նշանակէ ըստ ժամանակաւ. ասպէս,
գրիչ. գնամ. խօսիմ. ևն։ Չորրորդ՝ ընդունելուն,
որ նշանակէ զիրն ըստ գործողութեան. ասպէս, գրիչդ. գնա-
ցեալ. ևն։ Հինգերորդ՝ նախադրութիւն, որ զպարագայս
իրին նշանակէ. որ, 'ի Վերայ նորա. վասն քաջութեան. ևն։
Վեցերորդ՝ մակբայ, որ զեղանակս գործոցուն նշա-
նակէ. որ, արագ ընթանայ. գայ 'ի Վերուստ. ևն։ Եօթ-
նեերորդ՝ շաղկապ, որ զբառս և զբանս 'ի միասին շաղ-
կապէ. որպիսի են բառքս. և. զի. սակայն. եթէ. ևն։
Ութերորդ՝ միջարկութիւն, որ զգիրս հոգւոյն ցուցանէ.
որ. վա՛յ. ո՛հ. ևն։

Ա յսոքիկ ութ ազգք բառից կոչին մասունք բանի. զորոց
խօսի քերականութիւնն յերիս մասունս։ Յառաջնումն
պարզապէս առաջի դնէ զգործածութիւն սոցա. յերկ-
րորդումն քննէ զորպիսութիւն սոցին. իսկ յերրորդումն
խօսի զհամաձայնութիւնէ սոցա ըստ միմեանս. ցուցուցանել
մեք ունիմք կարդել զայս քերականութիւն։

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ։

Յաշտպս գործածումն մասանց բանի։

Այս մասն քերականութեան պիտանի է քան զայլսն և հարկաւոր. զի է դուռն լեզուիս Հայոց. և զ գործածման համարձն բառից. մի՞ զի՝ սմա պատրաստին, և որպէս թէ տաշին և կոկին՝ ամ՛ աղդք բառից՝ ի ձեռն հոլովից և խոնարհմանց և դասաւորութեանց։ Զպա որք միանգամ կամին ուսանիլ զլեզուս Հայոց, արժան է նոց սրտի մտաւոք՝ ի սոյն դեգերիլ, և զամ գրեալս՝ ի սմա՝ ի յիշողութեան դանձել, նախ՝ զհոլովս անուանց. և ապա զայլսն։

ԳԼՈՒԽ. Ա.

Յաշտպս հոլովման Հանուանց։

Անուանք պէսպէս ձևանան՝ ի գործածութիւնս իւրեանց. որպէս անունս աշխարհ՝ տասն օրինակաւ կարի ձևանալ՝ ի խօսակցութիւն. գր, ց. ցի. յց. զց. յցի. զցի. ցաւ. զցաւ. յցի. ով ց։ Կամ՝ ցք. ցաց. ընդ ցս. զցս. յցաց. զցաց. ցօք. զցօք. յցս. ով ցք։ Եւ այսպիսի փոփոխութիւն մի և նոյն անուանս կոչի՝ հոլով։ ըստ որոյ ասեմք. ուղղական հոլով. սեռական հոլով. տրական հոլով. հայցական հոլով. բացառական հոլով. պատմական հոլով. գործիական հոլով. պարառական հոլով. ներգոյական հոլով. կոչական հոլով։

Եւ այս հոլովք՝ յամ՛ անուանս ոչ են միօրինակ, այլ բազմապատիկ. զի ոմանք յանուանս՝ ի հոլովիսն եզերին՝ ի. է. ոմանք՝ ի. ոյ. ով. ոմանք՝ ի. ան. ամբ. սոյնպէս և այլք։ Եւ այսպիսի պէսպիսութիւք վերջաւորութեց զանազան անուանց՝ կոչին հոլովմունք անուանց. և են քսան. որոց չորեքտասանքն ասին հասարակք. իսկ վեցքն՝ յատուկք։ Որոց զօրինակս ունիմք դնել ասա կարգաւ։

Յաղագս հաստատակ հոլովման անուանանց։

Օրինակ առաջին հոլովման։

	Եզակի։	Յոգնակի։
Յաղագական.	Բառ.	Բառք.
Սեռական.	Բառի.	Բառից.
Տրական.	Բառի. 'ի բառ.	Բառից. 'ի բառս.
Հայցական.	զ Բառ.	զ Բառս.
Բացառական.	'ի Բառէ.	'ի Բառից.
Գործական.	զ Բառէ.	զ Բառից.
Գործիական.	Բառիւ.	Բառիւք.
Գործառական.	զ Բառիւ.	զ Բառիւք.
Ներգոյական.	'ի Բառի. կամ 'ի բառ.	'ի Բառս.
Կոչական.	ով Բառ։	ով Բառք։

Ընդ այսու օրինակաւ պարունակին քեզմ անուանք. որոց 'ի հոլովին՝ ոմանք անկորուստ և անփոփոխ պահեն զձայնաւորս տառանն՝ յորս յանգին. զոր օրինակ։

Էլեստ,	ախտի.	Ախտ. մարդ։
Էրքայ,	արքայի.	Թագաւոր. փարեղան։
Բան,	բանի.	Բան. խօսք. պէտք։
Բանտ,	բանտի.	Բանտ. գնդան։
Գահ,	գահի.	Թագոր. աթոռ։
Գան,	գանի.	Օրէն. դեղեկի։
Դաշտ,	դաշտի.	Դաշտ. օվայ։
Զարմ,	զարմի.	Ցեղ. ազգ. սերնդի։
Զբահ,	զբահի.	Զբաղ. սինոսղէնտ։
Ընծայ,	ընծայի.	Ընծայ. էրեշկէշ։
Կաթնայ,	կաթնայի.	Կայանէն. խաղան. ընկնմէրբ։
Կայմ,	կայմի.	Սերբէն. գերբեյի։
Կարթ,	ի.	Գլխայ։ հատ՝ չէնիկէշ։
Կրիայ,	ի.	Կրայ. ռօսպաղի։
Խսկայ,	ի.	Սկայ. կէօվլաբէլի։
Հատ,	ի.	Կարգով խօսած երկնկէկ բան։
Հատագայթ,	ի.	Հատաղ. ղէօհլէ։
Մայր,	ի.	Մամ ժոռ։

Մարտ,

Պարտ, ի. Պապերապետ. ձենկ։
Պպասատ, ի. Օգնուել. երարքմ։
Շղթայ, ի. Շղնայ. գինձել։
Պնահ, ի. Պաշալայ. մաշալ։
Պայլ, ի. Պալ. առապայ։
Պանձ, ի. Գէմ. թեղիեն։
Պասատ, ի. Դախ. հրեսրշ։ հա՝ գօտ։
Սրահ, ի. Բանի. հայանի. սալոտ։
Պաշխ, ի. Պաշխ. մանելի։
Պարմ, ի. Սուաղ բոնելու ներտ։
Բաղցրաբան, ի. Հնուաղ լեզու. անուաղ խոսող։
Բայլ, ի. Բալ. ապրմ։
Բարթ, ի. Ծուգր օձ. նաձ երլանը։
Բրհեսատ, ի. Հրեսեսա. գինանան։
Բդեշխ, ի. Փաշայ. պեյ։
Լուսաղգեստ, ի. Լուսով պատած։
Գերպ, ի. Սօվուխ. արալբիս։
Յամեմ, ի. Բեղնիշ օրեու։ հա՝ պահար։
Յամետ, ի. Գալան. անդեր. էյեր։
Լետ, ի. Լեպ. օր։
Լժդեհ, ի. Ղարիպ, կամ խարիպ։
Շեղջ, ի. Դենղ. երդրն. գիամ։
Սեռ, ի. Հգ. սինանլի։ հա՝ պօյմը։
Ցեղ, ի. Ցեղ. ազ։ հա՝ ներարլեա։
Փսխ, ի. Լենիեուի. սահան։
Հաղէ, ի. Հաղէ. պօղան։
Խալուէ, ի. Լաղ աղաձեի պէս ծառ է։
Իժ, ի. Ինիերքի երլանը։
Հլոճ, ի. Հլոճ. կալրճ։
Հլոզ, ի. Գլուխ էգ այծ. լեռեիճ։
Հոզլոզ, ի. Օրել. քեղիկ։
Դոյ, ի. Լ. էակ. բան մը։ հա՝ երգաճ բան։
Դէլոյ, ի. Դէլոյ, ոնգ ներքի կեն էմ մայր։
Դոն, ի. Բաղատուս ֆուկ։
Օրհ, ի. Օրհ. դուրքան։
Սոր, ի. Հրունճ. պուճախ։ հա՝ խանդ։
Գոփաճոյ, ի. Ղէրեճով. սարաճ և հոկաճ։
Գոլով, ի. Գիսուս. գէվր։

Ելոտ,	ի.	Սելեվկ։ հա՝ սելևկիա ղինած։
Տող,	ի.	Տող. կարգ. սեղ։ հա՝ պեղելն։
Ելրօտ,	ի.	Հրծելու սեղ. եաղլայ։
Օնօտ,	ի.	Օնոտ. ելենեն։
Կրօն,	ի.	Կրոնչ. մեանպ։ հա՝ ասելն։
Յօտ,	ի.	Սեկերի կամ այծոտ սիրիա։
Ցօղ,	ի.	Հանդունեցրու խաղ։ հա՝ կապ։
Ցօն,	ի.	Ցոն. ղինելն։
Գիւտ,	ի.	Գոնելը. հնարչ. գիեանպ։
Գրկիւղ,	ի.	Ա՝ախ. ցօրչու։
Սրբուր,	ի.	Սուրոտ. վայլախ։

Ամանք կորուսանեն զձայնաւոր տառան, յորս յանգին. զոր օրինակ։

Ղտեան,	ատեանի.	Տեվան։ հա՝ տիվան աղալարը։
Լեարդ,	լերդի.	Ղեերի անուացը։
Խաչաղգեաց,	ղգեցի.	Խաչ կուգած. կաչլը։
Մատեան,	մատեանի.	Մեծ գիրչ։
Մեհեան,	մեհենի.	Կուռի տուն։
Վայրկեան,	վայրկենի.	Հինեաքն մը. ինարիկ։
Ռիծ,	ռծի.	Լեռչ։ ղերրչ։
Գիծ,	գծի.	Խաղ. ելեղելը։
Դլեին,	դլենի.	Գոնուղ պաղերը։
Խիղճ,	խղճի.	Խղճմտանչը զարնելը. զիամելն։
Կիրճ,	կրճի.	Ելեղուց. ելելու. պոչալ։
Ձիր,	ձրի.	Պախշելը պուճաճ բան։
Բրուտ,	բրտի.	Բրուտ. չելոմլելիճ։
Դուքս,	դքսի.	Պեց. գաղայ։ հա՝ ուրասկեր։
Խուլ,	խլի.	Խուլ. սաղեր։
Խումբ,	խմբի.	Պելոլեակ. սիրիա։
Խուց,	խցի.	Խուց. պղչի օրայ։

Ամանք փոփոխեն զձայնաւոր տառան՝ յորս յանգին. զոր օրինակ։

Գմբեթ,	գմբեթի.	Բուրպպե, կամ խուրպպե։
Էջ,	էջի.	Էջ. գրաճ ելղելի կելս երեսը։
Խենէշ,	խենեշի.	Խուրփակ ելեցող։
Կետ,	կետի.	Կելո. նոչպայ։

Օղջէ,	ուղջէշի.	Ո՛ւռ. ձեղ. պալ։
Պատճէն,	պատճենի.	Ցորնի առաքեալ։
Յանդէս,	հանդիսի.	Ամբոխ. ղինեալ. սալեանաւք։
Էն,	հինի.	Ցերեկի. ղուռանոց։
Վէճ,	վիճի.	Ո՛ւռճաքէլէ։ Առ՝ պաշայ։
Իղձ,	ըղձի.	Փափաք. մել։
Փախստեայ,	փախստէի.	Փախչող. խաչղէն։
Արոյր,	արուրի.	Դեղին պղինձ. փիրինձ։
Յամացոյց,	ցուցի.	Յամացուց. ասկաղ։
Խրախոյս,	խուսի.	Յորդորանք. կանչելով սիրտ պալը։
Կոյտ,	կուտի.	Դեղ. եղշեն։
Յամբոյր,	բուրի.	Յամբուռ. պուռ։ Առ՝ հաղչ։
Հեղոյս,	հեղուսի.	Գաս. մըն. ենկոնը։
Նշոյլ,	նշուլի.	Բարակ շաւղ. ղեօղլէ։
Ողջոյն,	ողջունի.	Բարի. սէլամ։ Առ՝ պիւլիւն։
Տոյժ,	տուժի.	Ո՛ւրուհ։ Առ՝ ղարար։

Ընդեղականք։

Ընթք,	թից.	Ազնիւ. պուռվայ։
Երէ,	եւից.	Իրաւեալ. հըմբեղ։ Առ՝ ծար։
Ինջոյք,	ջոյից.	Օ՛ինանէ։ Առ՝ մեշէլեա։
Խօսք,	սից.	Խօսք. ղրուց. սէօզ։
Դրաշք,	շից.	Դրաշք. մուճիւղէն։

Օրինակ երկրորդ հոլովման։

Անշեղ։		Յոգնական։	
Ա՛ղ.	Բաղաք.		Բաղաքք.
Ա՛ռ.	Բաղաքի.		Բաղաքաց.
Տրա.	Բաղաքի.	'ի քաղաք.	Բաղաքաց. 'ի քաղաքս։
Հայոց.	զ՝Բաղաք.		զ՝Բաղաքս.
Բաց.	'ի՝Բաղաքէ.		'ի՝Բաղաքաց.
Գործ.	զ՝Բաղաքէ.		զ՝Բաղաքաց.
Գոր.	Բաղաքաւ.		Բաղաքօք.
Գոր.	զ՝Բաղաքաւ.		զ՝Բաղաքօք.
Ելէ.	'ի՝Բաղաքի, և՝ 'ի քաղաք		'ի՝Բաղաքս.
Լուծ.	ոչ՝Բաղաք։		ոչ՝Բաղաքք։

Ընդ

Ընդ այսու օրինակաւ սպարուսնակին բազում ան-
ուանք. որոց 'ի հոլովիլին՝ ոմանք անկորուստ և ան-
փոփոխ պահեն զձայնաւորս տառին՝ յորս յանդ լին.
զոր օրինակ։

Գարակ,	ի.	Գիքիրլիկ։ Կա՝ սրտ։
Խորժակ,	ի.	Հաղ. խօշ. Ղիրէ. ելչահ։
Ռասան,	ի.	Սեձեմ. կոնան։
Ընձան,	ի.	Գարբէ կմ ֆիրէ ղինաձ պարկեր։
Լազան,	ի.	Ամ լասկան. հասուղ։
Հաժակ,	ի.	Գասաղ։ Կա՝ գասաղնով գինի։
Հաժանաղար,	ի.	Փայ բաձին ընօղ։
Հանակ,	ի.	Հանակ. օրկոս։
Հարերար,	ի.	Ամ ղեկուրեի ընօղ։
Հուրաստան,	ի.	Ծաղկոց. պանձայ։
Գազան,	ի.	Գազան. ձանուանար։
Գաւառ,	ի.	Լայնեայ. այալեր։
Գերան,	ի.	Գերան. փերքի։
Գեսպան,	ի.	Գեսպան. ելչի։
Յրիտասարդ,	ի.	Յրիկ մարդ՝ 'ի եբ ամ՝ 'ի ֆս։
Օաւակ,	ի.	Որդի. երլաս։
Մանչկինակ,	ի.	Մանրամայ. բաղլըխ։
Ինչան,	ի.	Ինչան. հեօքիմայար։
Սաւար,	ի.	Մուն. ֆարանլըգ։
Սրան,	ի.	Ղարար։ Կա՝ եկեղեցոյ խորան։
Ասակ,	ի.	Ամրեն։ Կա՝ պոյ։
Ինձան,	ի.	Շրխանայ. շարաբիանայ։
Ղենջակ,	ի.	Փենջիր. գեղարքմալ։
Հաշակ,	ի.	Լամ. լեղլեն. լեղլեր։
Մաձակալ,	ի.	Մաձը բռնօղ։
Մշակ,	ի.	Մշակ. էրկնձի։
Յատակ,	ի.	Տակ. գեղրին։ Կա՝ քարշ։
Յարկ,	ի.	Օրնախ։ Կա՝ պանի ֆուձի։
Լամակ,	ի.	Ցուաղլի. մեկրեաղ։
Շրջան,	ի.	Պուրա. պիվր։ Կա՝ պայրի։
Ուռկան,	ի.	Ղարիան. ըղրըղ։
Պաշտգամբ,	ի.	Հայան։ Կա՝ զահնիզիր։
Պատգամ,	ի.	Գիրեամ։ Կա՝ խաբար։

Ինջան, ի. Ինձոց. փոքրուկայ:
Անական, ի. Անդրդի: Եւ՝ վանականայր:
Իշապ, ի. Ագռէր: Եւ՝ մեծ օձ:
Բան, ի. Բան. գործք:
Տեսակ, ի. Տեսակ: Եւ՝ դիմագիր: Եւ՝ ազգ:
Փաղաք, ի. Լոցուցա. խաղաղեա.
Զգաստեաց, ի. Զգաստի գլուխ:
Շակերտ, ի. Աշակերտ. դպրատուր:
Երդ, ի. Երդ. խալէ:
Եւեռ, ի. Համ. էնդսէր. մբռ:
Ենկեր, ի. Ենկեր. եարան:
Ապտեր, ի. Փէնեռ. Եւ՝ մաղաքայ:
Պատկեր, ի. Պատկերդ. սիրելի:
Տոհեր, ի. Ոստ. դեօրկէ:
Զբիւս, ի. Զեօթլեան: Եւ՝ զէպել:
Քիս, ի. Կելենձի մռէը:
Եւելոդ, ի. Աւելցուած: Եւ՝ աւելի:
Դրաշխաւոր, ի. Դրաշխաւոր. դեքիել:
Օլիսոր, ի. Ղենձի. ազգատոհ:
Թակոյկ, ի. Ալոր դեռ:
Սարտոց, ի. Սարդուց. էյէ:
Աղուոր, ի. Անուշաբ: Եւ՝ ընբրաղի:
Ոգևոր, ի. Ոգեաց դիւրեալների. բուսկանի:
Օտոց, ի. Պուսայեձի դանակ:
Զկնոր, ի. Զուկ բռնող. պալըքճի:
Միջոց, ի. Գրալբոր: Եւ՝ օրինակ:
Ուղևոր, ի. Ճամբորդ. ելեալ:
Աստակաւոր, ի. Աշխատող. ելնի դաղող:
Ոռ, ոնի. Ոռ: Եւ՝ ոտ. ոտ:
Բոլ, ոնի. Ընչ. երդիկ:
Եզու, ոնի. Եզու: Եւ՝ ազգ:
Սրատուռ, ոնի. Սրաբոր գուռնող:
Եզու, ոնի. Եզու, որ մեղր հեղնէ:
Աշխատու, ոնի. Ամելնձի:
Երակացու, ոնի. Բոյ հեղող:
Երարկու, ոնի. Բոյի լալ:
Անարախոս, ի. Եղան ծանաբ: Հրդեհրդացող:
Ղոր, ի. Ուռոր. խոռվելի:

Ոմանք կարուսանեն զձայնաւոր տառսն, յորս յանգին. զսր օրինակ։

Գ՝հեակ,	ահեկի.	Զախ. ուլ դին։
Գ՝ոբանեակ,	նեկի.	Ծառայ. խոշանիէնէար։
Դ՝այեակ,	դայեկի.	Ծրծմոր. սիրասանայ։
Դ՝ղեակ,	դղեկի.	Սըղբնիդ ըլլալու խալէ։
Մ՝անեակ,	մանեկի.	Պշոյ. ոսկի հալնայ վէրէ։
Մ՝աշկեակ,	մաշկեկի.	Փէօսրէրի։ Խա՝ կաղէնէ հագուստ։
Ոտեակ,	դեկի.	Ոտքի. օղուլ։
Ջ՝օրեակ,	ըեկի.	Մանր չէրերէնէ։
Ս՝ենեակ,	նեկի.	Լոյս. օրայ։
Ք՝առամանեակ,	նեկի.	Կերդանէլէն։
Ք՝եռնակիր,	կրի.	Ք՝էռ կուսոր. հանալ։
Ք՝ժիշկ,	բժշկի.	Ք՝ժիշկ. հէքիմ։
Գ՝աւիթ,	գաւթի.	Բակ. խա՝ սուրբայ։
Գ՝րիչ,	գրչի.	Գրաղըճի։ խա՝ խալէմ։
Դ՝ահիճ,	դահճի.	Ճէլլատ։ խա՝ էսասխանճի։
Դ՝արբեն,	դարբնի.	Դ՝արբին. էլէնկեր։
Դ՝պիր,	դպրի.	Քէսանիպ։ խա՝ գրիչայու։
Կ՝ոշիկ,	կոշկի.	Ոտից աման. չէքմէ։
Յ՝ալածիչ,	ծչի.	Յ՝ալածող։
Մ՝ահիճ,	մահճի.	Լասնակ. գէօշէկ։
Մ՝ըրիկ,	մրրկի.	Մ՝ըրիկ. քոնոբիկ. խայ։
Ն՝ենդամիտ,	մտի.	Յիլլէպազ։
Ն՝իզ,	նգի.	Սէրբիւ։ խա՝ դէսանիւ։
Շ՝աւիղ,	շաւղի.	Յէրտ. ճամբայ. իզ։
Շ՝իրիմ,	շիրմի.	Գ՝էրէզման. մէղար։
Պ՝արակից,	կցի.	Պարտ ընկեր։ խա՝ պէօլէնտաշ։
Պ՝արզամիտ,	մտի.	Յիլլէսիզ։ խա՝ պէծու։
Պ՝արիսպ,	բսպի.	Պարեսպ. հիսար։
Ջ՝իլ,	ջլի.	Ջ՝էղ. սիներ։
Տ՝իկ,	տկի.	Տիկ. խանում։
Փ՝իղ,	փղի.	Փիղ. Քիլ։
Ք՝իլ,	քլի.	Ք՝իլ. սէրկ։
Ղ՝ամուկ,	աղմկի.	Պ՝էլէլէք. ձայնասէ։
Ակնդուկ,	սկնդկի.	Ցիռոյ։ խա՝ պօշտիշ եղոյծ կին։
Սարուկ,	սարկի.	Բոայէ. գէօշէկ։

Պ՝հուկ,

Հուկ,	վհկի.	Ճապաղիեաբ։
Զրուկ,	աղբկի.	Զրբոնի. սիլլիեկ։
Բրուրմ,	քրմի.	Պատան. ցա էսոքի փանանայ։

Ամանք փոփոխեն զձայնաւոր տառեն, յորս յանգին. զոր օրինակ։

Դեմ,	դիմի.	Սապանայ։
Լիմեն,	հիմենի.	Որս օգայ ուս ինքանայ։
Դետ,	դիտի.	Ինչանիս։ Եան՝ գաղրաբ։
Սեղասասեր,	սիրի.	Սեղբ սիրող։
Սեգ,	միգի.	Սղուշ. պուսանն։
Սոմեղեն,	զինի.	Սոն։ Եան՝ զանուելու մոմ։
Զեգ,	ուիգի.	Սղբանա։
Դրիմ,	գրոմի.	Բրբելաղը. (գաթ է)։
Հովիմ,	հովոմի.	Հովեմ. գոպան։
Ուղեցոյց,	ցուցի.	Լուսաուուղ ճամբու։
Պարագոյր,	գուրի.	Փերրոնք։ Եան՝ ճիպենլիք։

Ընեզահանք։

Գաղանք,	նաց.	Ղաղանդ. իրիճայ։
Բաղձանք,	նաց.	Սուրբաբ. էղիս. կաաաս։
Լանջք,	ջաց.	Կուրծք. ինքան։
Գեանք,	կենաց.	Կեանք. էսդիր։

Օրինակ երրորդ հոլովման։

Եզակի։		Յոգնակի։	
Գաղ.	Գետ.		Գետք.
Գեա.	Գետոյ.		Գետոց.
Գրա.	Գետոյ.	'ի գետ.	Գետոց. 'ի գետս.
Լայց.	զ Գետ.		զ Գետս.
Բաց.	'ի Գետոյ.		'ի Գետոց.
Ցաբ.	զ Գետոյ.		զ Գետոց.
Գոր.	Գետով.		Գետովք.
Գաբ.	զ Գետով.		զ Գետովք.
Ցեր.	'ի Գետ.		'ի Գետս.
Կրէ.	ով Գետ.		ով Գետք։

Բաց այսմ հոլովին բազմանուանք առանց կորուստման և փոփոխման ձայնաւորաց ասելոյն՝ յորս յանգին. գր։

Լեռն,	ոյ.	ԱՀ լեռն. էսկէմբէ։ Լաս՝ Լեռնոյ։
Մկ,	ոյ.	ԱՀ մկ. պուլաուռ։
Այս,	ոյ.	Սպասանայ։ Լաս՝ մբրէկ։
Դեղամ,	ոյ.	ԱՀ դեղամ, ինէլդէս յէռոյ, ոսոյ։
Բարաձ,	ոյ.	Սրեղծուաձ։ Լաս՝ ղէնոյ. գործոյ։
Ըդար,	ոյ.	ԱՀ ըդար։ Լաս՝ հոյ։
Ըմատ,	ոյ.	ԱՀ ըմատ. դէօյ։
Ըմաւ,	ոյ.	ԱՀ ըմաւ. խուրմայ։
Ըտ,	ոյ.	ԱՀ ըտ. Լուռալայ։
Ուազ,	ոյ.	ԱՀ ուազ. գուամ։
Երազ,	ոյ.	Երազ. տէսղ։
Երկաթ,	ոյ.	Երկաթ. պէմիր։
Մարախ,	ոյ.	Մորեխ. չէգէրկէ։
Հարաւ,	ոյ.	Հարաւ. էրէն։
Հերամ,	ոյ.	Լոպէրբէնամ որդ։
Սեղան,	ոյ.	Սեղան. սուֆրայ։
Տղայ,	ոյ.	Տղայ՝ 'է ա պարտաքնէ 'է է։
Բեր,	ոյ.	Բերբ. պոռուղ։
Դեղ,	ոյ.	Դեղեցիկուքէ։
Դեղ,	ոյ.	Դեղ. էլաճ։
Գեր,	ոյ.	Գերչան. էնչէկ։
Օրեր,	ոյ.	Գալարբ՝ 'է ծ պարտաքնէ 'է ։։
Գետ,	ոյ.	Գետ։ Լաս՝ գայլ։
Սուն,	ոյ.	Տէվէնէ կամ խոզուս մաղ։
Տերև,	ոյ.	Տերև. եաֆրաք։
Լերկ,	ոյ.	Լարպանի հայվան։
Դէմ,	ոյ.	Լէղ. մեռել։
Զի,	ոյ.	Զի. ոչ։
Ղիւս,	ոյ.	Դրէրբէճ։ Լաս՝ Լուռաղայ։
Ընձիւղ,	ոյ.	Օրել. պղտի քիչէկ։
Լուղ,	ոյ.	Լաղ. եաղ։
Ղիւթ,	ոյ.	Ղրի պէս բան. Լայտաք։
Ղիւթ,	ոյ.	Դրէրբաքէ։ Լաս՝ Տարմին ուանաղ բան։
Բոց,	ոյ.	Բոց. ալէֆ։
Գործ,	ոյ.	Գործ. էղ։

Լսմոր,

3686-66
ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՒԹՅՈՒՆ
Гос. Библиотека
ZUUՌ-Арм ССР

Խմոր,	ոչ •	Խմոր • մայայ։
Խոյ,	ոչ •	Խոչ • (որ է՝ էկիպաժ ուշխար)։
Օրոց,	ոչ •	Օրոց • գօյն։
Պոգ,	ոչ •	Պէա • ընիմար։ Եւ՝ խասէվէրն։
Դողմ,	ոչ •	Դէամ • հով • եբէլ։
Դոտ,	ոչ •	Դոպ • գօչու։
Ոբջ,	ոչ •	Ղաչանի բուն։
Ոբս,	ոչ •	Ոբս • ամ • շէար։
Ոբհոր,	ոչ •	Դոր • ատա գուայուսու։
Պափոր,	ոչ •	Տէարբ։ Եւ՝ 29 օրանոց լաֆ։
Բոռ,	բոռ՝ոչ •	Բոռ • պայղուշ։
Զոռ,	ձոռ՝ոչ •	Դաւիթն • իսմուռլայ։
Ցոռ,	ցոռ՝ոչ •	Ռոխ • լուսան։
Էմթ,	ոչ •	Էմթ • այբպ • ատ։
Էնթ,	ոչ •	Էնթ • Եւ՝ գուասպ։
Ցոշ,	ոչ •	Շաղ։ Եւ՝ աբրիշնի։
Հրոշ,	ոչ •	Հրոշ • ծաձիկոց։ Եւ՝ գերպէ։

Կորուսամամբ։

Աստուած,	աստուծոյ •	Աղի • ալլահ։
Հասել,	հասելոյ •	Հասաճ • եբնիզիզ։
Մոլեալ,	մոլելոյ •	Խենդեցաճ։
Սեամ,	սեմոյ •	Շէմ • ազայ։
Ուղեղ,	ուղղոյ •	Բղեղ։ Եւ՝ ծուճ։
Կոզղին,	կոզղնոյ •	Գնկողինդ • փեօշէկ։
Գին,	գնոյ •	Գին • բահա։ Եւ՝ ղբյմբն։
Գինձ,	գնձոյ •	Գինճ • գեշնեղ։
Երզինձ,	երզնձոյ •	Երզեճ • ըսբուղան խորը։
Երինջ,	երնջոյ •	Երբինճ • էնճ կով։
Խնդիր,	խնդրոյ •	Խնդրուճաճ • Եւ՝ գնդուրբէլը։
Օրոլայն,	վայնոյ •	Օրոլու գիւլնալէն։
Կաղին,	կաղնոյ •	Կաշէն • Քնարբ։
Կայլն,	կայլնոյ •	Կայլն • պալնայ։
Կնիք,	կնքոյ •	Մէօհրաբ։ Եւ՝ պամղայ։
Կշիռ,	կշռոյ •	Կշուռ • ինբաղէ։
Մարմին,	մարմնոյ •	Մարբն։ Եւ՝ գիւ • ըէշ։
Սկիհ,	սկհոյ •	Սէրհ • գաւաթ • գեսակ։
Ստորին,	ստորնոյ •	Իրբիանը • ղարբնը։

Վերջ։

Վերջին,	վերջնոյ.	Վերջէ. երդինը։
Տիզմ,	տզմոյ.	Ցեխ. լամուռ։
Անասուն,	անասնոյ.	Հայվան։ ում՝ պատվար։
Անուր,	անրոյ.	Դալխոյ. ընասմայ։
Լուր,	բլրոյ.	Լեռնակ. պրլպրի լեռ։
Գուբ,	գբոյ.	Փոս. գուռխուր։ ում՝ հոր։
Գուլթ,	գլթոյ.	Գուռն. ռանդ, կամ ռանդ։
Օձուն,	զեռնոյ.	Գլուշէն. ասղուշան։
Ամուռս,	զմուսոյ.	Ամուռ։ ում՝ ասբլպլենի։
Թուզ,	թզոյ.	Թուղ. ինձիր։
Թուխ,	թխոյ.	Թուխ. սեակ։ ում՝ էսմը։
Լուծ,	լծոյ.	Լուծ. պոյունպուրաք։
Լուր,	լրոյ.	Լուրը։ ում՝ խաբարը։
Խնկոյ,	խնկոյ.	Խունկ. փիանիկ։
Ծուծմբ,	ծծմբոյ.	Ծուծմբ. փիսիրը։
Ծուխ,	ծխոյ.	Ծուխ. ռիսիրան։
Հունձ,	հնձոյ.	Հունձ. պիչին։
Մամուլ,	մամլոյ.	Մամուլ. ինգիրէ։
Մուրճ,	մրճոյ.	Մուրճ։ ում՝ փուչիանի։
Մուր,	մնրոյ.	Մուր. եչմլիչ։ ում՝ գոմ։
Մրուր,	մրրոյ.	Մրուր. ռիլիք։ ում՝ պորանա։
Նուշ,	նշոյ.	Նուշ. պատամ։
Շամփուր,	փրոյ.	Շամփուր. փիպապի ղիշ։
Շունչ,	շնչոյ.	Սունչ. նէֆէս։ ում՝ հոգ։
Շուք,	շքոյ.	Պապիճ. ըռայլին։
Պտուղ,	պտղոյ.	Պտուղ. էմիշ. միվէ։
Սուգ,	սգոյ.	Սուգ. պրպոռանի։
Սարունգ,	սարնգոյ.	Խսլայար, կամ խիար։
Տունկ,	տնկոյ.	Դոյա. բուս. ծառ։
Յուպ,	ցպոյ.	Տէյէնէկ։
Փետուր,	տրոյ.	Թուպուր. ռիշ։

Հուր, հրոյ, հրով, կ հուրք. հրովք, կ հուրքաք. Լրսակ. ատիշ։
Ջուր, ջրոյ, ջրով, կ ջուրք. ջրոց, կ ջուրց, ջրովք, կ ջուրքաք։

Փոփոխմամբ։

Անդեայ,	անդէոյ.	Լաթիր. պաթրէի ատրու։
Ձիթ,	ձիթոյ.	Օլիին եաղը։
Սիզ,	սիզոյ.	Ղիրին. չայիր։

Սէր,	սիրոյ.	Սէր. մուհապէթ։
Արծիւ,	արծուոյ.	Հրծիւ. խարդաշ։
Թռիւ,	թռուոյ.	Ճամրանդ. ասյը։
Խռիւ,	խռուոյ.	Գաղբէբոթը. էնօրէնօթ։
Պատիւ,	պատուոյ.	Պատիւ. իզէթ։ Եւ՝ պատէն։
Քիւ,	քուոյ.	Պալախ. երինցած ծածդ։
Լուսալոյս,	լուսոյ.	Հրշալուս. էին սապահ։
Բոյս,	բուսոյ.	Բուս. ինչ որ գեղոնէն կբուսանի։
Զկոյզ,	կուզոյ.	Կոզ. սալխամ։
Ընդ,	ընդոյ.	Յերդի մանրուտ. սամանի ալեայիս։
Ընդ,	ընդոյ.	Ընդոնէղէն, ինչպէս՝ բանալոյ, ոսպ։
Ամբ,	ամբոյ.	Օնդ։ Եւ՝ նիւալէ։

Ընեղականք։

Ընուրջք,	անրջոց.	Անրաշ. հեյալ. պէրաշ։
Զոխք,	զոխոց.	Զոխոխ։ Եւ՝ լէմպոս։
Կուռք,	կռոց.	Կուռուտ. գուռն։
Յանցուածք,	ծոց.	Սուշ. խաապահան։

Զիտելի է, զի քաղմաց 'ի սոցանէ եզակի ներգոյական յանդի երբեմն նաև 'ի է. օրդոն, 'ի սեղան՝ կամ 'ի սեղանի. յանկողին՝ կամ յանկողնի. 'ի պատիւ՝ կամ 'ի պատուի. 'ի ծոց՝ կամ 'ի ծոցի. և այլն։

Օրինակ չորրորդ հոլովման։

Հայկական։		Յունական։
Ոչ.	Հկեղեցի.	Հկեղեցիք.
Սեռ.	Հկեղեցւոյ.	Հկեղեցեաց.
Տրա.	Հկեղեցւոյ. յեկեղեցի.	Հկեղեցեաց. յեկեղեցիս.
Հայց. զ	Հկեղեցի.	զ Հկեղեցիս.
Բաց. յ	Հկեղեցւոյ.	յ Հկեղեցեաց.
Պաս. զ	Հկեղեցւոյ.	զ Հկեղեցեաց.
Գոր.	Հկեղեցեաւ.	Հկեղեցեօք.
Գոր. զ	Հկեղեցեաւ.	զ Հկեղեցեօք.
Ներ. յ	Հկեղեցի, Հյեկեղեցւոջ.	յ Հկեղեցիս.
Կոչ. ով	Հկեղեցի։	ով Հկեղեցիք։

Բստ

Բոլոր այսմ հոլովին ամ անուանք յոգնականք յանգեալք ի է։ (բաց ի յատուկ անուանց)։ ՊՐ։

Աղաւնի,	նեւոյ։	Աղաւնոյ։ կեօղերձին։
Առաքինի,	նեւոյ։	Առաքինոյ։ նա՝ կարիճ։
Սղանի,	նեւոյ։	Սղանոյ։ եղիւղ։
Գերի,	ըեւոյ։	Գերի։ եաթը։
Գործի,	ծեւոյ։	Գաւառանեաց։ գործոց։
Գոտի,	աեւոյ։	Գոտի։ գոռաշտ։
Մանելի,	լեւոյ։	Մանելի։ նա՝ խոյտ։
Նիւղի,	զեւոյ։	Նիւղի ծառ։
Եղի,	զեւոյ։	Կենդանեաց եղին։ եօտ։
Ծղնի,	նեւոյ։	Ծղան ուղղի։
Կաղնի,	նեւոյ։	Ֆընդըխի ծառ։ նա՝ ղեղի ծառ։
Կղզի,	զեւոյ։	Կղզի։ ադայ։
Հայրենի,	նեւոյ։	Հօրմէն ուռնեցածը։
Հուանի,	նեւոյ։	Հուտ ընող։ սիրելի։
Զիթենի,	նեւոյ։	Զիթենոյ ծառ։
Պատանի,	նեւոյ։	Տղայ՝ ի ծէ պարուսէ՝ ի ինչ։
Ս կայուհի,	հեւոյ։	Սարդիրոս եղաց ինն։
Տեղի,	զեւոյ։	Տեղ։ եէր։ նա՝ դիտուիպղիր։

Ընեզական։

Լեռնիք,	տեաց։	Լեռիւ։ դիւաձոր։
Ընթրիք,	ըեաց։	Երիկոնեան ուշան կամ կերակուր։
Կարծիք,	ծեաց։	Կարծիւ։ ուշիկ։ նահդին։
Տանիք,	նեաց։	Տրդիւ։ դամ։

Ասացի՝ յոգնականք, զի եթէ միականք են՝ ըստ երրորդ օրինակաւ հոլովին, թէ պարզ լցեն, և թէ բարդ։ ուրդոն, Զի, ձիոյ։ տի, տիոյ։ և այլն։

Սիանձի, ձիոյ։ սակաւատի, տիոյ։ ևն։

Ասացի եւ՝ բաց ի յատուկ անուանց։ զի յանգեալքն ի նա ի է, հասարակօրէն ի սեռականն լինին վերջաւորութեամբ եայ։ ոչ տեսցի յօրինակն ժէ։ Իսկ թէ ոմանք եւ ըստ սովաւ հոլովին՝ գտցես անդանօր։

Բայց ածանցական յատուկ անուանք յանգեալք ի է, ըստ յոգնականին ըստ սովաւ հոլովին։ այլ ըստ եզականին՝

միանգամայն ընդ սովաւ, և ընդ գետով. զոր օ-
րինակ։

Ամատունի, ով, կամ ոյ. եաց. եօք։
Մանդակունի, ով, կամ ոյ. եաց. եօք։

Այն և անուանք ինչ ըստ այսու տեսակաւ, որք 'ի հոլովս
ինչ ըստ երրորդ օրինակաւ հոլովին. գր։

Աստի, ով, ով, եաց, ովք, կամ եօք. Երդեղէն. Երդէ։
Գարի, ով, ով, կամ եաւ, եաց, ովք, կամ եօք. Գարի-առաջ։
Ծերունի, ով, ով, կամ եաւ, եաց, եօք. Ալեր. ՀօՀանան։
Կալոտի, ով, ով, եաց, կամ ով, ովք. Առանի մեջ ելլող։
Կարասի, ով, ով, կամ եաւ, եաց, եօք. Ծոնձեռելլեն։
Կոգի, ով, ով, եաց, ովք. Կարգ. Ինքն եաղը։
Հոգի, ով, ով, ով, ովք. Հոգի. Ճան։
Ոգի, ով, ով, ով, ովք. Ոգի։

Ոմանք ևս յանուանց ըստ սովաւ եղելոց 'ի բացառականն
յանգին 'ի առջէ. որգոն, 'ի տեղւոջէ, 'ի տարւոջէ։

Օրինակ հինգերորդ հոլովման։

Նշանակ։	Յոգնակի։
Ա.	Ա.
Ա-ղ. Ա. ղեղն.	Ա. ղեղունք.
Ա-ղ. Ա. ղեղան.	Ա. ղեղանց.
Տ-ղ. Ա. ղեղան. յաղեղն.	Ա. ղեղանց. յաղեղունս.
Հայոց. զ Ա. ղեղն.	զ Ա. ղեղունս.
Ոսոց. յ Ա. ղեղանէ.	յ Ա. ղեղանց.
Պաս. զ Ա. ղեղանէ.	զ Ա. ղեղանց.
Գոր. Ա. ղեղամբ.	Ա. ղեղամբք.
Գար. զ Ա. ղեղամբ.	զ Ա. ղեղամբք.
Ներ. յ Ա. ղեղան, կամ յաղեղն.	յ Ա. ղեղունս.
Կոչ. ով Ա. ղեղն.	ով Ա. ղեղունք։

Ընդ այսու օրինակաւ հոլովին բաղում անուանք ա-
ռանց կորուսման և փոփոխման ձայնաւոր տառիցն՝
յորս յանգին. զոր օրինակ։

Ա. լին, սկան. Ա. ՀԼ։ Հա՝ ՃԷԼԱՓԷՐ։
Ա. մառն, ռան. Ա. Մառ. Եաղ։
Ա. տամն,

Լուսամն ,	ման .	Լուսոյ . նեռոյ . պիշ :
Գագաթն ,	թան .	Գագաթն . նեղեն :
Գեղմն ,	ման .	Գեղոյ . եաթաղը :
Ձմեռն ,	ռան .	Ձմեր . գեշ :
Ջերմն ,	ման .	Ջերմ . սրնոյ :
Սերմն ,	ման .	Սերոյ . նոհոտ :
Սեղն ,	ղան .	Ձուղ , կամ ձեղ : կա՝ քիսան :
Հիմն ,	ման .	Հիմ . նեղեն :
Հիւսն ,	սան .	Տեսրիկեր . խոսոպ :
Որդն ,	դան .	Որդ . գոռոպ :
Որոմն ,	ման .	Որոմ . պեղեձ . ղեվան . (գոռանոպ է) :
Տուն ,	ռան .	Կապելու ղվան :
Հնուն ,	ուն . ունք .	Հնուն . ապ . խամ :
Լուսն ,	սան .	Լեց գրայ եկած ձերմակ գերբեն
Ուռն ,	ռան .	Ղեռեձ : կա՝ մարգոխ :

Կորուսմամբ :

Այծեամն ,	այծեման .	Դասպանի այծ :
Եղեամն ,	եղեման .	Ի ընտաղը :
Ասեղն ,	ասղան .	Հասեղ . էյնե :
Թիթեղն ,	թիթեղան .	Ոսկեր կամ արծրվեր ներքն :
Մրջիւն ,	մրջման .	Մրջուն . խոսոբնձայ :
Սկիզբն ,	սկզբան .	Սկեզբ . գլուխ . եվեր :
Քիւրն ,	քրան .	Քրտինք . ներք :
Աշուն ,	աշնան .	Հաղանք . կիսոպ :
Հուռն ,	քռան .	Հաղաձ : կա՝ եամրուսխ : կա՝ պօռ :
Գարուն ,	գարնան .	Գարուն . պահար :
Խոստումն ,	խոստման .	Խոսք պալը :
Ծագումն ,	ծագման .	Ծագվելը . ծանելը :
Ձուկն ,	ձկան .	Ձուկ . պալը :
Ձիւռն ,	ձիւռան .	Ձրոնձը պեսոձեր :
Պանուկ ,	մանկան .	Տղայ ՝ ի է պարոնը ՝ ի ձեր :
Մուկն ,	մկան .	Մուկ . սբվան :
Լուռն ,	նռան .	Լուռ . նոռ :
Տուն ,	տան .	Տուն . էվ . դեղեան :
Դուռն , դրան . դրունք .		Դուռ . փաքոռ :
Պաշտօն , տաման . տամունք .		Ծառայություն . խոշվեն :

Փոփոխմամբ.

Փայծաղն,	փայծեղան.	Փայծաղ. պալախ.
Եղեգն,	եղեգան.	Եղէգ. ղամիշ.
Ոլոռն,	ողեռան.	Ոլոռ. ֆէլիւշ. Եաւ՝ էքլօր հոպ.
Պոյտն,	պուտան.	Պէրուտ. էէօմլէկ.

Անեղականք.

Բասջաղմունք,	մանց.	Ամֆեղղէֆեղ եօսէ. լաֆ.
Բոհմունք,	մանց.	Մէծ մեծ պապրի ապառնալը.
Լոր ձունք,	ձանց.	Շողէ. բէրնի թէրէոբ.
Ցոլմունք,	մանց.	Ամլէքէն վէր սալիշ ընելը.

Օրինակ վեցերորդ հոլովման.

Եզակի.	Յոգնակի.
Ամ. Եղութիւն.	Եղութիւնք.
Ազ. Եղութեան.	Եղութեանց.
Տրա. Եղութե. Ինեղուն.	Եղութեց. Ընեղուն.
Հայց. զ Եղութիւն.	զ Եղութիւնս.
Բաց. ի Եղութենէ.	ի Եղութեանց.
Պաշ. զ Եղութենէ.	զ Եղութեանց.
Գործ. Եղութեամբ.	Եղութեամբք.
Գար. զ Եղութեամբ.	զ Եղութեամբք.
Կոչ. Եղ. ի Եղութեան.	ի Եղութիւնս.
Կոչ. ով Եղութիւն.	ով Եղութիւնք.

Այսպէս հոլովին ամ անուն՝ անք յանգեալք ի ութիւն. զոր օրինակ.

Տղայութիւն,	թեան. ա.	Սասակ մարդոյ ի ա, ամ ի ք.
Պանկութի,	թե. բ.	Սասակ մարդոյ ի ք, ամ ի ծբ.
Պատանեկութի,	թե. գ.	Սասակ մարդոյ ի ծբ, ամ ի ղք.
Երիտասարդութի,	թե. դ.	Սասակ մարդոյ ի ղք, ամ ի խ.
Լրութի,	թե. է.	Սասակ մարդոյ ի խ, ամ ի ճ.
Ծերութի,	թե. զ.	Սասակ մարդոյ ի ճ, ամ ի ՀՀ.
Օտարութի,	թե. է.	Սասակ մարդոյ ի ՀՀ, ամ ի մակ
Յաւիտենականութի,	թե.	Ամենայնաճան պնդոյթիւն.

Բաց այսմ հոլովին և այսոքիկ անուանք։

Աբիւն,	արեան,	բենէ.	Աբրոան. գան։
Գաբրուստ,	բստեան,	բստենէ.	Գաբրը. նէբրէ։
Ծնունդ,	ծննդեան,	'ի ծննդենէ.	Ծնանիլը։ նա՝ ծնանիլը։
Կորուստ,	բստեան,	բստենէ.	Կորսըբիլը. նայբը։
Հանգիստ,	գստեան,	գստենէ.	Բրահանիլը. հիւղէաբ։
Տեսիլ,	տեսլեան,	'ի տեսլենէ.	Տեսա։ նա՝ երաչ։
Ընկիւն,	անկեան,	կեանէ.	Բրեշէ. պուռնախ։
Կորիւն,	բեան,	բեանէ.	Գաղանի լակոտ։
Ձիւն,	ձեան,	'ի ձեանէ.	Ձուռն. քար։
Միւն,	սեան,	'ի սեանէ.	Մուռն. պիրեկ։
Վաղիւ,	զուշեան,	զուշէ.	Վաղը. եաղբնուի կիւռն։
Տիւ,	տուշնջեան,	'ի տուշնջենէ, և 'ի տուշնջենէ։	Գիրեկ։
Ընանիանք,	նիանց,	նիանս.	Իրեր մանիկունկն։
Իսրայէլեանք,	լեանց,	լեանս.	Իսրայելացիք։

Օրինակ եօթներորդ հոլովման։

Լրակի։	Յոգնակի։
Որդ. Գառն.	Գառունք.
Սէր. Գառուն.	Գառանց.
Տրա. Գառուն. 'ի գառն.	Գառանց. 'ի գառունս.
Դայր. զ Գառն.	զ Գառունս։
Բաց. 'ի Գառանէ.	'ի Գառանց.
Գոր. զ Գառանէ.	զ Գառանց.
Գոր. Գառամբ.	Գառամբք.
Գոր. զ Գառամբ.	զ Գառամբք.
'Ներ. 'ի Գառուն, և 'ի գառն.	'ի Գառունս.
Կոչ. ով Գառն։	ով Գառունք։

Բաց այսմ հոլովին անուանք սակաւք. զոր օրինակ։

Լայն,	շին,	շանէ.	Ընչանիերու՝ ոյժերու պէօլէսէ։
Կաթն,	թին,	թանէ.	Կաթ. սէրպ։
Ռեւն,	ռին,	ռանէ.	Ռեռ. էրպ։
Զրկն,	զին,	զանէ.	Զրկ. էօրէնաշ։

Զրկն,

Լ՝ղն, ղին, ղանէ. Լ՝ղնիէ. փէղէ էէյէ։
Ձեռն, ռին, ռանէ. ձեռք, ձեռաց, ձեռամբք, կ՝ ձեռօք. Լ՝ռ
Ն՝եռն, ռին, ռանէ. Ն՝եռ։

Ա՝ղն, աղին, յաղնէ. ԱՂԿ. աօյ. ամնաէլէ։
Ն՝ձն, ձին, ձնէ. ԱՂՆՁ. էնէբ։ Լաս՝ հոգի։
Ղ՝աշն, շին, շնէ. Լյաուլ. շաբլ։ Լաս՝ մրլայէմ։

Ա՝ռն, ռին, ռնէ. մռունք. Ռ՝ԵՕՀՆ հասպ պեղբ։
Գ՝ետաւին, փին, փնէ. փունք. Գ՝ետի ֆէնաբ։
Ս՝ասն, սին, սնէ. սունք. Ս՝ասս. ղեէլեն։
Ս՝ատն, սին, սնէ. սունք. Փայ։ Լաս՝ հիսանէ։
Ս՝ատն, տին, տնէ. տունք. Ս՝ատ. պարմատ։
Ս՝տաշնն, խին, խնէ. խունք. Ս՝ՔՄՈՈՒ։ Լաս՝ պուանիուաբ։
Ս՝անդիտոռն, ռին, ռնէ. ռունք. Ս՝ատանի էոն. վարսանդ։
Ք՝ռն, ռին, կ՝ ռան, ռնէ, կ՝ ռանէ. ռունք. Ք՝ռ։
Ք՝ան, ռին, յոտանէ. ոտք, ոտից, ոտիւք. Ոտ. ատատ։
Ի՝ատն, ռին, իրանէ, իրամբ. իրինք, իրունք։ Ի՝ռ. ատաղ։

Օրինակ ուղիղորդ հոլովման։

Ընդանի։	Յոգնական։
Ք՝ուղ. Ք՝գեստ.	Ք՝գեստք.
Ք՝եռ. Ք՝գեստու.	Ք՝գեստուց.
Ց՝ոյ. Ք՝գեստու. 'ի զգեստ.	Ք՝գեստուց. 'ի զգեստս
Ս՝ոյ. զ՝Ք՝գեստ.	զ՝Ք՝գեստս.
Ո՝ւոյ. 'ի Ք՝գեստէ.	'ի Ք՝գեստուց.
Ց՝ոյ. զ՝Ք՝գեստէ.	զ՝Ք՝գեստուց.
Ց՝որ. Ք՝գեստու, կամ ով.	Ք՝գեստուք.
Ց՝որ. զ՝Ք՝գեստու, կամ ով.	զ՝Ք՝գեստուք.
Ն՝էր. 'ի Ք՝գեստ, կ՝ 'ի զգեստու.	'ի Ք՝գեստս.
Կ՝ոչ. ով՝Ք՝գեստ։	ով՝Ք՝գեստք.

Ասատայամ հոլովին անուանք սակաւք առանց կորուսման և փոփոխման ձայնաւոր տառիցն՝ յորս յանգին. Ը։

Ա՝գռաւ, ու, կամ՝ոյ. ԱՂԳՌԱՒ. խաղաղայ։
Ռ՝ադ, ու. Ռ՝ադ. էօրդէի։
Գ՝ամ՝ն, ու. Կ՝ի, ամ՝. Գ՝ամ՝ն. խաղնա։

Գ՝ղաստ,

Գրաստ, ու. Գրաստ. պասաք։
Գաս, ու. Գէօլիւկ. ախուրիւ։ կամ՝ պապէրն։
Ցամ, ու. Սահման։ կամ՝ ապէն։
Կաքաւ, ու. Հէրէլիկ։ կամ՝ կամքալ կաղաղալը։
Լաւ, ու. Յարաւոյ։ կամ՝ լաւրօղ։ կամ՝ ակիղէ։
Զագ, ու. Զագ. եամրու։
Զաղ, ու. Ալասիարայ. խակոյ։
Լկար, ու. Բաղանի պապէրը կամ ցեռ։
Գամ, ու. Գամ։ կամ՝ վանիրա։ կամ՝ հարիւ։
Գար, ու. Գար։ կամ՝ ախուրիւ. գէօլիւկ։
Սակաւ, ու. Հիւ. ազ. ճիղնի։
Ամարձ, ու. Ամրոյ. հանս։ կամ՝ գիրայ։
Բաղց, ու. Բաղնոսիի. ուճիրի։
Կով, ու. Կով. ինէի։
Ոդ, ու. Ոդ. հանէճիմ։
Որթ, ու. Հորն. պոնայ։
Սուլ, ու. Խրիւլիւն։ կամ՝ անօրնուն։
Ուռաւօտ, ու. Առաւօտ. սապահ։
Կարօտ, ու. Գուանիրգիուն ինել։
Ուրուրծ, ու, կամ՝ Առուրծ. սալան։

Ուրդ, դու, դուրէ. Աղաւօտ՝ երբ ծօտ է արեւ ծագելն։
Օրդ, դու, դուրէ. Օրդրդանի։
Խրատ, տու, տուրէ. Խրատ. էօյնաւ։ կամ՝ պատիժ։
Լեռնանձ, ձու, ձուրէ. Գրանգանձիրի։ կամ՝ հայրք։
Ուղտ, տու, տուրէ. Ցեղէ. ճամալ։
Օր, ու, ըրէ, ըաց, ըօք. Օր. ամիսի։

Կորուսմամբ։

Ցուլ, ցլու, կամ ցլոյ. Գուշայ, կամ պօղայ։

Փոփոխմամբ։

Ուղուրէս, ուրիսու, կամ ուրեսու. Աղուրէս. ինիլրի։
Օրէն, զրենու. Օրէն. սիլահ։
Ոլրիժ, վրիժու. Ոլրիժ. հայրք. էօճ։
Ինձ, ընձու. Խրատիլան, կամ ղանիլան։

Ընդհանրական

Բաղք,	ղուց.	Խոյ. Խապիեն.
Ալք,	ղուց.	Ալրդ. Էրդեան.
Պարտք,	տուց.	Պարդ. դալէդ. Վէրդէձէյ.
Բովք,	վուց.	Ոչ՝ խալձէն, խոյոսմձէն.

Օրինակ ինն երորդ հոլովման.

Եզակի.	Յոգնակի.
Աղ. Փոքր.	Փոքունք.
Սեռ. Փոքու.	Փոքունց.
Տրա. Փոքու. առ փոքր.	Փոքունց. Է փոքունս.
Հայց. զ Փոքր.	զ Փոքունս.
Բաց. 'ի Փոքուէ.	'ի Փոքունց.
Պաս. զ Փոքուէ.	զ Փոքունց.
Գոր. Փոքու, կ'ի Փոքրումբ.	Փոքումբք.
Պար. զ Փոքու, կ'ի Փոքրումբ.	զ Փոքումբք.
Ելեր. 'ի Փոքու, կ'ի փոքր.	'ի Փոքունս.
Կոչ. ով Փոքր.	ով Փոքունք.

Սոյնպէս հոլովին ըստ իմիք և սակաւ այս բառք.

Թանձր,	ձու,	ձու.	Թանձունք,	ձունց,	ձամբք.
Ծաղր,	ղու,	ղու.	Ծաղունք,	ղուց,	ղուք.
Ծանր,	նու,	նու.	Ծանունք,	նունց,	նուք.
Մանր,	նու,	նու.	մանունք,	նունց,	նումբք.
Մեղր,	ղու,	ղու.	մեղրք,	մեղրից,	մեղրօք.
Քաղցր,	ցու,	ցու.	քաղցունք,	ցունց,	ցուք.
Բարձր,	ձու,	ձու, կ'ձամբ.	բարձունք,	ձանց,	ձամբք.
Յոգունք կ'յոքունք,			յոգունց,	յոգումբք,	'ի յոգունս.
Խրձունք,	ձանց,	կամ ձունց,	խրձամբք,	'ի խրձունս.	

Օրինակ տասներորդ հոլովման։

Եզակի։	Յոգնակի։
Ոգ. Աղբիւր.	Աղբիւրք, կամ աղբերք.
Սեռ. Աղբեր.	Աղբերաց, կամ աղբերց.
Տրա. Աղբեր. յաղբիւր.	Աղբերաց, կամ աղբերց. յաղբիւրս, կամ յաղբերս.
Հայց. զԱղբիւր.	զԱղբիւրս, կամ զաղբերս.
Բաց. յԱղբերէ.	յԱղբերաց, կամ յաղբերց.
Գոչ. զԱղբերէ.	զԱղբերաց, կամ զաղբերց.
Գոր. Աղբերք, կ բերաւ.	Աղբերօք, կամ աղբերքք.
Գոր. զԱղբերք, կ բերաւ.	զԱղբերօք, կամ զաղբերքք.
Ներ. յԱղբեր, կ յաղբիւր.	յԱղբիւրս, կամ յաղբերս.
Կոչ. ովԱղբիւր։	ովԱղբիւրք, կամ աղբերք։

Ըստ այսմ հոլովին և այլ քանի մի անուանք առանց կորուսման և փոփոխման ձայնաւորս տառիցն. որ։

Աղդր, դեր, դերէ.	Պուտ. խալլայ։
Կայսր, սեր, սերէ.	Կայսր. մենծ թագաւոր։
Ցազդ, գեր, գերէ.	Երկանք աղբարք. գայն։
Ոսկր, կեր, կերէ.	Ոսկոր. հէնիւ։
Ուստր, տեր, տերէ.	Մանչ պատուկ։
Ցարդ, տարեր, 'ի տարերէ.	Տարեր. եօնսիներ։
Ցամր, մեր, մրէ.	Մուռճ. փիլսիղ։
Մախր, խեր, խրէ.	Մանր. էրբայ։
Սակր, կեր, կրէ.	Երկանք գալայ։
Եղր, ղեր, ղրէ.	Օտար. դէնար։

Կորուսմամբ։

Ընտր, ընտեր, 'ի ընտերէ.	ԱՀ կուանեերուն տուվէ դիր։
Լտր, լտեր, 'ի լտերէ.	Խարէ. որ է՝ 144. որեմ։
Դուստր, դստեր, 'ի դստերէ.	ԱՀ ղՉեկ պատուկ. գերդաղան։
Ցղմնտր, մնտեր, մնտրէ.	Դէրեդիպ։ կամ՝ նուաղլայ։

Փոփոխմամբ։

Աղիւր, աղեր, յաղերէ.	ԱՀ ղուր. ուն։
Եղջիւր, եղջեր, յեղջերէ.	Պուտանուղ։ կամ՝ ուղ։

Օրէ

Օրինակ մեծատառաներորդ հոլովման.

Եզակի.	Յոգնակի.
Ոգ. Գ՚ստղ.	Գ՚ստեղք.
Սեռ. Գ՚ստեղ.	Գ՚ստեղաց.
Տրա. Գ՚ստեղ. յաստղ.	Գ՚ստեղաց. յաստեղս
Հայց. զ՚ստղ.	զ՚ստեղս.
Հաց. յ՚ստեղէ.	յ՚ստեղաց.
Գոչ. զ՚ստեղէ.	զ՚ստեղաց.
Գոր. Գ՚ստեղք.	Գ՚ստեղքք, Կ ղք.
Գոբ. զ՚ստեղք.	զ՚ստեղքք, Կ ղք.
Ներ. յ՚ստեղ, Կ յաստղ.	յ՚ստեղս.
Կոչ. ով՚ստղ:	ով՚ստեղք:

Բ՚սա այսմ հոլովին սակաւ անուանք առանց կորուսման և փոփոխման ձայնաւոր տառիցն. ՊՐ:

Գ՚նգղ,	դեղ.	Ամ՚խապապայ:
Գ՚ուրկղ,	կեղ.	Սքնոռուկ. սանպրչ:
Գ՚ատղ,	եատեղ.	Տեղ. եեր:
Գ՚ալեատղ,	եատեղ.	Լաղտա պեղ:
Գ՚ոթղ,	թեղ.	Գոն. սաթ:
Գ՚ոչղ,	չեղ.	Գրիւնիւկ: նաև՝ ընօմրուսկ:
Գ՚ատղ,	տեղ.	Լոչսկ. որով ներչուն կորսան:
Գ՚ուսղ,	սեղ.	Գղպոտ. գիլեր:

Կորուսմամբ:

Գ՚ինկղ,	սկեղ.	Օ՚ղանայ: նաև՝ ղորս տրէմ:
Գ՚ենկղ,	անկեղ.	Ջ՚ինղան. գուանպուաղ:
Գ՚կուտղ,	սկտեղ.	Թ՚ենթոն. նենլպերէ:

Օրինակ երկոտառաներորդ հոլովման.

Եզակի:	
Ոգ.	Տրդատ.
Սեռ.	Տրդատայ.
Տրա.	Տրդատայ. ցտրդատ. առ տրդատ.

Հայց.

Հայր.	զՏրդատ.
Հայ.	'ԻՏրդատայ.
Ցայր.	զՏրդատայ.
Գոր.	Տրդատաւ.
Ցոր.	զՏրդատաւ.
Ցեր.	'ԻՏրդատ.
Կոչ.	ո՛վ Տրդատ։

Բատ այսմ հոլովին բազում յատուկ անուանք առանց կորուսման և փոփոխման ձայնաւոր տառիցն՝ յորս յանդին. զոր օրինակ։

Ադեր,	այ.	Ամրափառոյ Եղովմայեցւոյ։
Ակն,	այ.	Լիմնի դաղաւթը։
Անակ,	այ.	Ոստաստրչայ հայրը։
Անտիոք,	այ.	Հնդարէա դաղաւթը։
Աշոց,	այ.	Հայ բարբարու գաւառաւոնը։
Բշակ,	այ.	Հայոց Ներսէս որդի մաղարշակայ, ևն։
Բշամ,	այ.	Հայ Եփեսոր Ներսէսորին հայրը։
Գէլ,	այ.	Բաղարատու տունէ Ներսէսորը։
Դբեր,	այ.	Սաղայի որդին՝ ոսկեղ Եբրայեցի։
Դգեր,	այ.	Ղերէնեղու աղխարդը։
Դեմ,	այ.	Դրանորին տեղը, կամ այլ Ելեր։
Դրասխ,	այ.	Դրասխ գեղը. արաս տուոյտ։
Օ արմայր,	այ.	Հայոց Նահապետ մի։
Մմաւուս,	այ.	Գեղեր Եղեմի մօտ։
Նադ,	այ.	Ա՛ծծինն Ներսէսի աղէրդ՝ Եպիսկոպոս։
Նոռ,	այ.	Հայկայ որդին։
Պափառնաւում,	այ.	Գալիլեայոց մայրաքաղաքը։
Ռեր,	այ.	Պարսից գաւառ մի։
Ռոմ,	այ.	Պօղոս Պետրոս դաղաւթը։
Տաժակ,	այ.	Պայոերի դաղաւթը։
Տեսրովբ,	այ.	Ա՛ն Մեսրոպ վարդապետը։
Փարեկ,	այ.	Փարեկացոյն վանքը։
Քահակ,	այ.	Ա՛ն սահակ պարեհ։
Քարոյր,	այ.	Հայոց տունէ պանիծ Ներսէսորը։
Քարազդաւ,	այ.	Հայոց Ներսէսոր պատ Ներսէսին եղեալ։
Տիգրան,	այ.	Հայոց Ներսէ Երուանդայ որդին։
Տրուազդ,	այ.	Տրդատ, Եսկի ըստ մեծոյ։

Կորուստմամբ.

Ամիդ,	ամդայ,	Հանին, դիաբանիչ.
Անահիտ,	ահտայ,	Աստուածուհի, որ դիանա ալիքսոնէ.
Անանէ,	անանայ.	Անիծեալ նոգեաւորին շանը.
Բառնաբաս,	բայ.	Անուշեալ է.
Գագիկ,	գագկայ.	Հայոց նոգեաւոր մընէ.
Գառնիկ,	գառնկայ.	Գինեաւոր մի է.
Գինդ,	գնդայ.	Աբ վարդապետ մի է.
Կղեղեաց,	ղեցայ.	Կընկնայու գեաւոր.
Թորնիկ,	նկայ.	Բաջ եղեան հայոց.
Կղեմպաս,	մայ.	Յակոբ առաքելոյն հայրը.
Իմայեակ,	եկայ.	Հայոց եղեան է.
Ծրին,	բնայ.	Լուսին գաղարը.
Սարգակէս,	բակայ.	Քրիստոս եղեան է՝ որ Ներքեց.

Փոփոխմամբ.

Անոյշ,	ուշայ.	Ազգահաճ Ներքին առջի կինը.
Դէթ,	դեթայ.	Այլապիսեաց պէսուներմը.
Գուրգէն,	գենայ, գինայ.	Հայոց եղեան է.
Դիոս,	դիայ.	Բամաղը կամ գլուխ գոտուրը.
Լորէն,	րենայ.	Բիւր Ներքին գօրապետը.
Սէթ,	սեթայ.	Սէն նահապետը,

Օրինակ երեքտասանեարորդ հոգեվման.

Արական.

Աղ.	Ասայի.
Սեռ.	Ասայեայ.
Տրա.	Ասայեայ, առ. Եսայի, ցեսայի.
Հայց.	զԱսայի.
Բայ.	յԱսայեայ.
Գոյ.	զԱսայեայ.
Գոր.	Ասայեաւ.
Գոր.	զԱսայեաւ.
Ներ.	յԱսայի.
Կոչ.	ովԱսայի.

Բաստ այսմ հոլովին քաղաւմ յատուկ անուանք փոքր փոխմամբ ձայնաւորս տառիցն՝ յորս յանգին. ՊՐ։

Բ.թանագինք, նեայ. Սբ Եպիսկոպոս անապատու։
Բ.նդրոնիկոս, կեայ. Հայ Նախիոհոս Ներգաւորին Իշխանը։
Բ.ռիստակէս, կեայ. Լուսաւորչայ պչրի որդին։
Բ.ռկադիոս, դեայ. Մ՝ԵԾԻՆ Ներոդոսի առՀէ որդին։
Գ.ներասաբէտ, բեայ. Ամրիայի կինը, ի յեպոյ դատնի։
Գ.ուրասպի, սեայ. Պարսից աշՀին առաՀինը։
Դ.ալիլիա կամ Իլիա, լեայ. Պաղեստինու գաւառ մը։
Դ.այիանոյ, նեայ. Սբ հուրիպսիմի մայրագիրը։
Դ.որգի, գեայ. Հայ Նախիոհոս Ներգաւորին ՀՀրաշալիքը։
Դ.ուրիսպիդէս. դեայ. Հայ Նուանոն Բանասրեցի յուանայ։
Օ.արուՀի, հեայ. Մ՝ԵԾԻՆ գրագրանայ կինը։
Օ.ենբեդէոս, դեայ. Յովհաննէս աւետարանչին հայրը։
Պ.աղմոս, մեայ. Հայկայ Ներոը։
Պ.ղոդիոս, գեայ. Պայար հուռոմայ, յամի ՌՆ 41։
Հ.ելինոյ, նեայ. Մ՝ԵԾԻՆ կոստանդեանոսի մայրը։
Օ.գոստոս, տեայ. Պայար հուռոմայ։

Դոն և այլ յատուկ անուանք՝ որք անխտիր հոլովին Ը ԲՐԴԱՐԱՐ, և Ը ԵԱՅԵԱՐ. զոր օրինակ։

Բ.ռեասա, սայ, սեայ. Դաւթի Ներքին մեր ՀՀրաշալեաը։
Դ.ենորգ, գայ, գեայ. Օ օրհնեալ ի մարդերոս։
Նղը, ղայ, ղեայ. Հրեից թագաւորայ ի օրինագիր։

Զխառելի է, զի յատուկ անուանց բաղումք հոլովին Ը կերպի հասարակ հոլովմանց. յորոց զսակաւս դիցուք վասն օրինակի։

Ընդ Բառի։

Բ.դաթանգեղոս, ի, ին. Տրդատ Ներգաւորին Հեանիկը։
Բ.դեն, ի, ին. Հայրապետ աբգարու ապենը։
Բ.ենեն, ենոյ, նին. Տրդատ Ներգաւորին կինը։
Բ.ուաշէս, շեսի, շիսի, ին. Մ՝ԵԾ Ներգաւոր պարսից։ ԼՌ։
Ենենիամին, մենի, մինի, ին. Յակոբ Նահապետին պչրի որդին։
Դ.իոպտոս, սի, սին. Մ՝ԵՍԻ։
Նղիշէ, շեի. ին. Սբ Վարդապետ հայոց։

Յակոբոս , դէոսի,դէեի,սի. Հայրապետ Հայոց :
Մովսէս , էսի,էսի,իսի,սի. Հայ մարգարէն :
Սարգիս , գսի , ի. Մեծ զօրավար մարտիրոս :

Ընդ դաշտաւ :

Հայաստան,նի , աւ. Հայոց երկիրը :
Լազարէթ,ըէթի , աւ. Գալիլեայու դաշտ մի :
Պարսիկ , սկի , աւ. Պարսից ազգը . ղըզլպաշ :
Հնդիկք , հնդկաց,օք . Հնդիսան : կամ՝ հնդիսանցի :
Սիրք , սիրաց , օք . Սուրբ հիսան : կամ՝ հուրձի ազգը :

Ընդ գետով :

Ծատուր , տրոյ . ով . Մարտիրոս մի . ԼՀ :
Արծկէ , կէոյ . ով . Դրաստ մի աղբամարու ծովանն դոմ :
Սոսրովիդուխտ,դխատ,ով. Տիրոջ նահատակին դոյրը :
Կարին , արնոյ , ով. Հայ երկրամ :
Եփրատ, թամ , ով. Հայոց նահատակ 'ի Էնիկիա :
Սանատրուկ,տրկոյ , ով. Հայ բիգար նահատակին դրոշորդին :
Հայք , հայոց,ովք. Հայոց աշխարհը , կամ ազգը :

Ընդ երկրեցեալ :

Անի , անւոյ , ւով. Հայ նի դաշտը :
Բաճանի, նւոյ , ւով. Այդերա գեղ . կամ անոր մասը :
Երկուռն , ռւոյ , ւով. Գեղ մ մասիս լեռան կողմը :
Բիկ , բեաց , եաք. Բուշանդ , դուստր խորասան :
Սաղաիք , սեաց, եաք. Բաբերդու գաւառը . ԼՀ :
Սիւնիք , նեաց , եաք. Հայասանու աշխարհ մ :

Ընդ աղերամբ :

Աստղիկ , տղկան,ամբ . Կուսաց մ , ածրդիրկ :
Գողթն , թան , ամբ . Գողթնայ գաւառը :
Յուսիկ , սկան,կամբ . Սէյն վրնանէոն որդին :
Սաթենիկ,թենկան,կամբ. Հայ բարձէս նահատակին կինը :
Ատամանք, մանց,մամբք. Սէ ապոմ ի ընկերն մարտիրոսք :
Սարգանանք,նանց,նամբք. Սէ վարդան ի ընկերն մարտիրոսք :

Ընդ գետաւ :

Բատազ , ու . Հայ գաւառ հայասանու :

Բահաղ, ու. Կռոտ մ։
Բղխազար, ու. Ամբարձն փափանային որդին։
Յորդանան, ու. Յորդանան գետը։
Յովհան, կամ Ննկես, Ննու. Յովհան ուսկեբերան, եւ։
Յովնան, նու. Յունանն մարգարէն։

Սակայն գիտելի է, զի ումանք 'ի նշանակեալ անուանացդ, և այլք եւս քանք ի այլ և այլ հոլովմամբ անկանին անխտիր. կամ ի ունին զայլ և այլ հոլովմունս. զգ։

Աբիաթար, բայ, բու. Քահանայապետ հրէից դաւթի ապենը։
Աբրահամ, մու, մաս. Աբրահամ նահապետ։
Աղեքսանդր, կամ դրոս, դրի, դրոսի, դրեայ, դրու. Մա-
կեդոնացոց թագաւոր ի կայսր։
Աղեքսանդրիա, դրիայ, դրեայ, դրիոյ, դրու. Ա-
լեքսանդրիէ քաղաքը։
Այրարատ, տայ, տոյ, տու. Հայոց մենջ աշխարհ մ։
Անանիա, նիայ, նիայի. Հրէից մանկանց մէջը։
Անկիւրիա, ըեայ, ըիոյ. Անկիւրի քաղաքը։
Հռոմ, տոյ, տայ. Հայոց եղկանն ու թագաւորը։
Բրիստակէս, կեայ, կեսի. Ռոսաւորչայ պչրի որդին։
Գնել, լոյ, լայ. Տիգրան թագրին ինքերձիպաշին։
Դամասկոս, կոսի, կեայ. Շամ քաղաքը։
Դաւիթ, դաւթի, թայ. Դանիէլ մարգարէ թագաւորը։
Դիոգինէս, գինեայ, գինի. Յունայ փիլիսոփայ մ անապոյ։
Դուքին, դուքնայ, դուքնի. Մեծին հայոց քաղաք մը։
Եդեսիա, սեայ, սիոյ. Ուրհայ քաղաքը։
Երիքով, վայ, վի. Երիքով քաղաքը հրէաստանի։
Փիլոս, սեայ, սոսի. Փիլոս քաղաքը։
Օմիւռին, ռնոյ, նաւ. Մեռա քաղաքը 'ի լիկիա։
Օմիւռնիա, նիայ, նիոյ. Իզմիր քաղաքը 'ի փոքրն ասիա։
Զոմանս, այի, ասու. Զոռոմաս առաքեալ։
Կեսարիա, ըիայ, ըեայ, ըիոյ, ըու. Պայսերի քաղաքը։
Ղուկաս, սու, կայ. Ղուկաս աւետարանիչ։
Մատաթիա, կամ աս. թիայ, թեայ, թէի. Մատա-
թիա առաքեալ։
Պրթանէս, նիսի, նայ. Ռոսաւորչայ մենջ որդին։
Պրտեմոս, կամ արտիմէ, տեմեայ, տիմիդեայ, տեմի-
դեայ. Ամենի կռոտը։

Կղեմէս, մայ, մենատեայ, մենատասի. Հայրապետս մը։
Կրեմտե, կի կրեմտես, կրեմտեայ, տայ, տիսայ. Կերեալ կղկէն։
Պարիսամ, մու, մայ, ըեմայ. Սէ ամծամնայ անուանը. ՄԷ։
Մինաս կի նա, նատայ, նայի. Սէ մինաս մենք մարդիրսը։
Ալթէնք, ալթենայ, յալթենս. Հոմանպանու հայրապետաղաքը։
Հասէնք, սենայ, նու. Հասէն գուսուրը արքայուս։
Մեբաս, կի մեբէս, մեբայ. Մեբաս եօթնադուռն գրիչը։
Պասիս, մասեայ. Հրաբաց լեռը ուր պապանը նստաս։
Կարս, կարսայ, կարուց. Կարս կամ նարս գաղաք։

Երինակ չորեքտասաներորդ հոլովման։

Յոգնակի։

Ամ.	Հայաստանեայք.
Ամ.	Հայաստանեայց, կամ եաց.
Տր.	Հայաստանեայց. Ի Հայաստանեայս.
Հայց.	զ Հայաստանեայս.
Բաց.	'ի Հայաստանեայց.
Գործ.	զ Հայաստանեայց.
Գոր.	Հայաստանեօք.
Գործ.	զ Հայաստանեօք.
Ցեր.	'ի Հայաստանեայս.
Կոչ.	ով Հայաստանեայք։

Բատ այսմ հոլովին յետագայ յոգնական անուանքդ. որոց ումանց սեռականն եզերի միայն 'ի եայց. և ումանց միայն 'ի այց. ումանց 'ի եայց և 'ի եաց. և ումանց 'ի եայց և 'ի էց. զոր օրինակ.

Ազեայք,	եայց.	Ազ գիւռներն։
Հեկեայք,	եայց.	Զալ գիւռներն։
Անթալուսնեայք,	եայց.	Լուսնի պակ եղանիներն։
Երեկոբեայք,	եայց.	Երեկոներն։
Միջերկրեայք,	եայց.	Միջերեղի երկիրներն. անապատներ։

Բահաղիմայք,	այց.	Բահաղիմ կուռքն։
Ոյապայք,	այց.	Ելլաներն. գալիներն։
Պագայք,	այց, կ այից, այիւք.	Դալներներն. ելլալիներն։

Ը.յդեստանեայք , եայց , Կ եաց . Ազգեներ։
Հայկազնեայք , եայց , Կ եաց . Հայոց ազգէ ըլլաղներն։

Ը.յծեայք,եայց,Կ ծէից, ծէիւք. Ազգաց մաղէ ղինուածներ։
Ը.ռժամանակեայք,եայց,Կ կէից.Ժամանակաւոր բաներ։
Դուզնաքեայք , եայց,Կ քէից. Բէղ բաներ։
Թառնեայք , եայց,Կ նէից. Թառուն բառներն։
Օրակեայք , եայց,Կ կէից. Օրաղեաւոր բաներ։
Հոգանիւթեայք , եայց,Կ թէից.Հոգէ եղածներ։

ԳԼՈՒԽ. Բ։

Յաղագս յոգնակ հոլովման անուանանց։

Յատուկ հոլովմունք են վեց . ԵՒ որոց հոլովին անուանք ինն . այն են , Տէր . այր . հայր . մայր . եղբայր . քոյր . կին . օր , և գիւղ , կամ գեօղ , և բարդեալք սոցա։ զորս դիցուք առ առաջի։

Հոլովումն անուանանց՝ Տէր։

Ընդակէ։	Յոգնակէ։
Ոչ. Տէր.	Տեարք.
Սեռ. տեառն.	տեարց , կամ տերանց.
Տրա. տեառն. 'ի տէր. ցտեր.	տեարց. ցտեարս.
Հայց. զ տէր.	զ տեարս.
Բաց. 'ի տեառնէ.	'ի տեարց , Կ 'ի տերանց.
Գործ. զ տեառնէ.	զ տեարց , Կ զտերանց.
Գոր. տերամբ.	տերամբք.
Գար. զ տերամբ.	զ տերամբք.
Ել. 'ի տեառն , կամ 'ի տեր.	'ի տեարս.
Կոչ. ով տեր։	ով տեարք։

Ըստ այսմ հոլովին և բարդեալք սորա . զոր օրինակ։

Կոչնատեր ,	տեառն.	Օ Հաքէրն կանչօղն։
Գարտատեր ,	տեառն.	Գարդոնոր. առնելիս ուռնող։
Տանուտեր ,	տեառն.	Տանրդեր. իշխանատոր։

Սոյնպէս հոլովի և անուանս՝ ԼԱՅՐ • ԸՆ նմին և բարդեալք նորա • զոր օրինակ :

Լայր ,	առն •	Լրբէկ մարդ • գեղջ :
Վերուայր ,	առն •	Վերոյ երթեալ • էնեղջէ :
Երկայր ,	առն •	Երկարաձգ երկայնաձգ :

Հոլովումն անուանս՝ Հայր :

Նշանակ :	Յոգնական :
Ո՜ղ • Հայր •	Հարք •
Աէ՜ • Հօր •	Հարց , կամ հարանց •
Տրա՜ • Հօր • առ հայր • ցհայր •	Հարց • առ հարս • ցհարս
Հայց • զ Հայր •	զ Հարս •
Բաց • 'ի Հօրէ •	'ի Հարց , կամ 'ի հարանց
Պաց • զ Հօրէ •	զ Հարց , կամ զ հարանց
Գործ • Հարք •	Հարքք •
Պաց • զ Հարք •	զ Հարքք •
Լեր • 'ի Հօր , կամ 'ի հայր •	'ի Հարս •
Կոչ • ով Հայր :	ով Հարք :

Սոյնպէս հոլովին և անուանքս՝ Մայր և Աղբայր • և բարդեալք նոցին • զոր օրինակ :

Մայր ,	մօր •	մարց •	Մայր • ոնս :
Անքահայր ,	հօր •	հարց •	Անչահար • սաղարծ :
Լախտահայր ,	հօր •	հարց •	ԼԱՀՆԷ հայր • պապ • պէպէ
Աղբայր ,	եղբօր •	բարց •	Աղբար • գայրպաշ :
Հօրեղբայր ,	եղբօր •	բարց •	Հօրեղբար • ամուռնայ :

Հոլովումն անուանս՝ Քոյր :

Նշանակ :	Յոգնական :
Ո՜ղ • Քոյր •	Քորք •
Աէ՜ • Քեռ •	Քերց •
Տրա՜ • Քեռ • առ քոյր • ցքոյր •	Քերց • ցքորս •
Հայց • զ Քոյր •	զ Քորս •
Բաց • 'ի Քեռէ •	'ի Քերց •
Պաց • զ Քեռէ •	զ Քերց •
Գործ • Քերք •	Քերքք •

Պաց •

Պտ. զՔրերք.	զՔրերքք.
Ն.ԵՐ. 'ի Քեռ, կամ 'ի քոյր.	'ի Քրոջս.
Կոչ. ով Քոյր։	ով Քոջք։

Սորա եզակի գործիականն լինի երբեմն՝ քեռբ. և յոգնակին. քոյրք. քեռոց. ցքոյրս. զքոյրս. 'ի քեռոց. քեռբք. ով քոյրք։ Այլ այս հազիւ ուրեք 'ի գործածի։ Կայ և քոՀեր, 'ի քրոջէ. ևն։

Ըստ այսմ հոլովին և բարդեալք սորա. զոր օրինակ։

Հօրաքոյր,	քեռ.	Հօրքրոջ. Հալայ։
Մօրաքոյր,	քեռ.	Մօրքրոջ. Ռեյզէ։

Հոլովումն անուանական՝ Կին։

Նշանակէ։	Յոգնակի։
Ոչ. Կին.	Կանայք.
Սեռ. Կնոջ.	Կանանց.
Տրտ. Կնոջ. ցկին.	Կանանց. առ կանայս.
Հայց. զԿին.	զԿանայս.
Բաց. 'ի Կնոջէ.	'ի Կանանց.
Գործ. զԿնոջէ.	զԿանանց.
Դոր. Կանամբ, կամ Կնաւ.	Կանամբք.
Գոր. զԿանամբ, կամ զկնաւ.	զԿանամբք.
Ն.ԵՐ. 'ի Կնոջ, կամ 'ի կին.	'ի Կանայս.
Կոչ. ով Կին։	ով Կանայք։

Սորա եզակի գործիականն լինի երբեմն՝ կնոջաւ։

Ըստ այսմ հոլովին և բարդեալք սորա. զոր օրինակ։

Տիկին, տիկնոջ. տիկնաց, կ տիկնանց. Իսխանուհի. սուլթանուհի։

Ռնտակին,	կնոջ.	Ռնտրեկ ուհոջ. Էրլէ։
Միտակին,	կնոջ.	Մէկ կընկան հեր իարդուհաջ։

Հոլովումն անուանական՝ Դուռ։

Նշանակէ։	Յոգնակի։
Ոչ. Դուռ.	Դուռք.
Սեռ. Դռան.	Դռանց.
Տրտ. Դռան. 'ի գուռ.	Դուռանց. 'ի գռանս.

Հայց • զԳիւղ •	զԳիւղս •
Բաց • 'ի Գեղջէ •	'ի Գիւղից •
Պաս • զ Գեղջէ •	զ Գիւղից •
Գոր • Գիւղիւ •	Գիւղաւք •
Պար • զ Գիւղիւ •	զ Գիւղաւք •
Լեր • 'ի Գեղջ, կամ 'ի գիւղ •	'ի Գիւղս •
Լուծ • ով Գիւղ։	ով Գիւղք։

Սորա յոգնականն լինի ևս՝ Գիւղաւրեք, գիւղաւրէից ըստ գիւղաւրեաս • զգիւղաւրեաս • 'ի գիւղաւրէից • զգիւղաւրէից գիւղաւրեիւք • զգիւղաւրեիւք • 'ի գիւղաւրեաս • ով գիւղաւրեք։

Ըստ այսմ հոլովվին և սոքին։

Գեօղ, գեղջ • գեօղք • գեօղից •	Գեղ • գեօյ։
Ձորագիւղ, գեղջ •	Ձորս ՝ի ներքոյ գեղ։
Լորագիւղ, գեղջ •	Լոր գեղ։
Բաղքաքագիւղ, գեղջ •	Սեծ գեղ • խաստպայ։

Հոլովումն անուանցն՝ Օր։

Նշանակի։	Յոգնական։
Ոչ • Օր •	Աւուրք •
Սեռ • Աւուր •	Աւուրց •
Տրա • Աւուր • յօր • ցօր •	Աւուրց • յաւուրս • ցաւուրս •
Հայց • զ Օր •	զ Աւուրս •
Բաց • յ Օրէ •	յ Աւուրց •
Պաս • զ Օրէ •	զ Աւուրց •
Գոր • Աւուրբ •	Աւուրբք •
Պար • զ Աւուրբ •	զ Աւուրբք •
Լեր • յ Աւուր, կամ յօր •	յ Աւուրս •
Լուծ • ով Օր։	ով Աւուրք •

Ըստ այսմ հոլովվին և բարդեալք սորա • զոր օրինակ։

Երկայնօր, աւուր •	Երեքն օր • զաւ օրեր։
Կէսօր, աւուր •	Օրհարսիկ։

ԳԼՈՒԽ. Գ.

Յաղագս հոլովմանց դիջական անուանանց։

Դիջակուն անուանքն են հնդասպատիկ. մասնականք, հարցականք, վերաբերականք, հանրականք, և թուականք. զորոց զհոլովմունսն դիցուք առաջի։

Հոլովումն մասնական անուանցս՝ Ոմն. ոչ. էին, և դիտ։

	Եղակի։	Յոգնակի։
Ցող.	Ոմն.	Ոմանք.
Սեռ.	Ուրումն.	Ոմանց.
Տրտ.	Ումեմն. առ. ոմն.	Ոմանց. առ. ոմանս.
Յայլ.	զՈմն.	զՈմանս.
Բաց.	յՈւմեմնէ.	յՈմանց.
Գոյ.	զՈւմեմնէ.	զՈմանց.
Դոր.	Ոմամբ.	Ոմամբք.
Գոր.	զՈմամբ.	զՈմամբք.
Ներ.	յՈւմեմն, կամ յոմն։	յՈմանս։

	Եղակի։	Յոգնակի.
Ցող.	Ոք.	Ոմանք.
Սեռ.	Ուրուք.	Ոմանց.
Տրտ.	Ումեք. առ. ոք.	Ոմանց. ցոմանս.
Յայլ.	զՈք.	զՈմանս.
Բաց.	յՈւմեքէ.	յՈմանց.
Գոյ.	զՈւմեքէ.	զՈմանց.
Դոր.	Ոմամբ.	Ոմամբք.
Գոր.	զՈմամբ.	զՈմամբք.
Ներ.	յՈւմեք, կամ յոք։	յՈմանս։

Եղակի։

Ցող.	Ոմն, կամ ինչ.
Սեռ.	Ուրիք.
Տրտ.	Ումիք. առ. ինն, կամ յինչ.
Յայլ.	զՈմն, կամ զինչ.

Բաց.

Բայ •	յ|մեքէ •
Գայ •	զ|մեքէ •
Դոյ •	|ուիք •
Գայ •	զ|ուիք •
Ներ •	յ|միք, կամ յիմն, կամ յինչ։

Նշանի։

Ես •	Միւս •
Դու •	Միւսոյ •
Նա •	Միւսում, կամ միւսոյ • ցմիւս։
Մայր •	զ|Միւս •
Բայ •	'ի|Միւսմէ, կամ 'ի միւսոյ •
Գայ •	զ|Միւսմէ, կամ զմիւսոյ •
Դոյ •	Միւսով •
Գայ •	զ|Միւսով •
Ներ •	'ի|Միւսում, կամ 'ի միւս։

Բաստ այսմ հոլովին և մասնական անուանքս՝ Իւրաքանչիւր, իւրոյ, իւրում, իւրմէ, իւրով։ Երկաքանչիւր, իւրոյ, իւրում, իւրմէ • ևն։ որոց յոգնակին ընդ ոգ գեաթ, գեաոց • զոր օրինակ • իւրաքանչիւրք, իւրոց • երկաքանչիւրք, իւրոց • ևն։

Յոյնզ հոլովի և ածական անուանս՝ ԱՅԼ • զոր օրինակ • Այլ, այլոյ, այլում, յայլմէ, այլով, յայլում, կամ յայլ • այլք, այլոց, այլովք, յայլս։

Հոլովումն հարցական անուանս՝ Ո՞Վ, կամ ո՞։

Նշանի։		Յոգնակի։
Ես •	Ո՞վ, կամ ո՞ •	Ո՞վք •
Դու •	Ո՞վը •	Ո՞վց •
Նա •	Ո՞ւմ • առ ո՞վ, կամ առ ո՞ •	Ո՞վց • կամ որոց •
Մայր •	զՈ՞վ, կամ զո՞ •	զՈ՞վս •
Բայ •	յՈ՞ւմմէ •	յՈ՞ր ոց •
Գայ •	զՈ՞ւմմէ •	զՈ՞ր ոց •
Դոյ •	Ո՞ւմ •	Ո՞ր ոք •
Գայ •	զՈ՞ւմ •	զՈ՞ր ոք •
Ներ •	յՈ՞ւմ, կամ յո՞վ, կամ յո՞ •	յՈ՞ր սս։

Հոլովումն վերբերական անուանանս՝ ԱՀ յոգան։

Եզակի։	Յոգնակի։
Ոչ. Ա. յոքան.	Ա. յոքանիք.
Ոչ. Ա. յոքանոյ.	Ա. յոքանեաց, կամ յոքանից
Տրա. Ա. յոքանոյ. ցայոքան.	Ա. յոքանեաց. ցայոքանս.
Հայց. զ Ա. յոքան.	զ Ա. յոքանս.
Բաց. Յ Ա. յոքանոյ.	Յ Ա. յոքանեաց.
Գործ. զ Ա. յոքանոյ.	զ Ա. յոքանեաց.
Գոր. Ա. յոքանեաւ.	Ա. յոքանեօք.
Գոր. զ Ա. յոքանեաւ.	զ Ա. յոքանեօք.
Ներ. Յ Ա. յոքան։	Յ Ա. յոքանս։

Բաստ այսմ հոլովին և սոքին. Որքան. այդքան. այն-քան. սոյնքան. դոյնքան. նոյնքան։

Իսկ քառաքս՝ Որպիսի. այսպիսի. այդպիսի. այնպիսի. սոյնպիսի. դոյնպիսի. նոյնպիսի. հոլովին ամենևին ոնգ եկեղեցի, ասց։

Հոլովումն հանրական անուանանս՝ ԱՀ մենեբեան, կամ ամենեբին։

Յոգնակի։

Ոչ. Ա. մենեքեան, կամ ամենեքին.	
Ոչ. Ա. մենեցունց, կամ ամենեցուն.	
Տրա. Ա. մենեցունց. առ. ամենեսեան, Կ առ. ամենեսին.	
Հայց. զ Ա. մենեսեան, կամ զամենեսին.	
Բաց. Յ Ա. մենեցունց.	
Գործ. զ Ա. մենեցունց.	
Գոր. Ա. մենեքումբք.	
Գոր. զ Ա. մենեքումբք.	
Ներ. Յ Ա. մենեսեան, կամ յամենեսին.	
Նոր. ոչ Ա. մենեքեան, կամ ոչ ամենեքին։	

Ա. յոպես հոլովի և քառաս՝ Բոլորեքեան, բոլորեցունց. կամ բոլորեքին, բոլորեցուն. և այլն։

Հոլովումն թուականաց անուանաց՝ Մի.

Նշանք.

Ոչ. Մի.
Սեռ. Միոյ, կամ միոջ.
Տրա. Միումի, կամ միոյ. 'ի մի.
Հայց. զՄի.
Բաց. 'ի Միոյ, կամ 'ի միոջէ.
Գործ. զՄիոյ, կամ զմիոջէ.
Զոր. Միով.
Գոր. զՄիով.
Ներ. 'ի Միումի, կամ 'ի մի, կամ 'ի միոջ.
Կոչ. ովՄի.

Սոյնպէս հոլովին և բարդեալք սորա. որդոն, Քսան և ամ, միոյ. երեսունևամ, միոյ. և այլն.

Իսկ վասն այլոց թուականաց անուանց գիտելի է, զի ընդարձակքն պէսպէս հոլովին. որդոն.

Երկու, Երկուց, Երկոքումբք.
Երեք, Երից, Երիւք.
Չորք, կամ չորս, Չորից, Չորիւք.
Հինգ, Հնգիւ. Հնգից, Հնգօք, կամ Հնգիւք.
Վեց, Վեցից, Վեցիւք.
Եօթն, Եօթանց, կամ Եօթնից, Եօթամբք.
Ութ, և ութն, ութիւ. ութից, ութիւք.
Ինն, ննի, ննիւ. ինուանք, ինուանց, կամ ինուանց, կամ ննից, ննիւք, կամ ինամբք և կամ ինանամբք.
Տասն, տասին, տասամբ. տասունք, սանց, սամբք.
Մեռասան, կամ սանք, սանից, նիւք.
Քսան, քսանից, քսանիւք.
Երեսուն, Երեսնից, Երեսնիւք.
Հարիւր, ոյ, ով. ոց, կամ ից, ովք, կամ օք.
Երկերիւր, ոյ, ով. ոց. կամ, ի, իւ. ից, օք.
Հազար, ի, աւ, կամ իւ. աց, կամ ից, օք.
Բիւր, ու, ու. ուց, ուք. կամ ոյ, ով. ոց, ովք.

Սոյնպէս հոլովին և այլ ամ ընդարձակ թուականաց անուանք, որք ըստ վերոյդրեալցդ յանդին.

Իսկ

Իսկ դասականքն հոլովին ընդ առաջին և ըստ երկրորդ օրինակաւ, այլ ըստ բառիւ, և ըստ դաղտիս. պէս։

Առաջներորդ, ի, աւ, կամ իւ. աց, օք։
Երկրորդ, ի, աւ, կամ իւ. աց, օք։
Երրորդ, ի, աւ, կամ իւ. աց, օք։
Չանեերորդ, ի, աւ, կամ իւ. աց, օք։

Ըստ այսմ և այլքն՝ բաց 'ի յերկուց ասասի՝ նախկին և առաջին, որք հոլովին ըստ երրորդ օրինակաւ, այլ ըստ գեղոյ. սրգոն. Նախկին, նախկնոյ, նախկնով։ Առաջին, առաջնոյ, յառաջնոյ, կամ յառաջնմէ, կամ յառաջմէ, առաջնով, յառաջին, կամ յառաջնում։

Սոյնպէս և դատական և կրկնական անուանքն Թուական Թէպէտ հաղիւ ուրեք հոլովին, բայց 'ի սակ ոչ Հարկին՝ լինին ըստ դասականաց ըստ դաղտիս և ընդ բառիւ. սրգոն։

Հնգեակ, գեկի, կաւ, կամ կիւ. կաց, կօք։
Հնգապատիկ, պատկի, կաւ, կամ կիւ. կաց, կօք։
ըստ այսմ և այլքն։

Իսկ անձներական, որպիսի են. Երկոքեան. երեքեան. չորեքեան, և այլն. հոլովին ըստ հանրական. նին. սրգոն.

Երկոքեան, կոցունց, կ երկոքին, կոցուն, կոքումքք։
Երեքեան, երեցունց, կամ երեքին, երեցուն, երեքումքք. և այլն։

ԳԼՈՒԽ. Գ։

Յաղագս հոլովման դերանունանց։

Դերանունք են հնդասպատիկ։ Լսական. Ես. դու. ինքն. իւր։ Յուցական. Սա. դա. նա։ Հայս. այդ. այն։ Սոյն. դոյն. նոյն։ Ստացական. Իմ. քոյ. մեր. ձեր. իւր, իւրոյ։ ԵՒ հայս, սորայն. դորայն. նորայն. և այլն։ Յարաբերական. Որ։ և Դիմորոշական. ս. դ. ն։

Որքա առ հասարակ բաց 'ի դիմորոշականէն՝ պէտք է հոլովին. զորոց զօրինական դիցուք կարգաւ։

Հոլովումն էական դերանունանցս՝ Ես. դու. ինքն. իւր։

Եզակի։		Յոգնակի։
Ես.	Ես.	Մեք.
Դու.	Դու.	Դուք.
Ինքն.	Ինձ. առ իս. ցիս. ընդ իս.	Մեզ. առ մեզ.
Յայցս.	զիս.	զՄեզ.
Ի՞ց.	Յինէն.	'ի Մէնջ.
Ցիս.	զինէն.	զՄէնջ.
Ի՞ս.	Ինև.	Մեօք.
Ցիս.	զինև.	զՄեօք.
'Ի՞ս.	Յիս։	'ի Մեզ։

Եզակի։		Յոգնակի։
Դու.	Դու.	Դուք.
Ի՞ց.	Ի՞ս.	Ձեր.
Ինքն.	Ի՞ս. առ քեզ. ցքեզ.	Ձեզ. առ ձեզ.
Յայցս.	զՀ՞ս.	զՁեզ.
Ի՞ց.	'ի Ի՞նէն.	'ի Ձէնջ.
Ցիս.	զՀ՞նէն.	զՁէնջ.
Ի՞ս.	Ի՞և.	Ձեօք.
Ցիս.	զՀ՞և.	զՁեօք.
'Ի՞ս.	'ի Ի՞ս.	'ի Ձեզ.
Ոչ.	ոչ Դու։	ոչ Դուք։

Եզակի։

Եզակի։	Յոգնակի։
Ես։	մնքն։	մնքեանք։
Դու։	մնքեան։	մնքեանց։
Նա։	մնքեան։ առ ինքն։	մնքեանց։ առ ինքեանս։
Մայր։ զ	մնքն։	զ մնքեանս։
Հայր։ յ	մնքենէ։	յ մնքեանց։
Պարտ։ զ	մնքենէ։	զ մնքեանց։
Զոր։	մնքեամբ։	մնքեամբք։
Զոր։ զ	մնքեամբ։	զ մնքեամբք։
Նոր։ յ	մնքեան, ի յինքն։	յ մնքեանս։

Եզակի։	Յոգնակի։
Ես։	(ոչ ունի)	ուրեանք։
Դու։	ուր, կամ իւրեան։	ուրեանց։
Նա։	ուր, ի իւրեան։ առ իւր։	ուրեանց։ ընդ իւրեանս։
Մայր։	(ոչ ունի)	(ոչ ունի)
Հայր։ յ	ուրմէ։	յ ուրեանց։
Պարտ։ զ	ուրմէ։	զ ուրեանց։
Զոր։	ուրև, ի իւրեամբ, ի իւրեաւ։	ուրեամբք։
Զոր։ զ	ուրև, ի զիւրեամբ, ի զիւրեաւ։	զ ուրեամբք։
Նոր։ յ	ուր, կամ յիւրեան։	յ ուրեանս։

Առյապես հոլովին ըստ իմիք՝ և անեղական պակասաւորք դերանուանքս՝ Միմեանց, և երերոց։ որ զոն։

Եզակի։	Յոգնակի։
Ես։	Միմեանց։	երերոց։
Դու։	Միմեանց։ առ միմեանս։	երերոց։ ցիրեարս։
Նա։ զ	Միմեանս։	զ երեարս։
Հայր։ 'ի	Միմեանց։	յ երերոց։
Պարտ։ զ	Միմեանց։	զ երերոց։
Զոր։	Միմեամբք։	երերօք։
Զոր։ զ	Միմեամբք։	զ երերօք։
Նոր։ 'ի	Միմեանս։	յ երեարս։

Հոլովումն ցուցական դերանունանց՝ Այ •

Անշեղ •	Յոգնական •
Ո՛ւղ • Այ •	Այդքա , Կ նոքին •
Սեռ • Այորա , կամ նորուն •	Այոցա , Կ նոցուն • Կ նոցունց •
Տրա • Այմա • առ նա • ցնա , կամ ընդ նա •	Այոցա • առ նոսա • Ընդ նա , Կ ընդ նոսին •
Հայց • զ Այա •	զ Այոսա , Կ զնոսին •
Բաց • 'ի Այմանէ •	'ի Այոցանէ , Կ ցուանց •
Գործ • զ Այմանէ •	զ Այոցանէ , Կ ցունց •
Գոր • Այովաւ •	Այոքօք , Կ նոքիմբք •
Գործ • զ Այովաւ •	զ Այոքօք , Կ զնոքիմբք •
Այեր • 'ի Այմա, Կ 'ի նմին, Կ 'ի նա։	'ի Այոսա , Կ 'ի նոսին •

Ա. յսպէս հոլովին և սոքին • Այա , սորա • դա , դորա • որոց յոգնական դործիականն լինի և՝ սոքումբք , դոքումբք , նոքումբք •

Հոլովումն ցուցական դերանունանց՝ Այն •

Անշեղ •	Յոգնական •
Ո՛ւղ • Այն •	Այնք •
Սեռ • Այորին •	Այոցին •
Տրա • Այմին • առ նոյն •	Այոցին • առնոյնս •
Հայց • զ Այն •	զ Այնս •
Բաց • (ոչ ունի)	(ոչ ունի)
Գործ • (ոչ ունի)	(ոչ ունի)
Գոր • Այովիմբ , Կ նովին •	Այովիմբք •
Գործ • զ Այովիմբ , Կ զնովին •	զ Այովիմբք •
Այեր • 'ի Այն •	'ի Այնս •

Ա. յսպէս հոլովին և սոքին • Այն, զորին • դոյն, դորին •

Հոլովումն ցուցական դերանունանց՝ Այն •

Անշեղ •	Յոգնական •
Ո՛ւղ • Այն •	Այնքիկ , Կ այնք •
Սեռ • Այնր , կամ այնորիկ •	Այնոցիկ , Կ այնց •

Տրա. Ա.ինմ, կ այնմիկ. առ այն. Ա.ինոցիկ. առ. այնոսիկ. Ը այնոսիկ.
Հայց. զ Ա.ին. զ Ա.ինոսիկ, զ այնոս.
Բաց. յ Ա.ինմանե. յ Ա.ինցանե, կ յայնց, կամ յայնոցիկ.
Գործ. զ Ա.ինմանե. զ Ա.ինցանե. կ զայնց, կամ զայնոցիկ.
Գոր. Ա.ինու, կամ այնուիկ. Ա.ինոքիւք, կ քիմբք.
Գործ. զ Ա.ինու, կամ զայնուիկ. զ Ա.ինոքիւք, կ քիմբք.
Ներ. յ Ա.ինմ, կ յայնմիկ, կ յայնս. յ Ա.ինոսիկ, կ յայնս։

Ա.յսպէս Հոլովին և սոքին. Ա.յս, այսը, կամ այսոր ըիկ. այսոքիկ, այսոցիկ. և այլն։ Ա.յդ, այդը, կամ այդոքիկ. այդոքիկ, այդոցիկ. և այլն։

Հոլովումն ստացական դերանունացս՝ Ի.ոյ, և Ի.մ։

Եղակի։	Յոգնակի։
Ան. Ի.ոյ.	Ի.ոյք.
Ցեռ. Ի.ոյոյ, կամ քոյ.	Ի.ոյոց, կամ քոց.
Տրա. Ի.ուրմ, կ քոյոյ, կ քոյ. 'ի քոյ.	Ի.ոյոց, կ քոց. 'ի քոյս.
Հայց. զ Ի.ոյ.	զ Ի.ոյս.
Բաց. 'ի Ի.ուրմէ, կ 'ի քոյոյ.	'ի Ի.ոյոց, կամ 'ի քոց.
Գործ. զ Ի.ուրմէ, կամ զքոյոյ.	զ Ի.ոյոց, կամ զքոց.
Գոր. Ի.ոյով, կամ քով.	Ի.ոյովք, կամ քովք.
Գործ. զ Ի.ոյով, կամ զքով.	զ Ի.ոյովք, կամ զքովք.
Ներ. 'ի Ի.ուրմ, կամ 'ի քոյ։	'ի Ի.ոյս։

Եղակի։	Յոգնակի։
Ան. Ի.մ.	Ի.մք.
Ցեռ. Ի.մոյ.	Ի.մոց.
Տրա. Ի.մուրմ, կ իմոյ. առ իմ.	Ի.մոց. առ իմս.
Հայց. զ Ի.մ.	զ Ի.մս.
Բաց. յ Ի.մմէ, կամ յիմոյ.	յ Ի.մոց.
Գործ. զ Ի.մմէ, կամ զիմոյ.	զ Ի.մոց.
Գոր. Ի.մով.	Ի.մովք.
Գործ. զ Ի.մով.	զ Ի.մովք.
Ներ. յ Ի.մուրմ, կամ յիմ.	յ Ի.մս.
Կոչ. ո՛վ Ի.մ,	(ո՛վ Ի՛ Ի՛ Ի։)

Բայեղ հոլովին և ստացական դերանունքս այսոքիկ

Մեր , մերոյ , մերում , 'ի մերմէ , մերով , 'ի մերում
Ձեր , ձերոյ , ձերում , 'ի ձերմէ , ձերով , 'ի ձերում
Իւր , իւրոյ , իւրում , յիւրմէ , իւրով , յիւրում

Հոլովումն ստացական և ածանցական դերանուանս՝ Նորայ :

Եղակի :	Յոգնակի :
Ո՞ւ. Նորայ .	Նորայք .
Ո՞ւմ. Նորայոյ .	Նորայոց.
Ընդ՞ինչ. Նորայով, Նոր ոյ ում առ նոցն.	Նորայոց. 'ի նոցանայ
Զայդ. զ Նորայն .	զ Նորայս .
Ո՞ւստ. 'ի Նորայոյ , կամ այնէ .	'ի Նորայոց , Կ յից
Զիա՞ . զ Նորայոյ , կամ այնէ .	զ Նորայոց , Կ յից
Ո՞ով . Նորայով .	Նորայովք, Կ յօք
Զիա՞ . զ Նորայով .	զ Նորայովք, Կ յօք
Ո՞ւր . 'ի Նորայում, կամ 'ի նորայն :	'ի Նորայս :

Ըստ այսմ հոլովին և սոքին . Սորայ , սորայք . սոցայ սոցայք . դորայ , դորայք . դոցայ , դոցայք . նոցայ նոցայք :

Հոլովումն ստացական և ածանցական դերանուանս՝ Նորայէն :

Եղակի :	Յոգնակի :
Ո՞ւ. Նորայէն .	Նորայինք .
Ո՞ւմ. Նորայնոյ .	Նորայնոց .
Ընդ՞ինչ. Նորայնում .	Նորայնոց .
առ նորայէն .	առ նորայինս .
Զայդ. զ Նորայէն .	զ Նորայինս .
Ո՞ւստ. 'ի Նորայնոյ .	'ի Նորայնոց .
Զիա՞ . զ Նորայնոյ .	զ Նորայնոց .
Ո՞ով . Նորայնով .	Նորայնովք, Կ նօք
Զիա՞ . զ Նորայնով .	զ Նորայնովք, Կ նօք
Ո՞ւր . 'ի Նորայէն , Կ 'ի նորայնում :	'ի Նորայինս :

Ըստ

Ասա այսմ հոլովին և սոքին. Նոցային. սորային, սոցային. դորային, դոցային. իմային. քոյային. իւրայային. իւրեանցային. մերային. ձերային։ Որոց յոգնակին լինի. իւրայոց, կամ իւրայնոց. իւրեանցայոց, կամ իւրեանցայնոց. մերայոց, կամ մերայնոց. ձերայոց, կամ ձերայնոց։

Բայլ գերանուանքս՝ Ինքոյին. ձերոյին. իւրոյին. քոյին. իմոյին, նախագրեալ միայն հոլովին. որգոն, ՝ի մերոյին. առ ձերոյին. զիւրոյին. ՝Ի քոյին. յիմոյին։

Հոլովումն յարարերական գերանուանն՝ Որ։

Եզակի։	Յոգնակի։
Ո՞ՐՔ. Որ, կամ ո.	Որք, կամ ոյք.
Ո՞ՒՐ. Որոյ, կամ ոյր.	Որոց.
Ո՞ՐՈՒՄ. Որում, կամ ում. առ որ.	Որոց. առ որս.
ԶՈՐՍ. Զոր.	Զորս.
ՅՈՐՄԷ. Յորմէ.	Յորոց.
ԶՈՐՄԷ. Զորմէ.	Զորոց.
ԴՈՐ. Որով.	Որովք.
ԶՈՐ. Զորով.	Զորովք.
ՈՐԵՐ. Յորում, կիսի յոր, կիսի յում։	Յորս։

Սա հանդերձ ոլորակաւ՝ է անուն հարցական, անփոփոխ պահելով զնոյն հոլովումն։

Գ Լ Ո Ւ Խ • Ա։

Յաղագս խոնարհմանց Բայից ըստ երբից լծորդուածից։

Այս նախ յաղագս խոնարհմանց Քանչան Բայից։

Լ՝ական բայս ԵՄ՝ լրացեալ յայլոց էական բայից՝ խոնարհի այսպէս։

Սահմանական Եղանակի Ներկայ։

Անգ • Եմ,	Ես,	է •
Յոգ • Եմք,	Էք,	են։

Անկատար։

Եզ • Էի,	Էիր,	էր •
Յոգ • Էաք,	Էիք,	էին։

Կատարեալ։

Եզ • Եղէ,	Եղեր,	Եղև •
Յոգ • Եղաք,	Եղէք,	Եղեն։

Յարակատար։

Եզ • Եղեալեմ,	Եղեալես,	Եղեալէ •
Յոգ • Եղեալեմք,	Եղեալէք,	Եղեալեն։

Գերակատար։

Եզ • Եղեալէի,	Եղեալէիր,	Եղեալէր •
Յոգ • Եղեալէաք,	Եղեալէիք,	Եղեալէին։

Ապառնի։

Եզ • Եղիցի,	Եղիցիս,	Եղիցի •
Յոգ • Եղիցուք,	Եղիջիք,	Եղիցին։

Հրամայական Եղանակի Ներկայ։

Եզ • Լիր, մի լինիր։	Յոգ • Եղերուք, մի լինիք։	

Ապառնի։

Եզ • Եղիջիր,	Եղիցի •	
Յոգ • Եղիցուք,	Եղիջիք,	Եղիցին։

Պորպատական Եղանակի Ապառնի։

Եզ • Իցեմ,	Իցես,	Իցէ •
Յոգ • Իցեմք,	Իցէք,	Իցեն։

Անցեալ։

Եզ • Եղեալ Իցեմ,	Եղեալ Իցես,	Եղեալ Իցէ •
Յոգ • Եղեալ Իցեմք,	Եղեալ Իցէք,	Եղեալ Իցեն։

Անդեմական Եղանակ • Անլ, Ելոյ, Ելով։

Ընդհան

Ընդհանրական։ , Ներկայ և անցեալ. Լղեալ։
Ապառնի. Լինելոց։

Լակոնական բայս Լինեմ՝ խոնարհի այսպէս։

Սահմանական եղանակի Ներկայ։

Եզ. Լինիմ,	Լինիս,	Լինի.
Յոգ. Լինիմք,	Լինիք,	Լինին։

Անկատար։

Եզ. Լինէի,	Լինէիր,	Լինէր.
Յոգ. Լինէաք,	Լինէիք,	Լինէին։

Կատարեալ։

Եզ. Լղէ,	Եղեր,	Եղև.
Յոգ. Եղաք, Կ Եղեաք,	Եղէք,	Եղեն։

Յարակատար։

Եզ. Եալեմ,	Եալես,	Եալէ.
Յոգ. Եալեմք,	Եալէք,	Եալեն։

Գերակատար։

Եզ. Եալէի,	Եալէիր,	Եալէր.
Յոգ. Եալէաք,	Եալէիք,	Եալէին։

Ապառնի։

Եզ. Լիցիմ,	Լիցիս,	Լիցի.
Յոգ. Լիցուք,	Լիջիք, Կ Լինիջիք,	Լիցին.

Հրամայական եղանակի Ներկայ։

Եզ. Եր,	Մի Լինիր.	
Յոգ. Երուք,	Մի Լինիք։	

Ապառնի։

Եզ. Լիջիք, Կ Լինիջիր,	և Կ Լիցիս,	Լիցի.
Յոգ. Լիցուք,	Լիջիք, Կ Լինիջիք,	Լիցին։

Սորբարարական եղանակի Ապառնի։

Եզ. Լինիցիմ,	Լինիցիս,	Լինիցի.
Յոգ. Լինիցիմք,	Լինիցիք,	Լինիցին։

Անցեալ։

Եզ. Եալիցեմ,	Եալիցես,	Եալիցէ.
Յոգ. Եալիցեմք,	Եալիցէք,	Եալիցեն։

Անբնական եղանակ. Լինել, Լինելոյ, Լինելով. և այլն։
Ընդհանրական. Ներկայ, և Անցեալ. Եալ։
Ապառնի. Լինելոց, Լինելի։

ոյնպէս խոնարհի և էական բայս եղանիմ ։
Լոկ էական բայս գոմ խոնարհի յայսչափ ձևիս միայն ։
Գոմ, գոս, գոյ · գոմք, գոյք, գոն ։ (Ձևք. ՅԻ. ՀԷ գոյ։)
Գոյն, գոյնը, գոյը · գոյաք, գոյնք, գոյնն ։
Գուցէ, գուցեն ։ Գոլ, գոլոյ, գոլով ։ Գոյօղ ։

ԳՈՐԾ · Ը ։

Լծորդութիւնք Ներգործական բայից · ընդ որս և չԷզոյականաց, և հաստատական, ըստ առաջին լծորդութեանն ։

Օրինակ առաջին ։

Սահմանական եղանակի Լերկայ ։

Եզ ·	Գործեմ,	գործես,	գործէ ·
Յոգ ·	Գործեմք,	գործէք,	գործեն ։

Անկատար ։

Եզ ·	Գործէի,	գործէիր,	գործէր ·
Յոգ ·	գործէաք,	գործէիք,	գործէին ։

Կատարեալ ։

Եզ ·	Գործեցի,	գործեցեր,	գործեաց ·
Յոգ ·	գործեցաք,	գործեցիք,	գործեցին ։

Յապակատար ։

Եզ ·	Գործեալեմ,	գործեալես,	գործեալէ ·
Յոգ ·	գործեալեմք,	գործեալէք,	գործեալեն ։

Գերակատար ։

Եզ ·	Գործեալէի,	գործեալէիր,	գործեալէր ·
Յոգ ·	գործեալէաք,	գործեալէիք,	գործեալէին ։

Ապառնի ։

Եզ ·	Գործեցից,	գործեսցես,	գործեսցէ ·
Յոգ ·	գործեսցուք,	գործեսջիք,	գործեսցեն ։

Հրամայական եղանակի Լերկայ ։

Եզ ·	Գործեա՛,	մի՛ գործեր ·	
Յոգ ·	գործեցէք,	մի՛ գործէք ։	

Ապառնի ։

Եզ ·	Գործեսջիր,	և գործեսցես,	գործեսցէ ·
Յոգ ·	գործեսցուք,	գործեսջիք,	գործեսցեն ։

Պարարտական Եղանակի Հզ պառնի :

Եզ • Գործիցեմ, գործիցես, գործիցէ •
յոգ • գործիցեմք, գործիցէք, գործիցեն :

Հզ Նցեալ :

Եզ • Գործեալիցեմ, գործեալիցես, գործեալիցէ •
յոգ • Գործեալիցեմք, գործեալիցէք, գործեալիցեն :

Հզ Ներքնոյն Եղանակ. Գործելոյ, 'ի գործելու այլն :

Ընդարձակելուն • 'Լերկոյ • Գործօղ : Հզ Նցեալ • գործեալ :

Հզ պառնի • Գործելոց :

Երրորդ հրաւորականին :

Սահմանական Եղանակի 'Լերկոյ :

Եզ • Գործիմ, գործիս, գործի •
Յոգ • Գործիմք, գործիք, գործին :

Հզ Նկատար :

Եզ • Գործէի, գործէիր, գործէր, 'Կ գործիւր •
յոգ • գործէաք, գործէիք, գործէին :

Պատարեալ :

Եզ • Գործեցայ, գործեցար, գործեցաւ •
յոգ • գործեցաք, գործեցայք, գործեցան :

Յարակատար :

Եզ • Գործեալեմ, 'Կ գործեցեալեմ, ես, է •
յոգ • գործեալեմք, 'Կ գործեցեալեմք, էք, են :

Գերակատար :

Եզ • Գործեալէի, 'Կ գործեցեալէի, էիր, էր •
յոգ • գործեալէաք, 'Կ գործեցեալէաք, էիք, էին :

Հզ պառնի :

Եզ • Գործեցայց, գործեսցիս, գործեսցի •
յոգ • գործեսցուք, գործեսջիք, 'Կ գործիջիք, գործեսցին :

Հրամայական Եղանակի 'Լերկոյ :

Եզ • Գործեաց, մի գործիր •
յոգ • գործեցարուք, մի գործիք :

Հզ պառնի :

Եզ • Գործեսջիր, 'Կ գործեսցիս, գործեսցի •
յոգ • գործեսցուք, գործեսջիք, 'Կ գործիջիք, գործեսցին :

Պարարտական Եղանակի Հզ պառնի :

Եզ • Գործիցիմ, գործիցիս, գործիցի •

յոգ • գործիցցեմք, գործիցիք, գործիցին։

Հնդեալ։

Եղ • Գործեալ լիցեմ, կամ գործեցեալ լիցեմ, լիցես, լիցէ •
յոգ • գործեալ լիցեմք, կամ գործեցեալ լիցեմք, լիցիք, լիցեն։
Հնարաւոյն եղանակ. Գործել, գործելոց, գործելով և այլն։
Ընդհանրական։ Լերկայ և Հնդեալ. Գործեալ, կամ գործեցեալ։
Հնապառնի • Գործելի, կամ գործելոց։

Ըստ այսմ խոնարհին և այլ բազում ներգործական բայք • զոր օրինակ։

Ամփոփեմ, եցի, եաւ • ժողովել • խօթ ընել։
Ընարգեմ, եցի, եաւ • բանի տեղ չսեպել։
Հեռեմ, եցի, եաւ • գամել • մընչամաչ։
Ժշկեմ, եցի, եաւ • բժշկել • ըռընդոյնել։
Ոռնեմ, եցի, եաւ • ծեծել (գաւազանաւ և այլն)։
Ոռնձեմ, եցի, եաւ • խաչնայ դիպչել։
Զանակեմ, եցի, եաւ • անուշ ղայրեանով երգել։
Արդարեմ, եցի, եաւ • պարդարել • սաղել։
Մթոնեմ, եցի, եաւ • բռանել։ Առ՝ կասկընալ։
Հոգեմտեմ, եցի, եաւ • ըսրվել։ Առ՝ ըռաքել։
Ազգուրեմ, եցի, եաւ • ամրցընել • ուժովցընել։
Հնձեմ, եցի, եաւ • հնծել • էրէն պինդ։
Զգեմ, եցի, եաւ • նեռել։ Առ՝ պարծել։
Հառեմ, եցի, եաւ • կարգաւ պարոել, կամ խօսել։
Արզեմ, եցի, եաւ • վարձեցնել • սարվեցնել։
Երժեմ, եցի, եաւ • հըրել։ Վըռընդել։
Յայտնեմ, եցի, եաւ • պէյտն ընել։
Յարմարեմ, եցի, եաւ • յարմարցընել • յարմարիլ ընել։
Կերբողեմ, եցի, եաւ • գովասանք պալով մէնի ընել։
Ղրաշեմ, եցի, եաւ • պարել • այրբմամ։
Մանեմ, եցի, եաւ • վըռընդել։ Առ՝ յաղընել։
Ցնեմ, եցի, եաւ • պօն ընել • պէնանէն էնմէ։
Փայփայեմ, եցի, եաւ • ղօյել • օգնամամ։
Քակտեմ, եցի, եաւ • խեռ տանել • Ճիպ սեռմէ։
Դարմանեմ, եցի, եաւ • պէս ընել • գայրբամ։
Մերանեմ, եցի, եաւ • պարպանցեցնել • եղամ ընել։
Տափանեմ, եցի, եաւ • արգելել։ Առ՝ պամաալ ընել։
Փոխանեմ, եցի, եաւ • պանել • սաղամամ։

Սեր.

Վերմանեմ, եցի, եա. հուանալ. ցանել. ըօկոսա էջմիա։

Բաստ այսմ խոնարհին և բաղում ներգործակերպ չեզոքական բայք. ՊՐ։

Ամաչեմ, եցի, եա. ամչանալ. ուլնանամ։
Նախայեմ, եցի, եա. խաչիշ չընել. խղճալ։
Բրջաեմ, եցի, եա. վաղել. սիրսալ ընել։
Գոչեմ, եցի, եա. ճանչել. կանչեցուցել։
Դիմեմ, եցի, եա. վրայ երթալ։
Գանդաեմ, եցի, եա. երերուիլ։
Մրնեցեմ, եցի, եա. կամբերել. սապա ընել։
Մատանցեմ, եցի, եա. մեկ դիէն մեկալ դէն եղլել։
Սարխափեմ, եցի, եա. երերալով շարժել։
Սիզախեմ, եցի, եա. էլեխը ընել։ կա՝ կամաչիկել։
Սուսափեմ, եցի, եա. մեկերի փոխել. սասուշամ։
Սուսեմ, եցի, եա. մեկերի գնալ. հրեշել, ի՞ հրեշել։
Տեսեմ, եցի, եա. մարդի չընելով գլուխ դալել։
Փակեմ, եցի, եա. արքանանկենալ. այբոխ մնալ։
Ջնդրհորդեմ, եցի, եա. ճամբորդ ելլալ. ճամբայ գնալ։
Ջեմեմ, եցի, եա. կեղեմիշ ելլալ. օլխայ պարնել։
Ցամեմ, եցի, եա. ուշանալ. կեճիւմ։
Լաեմ, եցի, եա. դասով գնալ։
Լիրհեմ, եցի, եա. մրափել։ կա՝ դանալ։
Սուլեմ, եցի, եա. ըսլբոխ չալել։
Պասեմ, եցի, եա. պեռլեմիշ ընելկա՝ խրկիլ ընել։
Տեեմ, եցի, եա. դիմանալ։ կա՝ սապա ընել։

Բաստ կրաւորականի Գործեմին խոնարհին և բաղում ձայնակրական բայք. ՊՐ։

Բշխատիմ, եցայ, եաց, կեա. չալըշիշ ելլալ։ կա՝ հոգնել։
Բպաւինիմ, եցայ, եաց, կեա. աղբնիշ ելլալ. ուսուսալ դնել։
Գելմանիմ, եցայ, եաց, կեա. խօնիշ ելլալ. խօնարհ ելնել։
Համեցնիմ, եցայ, եաց կեա. մեկկեմիս ուցիշ ելլալ։
Գուլորիմ, եցայ, եաց, կեա. սրբել. ալըշամ։
Խաւարիմ, եցայ, եաց. խաւարնալ. մթնանալ։
Կարօտիմ, եցայ, եաց. կարօտնալ. կարօտ ելլալ։
Յիմարիմ, եցայ, եաց. խենթնալ. խենանալ։
Շուարիմ, եցայ, եաց. շաշիշ ելլալ. մնալ։

Պապանձիմ, եցայ, եաց. պապանձել : Լաւ՝ եղամ ընլալ :
Պանդիմ, եցայ, եաց. Ընդունիմ ընլալ :

Ըստ այսմ խոնարհին և քանի մի հասարակ բայք. ղոր օրինակ :

Բարբառիմ, եցայ, եա. ասել • գրոյցել :
Դատիմ, եցայ, եա. դատել • դատաստան ընել :
Խորհիմ, եցայ, եաց, կեա. մտմտալ • փիլիսոփայել :
Խմարիմ, եցայ, եաց, կեա. կամքել : Լաւ՝ սեպել :
Խաւանիմ, եցայ, եաց, կեա. կասնել : Լաւ՝ խոստանալ ընել :
Հնարիմ, եցայ, եաց, կեա. հնարք գտնել • քննել ընել :
Պարձիմ, եցայ, եաց, կեա. գերայով բռնել :
Ցուգանիմ, եցայ, եա. ձերբեմ պալ • ևն :
Ցուժիմ, եցայ, եաց, կեա. ձերբեմ պալ • ևն :
Խոստովանիմ, եցայ, եաց, կեա. խոստովանել • ելբար ելնել :

Սակայն ուրեք 'ի գործ ածի էական բայիւ՝ այսպէս. Խոստովան լինիմ, իս, ի • լինեի, էիր, էր • էղէ, էղեր • ևն :

Օրինակ երկրորդ :

Սահմանական եղանակի Անցեալ :

Հատանեմ,	Հատանես,	Հատանէ •
Հատանեմք,	Հատանէք,	Հատանեն :
	Ակնկատար :	
Հատանէի,	Հատանէիր,	Հատանէր •
Հատանէաք,	Հատանէիք,	Հատանէին :
	Կատարեալ :	
Հատի,	Հատեր,	Եհատ, Կ հատ.
Հատաք,	Հատիք,	Հատին :
	Յարակատար :	
Հատեալ եմ, ես, է • Հատեալ եմք, էք, են :		
	Գերակատար :	
Հատեալէի, էիր, էր • Հատեալ էաք, էիք, էին :		
	Ապառնի :	
Հատից,	Հատցես,	Հատցէ •
Հատցուք,	Հատջիք, կամ Հատանիջիք,	Հատցեն :

Դրա-

Հրամայական Եղանակի Ա. Երկայ •

Հատ, մի հատաներ • հատէք, մի հատանէք։

ՀՀ պառնի։

Հատջիր, կամ հատանիջիր, կամ հատցես, հատցէ •
հատցուք, հատջիք, կամ հատանիջիք, հատցեն։

Սորոյդասական Եղանակի ՀՀ պառնի։

Հատանիցեմ, հատանիցես, հատանիցէ •
հատանիցեմք, հատանիցէք, հատանիցեն։

ՀՀ Նցեալ։

Հատեալ լիցեմ, լիցես, լիցէ • Հատեալ լիցեմք, լիցէք, լիցեն։

ՀՀ Նբրեալոյն Եղանակ • Հատանել, հատանելոյ, ի։

Ենթանելոտ • Ա. Երկայ • Հատանող։ ՀՀ Նցեալ • Հատեալ։

ՀՀ պառնի • Հատանելոց։

(Գրինակ կրաւորականին։

Սահմանական Եղանակի Ա. Երկայ։

Հատանիմ, հատանիս, հատանի •
հատանիմք, հատանիք, հատանին։

ՀՀ Նիպարտ։

Հատանէի, հատանէիր, հատանէր, Կ հատանիւր •
հատանէաք, հատանէիք, հատանէին։

Կատարեալ։

Հատայ, հատար, հատաւ •
հատաք, հատայք, հատան։

Յարակատար։

Հատեալ եմ, ես, է • հատեալ եմք, էք, են։

Գերակատար։

Հատեալ էի, էիր, էր • հատեալ էաք, էիք, էին։

Ա. պառնի։

Հատայց, հատցիս, հատցի •
հատցուք, հատջիք, կամ հատանիջիք, հատցին։

Հրամայական Եղանակի Ա. Երկայ։

Հատջիր, մի հատանիր • հատարուք, մի հատանիք։

Բ. պառնի։

Հատջիր, կամ հատցիս, հատցի •
հատցուք, հատջիք • ես այն, որպէս սահմանականին։

Պարարտասակաս եղանակի Պարոնի:

Հատանիցիմ, ցիս, ցի. Հատանիցիմք, ցիք, ցին

ԱՊՆՈՅԵԼ:

Հատեալ լիցեմ, լիցես, լիցէ. Հատեալ լիցեմք, լիցեք, լիցեն

ԱՊՆԵՐՆՈՅՆ ԵՂԱՆԱԿ. Հատանիլ, Հատանելոյ, ԼԱ.

Պարունելոյ. Ելիցոյ ի Պնոյեալ. Հատեալ, կ Հատեցել

ԱՊԱՐՈՆԻ. Հատանելն, կամ Հատանելոց:

Բայսպէս խոնարհին սակաւ բայք ներգործականք
հանդերձ կրաւորականաւք իւրեանց. ՊԲ:

Նիժանեմ, ծի, ծեր, անեծ. անէծ: պնոռուվայ ընել:
Նկանեմ, կի, կեր, Էանկ, Ի անկ. անկ: հոռանել:
Ոծարծանեմ, ծի, ծեր, արծարծ. արծարծ: կրակրել:
Ոկանեմ, կի, կեր, Էարկ, Ի արկ. արկ: ֆփել. վարնեռել:
Ոեկանեմ, կի, կեր, Էբեկ. բեկ: կոտրել: ի՝ ապխոել:
Ոուծանեմ, ծի, ծեր, Էբոյծ. բոյծ: պնեղէիղ ընել:
Ոտանեմ, գտի, գտեր, Էգիտ. գիտ: գոնել: ի՝ ճանաչ ընել:
Ոիզանեմ, զի, զեր, Էդէզ. դէզ: դնղէլ. ընդմոչ:
Ողծանեմ, ծի, ծեր, Էեղծ. եղծ: ասրել. խանգրեցնել. փճացնել:
Որկիրսպագանեմ, գի, գեր, Էսպագ. սպագ: երկրպագոել ընել:
Ո եղծանեմ, ծի, ծեր, զեղծ. զեղծ: խիսոյ ասրել:
Ոքանեմ, թքի, թքեր, Էթուք. թուք: ռդնել:
Ոուծանեմ, ծի, ծեր, Էլոյծ. լոյծ: արձնել. հանել. ջնջել:
Ոուցանեմ, ցի, ցեր, Էլոյց. լոյց. վասրել: ի՝ բրոբնցնել:
Ոքանեմ, լքի, լքեր, Էլիք, Ի լիք. լիք: վար ռոդրել. ի՝ այլն:
Ոյցանեմ, խցի, խցեր, Էխից. խից: ծածկել. ոխնել. ոգամոչ:
Ոիզանեմ, զի, զեր, Էեկեզ. կէզ: երել. այրել. եռգամոչ:
Ոլանեմ, կլի, կլեր, Էեկուլ. կուլ: կլլել: ի՝ կորանցնել:
Ոարկանեմ, ըի, ըեր, Էհար. հար: զարնել. վառրամոչ:
Ոարցանեմ, ցի, ցեր, Էհարց. հարց: կարցնել. ասրամոչ:
Ոեղձանեմ, ձի, ձեր, Էհեղձ. հեղձ: խեղդել. պօղամոչ:
Ոերձանեմ, ձի, ձեր, Էհերձ. հերձ: ճչրել. պատռել:
Ոուծանեմ, ծի, ծեր, Էմոյծ. մոյծ: մոցնել. կերարբի՝ ոչ:
Ոատանեմ, տի, տեր, Էյատ. յատ: յօռել. պռռամիղընել:
Ոպանանեմ, նի, ներ, Էսպան. սպան: սպաննել. մեռցնել:
Ոտեղծանեմ, ծի, ծեր, Էտեղծ. տեղծ: ստեղծել. ենարանամոչ:
Ոեսանեմ, սի, սեր, Էտես. տես: ռեանել. հեօրմի՝ ոչ:
Ոուցանեմ, ցի, ցեր, Էցոյց. ցոյց: ցոյնել: ի՝ իմացնել:

Նակ հետևեալքդ խոտորին 'ի ժամանակս ինչ • և ը մանք ևս պակասին • զոր օրինակ :

Լրգիծանեմ, ծի, ծեր : Մեղաբրելով սերքը կնքիցնել :
Օառաջանեմ, ծի • ծեա : Ծառել • Մոլորցնել : Լաւ՝ ֆնաջնել :
Ծատանեմ, տի, տեր • տեա : պաղել • այրմամ :
Կծանեմ, կծի, կծեր • կեծ : ՀՃել • խայտել :
Հեղուսեմ, սի կ սեցի, սեր • սեա : գամել • Մրիլամամ :
Յարկանեմ, կի, կեր, կեց • կեա : Ձրան ծածանել :
Ոռոգանեմ, ռոգի : Ջրել • առուլամամ :
Ոուզանեմ, զի, զեր, եսոյզ, կ սոյզ • սոյզ, կ սուզ : պարրամամ :
Ոտգանեմ, կի ՇՁտանեմ, գտի, գտեր • գտեա : Մեղաբրել :
Ոարկանեմ, կի, կեր • կեա : սեղել • Խանկին ընել :
Փեռեկանեմ, տի, կ ի տեցի • տեա : Հաշկաբելով պարարել :

Ըստ այսմ խոնարհին և քանի մի ներգործակերպ հեղոքական բայք՝ անխոտոր կի խոտորմամբ • ՊՐ •

Ընցանեմ, ցի, ցեր, եանց • անց : անցնել • կեցիլ :
Լրանեմ, եղի, եղեր, եղ • եղ : ելլել • ղբամամ :
Լջանեմ, լջի, լջեր, եջ • եջ : ելջնել • ելնել :
Հասանեմ, սի, սեր, եհաս • հան : հասանել • երիեղել :
Մտանեմ, մտի, մտեր, եմուտ • մուտ : մտնել • կերել :
Օլջանեմ, ջի, ջեր, ջաւ • զիջիր : ցածնալ • մեղմանալ :
Համբերեմ, բերի, բերեր, բեր • բեր • կի համբերեցի, բերեա • } սաստիկ ընել • դիմանալ :
Հեծանեմ, ծայ, ծար, ծաւ • ծիր : հեծնել • պինդ :
Յանցանեմ, յանցեայ, ցեար, ցեաւ • ցեայց, ցցես, ցցե • յանցուցեալ • յանցիր : սուչ ընել • մեղանչել :

Ըստ կրաւորականի հայանեմին խոնարհին և քանի մի հասարակ բայք • ՊՐ :

Ծնանիմ, ծնայ, ծնիր • ծնել : Լաւ՝ ծագել •
Սասանիմ, սայ, սիր, սրվել :
Փածանիմ, ծայ, ծիր • խուշանիլ ըլլալ :
Սկսանիմ, սկսայ • սկսայց, սկսցիս, սկսցի • սկսցուք, սկսջիք, սկսցին • սկսիր, կ սեաց : } սկսել • պաշլամամ
Սկսիմ, սկսայ • սկսայց, սկսեսցիս, սեսցի • սեսցուք, սեսջիք, սեսցին • սկսիր, կ սեա : }

Տանիմ, տարայ. տարայց, տարցիս, տարցի, կմ տարցէ. տար, մի տանիր. տանիցիմ, ցիս, ցի. տանիցուք կամ տարիցուք. տարեալ։ տանել։ Եւ՝ վերցնել։

Պարկանիմ, կայ, կեայ. կուցեալ. անել։ սանմամբ։

Գանիմ (ներգործականաւ), ագայ. ագուցեալ. ագիր, ագերուք, կամ ագիք. կապել. լանը վրան առնուլ. կիցէ։

Ըստ այսմ լինին և քանի մի չեղոքական բայք՝ ձայնակրականք. զոր օրինակ։

Բուսանիմ, սայ, սիր, սարուք, կ սէք. բուսանել. պտղանիլ։

Օ լիանիմ, ջայ, ջիր, ջարուք, կ ջիք. եղնելս՝ հանդարտիլ։

Շ լիանիմ, ջայ, ջիր, ջարուք, կ ջիք. մարել. անօնդիլ։

Փլանիմ, լայ, լիր, լարուք, կ լիք. փլլել. ընդ ընկնիլ։

Սնանիմ, սնայ. սնիր. սնարուք. պնալանիլ ընկալ։

Մածանիմ, ծայ, ծիք, ծարուք. կպչել. գանգիլ։

Մեռանիմ, ռայ, ռիր, ռարուք. մեռանել. եղջիլ։

Ջեռանիմ, ռայ, ռիր, ռարուք. պարանալ. ներքինիանալ։

Ջերանիմ, րայ, րիր, րարուք. պարանալ. ընանալ։

Գանիմ (չեղոքականաւ), ագայ, գիր, գարուք, կամ գերուք. պեղմբնանալ ընկալ։

Նկանիմ, անկայ, կիր, կերուք. ընկնել. ոչ-ընդ։

Ստիմ, նստայ, նիստ, տարուք, կ նիք. նստաղ. նստուրդ։

Օրինակ երրորդ։

Սահմանական եղանակի՝ Լերկայ։

Ասեմ, ասես, ասէ. Ասեմք, ասէք, ասեն։

Անկատար։

Ասէի, ասէիր, ասէր. ասէաք, ասէիք, ասէին։

Լրատարեալ։

Ասացի, ասացեր, ասաց.
ասացաք, ասացիք, ասացին։

Յարակատար և Դերակատար։

Ասացեալ եմ, ես, է. և այլն։ Ասացեալ էի, էիր. և այլն։

Ապառնի։

Ասացից, ասասցես, ասասցէ.
ասասցուք, ասասցիք, ասասցեն։

Հրամայական Եղանակի Ա. Երկայ։

Ա. սա, մի՛ ասեր. ասացէ՛ք, մի՛ ասէք։

ՀՍ պառնի։

Ա. ասաջիր, Հկ ասասցես, ասասցէ՛. ասասցո՛ւք, և այլն։

Սորոգական Եղանակի ՀՍ պառնի։

Ա. սիցեմ, ցես, ցէ. ասիցեմք, ցէք, ցեն։

ՀՍ Նոյեալ։

Ա. ասացեալ լիցեմ, լիցես, լիցէ. ասացեալ լիցեմք, լիցէք, լիցեն։

ՀՍ Ներքոյն Եղանակ. Ա. սել, ասելոյ, ասելով, յասել։

Ընդոտնեալունի. Ա. Երկայ. Ա. սող, կամ ասացող։

ՀՍ Նոյեալ. Ա. ասացեալ։ ՀՍ պառնի. Ա. սելոց։

Օրինակ կրաւորականին։

Սահմանական Եղանակի Ա. Երկայ։

Ա. սիմ, ասիս, ասի. Ա. սիմք, ասիք, ասին։

ՀՍ Անցեալ։

Ա. սէի, էիր, էր, կամ իւր. ասէաք, էիք, էին։

Կատարեալ։

Ա. ասացայ, ասացար, ասացաւ.
ասացաք, ասացայք, ասացան։

ՀՍ պառնի։

Ա. ասացայց, ասասցիս, ասասցի.
ասասցո՛ւք, ասասցիք, ասասցին։

Հրամայական Եղանակի Ա. Երկայ. (ոչ ունի։)

ՀՍ պառնի։

Ա. ասասցիր, Հկ ասասցիս, ասասցի. ասասցո՛ւք, և այլն։

Սորոգական Եղանակի ՀՍ պառնի։

Ա. սիցիմ, ցիս, ցի. ասիցիմք, ցիք, ցին։

ՀՍ Ներքոյն Եղանակ. Ա. սիլ, ասելոյ, ասելով. և այլն։

Ընդոտնեալունի. Ա. Երկայ և ՀՍ Նոյեալ. Ա. ասացեալ։

ՀՍ պառնի։ Ա. սելի, կամ ասելոց։

Իսկ այլ ժամանակքն լինին ըստ Ներգործականին։

Ընդ սովաւ լծորդի և Ներգործական բայս՝ Դիպեմ. Լս և բաղադրեալք նորա. Որ նախադիտեմ. և այլն. փոփոխմամբ եղակի հրամայականին 'ի Է՝. Որ. Դի-

տեմ,

տեմ, գիտացի, գիտեա։ Ցախագիտեմ, գիտացի, գիտեա. և այլն։

Իսկ բայս՝ Օ՞անգիտեմ, (որ է՝ վախնալ), ոչ լինի այս պէս. այլ՝ ոչ զգոյշ եմն. զոր օրինակ, Օ՞անգիտեմ, տեցի, տեա, տեալ։

Այաւ մերկեմ բայս՝ որ խոնարհի երբեւ զգոյշ եմն, երբ ի բաղումն ընդ սովաւ լծորդի. զոր օրինակ. Մերկեմ, մերկացի, մերկացեր, մերկեաց, մերկացաք, մերկացիք, մերկացին։ Մերկացից, մերկացես, մերկացէ. մերկացուք, մերկաջիք, մերկացեն։ Մերկեա, մերկացէք, մերկացեալ։

Իսկ չեղոքական բայս կարէմ՝ ի ժամանակս ինչ փոփոխի. զոր. Կարեմ. ես. եւ. Կարացի. ցեր, կարաց. Կարացաք, ցիք, ցին։ Կարացից, ցես, ցէ. Կարացուք, կարաջիք, կարացեն։ Կարացիր կամ կարող լեր։ Կարիցեմ. եւ։ ընդուն՝. Կարող. կարացեալ. կարելոց. կարելի։

Օրինակ չորրորդ՝ անցողական բայից։

Սահմանական եղանակի Լերկայ։

Օ՞ զրացուցանեմ,	ացուցանես,	ացուցանէ.
զրացուցանեմք,	ացուցանէք,	ացուցանեն։

Հանգամանք։

Օ՞ զրացուցանելի,	ացուցանելիր,	ացուցաներ.
զրացուցանելաք,	ացուցանելիք,	ացուցանելին։

Կատարեալ։

Օ՞ զրացուցի,	զրացուցեր,	զրացոյց.
զրացուցաք,	զրացուցիք,	զրացուցին։

Յարակատար և Գերակատար։

Օ՞ զրացուցեալ եմ, ես, է. եւ։ էի, էիր, էր. եւ։

Հաւանական։

Օ՞ զրացուցից,	զրացուցես,	զրացուցէ.
զրացուցուք,	ցուսջիք, կ ցուցանիջիք,	ցուսցեն։

Հրամայական եղանակի Լերկայ։

Օ՞ զրացո՛,	մի՛ զրացուցաներ.	
զրացուցէ՛ք,	մի՛ զրացուցանիք։	

Ներկայ։

Օ՛ օրացուսցի՛ր , և՛ ցուցանի՛ցի՛ր , ցուսցէ՛ս , ցուսցէ՛ . զօրացուսցո՛ւք , ցուսցի՛ք , և՛ ցուցանի՛ցի՛ք , ցուսցե՛ն։

Սորադասական եղանակի Ներկայ։

Օ՛ օրացուցանի՛ցեմ , ացուցանի՛ցես , ացուցանի՛ցէ՝ . զօրացուցանի՛ցեմք , ըացուցանի՛ցէք , ըացուցանի՛ցեն։

Ներկայ։

Օ՛ օրացուցեալ լի՛ցեմ , լի՛ցես , լի՛ցէ՝ . լի՛ցեմք , լի՛ցէք , լի՛ցեն։

Ներկայն եղանակ . Օ՛ օրացուցանել , նելոյ . և այլն։

Ընդհանրապէս . Ներկայ . Օ՛ օրացուցանօղ։ Ներկայ . Օ՛ օ՛ ըացուցեալ։ Ներկայ . Օ՛ օրացուցանելոց։

Սորա կրաւորականն ոչ՝ ի գործ ածի . այլ՝ փոխանն նոր գնի ներդործակերպ չեզոքականն , կամ ձայնակրականն , յորոց բղխին անցողականք . որ։

Օ՛ օրանամ ,	Օ՛ օրացուցանիմ։
Ը՛ղդարանամ ,	Ը՛ղդարացուցանիմ։
Դառնանամ ,	Դառնացուցանիմ։
Կարծրանամ ,	Կարծրացուցանիմ։
Հնանամ ,	Հնացուցանիմ։
Խոնարհիմ ,	Խոնարհեցուցանիմ։

Իսկ ընդունելութեան անցեալքն և ապառնիքն գտանին ուրեք ուրեք՝ ի գործածութեան . օրգան , զօրացուցեալ , զօրացուցանելն , կամ զօրացուցանելոց։

Բստ այսմ խոնարհին համ անցողական բայք յանդեղք՝ ի այուսանեմ և՝ ի եցուցանեմ , և՝ ի լակ ուսանեմ . որոց հը լամայականն լինի այո՛ և եցո՛ և ո՛ . (յորոց յետինն ունի և՝ ի ժամանակս ինչ զկրաւորական .) որ։

Ը՛ղծուացուցանեմ ,	ցուցի՛ , ացո՛ . մինաղաղցնել։
Թուլացուցանեմ ,	ցուցի՛ , ացո՛ . թուլցնել։
Զևացուցանեմ ,	ցուցի՛ , ացո՛ . ֆեսի մէջ խօսիլ։
Պլիտակացուցանեմ ,	ցուցի՛ , ացո՛ . ճերմկցնել։
Պատահացուցանեմ ,	ցուցի՛ , ացո՛ . սէրպէսպոցնել։
Տկարացուցանեմ ,	ցուցի՛ , ացո՛ . ուժը կորել։
Ը՛պրեցուցանեմ ,	ցուցի՛ , եցո՛ . ապրեցնել . ապաթել։
Օ՛գեցուցանեմ ,	ցուցի՛ , եցո՛ . հոգցնել։
Ընդարձակեցուցանեմ ,	ցուցի՛ , եցո՛ . լանցնել . պօլցնել։
Կեցուցանեմ ,	ցուցի՛ , եցո՛ . ապաթելով ապրեցնել։
Յիմարեցուցանեմ ,	ցուցի՛ , եցո՛ . խենթեցնել . խանցնել։

Ս՝ատուցանեմ, ուցի, տն. } Խոստանալ. խոսք բերել
կը՝. ուցանիմ, ուցայ, ուցայց. } Լա՝ ընծայել. պալ:
Թ՝ագուցանեմ, ուցի, գն. Հաճուել պոնել:
Կ՝առուցանեմ, ուցի, ռն. Խուռամիշ ընել. ղինել:
Շ՝ինուցանեմ, ուցի, ջն. Մարել. սեմնիարիկ:
Ն՝ուցանեմ, ուցի, սն. Արվեցնել. Հայրենիկ:
Ղ՝եռուցանեմ, ուցի, ռն. Պատցնել. ըսրնարբմակ:
Ն՝ուցանեմ, ուցի, ննն. Պեսլեմիշ ընել:
Ընդ՝ուռա դասին և յետագայ բայքդ յանգեալը 'ի ուռանեմ, և 'ի ուղանեմ. ՊՐ:
Լորուանեմ, լուսի, կորս, լուսեալ. Կորանցնել. ինիրմէ:
Ի՝նկլուզանեմ, կ՝ընկլուզեմ, լուզի, լմ, լուզեալ. Պարիշիշ ընել:
Փ՝լուզանեմ, կ՝ փլուզեմ, լուզի, լմ, լուզեա, լուզեալ. Ելցնել:
Լ՝լուզանեմ, լուզի, լուզեա. Կանել. ելբարմակ:
Ընդ՝ելուզանեմ, լուզի, լուզեա. Ճեվանիր էնյարիրմիշ ընել:

Լսոնարհմանակ Ներգործական բայից՝ ըստ երիրորդ լծորդութեան:

Գ՝ Լ՝ Ո Ի Խ՝ Լ՝:

Օրինակ առաջին:

Սահմանական Եղանակի Ներկայ:

Ա՝ղամ,	աղաս,	աղայ.
աղամք,	ուղայք,	աղան:
	Հանգամանք:	
Ա՝ղայի,	աղայիր,	աղայր.
աղայաք,	աղայիք,	աղային:
	Կատարեալ:	
Ա՝ղացի,	աղացեր,	աղաց.
աղացաք,	աղացիք,	աղացին:
	Յարակատար:	
Ա՝ղացեալ եմ, ես, է.	աղացեալ եմք, եք, են:	
	Դերակատար:	
Ա՝ղացեալ էի, էիր, էր.	աղացեալ էաք, էիք, էին:	
	Հանգամանք:	
Ա՝ղացեց,	աղացեաս,	աղացէ.
աղացուք,	աղացիք.	աղացին:

Հրամայական եղանակի Լերկայ։

Ա.զա, մի՛ աղաբ. աղացէ՛ք, մի՛ աղայք։

Ապառնի։

Ա.զասջիր, կամ աղասցես, աղասցէ՛.
աղասցուք, աղասջի՛ք, աղասցեն։

Սորարարական եղանակի Ապառնի։

Ա.զայցեմ, աղայցես, աղայցէ՛.
աղայցեմք, աղայցեք, աղայցեն։

Անցեալ։

Ա.զացեալ իցեմ, իցես, իցէ՝. աղացեալ իցեմք, իցէք, իցեն։
Ապենբաւոյն եղանակ. Ա.զալ, աղալոյ, աղալով, յաղալ։
Ընդհանրական. Լերկայ. Ա.զացող։ Անցեալ. Ա.զացեալ։
Ապառնի. Ա.զալոց։

Օրինակ կրաւորականին։

Սահմանական եղանակի Լերկայ։

Ա.զացեալ լինիմ, լինիս, լինի՝. լինիմք, լինիք, լինին։

Անկատար։

Ա.զացեալ լինէի, էիր, էր. լինէաք, էիք, էին.

Յապարեալ.

Ա.զացայ, աղացար, աղացաւ.
աղացաք, աղացայք, աղացան։

Յարակատար և Դերակատար։

Ա.զացեալ եմ, ես, է։ Ա.զացեալ էի, էիր, է։

Ապառնի։

Ա.զացայց, աղացիս, աղացի՝.
աղացուք, աղասջիք, աղասցին։

Հրամայական եղանակի Լերկայ։

Ա.զացիր, աղացարո՛ւք։

Ապառնի։

Ա.զասջիր, Ձ աղասցիս, աղասցի՝. աղասցո՛ւք, և այլն։

Սորարարական եղանակի Ապառնի։

Ա.զացեալ լինիցիմ, ցիս, ցի՝. լինիցիմք, ցիք, ցին։

Անցեալ։

Ա.զացեալ իցեմ, ցես, ցէ՝. աղացեալ իցեմք, ցէք, ցեն։
Ապենբաւոյն եղանակ. Ա.զացեալ լինել, Ձ աղալ. աղալոյ. և այլն։
Ընդհանրական. Լերկայ և Անցեալ. Ա.զացեալ։
Ապառնի։ Ա.զալի, կամ աղալոց։

Եւ յսպէս խոնարհին ներգործական բայք սակաւք յանգեալք 'ի ամ. պր։

Ամամ, ացի, ամամ. վարեալ. Ուսեալ։
Ազամ, ացի, ազամ. զգալ. զգայեալ։
Լսկամ, ացի, կամ. մտանալ. մտանալ։
Կարդամ, ացի, դամ. կարդալ։ Եւ՝ ունկն կանգնել։
Պուրամ, ացի, րամ. մուրացող, կ մուրացող. մուրալ. թիլ էնդ։
Ողբամ, ացի, կ ացայ, սամ. որսացող, կ որսող. աւազակ ընել։
Ողբամ, ացի, բամ. (էբր ներգ). տնկենք զբայ լալ։
Որոտամ, ացի, տամ. (էբր ներգ). գոռալ (ամպերուս)
Հաւատամ, ացի, տամ. (էբր ներգ). հաւատալ։
Որոճամ, ացի, ճամ. (էբր ներգ). ընկերաբար ճամել։
Յոյնպէս խոնարհի և բայս լանամամ. որդանս, | ունամամ, լունամաս, լունայ. լունամք, լունայք, և այլն։ | ունացի, լունացեր, լունայ. լունացաք, և այլն։ | Եւ կրաւորական սիր լինի ևս՝ '|՝ սահմանականն. | ունանիմ, լունանիս, լունանի, լունանիմք, և այլն։ '|՝ հրամայականն. | ունա, կամ լունացիր. լունացարուք։ | ունաջիր, կամ լունացիս, լունացի. լունաջուք, լունաջիք, լունացին։ '|՝ ապրակտականն. | ունանայցիմ, լունանայցիս, լունանայցի. և այլն։

Ընդ սոյաւ խոնարհին և այլ քանի մի ներգործական բայք փոքր մի խոտորմամբ. պր։

Բանամամ, բացի, բացից. բաց։ Որոյ կրաւորականն լինի. բանիմ, նիս, նի. բացայ, ցար, ցաւ. բացիր, ուք։ Եւ՝ ապրակտականն. բանայցիմ, ցիս. ուք։ Կամ՝ ներկայն. բանիլ, կամ բանալ. ուք։
Թանամամ, Թացի, Թաց. ներջել. խամել. ըստանամամ։
| ամ, լացի, լաց. լալ. աղլամամ։
Եւ սոցա կրաւորականի ներկայն ձևանայ ու կրաւորականի աղանին էական բայիւ. պր։ Թացեալ լինիմ, ացեալ լինիմ, ուք։
Բառնամամ, բարձի, բարձեալ եմ, բարձից, բարձցես, բարձցուք, բարձջիք. ձցեն։ Հրամ. բարձ, մի բառնար. բարձէք, մի բառնայք։ Ապրա. բառնայցեմ։ ուք։
Ինդինիտիւ. բարձող, բարձեալ, բառնալոց։ Կրաւ. բառ-

Բառնիմ, իս, ի : բարձայ • բարձայց : Հրամ • բարձիր • բարձարուք : Պորտ • բառնայցիմ • ցիս, ՝ւՀ : ԱՀ ներքնայն • բառնիլ, կամ բառնալ : Ընդոտ • բարձեալ, բառնալի :

Ոստ ներգործականի, և ՝ի կրաւորականի սր խոնարհի և չեզոքական բայս դառնալ և բաղադրեալք սր • ՊՐ :

Դառնամ, աս • այ : Դարձայ, ձար • ձաւ • և այլն : Դարձայց, ձցիս, ձցի • ՝ւՀ : Դարձ, կամ դարձիր • Դարձարուք, կամ ձիք, կամ ձիք • մի դառնայք : Դառնայցեմ • և այլն : Դարձօղ, դարձեալ, դառնալոց, դառնալի :

Կան և բաղում չեզոքական բայք յանդեալք 'ի ամ, որք ՝Ի այսու օրինակաւ խոնարհին • ՊՐ :

Ընամ,	ացի, սամ •	մրիկ ընել • մրուել :
Գնամ,	ացի, գնամ •	երթալ :
Օգնամ,	ացի, նամ •	հեղինդեղ ըլլալ • շրջել :
Խաղամ,	ացի, զամ •	խաղալ : Խաս առալ գնալ :
Խայտամ,	ացի, տամ •	ճիալ • խնդալով ցանկիլ :
Խնդամ,	ացի, դամ •	ուրախանալ • սեվինիր :
Խրոխտամ,	ացի, տամ •	էրերիայիալ ընել • էրնրընել :
Օրփամ,	ացի, ծրփամ •	պալպալանիլ ըլլալ :
Մնամ,	ացի, մնամ •	մնալ : Խա՝ սպասել :
Յոխորտամ,	ացի, տամ •	հեռվանալ :
Տոկամ,	ացի, կամ •	դիմանալ • պայանամայ :

Ընդ սոքօք դասաւորին և չեզոքական բայքս կալ և հեալ ղսր օրինակ :

Կամ, կաս, կայ • ՝ւՀ : Կացի, կացեր, եկաց • կացաք, կացիք, կացին : Կացից, կացցես • ՝ւՀ : Կաց, մի կար • կացէք, մի կայք : Կացջիր • ՝ւՀ : Կայցեմ • ՝ւՀ : Կալ • կացօղ • կացեալ • կալոց :

Կեամ, կեաս, կեայ • կեամք, կեայք, կեան : Կէր, կէիր, կեայր • կեաք, կեիք, կեին : Կեցի, կեցեր, եկեաց • կեցաք, կեցիք, կեցին : Կեցեալ եմ • ՝ւՀ : Կեցից, կեցցես, կեցցէ • կեցցուք, կեցջիք, կեցցեն : Կեաց, մի կեցցես • կեցէք, մի կեցջիք • կեցջիր, ՝ւՀ • կեցցեմ • ՝ւՀ : Կեալ, կեալոյ • կեցօղ, կեցեալ, կեալոց :

Օրինակ երկրորդ.

Սահմանական եղանակի Ներկայ.

Խոստանամ, խոստանաս, խոստանայ.
խոստանամք, խոստանայք, խոստանան.

Հրամայական.

Խոստանայի, խոստանայիր, խոստանայր.
խոստանայաք, խոստանայիք, խոստանային.

Կատարեալ.

Խոստացայ, խոստացար, խոստացաւ.
խոստացաք, խոստացայք, խոստացան.

Հարակատար.

Խոստացեալ եմ, ես, է. խոստացեալ եմք, էք, են.

Վաղակատար.

Խոստացեալ էի, էիր, էր. խոստացեալ էաք, էիք, էին.

Անորոշ.

Խոստացայց, խոստացիս, խոստացի.
խոստացուք, խոստացջիք, խոստացին.

Հրամայական եղանակի Ներկայ.

Խոստացիր, մի խոստանար. խոստացարուք, մի խոստանայք.

Անորոշ.

Խոստացջիր, կամ խոստացիս, խոստացի.
խոստացուք, խոստացջիք, խոստացին.

Պարագայական եղանակի Անորոշ.

Խոստանայցեմ, ցես, ցէ. խոստանայցեմք, ցէք, ցեն.

Անորոշ.

Խոստացեալ լցեմ, լցես, լցէ. լցեմք, լցէք, լցեն.

Անբարդ եղանակ. Խոստանալ, խոստանալոյ. և այլն.

Ընդհանրական. Ներկայ. Խոստացող. Անորոշ. Խոստացեալ. Անորոշ. Խոստանալոց.

Կրաւորական մի բայ 'ի սահմանական ներկայէն՝ լինի ըստ ներգործականին. Իսկ 'ի հարկաւոր տեղիս ձևանայ և էական բայիւն. գր.

Սահմանական եղանակի Ներկայ.

Խոստացեալ լինիմ, լինիս, լինի. լինիմք, լինիք, լինին.

Անորոշ.

Խոստացեալ լինէի, լինէիր, լինէր. լինէաք, լինէիք, լինէին.

Կա-

Լրարեալ։

Խոստացեալ եղէ, եղեր, եղև. եղաք, եղէք, եղեն։
Յարակարգ և Դերակարգ։

Խոստացեալ եմ, ես, է. ենք։ էի, էիր, էր. և այլն։
Հայոց պառնի։

Խոստացեալ եղէց, եղիցես, իցի. եղիցուք, իջիք, իցեն։
Յարատեւական եղանակի Դերիչ։

Խոստացեալ լիցիս, մի խոստացեալ լինիր. լերուք, մի լինիք։
Հայոց պառնի։

Խոստացեալ լինիցի, լիցիս, լիցի. լիցուք, և այլն։
Պարագայական եղանակի Հայոց պառնի։

Խոստացեալ լինիցիմ, ցիս, ցի. լինիցիմք, ցիք, ցին։
Հայոց նոցեալ։

Խոստացեալ լիցեմ, լիցես, լիցէ. լիցեմք, լիցէք, լիցեն։
Հայոց ներքոյն եղանակ. Խոստացեալ լինել, լինելոյ. և այլն։
Ընդոհանելումն. Դերիչ և Հայոց նոցեալ. Խոստացեալ։
Հայոց պառնի. Խոստանալի, կամ խոստանալոց։

Ըստ այսմ խոնարհին համ բայք ներգործական յանդեալք 'ի ամ. բայ 'ի բայիս լամանամ. ՅԲ։

Օ լանամ, ացայ, ցիր. ինչեաւ ընել։ Լաւ՝ հոգաք էարել։
Ի՛ուրանամ, ացայ, ցիր. մոռացայ. թէ լանիցէ։
Յղանամ, ացայ, ցիր. ծոյանանալ. էջանելանիցէ։
Բերանամ, ացայ, ցիր. ուրանալ. ինչեաւ ընել։
Ի՛ուանամ, ացայ, ուս, Հ ուացիր. մոռանալ. ուանումն։
Իմանամ, ացայ, իմա, Հ իմացիր. իմանալ. ինալ։
(Եթէ կրաւորական ներկայն լինի եւ՝ իմանիմ, նիս, նի։)
Ստանամ, ացայ, ցիր. վասակել։ Լաւ՝ ունենալ։
Ընդիմանամ, ցայ, ցիր. (երբ ներ). չգիտանալ։ Լաւ՝ շաղխին գիտնալ։
Տգիտանամ, ցայ, ցիր. (երբ ներգ). չգիտանալ։ Լաւ՝ պէօն ըլլալ։
Տեղեկանամ, ցայ, ցիր. (երբ ներգ). ծանաւքի ըլլալ. եղեալ ըլլալ։
Ի՛երկանամ, ցայ, ցիր. (երբ ներգ). գանուել։ Լաւ՝ պէյան ընել։

Այնպէս խոնարհին և բայքս՝ յանգեալք լոկ 'ի ամ. զոր օրինակ։

Լուտամ, ացայ, Հ ացի, ա. անարգել. անէծել. յամարգել։
Հոգամ, ացայ, Հ ացի, ա. (երբ ներգ). պէտ ընել։ Լաւ՝ խնամել։
Աշամ, ացայ, Հ ացի, ա, Հ ացիր. (երբ ներգ). սոսկ մտանել։ ՅԲ։

Պարառնամ, ացայ, ացիր. (եբերներգ). ամ պալ. պարիգ խոսարանալ :

Իսկ բայս ապեմ՝ պակասեալ 'ի բնմ ժամանակս՝ լրանայ 'ի բայէն ապեմ. ՊՐ, Ա. տեամ, Եաս, Եայ. ատէի, էիր, էր, կամ ատեայր. ատեցի, ցեր, Եաց. ատեա, մի ատեր. ատեցէք, մի ատէք :

Ընդ սովին խոնարհին և բազում չեզոքական բայք յանգեալք 'ի անամ և 'ի էնամ. ՊՐ :

Ընդարձանամ, ացայ, ացիր. բռանկանալ. հանդարտիլ :
Ընատանամ, ացայ, ացիր. պօնալ. զարթնալ. ՍԼԵ :
Հաղմանամ, ացայ, ացիր. զարթնալ. ջղալնալ :
Ընտելանամ, ացայ, ացիր. ալեշնել ընալ. ՍԼԵ :
Խաղաղանամ, ացայ, ացիր. խաղաղել. խաղաղ ելնալ :
Կարօտանամ, ացայ, ացիր. կարօտ ընալ. ենդամ ընալ :
Յուլանամ, ացայ, ացիր. ծուլնալ. ընկմղելնալ :
Ընբենամ, եցայ, եցիր. հարբել. գինոնալ :
Մերձենամ, եցայ, եցիր. մօտենալ. փոխը երթալ.

Իսկ բայքս ընկնանամ և մարգարէանամ՝ յեղակի հրամայականն լինին, ընթացիր, կ ընթա. մարգարէաց, կամ մարգարէացիր :

ԳԼՈՒԽ • Բ :

Լսոնարկմունք ներգործական բայից՝ զոր երբորդ լծորդումն է :

Օրինակ առաջին :

Սահմանական եղանակի 'Ներկայ :

Թողում,	Թողուս,	Թողու.
Թողումք,	Թողուք,	Թողուն :
	Ակնարար :	
Թողուի,	Թողուիր,	Թողոյր.
Թողուաք,	Թողուիք,	Թողուին :
	Կատարեալ :	
Թողի,	Թողեր,	Եթողէ, կ Թող.
Թողաք,	Թողիք,	Թողին :

Յարակատար :

Մոռղեալ եմ , ես , է · Թողեալ եմք , էք , են :

Պնդրակատար :

Մոռղեալ էի , էիր , էր · Թողեալ էաք , էիք , էին :

Ապառնի :

Մոռղից , Թողցես , Թողցէ ·
Թողցուք , Թողջիք , Թողցեն :

Հրամայական Եղանակի Ներկայ :

Մոռղ , մի Թողուր · Թողէք , մի Թողուք :

Ապառնի :

Մոռղջիր , կամ Թողցես , Թողցէ ·
Թողցուք , Թողջիք , Թողցեն :

Պարտականական Եղանակի Ապառնի :

Մոռղուցում , Թողուցուս , Թողուցու ·
Թողուցումք , Թողուցուք , Թողուցուն :

Անցեալ :

Մոռղեալ լցեմ , լցես , լցէ · Թողեալ լցեմք , լցէք , լցեն :

Անորոշ Եղանակ · Մոռղուլ , Թողլոյ , Թողլով , 'ի Թողուլ :

Ընդհանրական · Ներկայ · Թողող : Անցեալ · Մոռղեալ :

Ապառնի · Մոռղլոց :

(Որինակ կրաւորականին :

Սահմանական Եղանակի Ներկայ :

Մոռղանիմ , իս , ի · Մոռղանիմք , իք , ին :

(Կամ ըստ Նեբլեործականին՝ որպէս սովորուն էր նախնեաց :)

Մոռղում , Թողլուս , Թողու · Մոռղումք , Թողուք , Թողուն :

Անկատար :

Մոռղուի , ուիր , ոյր · Թողուաք , ուիք , ուին :

Կատարեալ :

Մոռղայ , Թողար , Թողաւ · Թողաք , Թողայք , Թողան :

Յարակատար և Պնդրակատար :

Մոռղեալ եմ , ես , է · եղ : Մոռղեալ էի , էիր · եղ :

Ապառնի :

Մոռղայց , Թողցիս , Թողցի ·
Թողցուք , Թողջիք , Թողցին :

Հրամայական Եղանակի Ներկայ :

Մոռղիր · Մոռղարուք :

Ապառ-

ԱՀ պառնի :

Թողջիր, կ Թողցիս, Թողցի • Թողցուք, Թողջիք, Թողցի

Սորբարարական Եղանակի ԱՀ պառնի :

Թողուցում, ցուս, ցու • Թողուցումք, ցուք, ցուն

կամ Թողեալ լինիցիմ, ցիս, ցի • լինիցիմք, ցիք, ցին

ԱՀ նոցեալ :

Թողեալ իցեմ, իցես, իցէ : Թողեալ իցեմք • ի

ԱՀ ներկայն եղ՝ • Թողանիլ, Թողանելոյ, կ Թողուլ, Թողլ

Ընդառնելոյն • Ելեալ ի ԱՀ նոցեալ • Թողեալ :

ԱՀ պառնի • Թողլի, կամ Թողլոց :

Ըստ այսմ խոնարհին քանի մի ներգործական բայք զոր օրինակ :

Առնում, առի, առեր, էառ, կամ առ • առ • առնուլ

առօղ, առեալ, առնլոց, առնլի : առանել • ալմաստ :

Արգելում, լի, լեր, արգել • արգել : արգիլել • վերոյ

Դեղում, լի, լեր, եգել • գել • պեղղիլ ընել :

Օ Եղում, զի, զեր, եզեղ, կ զեղ • զեղ : խոսոյ լեցնել :

Օ Էնում, նի, ներ, եղեն, կ զեն • զեն : մոլնել :

Եսում, սի, սեր, լեսս • լեսս : լռանել • մանաւոր էպիշ ընել

Լիզում, կ լեզում, զի, զեր, լեզ, կ եզիզ • լեզ, կ լեզ : ալել

Կասում, սի, սեր, կասս • կասս : կասնել • կարմանալամ

Կիզում, զի, զեր, եկեզ • կեզ : եբել • եաստատ :

Յեղում, զի, զեր, եհեղ • հեղ : վանել • ռաքել :

Յերձում, ձի, ձեր, եհերձ • հերձ : ձգել • պատռել • եբռանամ

Յաւելում, լի, լեր, յաւել • յաւեալ եռելցնել : առ՝ էնեն ընել

Յեղում, զի, զեր, էյեզ • յեզ : գոնել • դարձնել

Ըստ կրաւորականի որ խոնարհին և քանի մի բայք

հեղբական • ՊԲ :

Օ բանում, սայ • սիր • ղեքիս ընել • ի :

Օ Եղում, զայ, զիր • խոսոյ լեցուելոն ռաքիվիլ • ի

Եծնում, ծայ, ծիր • հեծնել • պիտիլ :

Յեղծնում, ձայ, ձիր • խաղռանել : առ՝ սիրոյ ճանել :

Յենում, յեցայ, ցիր • կռթնել : առ՝ կալել :

Յաւելում, լայ, լիր • եռելնալ : առ՝ ուրիշդի անցնել :

Ռաւելում, լայ, լեալ • աճելնալ • շատնալ :

Օ բաղնում, ղեցայ, ղիր • ղեռաղել • պաղպաղալ ունենալ :

Ի Էռ

Ծեռնում, ցայ, ռեր. ռուցեալ. պատնաչ. ընանայ :
Ցելում, լայ, լեր : Ճղելիլ. պատռել :
Ներդնում, երդուցայ, երդուցար, երդուցաւ, երդուցայց, երդուցիցիս, ցի, երդուցեր : Երդում ընել :

Բայլ յետադայբդ խոտորին 'ի կատարեալն, և յապառնին և յանցեալն, ՊՐ :

Բյանում. այտեայ. այտեայց. այտեր. այտուցեալ. այտնուլ. ուռուցիլ ուռուցնալ :
Օարթնում, զարթեայ. զարթեայց. զարթեր. զարթուցեալ. զարթնուլ. արթնանալ :
Պակնում, կեայ, կեր. կուցեալ. շաղիշ ելեալով վանանալ :
Ցանում, սեայ, սեր. սուցեալ. խիստ սրդողել :

Նշ ոչ ոմանք յայսպիսի բայից անխտիր յանցեին 'ի նուամ և 'ի չեմ, ըստ նմին և ամ որ յանցեն ըստ 'ի չեմ խոհարարն ըստ յանցելոցս 'ի նուամ. ՊՐ :

Ոսանում կամ ոսանչիմ, տեայ, տեր. տուցեալ. ցանելել :
Հարթնում կամ Հարթանչիմ, թեայ, թեր. ուցեալ. ելուցանալ :
Լսադչիմ 'ի թադնում, գեայ, գեր. գուցեալ. պակուցիր :
Փախչիմ 'ի փախնում, խեայ, խեր, խուցեալ. փոխել :
Երկնչիմ, երկեայ, կեր. կուցեալ. վանանալ. գոր գմայ :
Լռչիմ, թռեայ, ռեր. ռուցեալ. ելուցել. ուցեմայ :
Պարտնչիմ, տեայ, տեր. տուցեալ. կառուցել. ծեծկուցել :
Կորնչիմ, ըեայ, ըեր. ըուսեալ. կորուցել. նայայ ելեալ :

Օրինակ երկրորդ :

Սանդանակն Եղանակի Ներկայ :

Ընկենում, ուս, ու. ընկենումք, ուք, ուն : Հանգամարտ :
Ընկենուս, ուիր, ոյր. ընկենուաք, ուիք, ուին : Կատարեալ :

Ընկեցի,	ընկեցեր,	ընկեց.
ընկեցաք,	ընկեցիք,	ընկեցին :

Յարակատար ի Գերակատար :
Ընկեցեալ եմ, ես, է. և այլն : էի, էիր, էր. և այլն :

Հանգամ-

Ապառնի :

Ընկեցից , ընկեսցես , ընկեսցէ •
ընկեսցուք , ընկեսջիք , ընկեսցեն ,

Հրամայական Եղանակի Ներկայ :

Ընկեա , մի՛ ընկենուր • ընկեցէք , մի՛ ընկենուք

Ապառնի :

Ընկեսջիր , կամ ընկեսցես , ընկեսցէ՝ • և այլն
որպէս սահմանականին :

Պորպորական Եղանակի Ապառնի :

Ընկենուցում , ցուս , ցու • Ընկենուցումք , ցուք , ցուն

Անցեալ :

Ընկեցեալ իցեմ , իցես , իցէ • իցեմք , իցէք , իցեն

Անբերական Եղանակ • Ընկենուլ , ընկենոյց , յընկենուլ • և
Ընդունելութ • Ներկայ • Ընկեցօղ : Անցեալ • Ընկեցեալ
Ապառնի • Ընկենլոց :

Օրինակ Կրաւորականին :

Սահմանական Եղանակի Ներկայ :

Ընկեցեալ լինիմ , լինիս , լինի • լինիմք , լինիք , նին
Անկատար :

Ընկեցեալ լինէի , էիր , էր • լինէաք , էիք , էին
Կատարեալ :

Ընկեցայ , ընկեցար , ընկեցաւ :
ընկեցաք , ընկեցայք , ընկեցան :

Ցարբ՝ և Դէր՝ :

Ընկեցեալ եմ , ես , է : Ընկեցեալ էի , էիր , էր
Ապառնի :

Ընկեցայց , ընկեսցիս , ընկեսցի •
ընկեսցուք , ընկեսջիք , ընկեսցին :

Հրամայական Եղանակի Ներկայ :

Ընկեցեա՛լ լեր • Ընկեցարո՛ւք :

Ապառնի :

Ընկեսջիր , կամ ընկեսցիս , եսցի՝ • ընկեսցո՛ւք , եսջիք , եսցին

Պորպորական Եղանակի Ապառնի :

Ընկենուցում , ցուս , ցու • Ընկենուցումք , ցուք , ցուն :
Կամ՝ ընկեցեալ լինիցիմ , ցիս , ցի • լինիցիմք , ցիք , ցին :

Անցեալ :

Ընկեցեալ իցեմ , իցես , իցէ • իցեմք , իցէք , իցեն :

Ընդ-

Ընդոհանելոցն • Յերկայ եւ Հաղորդ • Ընկեցեալ։
Հաղորդեալ • Ընկենլի , կամ ընկենլոց •
Ընդ սովին խոնարհի և նեղգործական բայս ընում • ո՝
լոյ կատարեալն լինի • լցի , լցեր , ելից • ՝ և։ և հրա՝
մայականն • լից , մի՛ ընուր • լցէք , մի՛ ընուք • ՝ և։

Ըստ կրաւորականի և ՝ նեղգործականի սորա խոնարՀ
հի և նեղգործական բայս ընթեռնուլ • ՝ ։

Ընթեռնում , ուս , ու • ՝ և։ Ընթերցայ , ցար , ցաւ ,
ցաք , ցայք , ցան ։ Ընթերցեալ եմ • ՝ և։ Ընթերցայց ,
ընթերցցես , ցցի • ընթերցցուք , ցջիք , ցցին ։ Ընթեր՝
ցիր , մի՛ ընթեռնուր • ընթերցարուք , կամ ընթերցիք •
մի՛ ընթեռնուք ։ Ընթերցջիր , կամ ընթերցցես • ՝ և։
Ընթեռնուցում • ՝ և։ Ընթեռնուլ , նլոյ ։ Ընթեր՝
ցող • ընթերցեալ • ընթեռնլոյ • Կրաւ • ընթերցանիմ •
խ , ի • ՝ և։ Սուր՝ • ընթերցանիցիմ ։ Ընդոհ՝ • ընթեր՝
ցանելի , կամ ընթեռնլի ։ Ըստ այսմ լինի և բայս պգե՝
նում ։

'Ի վախճան այսոցիկ լծորդութեց պարտ է գիտել • զի՝
՝ սովորութեն նախնեաց՝ յայսոսիկ ամենին կատարեալ՝
ժամանակի յոգնակի երկրորդ դէմն լինի եւ ըստ երկ՝
րորդ դիմի հրամայականին • 'է նեղգործականն , գործե՝
ցէք • հատէք • աղացէք • թողէք • ընկեցէք • խոստա՝
ցարուք • փոխանակ ասելոյ՝ գործեցիք , հատիք , աղա՝
ցիք , թողիք , ընկեցիք , խոստացայք ։ 'Ի կրաւորականն •
գործեցարուք , հատարուք , աղացարուք , մերձեցա՝
րուք , թողարուք , ընկեցարուք • փոխակ ասելոյ՝ գործ՝
եցայք , հատայք , աղացայք , մերձեցայք , թողայք ,
ընկեցայք ։

ԳԼՈՒԽ • ԹԻ։

Հաղագս խոնարհմանց անկանոն բայից ։

Անկանոն բայք բաժանին յերիս տեսակս • ոմանք
են զարտուղիք • ոմանք պակասաւորք • և ոմանք
դիմաղուրկք • զորս ՝ իւրաքանչիւր լծորդութեց կալ՝
գեսցուք յառաջիկայդ •

Խոնարհմունք պարզագոյն բայից։

Օ. սարտուղի ներգործական բայս ԱՌՆԵՄ՝ խոնարհ
այսպէս։

Սահմանական եղանակի Ներկայ։

Առնեմ, առնես, առնէ.
առնեմք, առնէք, առնեն։

Անկատար։

Առնէի, առնէիր, առնէր.
առնէաք, առնէիք, առնէին։

Կատարեալ։

Արարի, արարեր, արար.
արարաք, արարիք, արարին։

Յարակատար և Դերակատար։

Արարեալ եմ, ես, է. ՚ԼՈ։ Արարեալ էի, էիր, էր. ՚ԼՈ

Ապառնի։

Արարից, արասցես, արասցէ.
արասցուք, արասջիք, Կ առնիջիք, արասցեն։

Հրամայական եղանակի Ներկայ։

Արա, մի՛ առներ. արարէք, մի՛ առնէք։

Ապառնի։

Արասջիր, Կ առնիջիր, Կ արասցես, արասցէ՛. ՚ԼՈ։

Պորպորական եղանակի Ապառնի։

Առնիցեմ, ցես, ցէ. առնիցեմք, ցէք, ցեն։

Անցեալ։

Արարեալ իցեմ, իցես, իցէ. իցեմք, իցէք, իցեն։
Ապերանոյն եղանակ. Առնել, առնելոց, առնելով, Յառնել
Ընդունելական. Ներկայ. Արարօղ, կամ առնօղ։ Ապ
ցեալ. Արարեալ։ Ապառնի. Առնելոց։

Օրինակ կրաւորականին։

Սահմանական եղանակի Ներկայ։

Առնիմ, առնիս, առնի. Առնիմք, առնիք, առնին

Կատարեալ։

Արարայ, արարար, արարաւ.
արարաք, արարայք, արարան։

ԱՀ պառնի։

Աբարայց, արասցիս, արասցի.
արասցուք, արասջիք, արասցին։

Հրամայական եղանակի Լերկայ։

Մի առնիր. Մի՛ առնիք։

ԱՀ պառնի։

Աբասջիր, և առնիջիր, և արասցիս, արասցի. և այլն։

Պորարասական եղանակի ԱՀ պառնի։

Առնիցեմ, ցես, ցի. առնիցեմք, ցիք, ցին։

ԱՀ ներկայոյն եղանակ. Առնիլ, առնելոյ, Յառնիլ։

Ընդառնելոյն. Լերկայ և ԱՀ նոցեալ. ԱբարելՀ, և արարելցեՀ։

ԱՀ պառնի. Առնելի, կամ առնելոց։

Իսկ մնացեՀ ժամանակքն լինին ըստ ներգործականին։

Օ արտուղի ներգործական բայս դնեմ խոնարհի այսպէս։

Սահմանական եղանակի Լերկայ։

Դնեմ, դնես, դնե՝. դնեմք, դնեՀք, դնեն։

ԱՀ նիստոր։

Դնեի, եիր, եր. դնեաք, եիք, եին։

Կատարեալ։

Եդի, եդիր, եդ. եդաք, եդիք, եդին։

Յարակատար և Դերակատար։

Եդեալ եմ, ես, է. ևք։ եդեալ էի, էիր, էր. ևք։

ԱՀ պառնի։

Եդից, դիցես, դիցե՝. Դիցուք, դիջիք, դիցեն։

Հրամայական եղանակի Լերկայ։

Դիր, մի՛ դներ. դիք, մի՛ դնեՀք։

ԱՀ պառնի։

Դիջիր, և դիցես, դիցե՝. դիցո՛ւք, դիջիք, դիցե՛ն։

Պորարասական եղանակի ԱՀ պառնի։

Դնիցեմ, և դիցեմ, ցես, ցե՝. ցեմք, ցեՀք, ցեն։

ԱՀ նոցեալ։

Եդեալ լիցեմ, լիցես, լիցե՝. լիցեմք, լիցեՀք, լիցեն։

ԱՀ ներկայոյն եղանակ. Դնել, դնելոյ, դնելով, 'ի դնել։

Ընդառնելոյնի. Լերկայ. Դնող։ ԱՀ նոցեալ. Եդեալ։

ԱՀ պառնի. Դնելոց։

Օրի

Օրինակ կրաւորականին.

Սահմանական եղանակի Անցեալ.

Ղնեմ, դնես, դնի. դնեմք, դնիք, դնին.

Հնարաւոր.

Ղնեցի, եցիր, եր, Ի նիւր. դնեցաք, եցիք, եցին.

Կատարեալ.

Եդայ, եդար, եդաւ. եդաք, եդայք, եդան.

Հրամայական.

Եդայց, դիցես, ցի. դիցուք, դիջիք, Ի դնիջիք, ցին.

Հրամայական եղանակի Անցեալ.

Եդեալ լեր, մի դնիր. եղարուք, մի դնիք.

Հրամանի.

Դիջիր, Ի դիցես, դիցի. դիցուք, դիջիք, դիցին.

Պորադասական եղանակի Հրամանի.

Դնիցիս, Ի դիցիս, ցիս, ցի. ցիմք, ցիք, ցին.

Հնարաւոյն եղանակ. Դնիլ, դնելոյ, դնելով, 'ի դնիլ.

Ընդունելութիւն. Անցեալ. Անցեալ. Հրամանի.

Դնելի, Ի դնելոյ.

Խնդիր մնացեալ ժամանակքն լինին ըստ ներգործականին.

Ի ալտուղի ներգործական բայս չեմ՝ խոնարհի այսպէս.

Սահմանական եղանակի Անցեալ.

Լսեմ, լսես, լսէ. լսեմք, լսէք, լսեն.

Հնարաւոր.

Լսեցի, լսեցիր, լսեր. լսեցաք, լսեցիք, լսեցին.

Կատարեալ.

Լուայ, լուար, լուաւ. լուաք, լուայք, լուան.

Յարակատար և Դերակատար.

Լուեալ եմ, ես, է. եք. Լուեալ էի, էիր, էր. եք.

Հրամանի.

Լուայց, լուիցես, լուիցէ. լուիցուք, լուիջիք, լուիցեն.

Հրամայական եղանակի Անցեալ.

Լուր, մի լսեր. լուարուք, մի լսէք.

Հրամանի.

Լուիջիր, Ի լուիցես, լուիցի. լուիցուք, և այլն.

Լանարիմանի պարտաւոր բայից։

Ապառապատեան եղանակի Հայ պառնի։

Լսիցեմ, Կ լսիցեմ, ցես, ցէ։ ցեմք, ցեք, ցեն։

Հայնեալ։

Լսեալ լիցեմ, լիցես, լիցէ։ լսեալ լիցեմք, լիցեք, լիցեն։

Հայնբարոյն եղանակ։ Լսել, լսելոյ, լսելով, 'ի լսել։

Ներգործական։ 'Ներկայ։ Լսող։ Հայնեալ։ Լսեալ։

Հայ պառնի։ Լսելոց։

Օրինակ կրաւորականին։

Սահմանական եղանակի 'Ներկայ։

Լսիմ, լսիս, լսի։ լսիմք, լսիք, լսին։

Հայ նկատար։

Լսէի, լսէիր, լսէր, Կ լսիւր։ լսէաք, լսէիք, լսէին։

Հայ պառնի։

Լսիցիմ, ցիս, ցի։ լսիցիմք, ցիք, ցին։

Ապառապատեան եղանակի Հայ պառնի։

Լսիցիմ, ցիս, ցի։ լսիցիմք, ցիք, ցին։

Հայ նբարոյն եղանակ։ Լսել, լսելոյ, լսելով, 'ի լսել։

Ներգործական։ 'Ներկայ։ Հայ նեալ։ Լսեալ։ Հայ պառնի։

Լսելի, կամ լսելոց։

Իսկ այլ պակասուիք սորա լրանան այսպէս։ լսելի է, դէ, եղեր, և այլն։ լսելի՛ լեր։ լսելի՛ լինիջիր, և այլն։ Այլ յարակատար և գերակատար ժամանակքն, ըստ որս և ստորադասականի անցեալն՝ լինին ըստ ներգործական։

Ի սարտուղի ներգործական բայս պամ՝ խոնարհի այսպէս։

Սահմանական եղանակի 'Ներկայ։

Տամ, տաս, տայ։ տամք, տայք, տան։

Հայ նկատար։

Տայի, տայիր, տայր։ տայաք, տայիք, տային։

Կատարեալ։

Ետու, եատուր, եա։ Տուաք, եատուք, եատուն։

Յարակատար և Գերակատար։

Տուեալեմ, ես, է։ ևն։ Տուեալէի, էիր, էր։ ևն։

Հայ պառնի։

Տաց, տացես, տացէ։ տացուք, տաջիք, տացեն։

Հրամայական եղանակի Ներկայ :

Տուր , մի տար • տուք , մի տայք :

Ապառնի :

Տաջիր , Կ տացես , տացէ • տացուք , տաջիք , տացեն

Պորոտասական եղանակի Ապառնի :

Տայցեմ , ցես , ցէ • տայցեմք , ցէք , ցեն :

Անցեալ :

Տուեալ իցեմ , իցես , իցէ • իցեմք , իցէք , իցեն

Անորոշն եղանակ • Տալ , տալոյ , տալով , 'ի տալ :

Ընդունելութիւն • Ներկայ • Տուօղ : Անցեալ • Տուեալ

Ապառնի • Տալոց :

Օրինակ կրաւորականին :

Սահմանական եղանակի Պարտեալ :

Տուայ , տուար , տուաւ • տուաք , տուայք , տուան

Ապառնի :

Տուեալ եղէց , տացիս , տացի •
տուեալ եղիցուք , տաջիք , տացին :

Հրամայական եղանակի Ներկայ • (ոչ ունի) :

Ապառնի :

Տաջիր , Կ տացիս , տացի • տացուք , տաջիք , տացին

Անորոշն եղանակ • Տուեալ լինել , լինելոյ • և այլն :

Ընդունելութիւն • Ներկայ ի Անցեալ • Տուեալ , Կ տուեցեալ

Ապառնի • Տալի , կամ տալոց :

Իսկ այլ ժամանակքն ձևանան էական բայիւն՝ այսպէս,
Տուեալ լինիմ , լինիս , և այլն • տուեալ լինիցի , լինիցիս , և այլն • տուեալ լինիցիմ , լինիցիս , և այլն : Իսկ յա-
րակատար և գերակատար ժամանակքն , և անցեալ
ժամանակն ստորադասականին՝ լինին ըստ ներգործա-
կանին :

Օ արտուղի չեզոքական բայս մեղանչեմ խոնարհի այսպէս :

Սահմանական եղանակի Ներկայ :

Մեղանչեմ , ես , է • մեղանչեմք , էք , են :

Անկատար :

Մեղանչէի , էիր , էր • մեղանչէաք , էիք , էին :

Լծորդեալ։

Մեղայ, մեղար, մեղաւ։
մեղաք, մեղայք, մեղան։

Յարակատար և Դերբակատար։

Մեղուցեալեմ, ես, է. ևն։ Մեղուցեալէի, էիր, էր. ևն։

Հրամայական։

Մեղայց, մեղիցես, մեղիցէ.
մեղիցուք, մեղիջիք, մեղիցեն։

Դրամայական եղանակի Լերիոյ։

Մեղիր, մի՛ մեղանիր. մեղարուք, մի՛ մեղանիջիք։

Հրամայական։

Մեղիջիր, Հ մեղիցես, մեղիցէ՝. մեղիցուք, ևն։

Սորբատական եղանակի Հրամայական։

Մեղանիցեմ, Հ մեղիցեմ, ցես, ցէ՝. ցեմք, ցիք, ցեն։

Հրամայական։

Մեղուցեալիցեմ, իցես, իցէ՝. իցեմք, իցիք, իցեն։
Հրամայական։ Մեղանիցել, մեղանիցեալ, զանիցելով. ևն։
Բնդհանրական։ Լերիոյ. Մեղանիցող։ Հրամայական. Մեղուցեալ։ Հրամայական. Մեղանիցելոց, կամ մեղանիցելի։

Օ արտուղի չեզոքական բայս յառնեմ՝ խոնարհի այսպէս։

Սահմանական եղանակի Լերիոյ։

Յառնեմ, ես, է. յառնեմք, էք, են։

Հրամայական։

Յառնէի, էիր, էր. յառնէաք, էիք, էին։

Լծորդեալ։

Յարեայ, յարեար, յարեաւ. յարեաք, յարեայք, րեան։

Յարակատար և Դերբակատար։

Յարուցեալեմ, ես, է. ևն։ Յարուցեալէի, էիր, էր. ևն։

Հրամայական։

Յարեայց, յարիցես, յարիցէ՝. յարիցուք, րիջիք, րիցեն։

Դրամայական եղանակի Լերիոյ։

Յարի՛, մի՛ յառներ. արիք, մի՛ յառնէք։

Հրամայական։

Յարիջիր, Հ յարիցես, յարիցէ՝. յարիցուք, ևն։

Սորբաբասեանք եղանակի ՀՀ պատմի.

Յառնիցեմ, Կ յարիցեմ, ցես, ցէ. ցեմք, ցեք, ցեն.

ՀՀ Նոցեալ.

Յարուցեալ իցեմ, իցես, իցէ. իցեմք, իցեք, իցեն.

ՀՀ Ներքոյն եղանակ. Յառնել, յառնելոյ, յառնելով. ևն.

Ընդունելու. Լերկայ. Յառնօղ. ՀՀ Նոցեալ. Յարուցեալ.

ՀՀ պատմի. Յառնելոյ, կամ յառնելի.

Զարտուղի ՀԵՂՔԱԿԱՆ բայս գամ՝ խոնարհի այսպէս.

Սահմանական եղանակի Լերկայ.

Գամ, գաս, գայ. գամք, գայք, գան.

ՀՀ Նկատար.

Գայի, գայիր, գայր. գայաք, գայիք, գային.

Անկատարեալ.

Եկի, եկիր, եկն. եկաք, եկիք, Կ եկայք, եկին.

Յարակատար և Գերբակատար.

Եկեալ եմ, ես, է. ևն. Եկեալ էի, էիր, էր. ևն.

ՀՀ պատմի.

Եկից, եկեսցես, եկեսցէ. եկեսցուք, եկեսջիք, եկեսցեն.

Հրամայական եղանակի Լերկայ.

Եա՛կ, մի՛ գար. եկա՛յք, մի՛ գայք.

ՀՀ պատմի.

Եկեսջիր, Կ եկեսցես, եկեսցէ. եկեսցո՛ւք, ևն.

Սորբաբասեանք ՀՀ պատմի.

Գայցեմ, ցես, ցէ. գայցեմք, ցեք, ցեն.

ՀՀ Նոցեալ.

Եկեալ իցեմ, իցես, իցէ. իցեմք, իցեք, իցեն.

ՀՀ Ներքոյն եղանակ. Գալ, գալոյ, գալով, 'ի գալ.

Ընդունելու. Լերկայ և ՀՀ Նոցեալ. Եկեալ. ՀՀ պատմի.

Գալոյ, կամ գալի.

ԳԼՈՒԽ. ԺԹ.

Յաղագս խոնարհմանց պակասաւոր բայից.

Պակասաւոր բայք են նոքին, որք պակասին 'ի ժամանակս ինչ, և լրանան յայլոց պակասաւոր բայից. որպէս է տեսանել յառաջիկայսդ.

Գա-

Պակասաւոր ներգործական բայս Կերայ՝ լրացեալ՝ի բայէս Ուտեմ՝ խոնարհի այսպէս։

Սահմանական եղանակի Ներկայ։

Ուտեմ, ուտես, ուտէ։
ուտեմք, ուտէք, ուտեն։

Անկատար։

Ուտէի, էիր, էր։ ուտէաք, էիք, էին։

Լրեալ։

Կերայ, կերար, կերաւ։ կերաք, կերայք, կերան։

Պայմանական։

Կերի, կերիր, եկեր, Կ կեր։ կերաք, կերիք, կերին։

Հրամայական և Դերեկապար։

Կերեալ եմ, ես, է։ ևք։ Կերեալ էի, էիր, էր։ ևք։

Ապառնի։

Կերայց, Կ կերիս, կերիցես, կերիցէ։
կերիցուք, կերիջիք, Կ ուտիջիք, կերիցեն։

Հրամայական եղանակի Ներկայ։

Կեր, մի՛ ուտեր։ կերէք, Կ կերայք, մի՛ ուտէք։

Ապառնի։

Կերիջիր, Կ ուտիջիր, Կ կերիցես, կերիցի։ կերիցուք, ևք։

Պորբաստական եղանակի Ապառնի։

Ուտիցեմ, ցես, ցէ։ ուտիցեմք, ցէք, ցեն։

Անցեալ։

Կերեալ իցեմ, իցես, իցէ։ կերեալ իցեմք, իցէք, իցեն։
Անորոշ եղանակ։ Ուտել, ուտելոյ, ուտելով, յուտել։
Դերանունական։ Ներկայ։ Կերօղ, կամ ուտօղ։ Անցեալ։
Կերեալ։ Ապառնի։ Ուտելոց։

Երրորդ հրաւորականին։

Սահմանական եղանակի Ներկայ։

Ուտիմ, ուտիս, ուտի։ ուտիմք, ուտիք, ուտին։

Ապառնի։

Կերայց, կերիցես, կերիցի։
կերիցուք, կերիջիք, Կ ուտիջիք, կերիցեն։

Հրամայական եղանակի Ներկայ։ (ոչ ոմն)։

Ապառնի։

Կերիջիր, Կ ուտիջիր, Կ կերիցես, կերիցի։ և այլն։

Սոյնպիսակաան եղանակի ՀՀ պառնի :

Ուտիցեմ, ցես, ցի . ուտիցեմք, ցեք, ցեն :
ՀՀ Ներգործոյն եղանակ . Ուտել, ուտելոյ, ուտելով, յուտել
Ընդունելուն է . Լերկայ և ՀՀ Նոցեալ . Կերեալ : ՀՀ պառնի . Ուտելի, կամ ուտելոց, կամ կերելի :

Իսկ այլ ժամանակքն լինին ըստ ներգործականին :

Պակասաւոր ներգործական բայս արէ՝ լրացեալ՝ ի բայէս ըմպեմ՝ խմեսարկի այսպէս :

Սահմանական եղանակի Լերկայ :

Ըմպեմ, ըմպես, ըմպէ . ըմպեմք, ըմպէք, ըմպեն
ՀՀ Նկատող :
Ըմպեի, ըմպեիր, ըմպեր . ըմպեաք, ըմպեիք, ըմպեին
Կատարեալ :
Եարբի, արբեր, եարբ, Կ արբ . արբաք, արբիք, արբին
Հարակատար և Դերակատար :
Եարբեալեմ, ես, է . ևն : Եարբեալեի, եիր, եր . ևն
ՀՀ պառնի :
Եարբից, բցես, բցէ . արբցուք, բջիք, Կ ըմպիջիք, բցեն
Հրամայական եղանակի Լերկայ :
Եարբ, մի ըմպեր . արբէք, մի ըմպէք .
ՀՀ պառնի :
Եարբջիր, Կ արբցես, արբցէ . արբցուք . և այլն
Սոյնպիսակաան եղանակի ՀՀ պառնի :
Ըմպիցեմ, ցես, ցէ . ըմպիցեմք, ցեք, ցեն .
ՀՀ Նոցեալ :
Եարբեալ իցեմ, իցես, իցէ . արբեալ իցեմք, իցէք, իցեն
ՀՀ Ներգործոյն եղանակ . Ըմպել, ըմպելոյ, ըմպելով . ևն :
Ընդունելուն է . Լերկայ . Ըմպող : ՀՀ Նոցեալ . Եարբեալ
ՀՀ պառնի . Ըմպելոց :

Օրինակ կրաւորականին :

Սահմանական եղանակի Լատարեալ :

Եարբայ, բար, բաւ . արբաք, բայք, բան :
Սոյնպիսակաան եղանակի ՀՀ պառնի :
Ըմպիցիմ, ցիս, ցի . ըմպիցիմք, ցիք, ցին :
ՀՀ Ներգործոյն եղանակ . Ըմպիլ, ըմպելոյ, ըմպելով, յըմպիլ
Ընդունելուն է . Եարբեալ ՀՀ պ. Ըմպելի, Կ ըմպելոց

Իսկ

Իսկ մնացեալ ժամանակքն բաց 'ի սահմանականի ներ-
կայեն և յապառնւոյն՝ և 'ի հրամայականն՝ լինին ըստ
ներգործականին. իսկ ներկայն և ապառնին և հրա-
մայականն ձևանան էական բայիւ. և երբեմն լրանան՝
'ի չեզոքական բայէս՝ ԱՀրԷՆԱՄ։

Պակասաւոր հասարակ բայս ծանեայ՝ լրացեալ 'ի բայէս
ՃԱՆԱՉԷՄ՝ խոնարհի այսպէս։

Սահմանական եղանակի Ներկայ։

Ճանաչեմ, ես, է. Ճանաչեմք, էք, են։

Ապնապար։

Ճանաչէի, էիր, էր, Ի չիւր. Ճանաչէաք, էիք, էին։

Լաւարեալ՝ ներգործական։

Ծանեայ, եար, եաւ. Ծանեաք, եայք, եան։

Լաւարեալ՝ հրաւորական։

Ծանուցայ, ցար, ցաւ. Ծանուցաք, ցայք, ցան։

Յարակապար և Պերբակապար։

Ծանուցեալ եմ, ես, է. և։ Ծանուցեալ էի, էիր, էր. և։

Ապառնի՝ ներգործական։

Ծանեայց, Ծանիցես, Ծանիցէ.
Ծանիցուք, Ծանիջիք, Ծանիցեն։

Ապառնի՝ հրաւորական։

Ծանուցայց, Ծանիցիս, Ծանիցի.
Ծանիցուք, Ծանիջիք, Ծանիցին։

Հրամայական եղանակի Ներկայ։

Ծանիր, մի՛ Ճանաչեր. Ծաներուք, Ի նիք, մի՛ Ճանաչէք։

Ապառնի։

Ծանիջիր, Ի Ծանիցես, Ծանիցէ՛. Ծանիցուք, և այլն։

Պորպորական եղանակի Ապառնի։

Ներգործական։

Ծանիցեմ, Ի Ճանաչիցեմ, ցես, ցէ. ցեմք, ցէք, ցեն։

Լրաւորական։

Ծանիցիմ, Ի Ճանաչիցիմ, ցիս, ցի. ցիմք, ցիք, ցին։

Ապնեալ։

Ծանուցեալ լիցեմ, լիցես, լիցէ. լիցեմք, լիցէք, լիցեն։

Ապերանոյն եղանակ. Ճանաչել, Ճանաչելոյ, Ճանաչելով. և։

Ի Նորոնելոսն. Ներկայ. Ճանաչող։ Ապնեալ. Ծանու-
ցեալ։ Ապառնի. Ճանաչելոց, Ի Ճանաչելի։

Պակասաւոր հասարակ բայս ունիմ խոնարհի այսպէս

Սահմանական Եղանակի Ներկայ.

Ունիմ, ունիս, ունի. ունիմք, ունիք, ունին.

Հնակատար.

Ունէի, ունէիր, ունէր. ունէաք, ունէիք, ունէին.

Կատարեալ.

Կալայ, կալար, կալաւ. կալաք, կալայք, կալան.

Յարակատար և Դերակատար.

Կալեալ եմ, ես, է. ուք. Կալեալ էի, էիր, էր. և այլն.

Հրամայական Եղանակի Ներկայ.

Կալ, Ի կա, մի՛ ունիր. կալարուք, Ի կալէք, մի՛ ունիք.

Հրամայական Եղանակի Հրամայական.

Կալջիր, Ի ունիջիր, Ի կալցիս, կալցի. կալցուք, ուք.

Սոյնպիսի Եղանակի Հրամայական.

Ունիցիմ, ցիս, ցի. ունիցիմք, ցիք, ցին.

Հնգեալ.

Կալեալ իցեմ, իցես, իցէ. իցեմք, իցէք, իցեն.

Հնարաւոյն Եղանակ. Ունել, ունելոյ. և այլն.

Ընդունելութիւն. Ներկայ. Ունող. Հնգեալ. Կալեալ.

Հրամայական. Ունելոց, Ի՛ ունելի.

Այսպէս խոնարհին և բաղադրեալք սորա. ՄԲ.

Ընդունիմ, ընկալայ, ընկալ, մի՛ ընդունիր.
Վերընդունիմ, վերընկալայ, վերընկալ.
Առընդունիմ, առընկալայ, առընկալ.
Ակնունիմ, ակնկալայ, ակնկալ.

Պակասաւոր ջերբական բայս լոգայ, կամ լոգայ՝ լրացեալ՝ ի բայս երևամ՝ խոնարհի այսպէս.

Սահմանական Եղանակի Ներկայ.

Երթամ, թաս, թայ. երթամք, թայք, թան.

Հնակատար.

Երթայի, թայիր, թայր. երթայաք, թայիք, թային.

Լաւագոյն։

Ազբայ, ար աւ. Հոգաք, այք, ան։

Յարակատար և Դերբակատար։

Երթեալ եմ, ես, է. ևն։ Երթեալ էի, էիր, էր. ևն։

ՀՀ պառնի։

Երթայց, Երթիցես, Երթիցէ.
Երթիցուք, Երթիջիք, Երթիցեն։

Հրամայական Եղանակի Ներկայ։

Երթ, մի՛ Երթար. Երթայք, մի՛ Երթայք։

ՀՀ պառնի։

Երթիջիր, Է՛ Երթիցես, Երթիցէ՛. Երթիցուք, և այլն։

Սոյնպարասական Եղանակի ՀՀ պառնի։

Երթայցեմ, Է՛ Երթիցեմ, ցես, ցէ՛. ցեմք, ցէք, ցեն։

ՀՀ Նպեալ։

Երթեալ իցեմ, իցես, իցէ՛. իցեմք, իցէք, իցեն։

ՀՀ Ներեալոյն Եղանակ. Երթալ, Երթալոց, Երթալով. ևն։

Ընդոհանուր. Ներկայ. Երթօղ։ ՀՀ Նպեալ. Երթեալ։

ՀՀ պառնի. Երթալոց, կամ Երթալի։

Պակասաւոր բայս պարտիմ (որ է՝ պարտական ընալ), 'ի բաղումս պակասեալ՝ խոնարհի այսպէս։

Սահմ. Ներկ. Պարտիմ, իս, ի. պարտիմք, իք, ին։
ՀՀ Նախապար. Պարտէի, էիր, էր, Է՛ տիւր. էաք, էիք, էին։
Սոյնպարաս. Պարտիցիմ, ցիս, ցի՛. ցիմք, ցիք, ցին։
ՀՀ Ներեալոյն. Պարտիլ։

Պակասաւոր բայս մարթիմ՝ խոնարհի յայսչափ ժամանակս միայն։

Սահմ. Ներկ. Մարթիմ, իս, ի. մարթիմք, իք, ին։
ՀՀ պառ. յոգ. Մարթասցուք, մարթիջիք, մարթիցին։
Սոյնպարաս. Մարթիցիմ, ցիս, ցի՛. ցիմք, ցիք, ցին։
Իսկ յայլ ժամս լրանայ 'ի բայիցս՝ մարթիմ և մարթանամ։

Պակասաւոր բայս գոգ՝ խոնարհի 'ի հրամայական եղանակն միայն՝ այսպէս։

Ներկայ. Գոգ, (ՅՈ ասա՛) գոգէք, (ՅՈ ասացէք)։
ՀՀ պառնի. Գոգջիր, Է՛ գոգցես, գոգցէ՛. գոգցուք, գոգջիք, գոգցեն։

ԳԻՄԻՍ.

ԳԼՈՒԽ. ԺԱ.։

Լյոնարդիմոնդ դիմաղուրկի բայից։

Դիմաղուրկ բայք սակաւ են 'ի մեր լեզու. և այ
և պատահականք. որք յերիս տեսակս տրո
հին. ոմանք ասին՝ դիմաղուրկք ը պատահման.
մանք ը պատշաճի. և ոմանք ը ինքեան, կ բացարձակ

Դիմաղուրկք ը պտհման՝ ը կրկին օրինակաւ լծորդի

Օրինակ առաջին։

Սահմ. Ներկայ.	յաջողէ.
Ապառնի.	յաջողէր.
Կատարեալ.	յաջողեաց.
Յարակատար.	յաջողեալ է.
Դերակատար.	յաջողեալ էր.
Ապառնի.	յաջողեսցէ.
Հրամ. Ապառնի.	յաջողեսցէ՛, կ յաջողեսցի
Պտ. Ապառնի.	յաջողիցես, կամ՝ յաջողիցի
Անորոշեալ.	յաջողեալ լինել։

Ըստ այսմ են և սոքին. ամպել. անձրևել. արժել. ծագել. հասանել. ձիւնել. մրրկել. յաճախել. սխալել. վայելել. ցաւել. ցրտել. ցօղել. փայլատակել. ևն։

Օրինակ երկրորդ։

Սահմ. Ներկայ.	լուսանայ.
Ապառնի.	լուսանայր.
Կատարեալ.	լուսացաւ.
Յարակատար.	լուսացեալ է.
Դերակատար.	լուսացեալ էր.
Ապառնի.	լուսասցի.
Հրամ. Ապառնի.	լուսասցի՛.
Պտ. Ապառնի.	լուսանայցես.
Անորոշեալ.	լուսացեալ լինել։

Ըստ այսմ են և սոքին. Առաւօտանայ. գիշերանայ. երեկոյանայ. խաւարանայ. մթնանայ. շատանայ. ևն։

Դիմ.

Դիմաղուրկք ըստ պատշաճի են ասքին. Թուքի. երևի. կարծի. լսի. ասի. պատահի. հանդիպի. համարի. պիտի. ցաւի. եւ։ Այս խոնարհումն ՝ցս ձևանայ այսպէս։

Սահմ. ՝Լեռիոյ.	Թուքի.
Հանկարար.	Թուքէր.
Պատարեալ.	Թուքեցաւ.
Յարակատար.	Թուքեալ է.
Դերակատար.	Թուքեալ էր.
Ապառնի.	Թուքեսցի.
Հրամ. Հաղ պառնի.	Թուքեսցի.
Սոր. Հաղ պառնի.	Թուքիցի.
Հաղնցեալ.	Թուքեալ լիցէ։

Դիմաղուրկք ՝ի ինքեան կամ բացարձակք են ասքին. Անկ է. արժան է. բարի է. բարւոք է. բաւ է. վնաս է. ըմբռն է. խիստ է. կամ է. հարկ է. ՝ձանձ է. մարթ է. յայտ է. պատկան է. պատշաճ է. պարտ է. պիտոյ է. սովոր է. վայել է. վայելուչ է. փոյթ է. օգուտ է. օրէն է. եւ։ Այս խոնարհումն ՝ցս ձևանայ այսպէս։

Սահմ. ՝Լեռիոյ.	հարկ է.
Անկատար.	հարկ էր.
Պատարեալ.	հարկ եղև.
Հաղ պառնի.	հարկ լիցի, կամ եղիցի.
Սոր. Հաղ պառնի.	հարկ լիցէ, կամ լինիցի։

Ունդ սոսա դասին և յոգնական դիմաղուրկ բայքս, պէտք են. կամք են. օրէնք են. եւ։ Այս սոքա խոնարհ հին յայսչափ ժամանակս միայն։

Սահմ. ՝Լեռիոյ.	պէտք են.
Հանկատար.	պէտք էին.
Հաղ պառնի.	պէտք եղիցեն.
Սոր. Հաղ պառնի.	պէտք լիցեն։

ԳԼՈՒԽ. ԺԵ։

Յաղագս Նախադրութեանց։

Նախադրութիւնք կրկին են, հոլովական եւ հոլովական։ Հոլովականք են, որք յարեալ յանուանս, եւ յայլ հոլովական բառս, ցո՛ւ ի դերանուանս յընդունելութիւն եւ՝ ի գերբայս՝ կազմեն պէսպէս հոլովս. եւ սոքա կոչին նախդիրք. եւ են այսոքիկ. ՝է. ՝ի՝ յ. առ. առ՝ է. ց. ընդ. ՝ց. սրգոն, ՝ի տուն. ՝է տանէ՝ տան։ ՝ց երկիր. ՝ց երկրէ. ՝ց երկրի։ ՝ի՝ ՝ց երկինս. ՝ց երկնից։ առ՝ քեզ. առ նոսա։ առ՝ ՝է մեզ. առ՝ ՝է մենք. առ՝ ՝է գնալ. առ՝ ՝է խօսիլ։ ցնա. ցձեզ։ ընդ նա. ընդ նոսա։ ՝ի՝ վերկոյ. ՝ի մեռելոց. ՝ի միացելովք։ եւ։

Իսկ հոլովառուքն են, որք ոչ կազմեն զհոլով. այլ առնուն զինդիր՝ ի պէսպէս հոլովս։ Ընդ որս են և նախդիրքս՝ առ, առ՝ է, և ընդ. որք քաղեալ ամենայն խնդիրս առեալ՝ վարին իբր հոլովառուք։

Ամենք առնուն զսեռական. ՊՐ։

Պատ սիրոյ.	սիրոյ հայր։
Պակս մեր.	մեր հայր։
Յաղագս մեր՝ոյց.	մեր՝ի հայր։
Հա՛ Նախանձու.	նախանձու հայր։
Փոխանակ բերանոյ.	բերանի տեղ։
Օրէն անասնոյ.	անասունի պէս։
Հա՛ոանոյ պահոյ.	առանց պահի։
Օ՛ինի յաղթութեան.	յաղթութեան նշան։
Օ՛հեղ արդարութեան.	արդարութեան նշան։
Յեղ մահու.	մահուանէ նշան։
Հա՛ոաջի աչաց.	աչից առաջ։
Ընդ առաջ իշխանին.	իշխանին դիմաց։
Յանդիման քաղաքին.	քաղաքին դիմաց։
Յանդիման տան.	տան դիմացը։
՝Ի ներքոյ երկնից.	երկնքի ներքո։
Հրամայոյ ատենի.	տիւանին դուռը։
՝Ի վերոյ երկրի.	երկրի վրայ։

՝Ի

Լ՝ ՄԷՋ ծառայ.	ծառերու մէջ։
Ի՝նդրեմ կամաց.	կամքի դէմ։
Լ՝ ՀԵՌՆ բարեկամաց.	բարեկամներու հեռուն։
Հայնոյս ծովու.	ծովու անդի դին։
Ի՝նդ նորա.	անոր դեղը։

Մանք առնուն զվերջաՀոլով տրական. ՊՐ։

Ի՝սպ Հաւատոց.	Հաւատքի կէսքէ։
Ի՝նդ նմա.	անոր հէպ։
Ի՝երջ այսոցիկ.	սոսնց դով։
Ի՝օտ այնոցիկ.	անոնց տօր։
ԼՀ՝ո�նիբ, կամ ԼՀ՝ա նմին.	անոր դովէնը։

Մանք առնուն զնախադրիւ տրական. ՊՐ։

Ի՝երջ յաղբիւրն.	աղբուրին տօր։
Ի՝օտ 'ի ձմեռն.	ձմեռուան տօրէն։
Ի՝ռաց 'ի վառարանն.	մանղալի դով։
Ի՝նկա 'ի մահ.	ինկուան մահը։

Մանք առնուն զՀայցական. ՊՐ։

Ի՝բրև զՀող.	հողու պէս։
Որպէս զփոշի.	փոշիի պէս։
'Ի ՎԵՐ դան զմիտս.	մտքէ վեր։
Ի՝ռաւելչան զարեւակն.	արեւէն եվեր։

Մանք առնուն զբացառական. ՊՐ։

Ի՝ԷՌաս 'ի բանակէն.	օտարոյէն դուրս։
Ի՝ԷՌ 'ի տանէ.	տնէ հեռու։
Գաղջ 'ի մօրէ.	մօրմէն գողցուած։
Ի՝աց յինէն.	ինձմէ 'ի պաս։

Մանք առնուն զգործիական. ՊՐ։

Ի՝անդերջ ծառայիւք.	ծառաներուն հէպ։
Ի՝նդ յարկաւ.	ծածքին դակը։
ԼՀ՝ա տրդատաւ.	տրդատ թագաւորին դովէնը։
Ը՝մանք յառաջ.	տարիներով առաջ։

Մանք առնուն զպարառական. ՊՐ։

Հ՝ուրջ զքեզ.	քու դովէրդ։
Հ՝ուրջանակի զնորքոք.	անոնց դովէրը։

ԳԼՈՒԽ. ԺԳ.

Հայրապետ մակբայից.

Մակբայք բազում են յոյժ ըստ լեզուս տեսակաց, զորս մարթի է վասն համառօտութեան վերածել 'ի տասն և են այսոքիկ.

Որակականք.

Ընդ որովք կարեն պարունակիլ և սաստկականք և երագականք, յանկարծականք և յամրականք, յայտնականք և ծածկականք, յօժարականք և բռնադատականք, անպարտականք և ներհակականք, աղգականք և անձնականք. զր.

Պայծառապէս խօսի.	ընդարձակ կխօսի.
Խորհրդաբար կերպարանի.	խորհրդովն կձևանայ.
Մարդեօրէն վարի.	մարդեան պէս կվարվի.
Զրի բաշխէ.	ճապաղ կբաշխէ.
Խարտոյ ընթանայ.	աղէկ կերթայ.
Յոյժ տագնապի.	շատ կնեղի.
Խաղիկ տանջէ.	խիստ կտանջէ.
Երգ հասանէ.	շուտ կհասնի.
Յանկարծակի գայ.	ափանկարծուն կուգայ.
Յաղթէ շարժի.	դիւաձեռնէ ի ձորով կշարժի.
Դաղդ գործէ.	ծածուկ կգործէ.
Կամաւ շարշարի.	կամօք կշարշարուի.
Կամայ աղօթէ.	պօռով կաղօթէ.
Օրոր պաշտէ.	պօշ ոեղը կպաշտէ.
Հլատի խորհի.	ուրիշներով կմտածէ.
Յուսարէն բարբառի.	հուսերէն կզբուցի.
Ինդինն բղխէ.	ինդիրն կելնէ.

Բանականք.

Ընդ որովք կարեն դասաւորիլ և նուազականք և յայ ճախականք, զատականք և կրկնականք, ժողովականք և համայնականք. ևս և փոխարինականք. զր.

Հլատի խոնարհեցաւ.	ան խրատուր խոնարհեցաւ.

Ամն.

Էինչան զօրացաւ.	ան խրատ զօրացաւ։
Սակաւ ուտէ.	տէլ կուտէ։
Սպէպ գնայ.	սրէս սրէս կերթայ։
Տիայն նստի.	դինակուէ կնստի։
Ի դասին աշխատի.	մէնդեղ կաշխատի։
Սերպին չարիւ.	ընէրպոր կչարիւ։

Յամանակականք. ՊՐ։

Էյժմ խոստանայ.	հիմա կիսոստանայ։
Էյսօր կատարէ.	սօր կլրմընցընէ։
Յանապաղ ճգնի.	պայմա կճգնի։
Դրբեն վերանայ.	պաղէ հեղ կվերանայ։
Տակաւին անապատանի.	պանա կուշանայ։

Տեղականք. ՊՐ։

Էպ տանջէ.	հոս կտանջէ։
Էնդ հանգուցանէ.	հոն կհանգչեցնէ։
Սանսօր նորոգի.	հոս պէղս կնորոգուի։
Սրի սկսանի.	սանիդ կըսկըսի։
Էյլուր դասէ.	ուրիշ պէղ կտեղըրցնէ։

Դասականք. ՊՐ։

Դանի մտածէ.	սուաղ կմտածէ։
Դրէրորդ դասէ.	երէրորդ (կ եաքը) կդասէ։
Դրրորդ ընտրէ.	երրորդ (կ անկէ հետ) կընտրէ։
Դորրորդ առնէ.	ղորրորդ (կ յետոյ) կրնէ։
Դինգերորդ արձակէ.	հինգերդ (կ էն եաքը) կարձրկէ։

Դարցականք. ՊՐ։

Ինդէր տրտմիս.	ինչո՞ կտրտմիս։
Ի՞ խարդ աղօթէս.	ի՞նչպէս կաղօթէս։
Ո՞ր գնաս.	ո՞ր կերթաս։
Որչանենցէս.	ի՞նչ խրատոր կքնանաս։
Մէնք երկնչիս.	կվախնաս մի։

Ստորասականք։

Ընդ որով կարէն դասել և նմանականք. ՊՐ։

Էյ՝ տեսի.	հրամէրեա՝ տեսայ։
Յիրան ասաց.	երա՞ ըսաց։
Էրարեա երդուաւ.	ըսոյցի որ երդուընցաւ։
Էյպէս նահատակեցաւ.	ասանկ նահատակվեցաւ։
Ուրչէս պատուիրեաց.	էնորոր որ պատուիրեց։

Բացատրականք։

Ընդ որով կարեն դասել և արդելականք, ևս և ղ[illegible]

Երդմնականք. ՁՐ։

Ոչ նախանձի.	չնախանձիր։
Ոչ էր եկեալ.	պատգամ չէր եկեր։
Մի՛ նչէ՛ և տեսեալ.	դանի որ չէ՛ տեսեր։
Մի՛ բամբասեր.	մի՛ բամբասեր։
Մի՛ երդիցես ստեր.	հիշ սուտ մրսեր։

Յուցականք. ՁՐ։

Ահա եհաս.	իշդե հասաւ։
Ահա հաստատի գայ.	իշդե կուգայ։
Ահա ամենի ցուցանեմ.	իշդե կցրցուցանեմ։

Լսիբնտրականք. ՁՐ։

Ա՛նաստանդ առ մեզ խօսի՝ քան առ այլս. Անվնասք մեզ կրսե՝ քան թե ուրիշներու։

Ահա՛ եկամիմ մեռանիլ՝ քան մեղանչել. Անվնասք կուզեմ մեռանիլ՝ քան մեղանչել։

***

* Ալ իշտքն անցանեն. բայց աւետիք երանութեանցն կան մնան ։ յաՃախապարհամ. Ը։

* Ոչ որ վարդապետեցան՝ են երանելիք, այլ՝ որք արդիւնաւորեցին զվարդապետեալսն ։ Դանիել. ԺԲ. 7։

Անկատարական. Ընդէանու ընէնա. ընէ՝ նա ընէ. ոչ ընէ. ոչ դայն. և այլն. ՊՐ։

* Ասկի ընդէանու անբան է Ճայնիւ, սակայն մեծապէս աղաղակէ արդեամբք ։ Ճառընդ։

* Ինչ պարիսպք և աշտարակք հզօր իցեն, առ՝ ի չգոյէ պատերազմողաց իսկոյն մատնի քաղաք ։ Գէորգ. Գ։

Լայնարտարական. դան. դան ընէ. դան ընէ. զոր օրինակ։

* Լաւ է յստակ խորհրդովն ինքել, քան սիրոյ խրհդով աղօթս մատուցանել ։ Նեղոս։

* Զեզ թողում իմաստասիրել. դան ընէ քանիւ զանձառն Ճառել ։ Լամբրոն. յապէնաբանութ։

Ստուերական. ատաւել նա. նա ատաւել. Մանաւանդ. և այլն. զոր օրինակ։

* Օ մեռեալս կոչեաց՝ ի մահուանէ. ատաւել նա՝ ի դերեզմանէ ։ ոսկիբերան. Բ. 4։

* Հայսպիսի դատաստան լինելոց է կեղծաւորաց... Մանաւանդ զոր վաՃառական լինին քանին ՅՅ։ սարգ յակ. Ը։

Համեմատական. դնէ դէ. դնէ. դնէնա. և այլն. ՊՐ.

* Հնգան կուրացեալ յատելուէն, դնելդէ ոչ միայն զկարծիս աղգին, այլև զաղգն ողջոյն բմբռնես ։ Լամբ. ապէն։

* Հնչափ աշխատեցան մարմնով (որքն), դնելնա արտաքոյ հանին զմիտս՝ երևելեացս ։ Լամբ. սաղ. Հ։

Ստանական. գոնէ. գոնեա. գէնի. և այլն. ՊՐ։

* Ի մեծագունիցն գործոց առնու զօրինակն. զի գոնէ զփոքրն արասցուք ։ ոսկիբերան. Բ. 25։

* Հայս մեր ասուն և խօսուն իմացական բնուն զիարդ-գէնի ոչ նմանի նց, թողուլ զանզգմնելն և կեալ ։ Եփրեմ։

Թուական. ենէ. ընէ. ապա ընէ. այլ ենէ. ևն. ՊՐ։

* Լինէ չիք սրբուն սրտի, պահք չեն ընունելի ։ Մծբ Գ։

* Հրամայեալ է մեզ զմերն զնամ տալ այլոց. ապա ընէ մեք զայլոցն յափշտակեմք, որ յոյս կենաց եղիցի մեզ ։ ոսկ. Բ. 21։

Մեկնական . այսինքն . այսինքն է . այս է . ՆԵ . ՊՐ :

* Մի տեսակ օտար զգեցեալ լիցուք . այլ զկնիքն քան
բարձցուք , այսինքն զլսնարհուն նը ՝ . վարդ հաց . Է :

* Յամաքեցաւ խոտն . այս է՝ մեռաւ ՝ . գէորգ . Իս :

Յարացուցական . բայ այնմ . բայ որոմ . որպէս . ՆԵ . ՊՐ :

* Տը մեր առաքեցաւ 'ի հօրէ քարոզ հեթանոսաց .
բայ այնմ , եղի զքեզ յուխտ ազգի և 'ի լոյս հեթա
նոսաց ՝ . անանիա :

* Լաւ 'ի մեռեալս զտանին սիրելիք նը . որպէս սաբրահամ
խսահակ , յակոբ ՝ . նանայ . յովՀ . ԺԳ . Ի :

Պատճառական . զի . գոնդ է . ՆՁ զի . գոնոանակ զի . ՆԵ . ՊՐ :

* Խօսեցարուք զՀմարտութիւն . . . և մի զատուք . զ
Հմարտութիւնքդ է , և ստուք 'ի սոնդէ ՝ . ղնարի . Ի . Ղ
Ի

* Փոխանակ զի նախանձեցաւ օձն ՇԸ ադամ : . զերկ
անկծս ընկալաւ ՝ . ՏԺԲ . Ը :

Հետևողական . ՆՁ այսորիկ . ՆՁ որոյ . յաղագս այնորիկ . ասի
որոյ . ամն էրի . ուսուի . ՆԵ . ՊՐ :

* 'Ի՛նքն զմերս ատեն ազգ . ՆՁ և 'ի մէնք ատեսցին . . .
հայհոյեն զմեզ . յաղագս այսորիկ և 'ի մէնք հայհոյես
ցին (ասեն օտարքն 'ի սիրոյ) ՝ . լամբ . ապէն :

Մակաբերական . ապա . ուրեմն . և այլն . ՊՐ :

* Ոչ է արժան մարդոյ խառնել զմերդը ՇԸ լեզոյ . ա
ղեն մի խառնեսցէ նա 'ի պահս իւր զանէծս նզովից
և բամբասանս ՝ . ՏԺԲ . Ի :

* Եթէ հուր ուռանց նիւթոյ շինանի , ապա և ցանկու
'ի պահոց ՝ . յաՃախապարհամ . Ը :

Կողբնաւորական . արդ . այլ արդ . իսկ . և այլն . ՊՐ :

* Ուսուցին անողորմքն՝ եթէ չէ պարտ ողորմել . արդ
իւրեանց ախտիւն դատի զնա ՝ . ասրգ . յակ . Ղ :

* Որ մեղանչէ՝ օրինաւանց է . իսկ որ զօրէնսն լուծանէ
զինչ է անուն նը ՝ . լամբ . մեկն . պաս :

Զարմատար . ՆԷ . ԵՆԷ . զի . էա . որ . և այլն . ՊՐ :

* Մի տար գիտել թշնամւոյն՝ ՆԷ 'ի խաւսլուն է ընդ
քեզ պահապան քո ՝ . խոսրով 'ի մեկն ծամագրի :

* Ով համարձակիցի , ԵՆԷ նա լցէ 'ի մեղաց ՝ . ա
ռակ . Է . 9 :

ԳԼՈՒԽ ԺԵ։

Յաղագս Մելքիսեդեկայ։

Մելքիսեդեկ յայտ առնեն զկիրս հոգւոյն. և են բաղումք։

Լրանական. Լրանի. երանի ընդ. ՚ետ. ՚ր, * Լրանի՞ վասն տակոցդ ձերոց, որում ես ցանկացայ ॥. ոսկ. գոնդ. լոս։

* Լրանի՞ ընդ՝ երազ միայն էր (մեծուն՝ ՚ի), և ոչ առնիցէ տանջանաց ॥. գեորգ. ՚ետ. ՚ի մեկն. եսայ. գլ. ՚ի՞։

Ընդհանական, կամ յօժարական. էդէ ընդ. ով. ՚ր, * Էդէ՞ ընդ յաւելից հայել զբազմախորտակելի տապանակ մարմնոյս իմոյ նորոգեալ ॥. Դաւ. ՚ի։

* Ո՞ՀԸ ՝որպիսեաց՝ մեզ պէտք են բանից և ժուժկալութիւն ॥. Եփեսա. ՚ի. 9։

Օրմնացական. ով. ովՀՈՒ. ՚ետ. ՚ր, * Ո՞Հ ՈՒ քանի՞ անչափ են խնամքն քոյ, զիարդ զծածուկ կամս հօրն յայտնեաց մեզ ॥. Եփեսա. ՚ի. 20։

* Ի՞ՍՐԷ՝ զիարդ վրիպ եղեր՝ ՚ի չարութիւն թշնամւոյն ॥. Վարդ հարց. գլ. Ի՞Ղ. պատմութ. 20։

Օրհնութական. ՈՎ. ո. ոհոհ. ՚ր, * Ո՞Վ ՝որպիսի՞ ահ և դողումն եկեսցէ՞ ՚ի վերայ մեր յայնժամ. ո՞՝որպիսի զեղջ կալցի զմեզ ॥. Վարդ հարց. ՚ի։

* Ո՞Հ ոհ օր, զի մերձ է օր ՚ոն, օր մթգի. հասեալ է վախճան աշխարհաց ॥. Եղեկ. Ը. 2։

Հառաջական. Ո՞Հ. ոհ ՈՒԷ. ով. ՚ր. * Ո՞Հ մայր իմ՝ ընդէ՞ ծնար զիս՝ այր դատապարտեալ՝ տեսանել զթշուառութիւնս մարդկան ॥. գոնդ. լոս։

* Գոչեաց մեծաձայն, և ասէ. ո՞Վ թշուառ ուրեմ... մարդ մի խնդրեմ խօսել ընդ նմա, և ոչ գտանեմ ॥. Վարդ հարց. ՚ի։

Ընդկական, կամ ողբական. Լրոնէ. վայ. վայ վայ. ոհ. ով. ՚ետ. ՚ր. * Լրո՞ն՝ որ չարչարեացն զքեզ ॥. Բարոյ. Ը. 31։

* Մեղ վայ թշուառականացս՝ յաղագս մտաւորական կուրութեանս ॥. Լամբ. ասող. ՀԻ. ը։

Ընդաղական. ԱՂ. ասող. վայ. ոհ. ով. ՚ր. * ԱՂ՝ ՈՒՐ այրա.

այրարատեան գունդն և ասքանաղեան զօրն ։ Տագիս

* Զ դիւրապատիր մարմին երկրածին , որովք ձայ
նարկուիք զքեզ աւաղեցից ։ Նարեկ . խԷ ։

Յաւակցական . ո . ոկ . վայ վայ . ՊՐ . * Զ՝ մինչև ցմա
ՀՀնէին եղբարքս այս ։ Վարդ հարց . Է ։

* Զ՝ քանի՛ սպակասութիւն է մեզ և երկրի՝ մեկնիլն 'ի
մէնջ սիրոյն մեծին անտրտնի ։ 'ի Նոյն . ԻԷ . 19 ։

Կոչական . Զ . ո . ՊՐ . * Զ՝ որք զգեցեալ էք զզեն
քեն՝ ուսարմուք զգործ պատերազմի ։ ՏԺԷ . Է ։

* Յայսպիսի ահագին ոսպառնալեացս պարտ էր երկրի
չել և գողալ մեզ ՝ սիրելիք ։ ասրգ . յակ . Ե . ՅԵա ։

Բացականչական , կամ խրոխտական . Զ՝ . ոՀ . ՊՐ
* Զ՝ դառնացեալ ծերը , զի՞ կայ իմ և քո , զի հալ
ծես զիս ։ Վարդ հարց . ԻԷ . 15 ։

* Զ՝ յիմար դու , զիարդ այլոց մաքրիչ (լինիս) ,
ոչ անձին ։ Եկեղեաց . Ղ . 43 ։

Յորդորական . Զ՝ղէ . հապայ . ծս . ՊՐ . * Զ՝ ղէ մեկ դ
ընկա՛ 'ի լսելիս քո զասացեալն 'ի մտիդ ։ Տագիս

* Հապայ առաքինիք՝ ետաս ժամ սպասկման մերոյ ։ Եղեկ

Ցնդական , կամ ախորժական . Զ՝ աղ . Վաղ Վաղ . ՊՐ
* Զ՝ ա՛ղ ինձ , զի ջերայ , և տեսի զկրակ ։ Ելաց . խԲ . 16

* Զ՝ աղ Վաղ անձանց մերոց , զի ընկլուզաք զնա ։ աղ . ԼԲ . 2

Զուարճական . Զ՝ . ո . ՊՐ . * Զ՝ քանի՛ անչափ է մա
դասիրութիւնդ ։ Եկեղեաց . ԺԷ . 37 ։

* Զ՝ մեծի զօրութեան՝ որ արար զայն ։ . ոկ . Է . 4 ։

Հեգնական . Զ՝ ոկ . ՊՐ . * Զ՝ ահ՝ եղև Ադամ նրբրև զ
'ի մէնջ ։ Երգոցն . 'ի Մեկն . Ա . դաւթի ։

Ընդհատարկական , կամ Ծանանակական . Զ՝ աղ . Վաղ Վաղ
ՊՐ . * Զ՝ աղ նոյ անմոռութեան ։ . ոսկեբերան . Է . 3 ։

* Զ՝ աղ Վաղ 'ի վերջ դարձելեացն և չարեաց տանն լեռ
Եղեկ . Ղ . 11 ։

Ընդդիմական . Զ՝ աղ . Վաղ Վաղ . ՊՐ . * Ընթե ոտնհար եղ
'ի վերջ գլորման թշնամոյ իմոյ , և ասացի 'ի սրտի ի
մում՝ Վաղ , ասա լուիցես ունկն իմ ։ Ես ։ յոբ . Լա . 29 ։

* Կրեսցեն զամօթ առ ժամայն վազվաղակի՝ ոյք ա
սեին ինձ Վաղ Վաղ ։ . աղ . ԼԲ . 16 ։

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ.

Յաղագս որպէսութեանն մասանց բանի :

Զոր միանգամ աւանդեցաք նորաւարժից յառաջին մասին անդ, արժան է ասել քննել զնոսին, և տեսանել՝ թէ զի՞նչ ի ցեն, և ո՞րպիսի. և զո՞ր յատկութիւնս կամ պարագայս ունիցին. առ 'ի խելամուտ առնելոյ ածեանցն նոցա զուսանողն : Բայլ հարկ է նոցա յայսմ վայրի ունել մտադիրութիւն յօժար՝ առ բարւոք իմանալոյ զգրեալսն 'ի սմա : Օ ի՞նչ առուսումն առաջին մասին՝ պիտոյ է արագուն յիշողութեան, սոյնպէս և յայսմ մասին հարկաւոր է պատրաստութիւն մտաց. զի անդ առաջի դնին սերտելիք. իսկ աստ քննին մտաց ախորժելիք : Օ այսոսիկ ծանուցեալ՝ մատիցուք 'ի Ճառս. նախ՝ 'ի քննութիւն քերականութեան, և ապա 'ի բացատրութիւն մասանց բանի :

ԳԼՈՒԽ Ա.

Յաղագս Քերականութեան, ԹԷ զի՞նչ է, և ո՞րոնք գլխաւոր մասունք նորա :

Քերականութիւն է արուեստ ուղիղ խօսելոյ՝ և ունսխալ շարադրելոյ. քանզի ոչ հիւանդութիւն է արհեստ ը կարգի և ը պատշաճի շինելոյ զկերտուածս, ՝ի՝ զարկզ, զաթոռ, ՝ի՝, սոյնպէս և քերականութիւն է ազատական իմն արուեստ, որոյ ուսանողն՝ ը կարգի և ը ուղղութեամբ կազմէ զխօսս. և առանց սխալանաց կարգէ զնոսն՝ թէ 'ի խօսիլն, և թէ 'ի գրելն :

Գլխաւոր մասունք քերականութեան, ՝ի՝ հարկաւոր ուսանելիք 'ի քերականութեան՝ են չորք. դիր, վանկ, բառ, և բան : Ա՞ զի զսոցանէ միայն խօսի քերականութիւնն՝ իբրև զայնց, որք գլխաւորաբար և յատկապէս ուսանելի են 'ի քերականութեան. զի որովհետև ոչ այլ ինչ դիտէ քերականութիւն, բայց եթէ ուղիղ և անսխալ կարգել

գեալ զբանս , հարկ է նմա յատկապէս զայնցանէ խոսիլ, յորոց կազմին բանք • և քանզի բանք կազմին 'ի բառից , և բառք 'ի վանկից , և վանկք 'ի գրոց , պիտոյ է , զի յատկապէս զսոցանէ խոսեսցի քերականուն։

Բ.ՐԴ ԹԷՊԷՏ ՂԳՐՈՑ և ՂՎԱՆԿԻՑ ԽՈՍԻ ԻՆՉ ԻՆՉ ՅԱՅԲԵՆԱՐԱՆԻ , (որ կոչի և՝ քերական ,) բայց նիւթապէս միայն • իսկ աստ խոսի տիրապէս՝ քննելով զորպիսուն նոցա ։

Յաղագս Գրոց ։

Գիրն է գիծ ինչ , որ կարգեալ է 'ի նշանակել զտառն, որպիսի են նշանագիծքս՝ ա • բ • գ • դ • և այլն ։ Իսկ տառն է հնչումն ինչ յօդելի և հեգելի • ցի այնպիսի հնչումն , որ յօդի ԸՆ այլում հնչման • և հեգեալ ընդ նմա՝ զբաղադրեալ ձայն հնչէ • ոգ հնչումնս ՚Ն՝ յօդ ԸՆ հնչմանս է • և հեգեալ ԸՆ նմա այսպէս , Ն՚=Ի՚, հնչէ զբաղադրեալ ձայնս զայս՝ ՆԻ՚ ։

Ուստի հնչումն ինչ եթէ չիցէ հեգելի ԸՆ այլում հնչման , ոչ է տառ • զի ոչ լինի տարր կատարեալ ձայնի, իսկ տառն բստ ստուգաբանութեան իւրում պարտի լինիլ տարր ձայնի , ցի բաղկացուցիչ նոր ։ Այս և՝ եթէ հընչումն ինչ իցէ յօդեալ և հեգեալ , ոչ ասի տառ , այլ վանկ • զի ոչ է հեգելի , այլ՝ հեգեալ ։

Տառք 'ի մերս լեզու յերեսնեւվեց գիրս բուսանդակին որոց ձևք և հնչմունք այսպէս հերպաւորին •

ա	այբ •	լա	լաւ •	է	է •
բ	բեն •	ծ	ծա •	պ	պէ •
գ	գեմ , կամ գիմ •	կ	կեն •	ջ	ջէ •
դ	դա •	հ	հո , կամ հօ •	ռ	ռա •
է	է •	ձ	ձա •	ս	սէ •
զ	զա •	ղ	ղապ •	վ	վեւ •
է	է •	ճ	ճէ •	տ	տիւն •
ը	էր , կամ ըր •	մ	մեն •	ր	ր •
թ	թո , կամ թօ •	յ	յի •	ց	ցո , կամ ցօ •
ժ	ժէ •	ն	նու •	ւ	ւիւն , կամ հիւն •
ի	ինի •	շ	շա •	փ	փիւր •
լ	լիւն •	ո	ո , կամ ոնոր •	ք	քէ •

Յորս յաւելեալ զտառսդ օ և Ֆ՝ լինին երեսունեւութ. զորոց զյատկութիւն տես 'ի բառարանի։

Լ՝ օրէն 'ի սոցանէ ձայնաւորք ասին. զի ինքնին տան զձայն. և են սոքին. ա. է. է. ը. ի. ո. օ. ը որս դասի և ձայնաւոր հնչումս ոչ՝ իբր ութերորդ։ Իսկ մնացեալ տառք բաղաձայնք ասին. զի բաղադրութիւն ձայնաւորի տան զձայն. և են սոքին. բ. գ. դ. զ. ր. ծ. լ. խ. ծ. կ. հ. ձ. ղ. ճ. մ. յ. ն. շ. չ. պ. ջ. ռ. ս. վ. տ. ր. ց. ւ. փ. ք։

Իսկ գիրս Ն՝ յատկապէս ոչ դասի ը սոսա. զի ոչ է նշանակիչ յատուկ տառի, այլ՝ երկուց որոշ տառից. այր եղէ և ոնոնի. և 'ի նոցուանց կազմեալ. այ 'ի կիսատ եղէ, և 'ի հնոնի, փոխանակ բառիս եմ։

Լ՝ յսոքիկ նշանագիրք մեր՝ 'ի հինգ ձեւս սովոր են նկարիլ. 'Ասխ՝ յայս ձև. ա. որ անուանի բոլոր գիր. և 'ի գործ ածի այժմ առաւելապէս 'ի տպագրութիւս։

Երկրդ՝ յայս ձև. ա. որ անուանի նօտր գիր. և 'ի գործ ածի հասարակօրէն 'ի գրութիւս քարտիզաց, և 'ի շաբագրութիւս ուսումնասիրաց։

Երրդ՝ յայս ձև. Լ. որ անուանի երկաթագիր. և 'ի գործ ածի հասարակօրէն 'ի սկսուածս բանից գրելոց բոլոր գրով։

Չորրդ՝ յայս ձև. Ա. որ անուանի գլխագիր. և 'ի գործ ածի 'ի սկսուածս բանից գրելոց նօտր գրով։

Հինգերորդ՝ 'ի պէսպէս վայելչաղարդ ձևս. և կոչի փաղագիր. որ եթէ ծաղկամբք, կամ գրուագաւոր նկարեսցի, ասի ծաղկագիր, կամ գրուագագիր. իսկ եթէ կերպարանաւք մարդոյ, կամ թռչնոյ, ևն, կոչի մարդագիր, կամ ձագագիր. ոչ տեսանի 'ի սկսուածս պէսպէս ձևոց և գլխոց մատենից։

Ամէն չորեքին պատուս, Ղ. յ. ո. ւ. պիտրդ վարին։

'Ի վերոյնշանակեալ երեսնեւութ տառից՝ չորեքին սքի, Ղ. յ. ո. ռ. ը որս և հնչումս ոչ՝ պէսպէս 'ի գործ ածին։

Ղ ապն՝ երբ առանց մակակերտի է, ունի զիւր ձայն. որ. Ա. ղբիւր. ղեկ. ղուղիլ. ևն։ Այլ երբ մակակերտիւ է,

երբեմն հնչէ ոմ զլէռն նուրբ • ՊՐ, Ա։յլ • հայլ • էր
էլն • գաղիլեա • ազէզուխա • ԼԱ։ Եւ այս առաւել
գործ ածի յայլազգական բառս։ Եւ երբեմն որպէս
սոսկաձայն զաբ • ՊՐ, Ա։զաղակ • եղնա • երկիւղ • ԼԱ։
Յին՝ յորժամ է 'ի սկզբան բառից, է բաղաձայն • ՊՐ,
Յարմար • յօժար • յօն • յաթոռ • յերկրէ • ԼԱ։
Եւ եթէ վա՞ բարդուէ, կամ վա՞ նախդրից՝ այսպիսի բա
կղբնատաւ յեր՝ 'ի մէջ բառի կամ նախդրի անկցին
տակաւին երբ բաղաձայն հնչէն • ՊՐ, Ա։արե յարմար,
եւ ոչ բարեյ արմար • ինքնա յօժար, եւ ոչ ինքնայ օժար
բարձրա յօն, եւ ոչ բարձրայ օն • 'ի յաթոռ, եւ ոչ 'ի
աթոռ • առ 'ի յերկրէ, եւ ոչ առ 'ի յերկրէ • ԼԱ։
Իսկ յորժամ դասի զկնի ձայնաւոր տառի 'ի վերջոյ
երբ անձայն վարի • ՊՐ, Ա։առայ • տղայ • գայ • սա
շեցայ • սայ • նորայ • 'ի բացեայ • 'ի վերայ • յապայ
նոյ • գոյ • քոյ • յարգոյ • 'ի ներքոյ • բերանոյ • զրոյ • ԼԱ։
բաց յայլազգական բառից • եւ քաց 'ի բառիցս, ԱՀ
էայ • հայ • ձայ • նայ • վայ • խոյ • հոյ։ Ա։յլ սակայն եթէ
զկնի վերջադաս յի տառից յարեսցի տառ ինչ, կամ վանկ
ինչ, եւ կամ բառ, յայնժամ երբ ձայնաւոր հնչէն
զոր օրինակ, Ա։առայական • տղայամիտ • գայլին
տղշեցայք • սայս • նորայն • նոյի • գոյից • քոյոց • յար
գոյամեծար • 'ի ներքոյս • բերանոյն • զրոյիւք • ԼԱ։
Իսկ 'ի բառսդ՝ վերոյդրեալ, վերոյեղեալ, վերոյասա
ցեալ, ԼԱ։ յի տառն դնի երբ անձայն • զի աՀ ոչ նկա
տին երբեւ բարդք, այլ երբեւ կրկին բառք։
Ան՝ երբ յառաջք քան զտառն Վ, հնչէ ոմ օ • զոր օրի
նակ, Ա։վ • կով • ծով • կողով • յակովբ • հուովմ • մեր
նովքդ • ԼԱ։ Եւ սակայն եթէ զկնի վեՀՀն գուցէ մի
եւս այլ՝, յայնժամ նախընթաց ան հնչէ ը մէջ ոյն և
օյն • զոր օրինակ, Ա։ովոլ • սովորուն • խառովուն • ԼԱ։
Ա։յլ յորժամ դնի ան յառաջ քան զտառն յի • որոյ ըզ
կնի իցէ տառ բաղաձայն, հնչէ որպէս ոա • զոր օրի
նակ, Ա։ոյգ • թոյն • յոյս • խնձոյք • ԼԱ։ Իսկ յայլ՝ հնչէ
ոմ ո • ՊՐ, լցո • արբո • գող • խոզ • գոմ • ալոճ • բորակ
գոյեզ • գոյից • գոյուլթի • ԼԱ։
Իսանն սարդ՝ (յր առանց նախընթաց ոյն), յորժամ
նախադասի ձայնաւոր տառից, միշտ երբ բաղաձայն
վարի •

վարի. և ունի զՀնչումն վերի. զոր օրինակ, Լ։ սաղակ, մանաւանդ. աւետարան, առաւելուլ. յաւէտ, պտղաւէտ. գաւիթ, շաւիղ. զօրաւոր, գինուոյ, հոգւով. առաւօտ. և այլն։

Իսկ յորժամ յարի զկնի ինչ տառին, երբեմն վարի իբր բաղաձայն. զոր օրինակ, Տիհ. քիհ. անիհ. խաչիւգ. պատիւն. և այլն։ Լ։ երբեմն իբր ձայնաւոր՝ ոգ ի՝ կամ ե՝. զոր օրինակ, Իւր. հիւր. գիւղ. լաչիւն. բարութիւն. բանիւք. խաչիւք. և այլն։

Այոյնպէս և ս յորժամ յարի զկնի եղեն՝ թէպէտ հասարակօրէն իբր բաղաձայն վարի. զոր օրինակ, Լ։ հ. դեհ. և այլն. բայց ը հին ձեռագրաց երբեմն նաև իբր ձայնաւոր հնչէ՝ ոգ ի՝. զոր օրինակ, Լ։ ղ. բեւր. առուծ. և այլն. ՝ի իւղ. քիւր. առիւծ։

Լ։ յլ նկատելի է և ս, զի եթէ 'ի մէջ երկուց ա՝ ինչ՝ ինչ մտցէ, նախընթաց ա՝ ինն հնչէ ոգ նուրբ կոյ. իսկ հետևեալն իբր ե՝. զոր օրինակ, սիւթ. սիւծ. սիւսեալ. և այլն. բայց 'ի բառս՝ ա՝ ինն. որոյ միջանկեալ կնոնն հնչէ ոգ ի՝։

Լ։ եթէ չունիցի նախ քան զինքն բնաւ ինչ տառ, իբր ձայնաւոր հնչէ. որգոն, Լեթ. ուր. ուղիղ. ուտեստ. ուտեք. և այլն։ Այոյնպէս եթէ չունիցի զկնի իւր ինչ տառ, իբր ձայնաւոր հնչէ. զոր օրինակ, 'Լ։ զօրու. փայլածու. խորհրդատու. և այլն։

Իսկ եթէ իցէ 'ի մէջ երկուց տառից, որոց առաջինն իցէ բաղաձայն, երբեմն ոգ ի՝ հնչէ. զոր օրինակ, 'Լ։ ուհ. զուհարթ. պրտուհեղէն. թուհել. 'ի զօրուհէ. նուիտ. սատի. պատուհոյ. թուհոց. անուհաք. և այլն։ Լ։ երբեմն ոգ ձայնաւոր. զոր օրինակ, Գուլթ. սղոյն. ընթեռնուաք. զբօսնուաք. խուել. էմմանուէլ. թողուի. ինուիր. ընկենուին. և այլն։

Լ։ պա եթէ նախընթաց տառն իցէ ձայնաւոր, և կամ ՝ի իբր ձայնաւոր, հնչէ ոգ ե՝. զոր օրինակ, Լ։ ուլթի. լիուի. գոյուլթի. վկայուլթի. և այլն։

Գ Լ Ո Ւ Խ. Բ։

Յաղագս Պանկի։

Պանկն է ձայն ինչ՝ որ միով հնչմամբ ելանէ 'ի բերանոյ մարդոյն՝ բաղկացուցեալ ձայնաւորաւ և բաղաձայն տառից. զոր օրինակ, Պա. հէ. նէ. գո. ին. զու. օր. և այլն։

Բայց՝ միով հնչմամբ. զի եթէ բաղում հնչմամբ ելանիցէ, ոչ ասի վանկ. այլ՝ բառ. զոր օրինակ, Բարի. ընտանի. մեծապէս. և այլն։

Բայց և՝ ելանէ 'ի բերանոյ մարդոյն. որով որոշի նախայայն եամ ձայնից, որք հնչին յանկեանդան իրաց, և յանբանից. որպիսի են ձայնք ջուրց, հողմոց, պղնձեաց, քնարից, տաւղաց, թռչնոց, գազանաց, և այլն։ Երկրորդ՝ որոշի նաև յայնպիսի ձայնից, որք թէպէտ ելանեն'ի բերանոյ մարդոյ, սակայն ոչ իբր բանաւորի, այլ՝ իբր կենդանւոյ. որպիսի են ձայնք սուլելոյ, հազելոյ, փռնդալոյ, և այլն։

Բայց դրա՛ճ՝ բաղկացուցեալ հայնաւորաւ և բաղաձայն տառից. քանզի առ 'ի ասել ձայնի իմիք տիրապէս վանկ՝ պիտոյ է այնմ բաղադրել 'ի բաղաձայն և 'ի ձայնաւոր տառից. և միով հնչմամբ ելանել ընդ բերանն. զոր օրինակ, Բան. եր. գեղ. քէն. և այլն։ Սակայն իրի ձայնաւոր տառքն է և օ, ոչ ասին յատկապէս վանկ, այլ՝ անյատկապէս և պիտակաբար, ընդ որում միով հնչմամբ ելանեն 'ի բերանոյ մարդոյն։

Բայց այսմ են և այլ ձայնաւոր տառք՝ եթէ առանց բաղադրելոյ ընդ բաղաձայն տառից հնչեսցին. որպէս, ա՛. է՛. ը՛. ի՛. ո՛. զի ընդ այսմ տառ ասին. այր հեգելի և յօգելի ձայն. և են նիւթ և տարր վանկի, և ոչ տիրապէս վանկ։ Իսկ եթէ փաղառուցեալ բաղաձայն տառից հնչեսցին, ասին յատկապէս վանկ. զոր օրինակ, այէ. էլ. և այլն. զի ընդ այսմ հեգմամբ և փաղառուցեալ տառից ձևանան։ Իսկ վասն այսր պատճառի վանկն կոչինաև հեգ և փաղառուցեալ։

Պանկից բաղում են տեսակք. ոմանք են միատառ,

կամ

կամ միագիր. և ոմանք յոգնատառ, կամ բաղմագիր։ Մի-ատառք են եօթն ձայնաւորքս, ա. է. է. ը. ի. ո. օ. որք ըստ վերոյգրեալոցդ պիտակապէս միայն ա-սին վանկ։

Իսկ յոգնատառք են, որք 'ի բաղում տառից բաղկա-նան. ոմանք յերկուց. և կոչին երկատառ. օրպէս, Լ.ղ. մի. օղ. ևն։ Ոմանք յերից. և ասին եռատառ. օրպէս, Հաց. հող. բեր. ևն։ Ոմանք 'ի չորից. և ա-սին քառատառ. օրպէս, Ծարկ. փեղկ. ջուր. ևն։ Ոմանք 'ի հնգից. և ասին հնգատառ. օրպէս, Սուրբ. թեամբ. գամբք. ևն։ Ոմանք 'ի վեցից. և կոչին վե-ցատառ. ոմն, Սուրծք. ջուրբք. սեամբք. ևն։

Դարձեալ՝ ոմանք 'ի վանկից են միաբարբառ, կամ միա-ձայն. և ոմանք երկբարբառ, կամ երկձայն։ Մի-ա-բարբառք են նք, որք ունելով զմի ձայնաւոր տառ՝ ըզ-ձայն միոյ հնչեն. զոր օրինակ, Հար. թող. զով. ձիւ. ևն։ Իսկ երկբարբառք են նք, որք ունելով զերկուս ձայնաւորս՝ իբրև զմի ձայն հնչեն. զոր օրինակ, Լեալ. եօթն. լայն. լոյս. ձիւն. տուն։ Յորմէ երևի՝ թէ վանկք լինին երկբարբառ, յորժամ զկնի եկեն յարի այլ, կամ օ։ կամ այլն և ն ունին զկնի իւրեանց զյ։ կամ էնին և ն ունին զկեռ իւրեանց զ-ի-ն անթաւ. զոր օրինակ, Կեանք. գեօղ. այն. գոյն. իւղ. զուր։ Լու ը այսմ՝ երկբարբառ վանկքն կազմին 'ի վեցից ասսի. եա. եօ. այ. ոյ. իա. ուա. Իսկ տառքս՝ է, և ը, ոչ կազմեն զերկ-բարբառ վանկս, բայց եթէ յայլազգական բառս. զոր օրինակ, Եէմեք. Եէր. Եը'դմաք. Եը'ք'լմաք. ևն։ Դարձեալ՝ ոմանք 'ի վանկից են անանշանք, և ոմանք նշանականք։ Անանշանք են նոքին, որք 'ի հայ բարբառ ինչ ոչ նշանակեն. զոր օրինակ, Ա. բե. գէ. և այլն։ Իսկ նշանականք են՝ որք առանձինն նշանակեն ինչ. զոր օրինակ, Ա. Թէ. զէն. և այլն. բայց սոքին ոչ ը որում նշանականք, այլ ը որում են նիւթ նշանա-կուն, և ը որում միով հնչմամբ ելանեն ը բերանն, ասին վանկ. զի ը որում նշանականք՝ յաւէտ բառ ա-սին, քան վանկ։

ԳԼՈՒԽ. Գ.

Յաղագս Բառի.

Բառն է ձայն նշանական. այսպէսի ձայն, որ կարգեալ է՝ առ 'ի նշանակել ինչ. որով և որ չի 'ի վանկէն. զի նա է ձայն միահնչիւն՝ ըստ ինքեան անշան՝ կարգեալ առ նշանական ինչ, այս առ բառն։ Իսկ բառն է նշանական ձայն. զի միշտ նշանակէ ինչ։ այս, կամ զնոյն իրն, կամ զգործողութիւն իրաց, և կամ զպարագայս նոցին։

Ձայնն՝ որ նշանակէ զիրն, և յորջորջէ զնոյն այս ինչ, ասի անուն. ոմն՝ Բար. Հող. անասուն. տեսիլ. և։

Ձայնն՝ որ նշանակէ զգործողութիւն, կամ զիրս, և կամ զլինելութիւն իրաց ըստ ժամանակաւ, կոչի բայ. որ, Բանեմ. խոցեցայ. եղէ. և այլն։

Ձայնն՝ որ նշանակէ զիրն 'ի գործողութիւնէ, կամ 'ի կրելութիւնէ, կոչի ընդունելութիւն. որ, Տեսող. տեսանող. տեսանելի. և այլն։

Ձայնն՝ որ զպարագայս իրաց և գործողութեաց նշանակէ, է հնգապատիկ. զի կամ զդէմս իրաց ցուցանէ. և այս կոչի դերանուն. որ, Այս. դու. սա. դա. ես։ Կամ սոակ զպարագայս ինչ իրաց յայտնէ. և այս կոչի նախադրութիւն. որ, 'Ի. զ. ը. վասն. ես։ Կամ զկիրս հոգւոյն յայտ առնէ. և սա կոչի միջարկութիւն. որ, Վա՛ւաղ. և այլն։ Կամ զպարագայս գործողութեան և կրելութեան 'ի մէջ բերէ. և սա կոչի մակբայ. որ, Այսոր. յետոյ. ուր. և այլն։ Եւ է զայս ամ նշանական բառս ը միմեանս կապէ. և սա անուանի շաղկապ. որ, Սակայն. թէ. և. և այլն։

Յայսցանէ յայտնի երևի, թէ ութ են աղգք բառից. այս, Անուն. դերանուն. բայ. ընդունելութիւն. նախադրութիւն. միջարկութիւն. մակբայ, և շաղկապ։

Ուրդ՝ ասքս ոմն վ'ս դոլոյ ձայնք նշանականք՝ առանձինն առեալ՝ բառք ասին, սոյնպէս ևս վ'ս բաղկացուցանելոյ զբան՝ այսու կամ այնու եղանակաւ նշանակելով՝ մասունք բանի կոչին, ոմանք իբր անուն, ոմանք իբր բայ. և այլն։

ԴԼՈՒԽ. Դ.

Յաղագս Բանի։

Բանն է կարդաւոր շարամանուն բառից՝ յայտնօղ տրամախոհութեան մտաց։ Յասելն՝ կարգաւոր շարամանութեան բառից, ցուցանէ, թէ 'ի կազմութեան բանի՝ շարք բառիցն պարտին լինել ըստ կարգի զետեղեալք. ՊՐ, * Յանկանիլ մեղայն՝ յառնէ արդարութիւն ॥. Իգ նապ. Է. 34։ Որ ահա ըստ կարգի դասաւորեալ են բառք։ Իսկ եթէ խանգարեսցես զկարգն, ոչ ևս մնայ բան. ՊՐ, Յառնէ յանկանիլ արդարուն մեղայն։ Օ՝ի բառք սորա թէպէտ՝ նոյն են՝ որ ինչ 'ի նախընթացդ՝ յորում կազմեալ էին զբան, բայց յանկարգս զետեղեալ՝ ոչ առնեն զկազմութիւն բանի։

Իսկ յասելն՝ յայտնօղ տրամախոհութեան մտաց, ցուցանէ, թէ յայնժամ շարուածք ինչ բառից բան ասի, յորժամ զդատումնս, կամ զիսօսս մտաց մերոց յայտնէ, թէ իցէ 'ի սակաւ բառից կազմեալ, և թէ 'ի բազմաց. ՊՐ, * Լաւ է կոյր աչօք՝ քան կոյր մտօք ॥. Խոսրով։ Զոմա այս բան յայտ առնէ զայն դատումն, որով խօսիմք 'ի միտս մեր, և հաստատեմք, թէ լաւ է մարդոյ կոյր լինել աչօք՝ քան մտօք։

Ասացի՝ զդատումնս մտաց. զի եթէ միայն զպարզ հայեցողութիւն, կամ զըմբռնումն մտաց յայտնեսցէ, ոչ է բան ըստ քերթողաց. որպիսի են սոքին։ Օ՝ օրաբաբէլ սազաթիելեան. բանական կենդանի. լուսատու և զուարթարար. և այլն։ Օ՝ի սոքա միայն զըմբռնումնս մտաց յայտնեալ՝ յաւէտ շարայարեալ բառք ասին՝ քան թէ բանք։ Այլ այս ոչ վասն՝ զի բայ չէ եղեալ 'ի նոսա ներդործութիւն. այլ՝ վասն այնպիսի պակասութեան, ըստ որոյ և ոչ զօրութիւն ըմբռնի բայն։ Իսկ եթէ բայն զօրութիւն իմասցի, է տիրապէս բան. ՊՐ, * 'Ի քէն տանջանք, և 'ի մէնջ յանձնառութիւն. սուր քոյ, և պարանոց մեր ॥. Եղէկ. Է. Որ զօրութիւն ըմբռնին այսպիսի ինչ բայք, տուեալ լինին, ընծային, և պատրաստ է. ոմն թէ սացէ՝ եր. 'ի քէն տուեալ լինին տանջանք, և 'ի մէնջ ընծային քեզ յանձնառութիւն տանջանացդ. և որպէս

պատ-

պատրաստ է սուրբ քոյ, սոյնպես և պատրաստ է պարա-
նոց մեր :

Ամենք 'ի բանից են կատարեալ, և ոմանք անկատար։
Կատարեալ բանն է, որ անթերի յայտնէ զտրամախո-
հուն մտաց. որով լսողն ոչ ևս սպասէ այլոց բաւից
առ 'ի առնուլ 'ի միտ. ՄԲ, * Մարգիկ յօրինակն ա-
ռաւել հային՝ քան 'ի Աշմարտուին ‖ . Նեղոս :

* Ուրաքանչիւրոք յիւրոց գործոց գովի՝ 'ի պարաւի-
գրիգոր արքեպարոնի :

* Հարիւրք է մտհկանացուն ոչ գիտել՝ թէ երբ վախ-
ճանի ‖ . 'ի պարմանէ աղէքս :

Սակ անկատար բանն է, որ 'ի բաւից կարգաւ շարա-
դրեալ՝ թէպէտ յայտնէ զտրամախոհուն մտաց, բայ-
ց անկատար և թերի. և կամ տայ զսկզբնաւորուն իմա-
նալոյ զտրամախոհուն մտաց, բայց ոչ աւարտէ. այլ
ոչ թէ 'ի կախ թողու. ՄԲ, Եթէ ցանկամք հասանել
փառացն. թէպէտ և յամ ՝ գովին և երանեն զմեզ
'ի փոքունցն փախուցեալ. Յորժամ յաղթեմք. ՀԲ :
Օ ի ահա սոքա զթերի ինչ գատմունս մտաց յայտնել
թէպէտ և սկիզբն առնեն իմացուցանելոյ, այլ ոչ կա-
տարեն. բայց եթէ յարեսցի 'ի նոսա այլ բան, կամ
բայ. զոր օրինակ :

* Եթէ ցանկամք հասանել փառացն, փախիցուք 'ի
փառաց անտի ‖ . ՈՍԿԵՐԵՐԱՆ. Ա. 2. յորդոր :

* Թէպէտ և յամ ՝ գովին և երանեն զմեզ (մար-
գիկ), զինչ օգուտ են մեզ ‖ . Վարդ հարց. Ը :

* 'Ի փոքունցն փախուցեալ՝ մեծամեծցն ի՞նչ եղեցայ ‖ Դաւ. Ծ.Ը :

* Յորժամ յաղթեմք, ցնծամք ‖ . ՈՍԿԵՐ. ԿԱՊ. Ա. ՀԱՄ. 3 :

Զայլ ասա պարտ է գիտել, զի լաւ չորից եղանակաց
բայից՝ են և չորք եղանակք բանից. ՅԲ են, Սահմանա-
կան, Հրամայական, ստորադասական, և անորեւոյթ,
կամ անորոշ. յորս բովանդակին և այլ բազմ եղանակք
բանից. զորոց ոչ է հարկ խօսիլ աստանօր. զի 'ի խո-
սիլն զեղանակաց բայից՝ բաւականապէս յայտնին և
նոքին : Այլ ևս արտաքոյ սոցա գտանին բազում եղա-
նակք բանից. որոց ոմանք են ողբականք. ոմանք խրն-
դականք. ոմանք զարմացականք. ոմանք զարհուրա-
կանք. ՀԲ : Զայլ զանազանսն Աշարտասանից է խօսիլ :

Սակ

Իսկ վասն մասանց բանի գիտելի է, զի մասունք բանի են ութ ազգք բառից, զորս յիշեցաք 'ի վերոյ. այսինքն են, Անուն. դերանուն. բայ. ընդունելութիւն. նախադրութիւն. մակբայ. շաղկապ, և միջարկութիւն։ Եւ սոքա յայն սակս ասին մասունք բանի, զի միայն 'ի սոցանէ բաղկանայ բանն իբր 'ի մասանց։ Զոյա չորքն՝ ցի Անունն, դերանունն, բայն և ընդունելուին՝ հոլովականք են. զի կամ 'ի սկիզբն, և կամ 'ի վերջն պէսպիսանան. և այս պէսպիսութիւն իբր հոլովումն է նոցա։ Իսկ միւս չորքն են անհոլովք։ 'Ի վախճան ծանօթութեանց դէպաւոր մասանց քերականութիւն՝ համառօտեսցուք զսահմանս նոցա յայս ոտանաւոր, առ դիւրին սերտողութեան համբակաց։

Գիրն է գիծ ինչ՝ նշան տառի.
տառն է հնչումն՝ ինչ հեգելի։
Ամենայն միով՝ հնչմամբ յօդի,
բաղկացուցեալ՝ պէսպէս տառի։
Բառն է ձայն ինչ՝ նշանական,
'ի յութ ազգաց՝ բաժանական։
Բանն է կարգաւ՝ բառի հիւսուածք,
յայտնիչ ներքին դատման մտաց։

Արդ՝ յետ խօսելոյ մեր զչորից մասանց քերականութեանն, հարկ է խօսիլ զութն մասանց բանի՝ զիւրաքանչիւրոց առանձինն։

Գ Լ Ո Ւ Խ . Ա .

Յաղագս Անունոյն։

Թէ զինչ է անուն և քանիսակերպ եղեալ անունն։

Անունն է մասն բանի, որով իրն յորջորջի. ցի է՝ այնպիսի բառ, որով իրն անուանի՝ և ասի այս ինչ, կամ այսպիսի ինչ. ցի, Արդ. քար. խունկ. լոյս. պայծառ. տկար. ցա. զի սոքօք պէսպէս իրք պէսպէս օրինակաւ այս ինչ կամ այն ինչ անուանին՝ մինն մարդ, մինն քար. և այլն։ Հնար է և սա սահմանել այսպէս. Անունն է մասն բանի, որ զէութի իրին նշանակէ. այլ այս և զնոյն զօրութիւն ունի. քանզի անունն

յայնժամ նշանակէ զէուն իրին, յորժամ իրն նոսա
անուանի այս ինչ, կամ այսպիսի ինչ. որպէս անուն
մարդ՝ յայնժամ նշանակէ զէուն մարդոյ, յորժամ նո
վաւ անուանի իրն այնպիսի. այր՝ մարդ։

Անուանից ոմանք են գոյական, և ոմանք ածական
Գոյական անունն է, որ ինքնին վարի 'ի բանս. և նշ
շանակէ զիրս էական, կամ իբր էական. թէ բնա
կանք իցեն, և թէ արհեստականք. զոր օրինակ, Մարդ
տուն կ. Աթոռ. թուղթ. Գոյն. քաղցրուն. Կար
շինուած. և այլն։

Գոյական անուանից ոմանք են յատուկ, որք և 'ի հնոց
էին ասին. ոմանք հաւաքականք, որք և բազմաձայնակ
կոչին. և ոմանք ընդհանուրք կամ հասարակք, որք
ասին առասպելք։

Յատուկ անունն է, որ կարդեալ է՝ առ 'ի զմի ինչ նշ
շանակել, և զմիոջէ միայն ասիլ. որ, Սիմոն. տարսոն
տիգրիս. քորեբ. ևն։ Զի սոքա հնարեալ են վասն նշանա
կելոյ զմի մարդ, զմի գաւառ, զմի գետ, զմի լեառն
ևն. ուստի և զմիոջէ միայն ասին. վասն որոյ և ոչ վարին
յոգնականապէս։

Իսկ թէպէտ յատուկ անուանք մարդկան՝ այլոց ևս դր
նին, բայց այն է ըստ սատարման. և զնոցանէ ևս իբրև
զմիոջէ ասին։ Իսկ եթէ կամիցիմք որոշել զնոսին յայ
լոց, յարեամք 'ի նոսա երբեմն զբառս ինչ նոցին յատկա
ցեալս. որ, Սիմոն յոթնանոս. սիմոն նախանձայոյզ. սիմոն
բորոտ. սիմոն մոգ։ Յուդա մակաբէ. յուդա յակոբեան.
յուդա խնկարկուացի. ևն։

Հաւաքականն է, որ միով եզական ձայնիւ զբազում
իրս հաւաքմամբ միացեալս՝ իբրև զմի ինչ նշանակէ.
որ, Շեղջ. կոյտ. դէզ. հօտ. երամ. խումբ. ժողո
վուրդ՝ տոհմ. հոյլ. պար. ևն։ Զի սոքա ոչ զմի ինչ յին
քեանս նշանակեն, և ոչ ևս զբազումս իբր 'ի միմեանց
զատեալս, այլ՝ իբրև հաւաքեալս 'ի մի։ Ոչ հօտն՝ ոչ
նշանակէ զմի ոչխար, այլ՝ զբազում ոչխարս, ոչ ա
ռանձինն առանձինն, այլ՝ իբր 'ի մի հաւաքեալ։

Իսկ ընդհանուրն՝ կամ հասարակն է, որ նշանակէ զընդ
հանուր ինչ էուն տարածեալ առ բազում անհատս.
կամ որ զբազմաց ասի հասարակաբար. որ, Մարդ.

հաւ. ծառ. գետ. տուն. գահ. զոհ. խորհուրդ. բան. զօրուն. փառք. ևն։ Օ ի սք ոչ զմիօջէ միայն, այլ և զբազմաց ասին 'ի հասարակի։ Եվ ծառն՝ ոչ ա սի զմիօջէ ծառոյ միայն, այլ և զամենայն ծառոց. զի զոր ինչ նշանակէ անուանս ծառ՝ գտանի այն յամենայն ծառս։

Ծական՝ կամ՝ հնոց մակադրական անուանն է, որ ինքնին ոչ վարի 'ի բանս. այլ՝ պահանջէ յարիլ 'ի գոյականս՝ իբր յայտնիչ որպիսուն նոց. զոր օրինակ, Հարի. չար. առատ. սակաւ. անստուերք. վեհագոյն. կարևոր. ամենափայլ. կենդանարար. բարեաստեաց. և այլն. Որք առանձինն ոչ վարին 'ի բանս, այլ՝ յարադրեալով 'ի գոյականս։ Չ պատճառն է, զի ունին զնշանակուն իբր ճապաղ. քանզի Թէպէտ և յայտ առնեն զորպիսուն ինչ, բայց ոչ որոշեալ առ այս կամ առ այն. որով և միտք մարդոյ 'ի լսելն՝ մնայ տատանեալ. և որոնէ, Թէ ոչոյ իրի արդեօք որպիսուն է այն, զոր նշանակեն։ Այս եթէ ըստ գոյականի վարեսցին, որոշի նշանակուն նոց առ այս կամ առ այն. որով և միտք լսողին հանգչի. զոր օրինակ, յասէն, * Առ բարի՝ պտուղ բարի առնէ. և ծառ չար՝ պտուղ չար առնէ ॥. (Մատ. Է. 17.) ածական անուանս բարի՝ յարեալով 'ի գոյական անուանդ ծառ և պտուղ՝ որոշի առ այս և առ այն. այս առ ծառն և առ պտուղն. որով և միտք լսողին ոչ ևս որոնէ, Թէ բարին զոր իր նշանակէ ասա. կամ զորոյ իրի որպիսուն յայտնէ։ Ասա այսմ և անուանդ չար՝ յարեալով յանուանդ՝ ծառ և պտուղ, որոշի 'ի նշանակուն իւրում։ Այլ գիտելի է, զի Թէպէտ ածականն պահանջէ յարիլ 'ի գոյականս, բայց ոչ է հարկ միշտ ներգործուած ունիլ զնոսին. այլ՝ բաւական է ևս զօրութիւն միայն ունել. զոր օրինակ, յասէն, * 'Ի փոքուն նկարեաց ըզմեծն, և 'ի մարմնականն զհոգևորն ॥, (Եփես. Է. 10.) ածական անուանքս՝ 'ի փոքուն, զմեծն, 'ի մարմնականն, զհոգևորն՝ զօրութիւն ունին զգոյական իւրեանց. այս է՝ իր, գործ, գործողութիւն, խորհուրդ. ոչ Թէ ասէր. 'ի փոքու իրի նկարեաց գործ մեծ, և 'ի մարմնական գործողութեանէ զխորհուրդ հոգևոր։ Ասա այսմ է տեսանել և յայտմ։

*Յ խնդիր սակաւուն՝ Յ կարևորացն զրկեցայ ||. Յ
Յ խնդրելն զսակաւ շահս անձին՝ Յ շահուց կարևորաց զրկեցայ. Նար. ԺԵ։

Աշխարհական անուանց ոմանք դրականք ասին. ոմանք բաղդատականք. և ոմանք դերադրականք։

Դրականք են, որք ցուցանեն զորպիսուն կամ զորքանուն իրին պարզապէս՝ առանց Ճոխացուցանելոյ, կամ նուազեցուցանելոյ. Պ, Բարի. սպիտակ. գեղեցիկ. վատթար. պակաս. երկայն. կարճ. ԼԲ։

Բաղդատականք են, որք բաղդատելով զմի իր ընդ այլում իրի՝ ցուցանեն զորպիսուն կամ զորքանուն նորին առաւելեալ կամ նուազեալ քան զմիւսոյն. և սոքա կամ մինն մասնկամբս՝ գոյն. զոր օրինակ, Բարեգոյն. սպիտակագոյն. գեղեցկագոյն. վատթարագոյն. պակասագոյն. երկայնագոյն. կարճագոյն. ԼԲ։

Սոքա այլազգ ևս ձևանան, յարելով՝ Յ դրականս ըստ մասնիկդ՝ Լս. կամ զբառդ *ան կամ էբրն, և կամ խնդրունելով. զոր օրինակ, *Յ հոգս Հիս զբաղեալ կամ ևս չար՝ Ք զՀակասն ||. Յ չարագոյն՝ Ք զՀակասն. Նար. Է։

*Ա ախՃան նոր դառն է քան զթոյն օձի ||. Յ դառնագոյն. ՄԳԷ. ԺԵ։

*Ոչ ինչ այլ սոլ դառնագոյն և տաժանելի՝ Իբրև զՀոգւոյն սոլ ||. Յ տաժանագոյն. Եկեղեաց. ԺԵ. 14

*Ցրուտ ամենեցուն զանձինս Համարել ||. Յ տրտմագոյն քան զամենն. Նար. Երդ։

*Ընպիտանս՝ Յ թիւս անօթոց. անարդս՝ Յ քարիւղոյմոց ||. Յ անպիտանագոյնս, անարգագոյնս. Նար. Խ։

Դերադրականք են, որք ցուցանեն զորպիսութիւն իրին յոյժ առաւելեալ, կամ յոյժ նուազեալ քան զայլոցն. և սոքա կազմին մասնկամբս՝ ամն. զոր օրինակ, Ամենաբարի. ամենագեղեցիկ. ամենավատթար. ԼԲ։

Սոքա այլօրինակ ևս ձևանան. երբեմն յաւելով՝ Յ բաղդատականսն զմասնիկդ՝ Լս. զոր օրինակ, *Լուս վերագոյն փառաց աթոռ. զաս գործեալ ||. գասնին անյաղթ, Յ ի Ճառս խաչի։

Երբեմն մասնկամբս՝ Եբիցս. Պ, *Երիցս թշնամական է, զոր դուռն առագաստին ոչ ելունի ||. արիստակ։

Երբ-

Երբեմն բառիւքս՝ Հոյժ. կարի. և այլն. զոր օրինակ,
*Հաղագս մարմնական գործոյ զՀոգևորսն անտես առնել երբև զաւելորդ ելս՝ յոյժ վատթարագոյն է աշակերտելոց բանին ‖ . զնորի . ընդհանր ։
*Կարի մեծ և անբաւելի տագնապ է հոգւոյն՝ դատարկանալն 'ի բարեաց ‖ . եփեսոս . ծբ . 1 ։
Երբեմն բարդուբ . և այս վայելչագոյն ևս . զոր օրինակ, *Գերամանաքուրն յոտ զեկոյց, դպրապետաց այսպէս ուսոյց ‖ . կարապետ վարդապետ ։
*Զատուիս մեր ամբարձցի 'ի գերակատար հնազանդութիւն ‖ . անանիա վարդապետ ։
Երբեմն կրկնելով զնոյն անուն . զոր օրինակ, *Դաշինս հաւատարիմս կռեր ընդ նմս ծանր ծանր երդմամբք ‖ . յոհ ամենածանր երդմամբք . ե . մակ . գ . 34 ։
Զայսպիսի կրկնութիւն նաև 'ի գոյական անուանս սաստկացուցանել զնշանակութիւնն 'ի ձեռն յատկացուցչի . ոչ յորժամ ասի, ունայնութիւն ունայնութեց . երդ երգոց . ևա . որ նշանակէ ասել, ամենևին ունայնութիւն . գերագոյն երգ . ևա ։

Հանուանք դիզականք ։

Ստանօր արժան համարիմ խօսել զայնոցիկ անուանց, որք կոչին դիզականք . և բաժանին 'ի հինգ տեսակս . որք են, Ա երբեմնականք . հանրականք . հարցականք . մասնականք, և թուականք ։
Ա երբեմնականք են, որք 'ի մէջ բերեն զբաղդատուելիս որպիսուէ կամ որքանուէ . որոց ոմանք կոչին նմանականք . և են սոքա . Այսպիսի, դոյնպիսի, նոյնպիսի ։ Ոմանք ցուցականք . և են սոքա . Այսպիսի, այդպիսի, այնպիսի ։ Եւ ոմանք դերհատուցականք . և են սոքա . Այսքան, այդքան, այնքան . սոյնքան, դոյնքան, նոյնքան ։ Ընդ որս դասին և բառքս՝ Այսչափ, այդչափ, այնչափ . սոյնչափ, դոյնչափ, նոյնչափ . որք առանց հոլովելոյ վարին ։
Հանրականք են բառքս՝ ամենայն, ամենեքեան, կամ ամենեքին . բոլոր, բոլորեքեան, կամ բոլորեքին ։ Ընդ որս կարեն դասիլ և անուանքս՝ բազում, քնաւ, համայն, և այլն ։

Հարցականք են , որք հարցականապէս վարին . որ
ոմանք են իբր գոյական . և են սոքա . Որ . ով . զինչ . ո
որ . ոյք : Եւ ոմանք իբր ածական . և են սոքա . Որ
զինչպիսի . որպիսի . որչափ . որքան . քանի : ('Ի սոսա
բառքս՝ որպէսի . որչան . քանի . որչափ . վարին երբեմն նա
իբր վերբերականք առանց պարոյկի) :

Մասնականք , որք և մակբերակ ասին , են նորա , որ
մասնաւորեն զնշանակուն անուն իրիք . և սոքա ե
չորեքկին : Առաջինն որոշէ զմին 'ի յերկուց . և
բառս այս Միոյ . զոր օրինակ , * Յոյ երկու Հան
պարհք կոչեցան . մին լայն և ընդարձակ . իսկ դա
նեղ և անձուկ ‖ . ոսկ . ա . 43 . յորդ : Սա չունի յոր
նական :

Երկրորդն որոշէ զմին 'ի բազմաց . ոմն սոքին , Որ
էն . ինչ . զոր օրինակ , * Օ ոմն ('ի մարդկանէ) ա
պատժէ , և անդ պատկէ ‖ . Լամբրոն . 'ի Ռէն . պոռ :
Երրորդն ցուցանէ զերկուսն մի մի յինքեանս . և
բառս այս Երկոքանչիւրոց . զոր օրինակ , * Օ կերպ
բանս երկաքանչիւրոց առ միմեանս եղեալ՝ զմի և զնոյ
վհատուն ծնուցանս արտադրեն ‖ . Նար . ԺԲ :
Զորրորդն ցուցանէ զբազումս 'ի միասին անձնեւրաբ
և ոչ հաւաքապէս . և է բառս խարսխանչիւր . զոր օ
նակ , * Առանձինն ունի իւրաքանչիւր անդամ զիւր
քանչիւր գործ ‖ . Նար . ԵԲԳ :
Սորա ուղղականն բազումս անդամ վարի միակ սեռ
կանի և տրականի . զոր օրինակ , * Հարկք եղան
վրայ խարսխանչիւր՝ կատարել զհրամանս ‖ . Յա 'ի վրայ
բաքանչիւրոյ . ափաթ :
* Այսն հոգի բաշխեսցէ խարսխանչիւր՝ ըստ իւրաքանչիւր կ
րի ‖ . Յա բաշխեսցէ իւրաքանչիւրոյ . կոչ . ԺԲ . 47 :
'Ի տեղի սորա երբեմն դնին կրկնակ բառքդ՝ Դ դ . ա
այլ . �ս . զոր օրինակ , * Բաշխեր դոյ դոյ 'ի նոցան
զգանձսն ‖ . Խորէն . Է . 42 :
* Օ ասն ասն զքաջուն պատմեր նոցա ‖ . Եղիշէ . Է :
Մակբերականք են , որք նշանակեն զթիւ . որոց են հինգ
տեսակք : Առաջին տեսակքն ասին ընդարձակք . որ
արձակապէս նշանակեն զթուական . ոմն՝ Մի . երկու
երեք . չորս . հինգ . վեց . տասն . հնգետասան . քս
սան .

սան. քսանեմի. երեսուն. լե։ Երկրորդ տեսակքն ասին դասականք. որք կարդաւ ցուցանեն զթուեալսն. ոմն՝ Առաջին, կամ առաջնորդ. երկրորդ. երրորդ. չորրորդ. հինգերորդ. տասներորդ. հնգետասաներդ. լե։ Երրորդ տեսակքն ասին զասականք. որք նշանակեն զթուեալսն իբր զատուցեալս և առանձնացեալս. որ, Միակ. երկեակ. երրեակ. հնգեակ. եօթնեակ. կամ եօթներեակ. յիսնեակ, կամ յիսներեակ. լե։ Չորրորդ տեսակքն ասին անձներականք. որք զբնդ մով թուով իւրաքանչիւրաբար նշանակեն. որ, Երկոքեան, կամ երկոքին. երեքեան, կամ երեքին. չորեքեան, կամ չորեքին. հնգեքեան, կամ հնգեքին. վեցեքեան, կամ վեցեքին. տասնեքեան, կամ տասնեքին. և այլն։ Հինգերորդ տեսակքն ասին կրկնականք. որք զկրկնումն թուոյ ցուցանեն՝ վերջաւորութեամբ պարզ. որ, Կրկնապատիկ, (այ մին քառիցս կրկնեալ). հընգապատիկ, (այ մին հնգիցս կրկնեալ). եօթնապատիկ, (այ մին եօթնիցս կրկնեալ). լե։

Յոմանս 'ի սոցանէ յարի և մասնիկս կին՝ այնու նշանակութեամբ, զոր ունի մասնիկս պարզ. որ, Երեքկին. չորեքկին. հնգեկին. վեցկին. լե։

ԳԼՈՒԽ. Ը.

Յաղագս պարագայից անուանն։ Նա նախ՝ յաղագս Սեռից։

Պարագայք անուանց ասին այնք, որք շուրջ զանուանմբ մտածին՝ իբր հետևումն որպիսութեանց. ուստի նաև հետևանք կոչին. և են վեց. այ, Սեռ, ձև, տեսակ, թիւ, հոլով, և հոլովումն։

Սեռք կամ սերք անուանց են որոշմունք գոյական անուանց՝ ըստ նշանակելոյ նոցա զսերս իրաց, այ զարու և զէգ, կամ զհասարակ ինչ, և կամ զչէզոք։ Ուստի և անուանք՝ ըստ սեռին են չորք, արական, իգական, չէզոքական, և հասարակ։

Արականն է որ նշանակէ զարու. որ, Աբրահամ, Իսահակ, հայր, եղբայր, այր, փեսայ, աներ, հաւ, պապ, եղն, ցուլ, արջառ, քաշ, լե։

Իգականն է որ նշանակէ զէգ. որ, Սարրա, աննա, կին, տի-

տիկին, դշխոյ, հարան, մայր, քոյր, ղոքանչ, հանի
նուս, հօրաքոյր, մայրաքոյր, մօրուս, կով, երինջ, մա
քի, ալոջ, մարի. ԼԸ։

Հասարակն է որ միով ձայնիւ նշանակէ զարու և զեղ
ՁՐ, Օ աւակ, որդի, թոռն, կորիւն, կոզն, մարու
ձագ. ԼԸ։ Այս՝ Արդ, առիւծ, ձի, նապաստակ
արտուտ, անդղ. ԼԸ։

Զեղջականն է որոյ նշանակեալն ոչ արու է, և ոչ էգ
ՁՐ, Ջուր, օդ, հող, մոմ, ՀՐԱԴ, թուղթ, լայս, մ
ծուխ, ծնունդ. ԼԸ։ Իսկ եթէ անկենդան իրք կոչ
ցին երբեմն արու կամ էգ. ՁՐ, Արու կամ էգ ծղնի
արու կամ էգ արմաւենի. արու կ էգ պղինձ. ԼԸ, այ
նմանութեամբ ասի, և ոչ տիրապէս։

Ասացի 'ի վերոյ, թէ այս որոշմունքս են գոյական անուանա
ղի 'ի լեզուի մերում ոչ գտանի որոշումն սեռի ածա
կան անուանց ԸՍ արականի և ԸՍ իգականի. զի որչա
և ածականս ունիմք, կամ հասարակ են արուի և իգի
և կամ չեզոք. և բազումք ևս հասարակ են մարդկա
և անանուոց, զգայնոց և անզգայից, արհեստականա
և բնականաց։

Ասացի և ևս, բա՛ նշանակելոյ նոցա զսեռս երայ. զի սեռ
անուանց ոչ նկատին 'ի մեզ ԸՍ վերջաւորուն կամ Ը
յոգից ինչ. ոգ 'ի լատինս, և 'ի յայլս. այլ ԸՍ նշանա
կութեամբ նոցին. իբր զի եթէ նշանակեալն անուան իսկ
արու, անուանն ասի արական. եթէ էգ, իգական. և
թէ երկուցն ևս պատկանեալ, հասարակ. և եթէ
ոչ միում պատշաճեալ, չեզոք։

Այս թէպէտ ոմանք յածականաց ունելով զվերջաւ
ութիս ոահի՝ որոշին 'ի սեռ իգական. զոր օրինակ
Սրբուհի. երանուհի. և այլն, բայց այս վերաբերի
յածանցումն անուանց. զորմէ տեսցես 'ի Գլ. Ը։

Այս դարձեալ՝ 'ի յատուկ անուանս թէպէտ կան
որք ԸՍ այս ինչ վերջաւորութեամբ արականապէս նշանա
կեն. ՁՐ, Յովհաննէս, հերովդէս, կիւրոս, յուստին
նոս, և այլն. և ԸՍ այլ ինչ վերջաւորութեամբ իգակա
նապէս. զոր օրինակ, Յովհաննա, հերովդիա, կիւրիա
յուստիանէ, և այլն։ Բայց այս ոչ է 'ի յատկութիւն
լեզուիս մերոյ, այլ դրեթէ 'ի թարգմանութիւն ան
ուանց

ունանց այլոց ազգաց. ոմն և յայտ է։
Իսկ եթէ պիտոյ լիցի 'ի լեզուի մերում զանուն ինչ հասարակ իգականապէս 'ի գործ ածել, յարեմք յայն զանուն իգական. զոր օրինակ, Ամն մի վհուկ. ա. Թագ. 28. 7։ Ամն մարդարէ. գաղ. 4. 4։ Ամն ժրագլուխ. առակ. 31. 10։ Հաղթին՝ որ գռնապանն էր. յովհ. 18. 17. և այլն։ Այս ևս՝ Ապակի ձի, Տապակ առիւծ, գաղ աղուէս. գաղ կատու. և այլն։

ԳԼՈՒԽ. Լ.

Յաղագս Հնոց անուանանց։

Հաւք անուանանց նկատին ըստ պարզուն, ըստ բարդուն և ըստ բաղադրուն նոցա։ Ուստի և անուանքն ըստ ձևոյն երբեակ են. Պարզ, բարդ և բաղադրեալ։
Պարզ անունն է որ կայ յինքեան միայնակ և առանձինն, և ոչ է զոդեալ ըստ այլում նշանական բառի, և ոչ ունի յառաջոյ զանազան ինչ մասնիկ. որ, Սով. Հոգի. բարի. խաղն. կեղծիք. երկ. ևն։
Բարդն է, որ յերկուց նշանական բառից զոդեալ է 'ի մի անուն 'ի ձեռն յօդիցս, ա, ե, է, ի, ո, ՝ի եմ. որ, Սովամահ, բարեմիտ, հոգեկիր, խաղնիխուն, կեղծուպատիր, երկեր. ևն։ Յորս յօդքդ ե և է՝ եղեալ են փոխարկմամբ ինչ տառին։
Բ.յլ բաղում անգամ առանց այսպիսի յօդից ևս բարդի անունն. որ, Նրկնայն. վրեժխնդիր. ողջանդամ. բարձրնտիր. ևն։
Բայց այն բառք՝ յորոց բարդի անունն առանց յօդի, պարտին բաղկացութիւն զոդիլ ըստ միմեանս, և ոչ լոկ յարադրութիւն. ապա թէ ոչ՝ այն ոչ ասի բարդ անուն, այլ՝ շարք անուանանց. զոր օրինակ, Ոգի չար, Ծաղիկ վայրի, Եղեսիա քաղաք, Լեառն արարատ, ևն։
Բ.յլ գիտելի է, զի անունն բարդի ըստ պէսպէս մասանց բանի. 'Այս՝ ըստ ինքեան. զոր օրինակ, Պարագլուխ, սկզբնաչար, բաղմապարգև, մեծապայծառ, ևն։
Նրկրորդ՝ ըստ դերանուանն. զոր օրինակ, Ինքնագոյ, իւրահնար, նոյնատիպ, քոյնատեղծ, ևն։
Նրրորդ՝ ըստ բայից. զոր օրինակ, Ճարահնգաց, Թագ-

ընկեց, Ծովահեղձոյց, վարձահատոյց, բեռնաբար-
տիւեղերական, սրատես, դիւահար, ականջալուր, և
Յրբեանն և Ը արմատս բայից. զոր օրինակ, Դաղմ-
ծին, զինակիր, լուսակիզն, հոգեպատում, և այլ
բազումք։ Ի սոսա ոմանք ունին զզօրութիւն օղի, և
մանք եալի. Քզի չարաչնդաղն նշանակէ զխնդացօղն ըն-
չարիս. Նաբգնկեցն՝ զթագ ընկեցօղ. Բեռնաբարձն՝ զբեռ-
բարձօղ. Բաղմածին՝ զբազումս ծնանօղ. Զինակիրն՝ զզէն
կրօղ. և այլն։ Այսոքանչ և Ծովահեղձոյցն նշանակէ՝ ի ծ-
վու հեղձեալ, կամ ի ծովու հեղձուցանօղ. Հոգեպ-
պատումն՝ հոգւոյ պատմեալ, կ զՀոգւոյն պատմող. դիւ-
հարն՝ ի դիւէ հարեալ. լուսակիզն՝ ի լուսոյ կիզեալ, ի
վառեալ. և այլն։

Ը որրորդ՝ Ը ընդունելութիւն. զոր օրինակ, Երոր-
միտ, քերթողահայր, տեսանողազգուշակ, սուաքելաղ-
նորհ, ընտրելակից, սքանչելագործ, և այլն։

Հինգերորդ՝ Ը նախադրութիւն. զոր օրինակ, Դաղտ-
միտ, ընդդիմամարտ, հեռաբնակ, միջասահման, մ-
տաքաղաք, շրջապարիսպ, և այլն։

Վեցերորդ՝ Ը մակբայն. զոր օրինակ, Յառաջապա-
յարադալար, յաւէտահրաշ, միտանուէր, նախաժ-
ման, ներքսակողմն, և այլն։

Հնար է անուանց բարդիլ նաև Ը միջարկութիւն և
շաղկապն. զոր օրինակ, Ա աշվաշասէր, թէախնդիր
և այլն. այլ ոչ չեն ի գործածութիւն։

Դիտելի է ևս, զի Ը հին քերականուն՝ բարդութ-
անուանց լինի քառակի. Ախ՝ յերկուց ամբողջ բա-
ռից. զոր օրինակ, Ա՝ Եծահանդէս, գեղատեսիլ, հրե-
տակակերպ, լայնախորհուրդ, շքեղապայծառ, և
Երիգ՝ յերկուց պակասելոց կամ փոփոխելոց. զոր օրի-
նակ, Ուսատու, երկդիմի, երկնառաք, բազմագու-
նի, և այլն։ Երիգ՝ ի միոջէ փոփոխելոյ ի հաւելն, և
ի միոջէ ամբողջէ ի յանդելն. զոր օրինակ, Գեղեց-
կատեսիպար, ժողովրդապետ, բարեվիճակ, տանուտեր,
չարեացապարտ. ձերբակալ. և այլն։ Երիգ՝ ի միոջ-
ամբողջէ ի հաւելն, և ի միոջէ փոփոխելոյ ի յան-
գելն. զոր օրինակ, Յոգնապիսի. մեծազգի. միամոր-
անարգամեծար. և այլն։

Ի բարդ անուանս դասին և այլ քանի մի անուանք. որք կոչին յարաբարդք. զի յերից նշանական բառից զոդին 'ի մի անուն. որք և չեն այնչափ 'ի յաճախ գործածութեանէ. որպիսի են սոքին։ Ա՛նաչառասիրեալ. անձնապահապետ. բարեհաճակաչափ. երեքփառատրեան. հնգետասանամեայ. ողբերգարկուի. և այլն։

Իսկ բաղադրեալ անուանն է, որ յառաջոյ զոդեալ ուն զանազան մասնիկ ինչ բաղադրական, որպիսի են սոքին, Ա՛ներկիւղ, ապերախտ, ապենիաղ, ապիկար, առողջ. արդուղի, կամ ղարդուղի. դարաժամ. հակաձառ, համախոհ, հոմասեռ, բաղաձայն, գաղանուն, ներանձն, ոկար, ոժգոհ, ոչնպատեհ. և այլն։

ԳԼՈՒԽ Բ.

Յաղագս Տեսակաց անուանց։

Տեսակք անուանց են որպիսութիւնք անուանց ըստ նախնական և ածանցական նշանակութեանն։ Ասասի և անուանք կրկին են ըստ տեսակին. 'Նախագաղափար, և ածանցական, որ 'ի հնոց կոչի նաև յարանուն։

'Նախագաղափար կամ նախատիպ անուանն է, որ կայ յառաջին նշանակութեան իւրում, և կամ յայնմ որպիսութեան՝ զոր ինքնին նշանակէ. թէ գոյական ինչ, և թէ ածական. թէ պարզ ինչ, և թէ բարդ, կամ բաղադրեալ։ Ասա որոյ և կոչի նախագաղափար, կամ նախատիպ. իբր թէ նախկին օրինակ և տիպ, յորմէ կարեն ածանցիլ և յարանուանիլ այլք. որպիսի են եաք. Լոյս, երկիր, գործ, մահ, բարի, զուարթ, լուսափայլ, բարեգործ, անմահ, և այլն։

Ա՛ծանցական անուանն է նոյն նախատիպ անուանն՝ 'ի ձեռն ածանցականակերտ աննշան մասնկանց տրամակայեալ 'ի յանգիլն, և ածեալ յայլ ինն կերպ նշանակութեանէ. որգոն, Լուսաւոր, երկրային, բարեգործութիւն, անմահական, և այլն։ Յորս ոմն տեսանի անուանդ լոյս՝ ածանցիչ մասնկամբն աւոր՝ եղանակաւորեալ՝ ածեալ է յայլ ինն կերպ նշանակութեանէ. զի 'ի կերպաւորիչն լուսաւոր՝ ոչ ևս նշանակէ զլոյսն, այլ՝

զունօղն լուսոյ։ Որպէս այսմ ևս անունս Բարեգործ՝ որ մակայեալ ածանցիչ մասնիկամբն ուներեն, ոչ նշանակ զայն, որ գործէ զբարի. այլ՝ զգործս նոր բարուոք կ տարեալս։ Որպէս այսմ իմն և զայլոց։

Ածանցականակերտ՝ կամ ածանցիչ մասնիկք բազում են յոյժ. որոց ոմանք են 'ի յաճախ գործածութեան. զ բազում բառից ածանցուածք լինին նոքօք. որոգոն. Ակ, ան, եան, կան, արան, ար, եղ, եղէն, ե, ուն, ա եղ, եկ, այն, էլ, ենք ուներեն. ածոյ, ոյ. աւոր, ոյ անոց. ուս, ցուս. ուկ. ուն. և այլն։

Իսկ ոմանք չեն այնչափ յաճախեալ. որոգոն. նակ, չեն պան, կէն, ծէր. ակ, եմ. եմ, անուս. կոյ. որ. եանց. ուն, օն, ն Ոմանք 'ի սոցանէ առ մի տեսակ ածանցուածն միայն բ բրին. և բազումք ևս առ բազումս. և ամենեքին ա հասարակ բովանդակին յերեսուն տեսակս. այր են հայրանունականք, ազգականք, տեղականք, ան հայրանունականք. զոր օրինակ, Աղաղամ բէովրեան այսինքն որդի բէովրայ։ Որբովամ նաբատեանց. այր ղ դինաբատայ։ Եւ այսպիսի ածանցեալ անուանքս կ բանուն կոչին. և վարին ածականապէս։

Ազ. սոսա վերածին և քանի մի իգական անուանք ոնպի են սոքին. ամբատանոյշ, այր դուստր ամբատայ որմզդուխտ, այր դուստր որմզդի. վարդանուհի, այսինքն դուստր վարդանայ. տիգրանուհի, այր քոյր տիգրանայ։ և այլն. և սոքա վարին գոյականապէս։

Ազգականք. որ, Ինքլայեր, եբրայեցի, Թորգոմեան, ռոմ բինեանց, արամազնեայ, արշակունի ևն. և սոքա նշ նակեն ածականապէս։ Իսկ որք 'ի եանց յանգին, իբ յատկացուցիչ ևս վարին։ Ազ. սոսա վերածին և սոքին. Աղուանք, Հոռոմ, քեռի, Թոռնեայ, Կ Թոռնեայ, սկեսրեայ. այր խորթ մայր, խորթ հայր, մոր եղբայր Թոռան Թոռն, սկեսրայր. և սոքա վարին գոյակա նապէս։

Տեղականք կամ քաղաքականք են կրկին։ Ոմանք յարին 'ի յատուկ անուանս. որոգոն, Ազնտիոքացի, Հռովմայեցի, արաբկերցի, պարսկի, սարակինոս, պաղեստինեայ, գորդայ, և այլն։ Իսկ ոմանք յարին 'ի հասարակ անուանս. որոգոն, Շինական, վրանասոր, քաղաքացի, գոռ հեկ։

հեր. զեղջուկ. այ բնակող 'ի շէնս, 'ի վրանս, 'ի քաղաքի, 'ի գաւառս, 'ի գիւղս։

Հետևողականք կամ հետևականք. որդոն, Պօղոսեան, եպիկուրեան, ստոյիկեայ, պլուտարքոյ, աղարիանք, հերոդիանոս, մանիքեցի, սաբելացի։

Յարողականք. որդոն, Գնիեանն, որկորաձիք, նենգաձոյ, լեզուաձոյ։

Օգնականք. որդոն, Կեղտաբար, ախտաձիք, ևն։

Ցնկականք են կրիկն. ոմանք յարեալ յանուանս պրաղոց կամ ծաղկանց՝ տան նշանակել զտունկս նոցին. որդոն, Բրնաւենի, կաղնի, և այլն։ Իսկ ոմանք յարեալ յանուանս այլոց իրաց՝ տան նշանակել զտունկ ինչ, կամ զծաղիկ. կամ զպտուղ, և կամ զիսոտ. որդոն, Հերձի. դառնձ, մեղրոտ, հօրոտ, կայծոտ, փիշոտ, վարսակ, դժնիկ։

Գոյացականք (այ որք 'ի յարիլն յանուն իրիք՝ տան նշանակել զիրն գոյացեալ յայնմանէ կամ նոցանէ). որդոն, Բրձանէայ, արծաթի, մամեղէն, քաղցրաւենի, և այլն. այ եղեալ յարձանէ, յարծաթոյ, և այլն։ Բ. ոսոտ վերաբերին և բառս՝ մաշկեան, և կտաւոտեան. որք նշանակեն զզգեստ մաշկեայ և կտաւեայ։

Պատուցականք կամ մակրդականք. որդոն, Զիթոտ, զաղրոտի, տղմոտ, խաւարչոտ, աղտաղտուն, աղտեղի. այ մածեալ ձիթով, զաղրուքիք, տղմով, և այլն։

Ծածկողականք. որդոն, Թիկնոց, ծածկոյթ, վերարկու, ներքնակ, պատան, պատեանք, քաղպան, կշտապանակ, տանիք, կափարիչ. որք նշանակեն զայն ինչ՝ որով ծածկի՝ կամ պատի ինն. այ թիկունքն, և կամայլ ինչ իր։

Գործիքականք. որդոն, Խարտոց, կշռորդ, խթան, նուագարան, փականք, տապակ, կոշնակ, ըմպանակ, խաղեակ, կամ խաղիք, աղօրիք, գործի, կամ գործիք, յեցուն, պարզոտ, բրիչ, ծնծղայ. այ գործի խարտեալոյ, կշռեալոյ, խթեալոյ, և այլն։

Ընդ սոսա կարեն դասել և անուանքս խաղալիկ, փակնակ, խրատիչ, կամ խրատիչակ, ռմբիկն. որք նշանակեն զգործիս, խաղալոյ, փակելոյ, խրատուցանելոյ, և ռումբս ձգելոյ։

Պարունակականք. որդոն, Դեմարան, դպրոց, հիւանդանոց, սեխնոց, ծառաստան, այգեստանի, կայան. և եւ

կախաղան . սթեկ , վարդնի . ՝ի տեղի Ձեմելոյ , դալ
թե , և այլն :

Պարոզականք կ գործաւորականք . սրգոն , Բ.ոյծոր
նախրորդ , զինուոր , ջրոսոր . և այլն . ՝ի վարոզ այծոյ
նախրաց , զինուց , և այլն . Ընդ որս կարէ դասել
բառս՝ վաճառական :

Տուչականք . սրգոն , Յաղթանակ , սաւետչեայ , առհ
ւատչեայ . ՝ի այն՝ որ տուչեալ լինի վ՚ յաղթութեան , վ՚
ւետելոյ , և այլն : Ընդ որս կարէ դասել և բառս՝ վ
խարէն . որ նշանակէ զհատուցանելն ինչ փոխան
իրիք :

Ստացականք . սրգոն , Պարմնական , արևելեան , Ժամ
նակեայ , երկնաւոր , կարեւոր , ճաշեղէն , մարդկային ,
կամայ , առնայի , պիտանի , մայրենի , վաղեմի , ՝ներոն
գաղտնի , իրաւի , խաւարին , երեկոյին , աջիկ , ահեկ
աջիկ , ահեկիկ , քնիկ , նաւագնայիկ , հինգամեակ , հ
ամսեակ , և այլն . որք նշանակեն ոչ զիրն , այլ՝ զինն
ին . զի մարմնականն նշանակէ զայն՝ որ մարմնոյ է , կ
որ մարմնոյ պատշաճի . ոմն գործ , յօժարութիւն , ևն
և արևելեանն նշանակէ զայն՝ որ արևելից է . ոմն հող
կոյին , և այլն : Այնպէս իմն և վ՚ այլոց : Եւ յայ
սակս երբեմն փոխանակ ասելոյ՝ գործ մարմնական
հողին արևելեան , և այլն , ասեմք՝ գործ մարմնոյ
հողին արևելից , և այլն : Բ.ռ սոսա վերածին և սրբի
Պարմնոյ , պատարագիկ , լուսիկ , վաղորդայն , երեկ
ընայ , կ երեկոյի . ՝ի իրք մարմնոյ . իրք պատարագի
նիւթ լուցման , ժամ առաւօտեան , ժամանակ երե
կոյի :

Բայց լինի դնել և զհնարկ ածական փեկ ստացականի
ՁԲ . * Խորամանկ խաբէութիւն դարանամուտ լինելը ॥ . ՝ի
խորամանկական խաբէութիւն . Եղէղ . Գ :

Ունակականք . սրգոն , Հաւատոր , աշեսոր , բանական ,
բծկան , բաշմաչեայ , երկոտանի , ծարաւի , մտոյզ , իմաս
տուն , գեղեցիկ , խոհեմ , ուշիմ , հաւատարիմ , ոխերիմ
ողորմած , արժան , հաստատ , մնայր , ուղղորդ , կարող
զգօն , բորոտ , դիպուկ , խաղաղասէր , մնեղի , կենդանի
քաւադիմակ , նկարչի . այսինքն ունող զիթև , զայ
զբան , և այլն :

Բ.ռ

Ընդ սոսա վերածին և գոյական անուանքս. Գոյակ, ջրնակ, ձեղնակ, հիւսակ, խորշխորշան, համբեմ, վարսամ. ՝ի գոյութիւն ունող, շուրջ ունող, և այլն։

Ընդունականք. որդոն, Հալածիչ, տեսուչ, խնդրակ, վերելակ, պահնակ, կ պահանակ, կ պահեկ. պարուսակ, մարտիկ, երգեցիկ, յաղթուսկ, երկրպագու, ժառանգորդ, աղաչաւոր, բացարան, օգնական, գուժիկան, վիպասան, կասկածող, բաշաղկոր, ամեցուն, փախստեայ, խաբեբայ, ազդոյ, զգասոյ. ՝ի հալածող, տեսող, խնդրող, 'ի վեր ելող, պահող, պարող, մարտնչող, երգեցող, յաղթող, երկրպագող, ժառանգող, աղաչող, բացող, և այլն։ Ընդ որս դասին և անուանքս, ուտիճ, ուղղեակ, ուշեան, որք ունին զզբրութիւն օղի։

Բարադրականք, որդոն. Յորինուածք. արարածք. փորձածոյ, ձուլածոյ. կոփածու. այսինքն յորինեալ, արարեալ, և այլն։ կամ փորեալով եղեալ. ձուլմամբ եղեալ. և այլն։

Ենթակայականք. որդոն, Ապականացու, կիզանուոր, յեղյեղուկ, անտուիկ, անայլայլակ, եղծական, պատժաւոր, հաճոյ, մեծարու, յարգ, անուղղայ. ՝ի ենթակայ ապականուն, կիզման, յեղյեղման, ևն։ կամ ապականելի, կիզանելի, անայլայլելի, եղծանելի, պատժելի, հաճելի, մեծարելի, յարգելի, անուղղելի։

Ցուցականք. որդոն, 'Այսորդ, երկրորդ, երիր, իննորդ, միակ, քառեակ, հնգերեակ, վեցեկի, եօթնակի, ութնապատիկ, չորեքկին, տասնեակին, վեցեւեսան, հնգեսուսան։ Ընդ որս կարեն դասել և բառքս՝ նախկի, կամ նախկին. առաջին, և վերջին։

Ռատականք կամ յաճախականք. որդոն, Տօթագին, հանձարեղ, պտղաւէտ, ապառաժուոր, մացառոտ, ծակոտկեն. ևն։ Ընդ որս դասի և բառս՝ բերրի. որ նը շանակէ զառատ բերս ունող։

Ցուցականք. որդոն, 'Այսակ, պատանեակ, գանձանակ, սկնդուսի, ձորձիկ, ձայեկ, գրքոյկ։ Ընդ սոսա կարեն վերածիլ և փաղաքշական անուանքս՝ Ընուշակ, որդեակ, հայրիկ, քաղցրիկ. ևն. որք 'ի փաղաքշութիւն բանից 'ի գործ ածին։

Պակասական. որդոն, Ոչայրաս, կառափնաս, ևն։

Զևացական. որդոն, Խոլրանարդ, կմբեթարդ, կորնթարդ, վիմարդ, ևն. ՝ի ուսնող զձև խորանի, կմբեթի ևն. և սոքա վարին իբր ածականս։ Ընդ ձևացակնաց կարե դասել և մասնիկս՝ ղէ. որդոն, Բոլորղէ, լայնղէ. ՝ի բոլորաձև, լայնաձև։

Հաղորդական. որդոն, Բաժանորդ, հատարակորդ, ընդորդ, ղուգորդ, ևն. ՝ի բաժանակից. ևն։

Պաշտպանական. որդոն, Պարտիզպան, սենեկապան և այլն։

Վերացական. որդոն, Արդկոնիան, մեծոնի, սպիտակոնի, ևն. և այսպիսի անուանքս կոչին վերացեալք։

Բայածականք, (որոյք կազմին բայանուանաւ, ըստ նշանակութեանն անուանց յանգեալոց 'ի ուն). որդոն, Հնչուն, փախուստ, գոչիւն, փրկոնիւն, ձանձրոյն, հայցուածք, գովեստ, հրաժեշտ, հանգիստ, արթմնի, պաշտօն, խաւնուարդ, մնուանդ, զայրացուցիչ, գինեբուսայտուոյ, վրիպակ, յիշատակ, հրաւիրան, հայհոյանք, սպանդ, եռանդն, ներքողեան, զննին, կարծիք, կռնիք, քրքինք, մուռնք, շրջանք։

Յարմարականք, (որք 'ի յարիցն յանուանս, կամ յարմատս բայից՝ վերածեն զսոյնս առ յարմարական նշանակութիւն ինչ նախադասութարին)։ Ամենք ածականապէս. որդոն, Օգանօր. պիտոյ. ձախող. աւելորդ. վայելուչ. թագաւոր. դիպան. գեղապան. պարարակ. խոտոր. նակ. մերձանակ. այլանդակ. գժնդակ. աղաւաղ. վարանդի. համեստ. ընկեցիկ. ծուլահեղձուկ։ Իսկ ամենք գոյականապէս. որդոն, Օգանգուած. ձաշակ. մնան. փրկանք. խորխորատ. մատանի. բաժին. կաթիլ. հատորկրծն. երկեղուկ. խայտուոյ. ժողովարդ. մածուն. պաղպաջուն. խտրոց. կոթող. պարոյր. խարոյկ. փորոք. տաշեղ. ծուռնի. ընկաղ. խածէ. քաղցու։ Այս ևս՝ գողունի, կամ գողնի, դալարի, ձմերանի, ամարայնի. սոքա յերինքս եթէ ածականապէս վարեսցին, վերաբերին առ ստացականս։ Ընդ սոսա կարեն դասել և սոքա. Ալջոյն, հասոյն, ապրուստ, ուրաստ, ուստեստ, հրդեհ, որք առ բայածականս ևս վերաբերին։

Լոյնականք, (որք 'ի յարիցն յանուանս՝ առանց փոփոխելոյ զնշանակութիւն նոցա՝ այլազգ ձևացուցանեն զնոսա)։

Ամենք

Ամենք գոյականապէս. որդոն, Պատուհիրան, կերպարան, գաւառապան, վաշտիկան, երասանակ, սիպաք, սարսապ, տոկոսք, երեկոյ, կկիսաս, ստորոտ։ և եւ՝ պողոտայ, հեգենայ, դիակն։ Ամենք ածականանալ. որդոն, Ոստանակ, կուսան, Թշնամանական, գժոնարին, նմանք, անքնդրք, օտարոտի, ծերունի, բարետոհմիկ, ցաճռան, նորոգ, վատնաբ, անյարիր, անտերունչ, կամ անտերունք, աժենայն, դուզնադէպ, կարճառօտ։

ԳԼՈՒԽ. ԺԱ.

Յաղագս Թուոց անուանեան։

Թուիք անուանեալ են միուի կամ բազմաւորուի նըշանակուն անուանեալ ըստ ձայնին։ Լինին կրկին. եզական, և յոգնական. կամ միաւորական, և բազմաւորական։

Եզականն է, որ ըստ ձայնին զմի ինչ նշանակէ. որ, Հոգի, մարմին, խոնարհ, հօտ. և են։ Օ ի Թէպետ նշանակեալն սոյսպիսի անուանեալ 'ի բազումն է, բայց ըստ ձայնին ոչ իբրև բազում նշանակի, այլ՝ իբրև մի։

Իսկ յոգնականն է, որ ըստ ձայնին զբազումն նշանակէ. որ, Հոգիք, մարմինք, խոնարհք. հօտք. և են։

Այլ դիտելի է, զի 'ի բարբառս մեր անուանք երրակի լինին յոգնականք. Նախ՝ յաւելլով յեզականն զտառ ինչ. ոչ յուղղական և 'ի գործիական հոլովս՝ ». զոր օրինակ, Ոտանէ, բանիւ, մարմնէ, մարմնովք, գըրաստ, գրաստուք. են։ Իսկ 'ի հայցական և 'ի ներ. գոյական հոլովս՝ ». զոր օրինակ, Ոտանս, 'ի բանս. զմարմինս, 'ի մարմինս. զգրաստս, 'ի գրաստս. և այլն։ Այլ 'ի սեռականն և 'ի բացառականն՝ ց. զոր օրինակ, Ոտանց, 'ի բանից. մարմնոց, 'ի մարմնոց. գրաստուց, 'ի գրաստուց. են։

Երկրորդ՝ յաւելլով յեզականն զվանկս ինչ, կամ ըզմանիկս յոգնականակերպս. ոչ երևի 'ի [illegible]սին. Ոչխարաց, այգեստանեաց, դաշտաց, դեղերեաց, կողմանս, բերանս, սերմանս, ատամունս, գոհս, մուրացս, անդէս, գիւղս, աւազանս, մանկունս, խոզեան, բարձկնեաբ, բանեբ, մարդիկ, բազմունս, մանկտեաց։

Նշոյդ՝ անուանք լինին յոգնական՝ կրկնմամբ մի և նոյն
անուանն, 'ի մէջ բերելով և զզօրուն բառիս պանպան
որգոն. Դրօշու դրօշու, (ոյ դրօշիւք). քաղաքի քա
ղաքի, (ոյ քաղաքաց). ընտիր ընտիր, (այսինքն ը
տիրք). գունակ գունակ. ազգի ազգի. ը աւուր ա
ւուր. ևն։ Նա և՝ Մեծամեծ. նորանոր. ևն։
Գիտելի է դարձեալ, զի 'ի բարբառս մեր բազում
անուանք կան, որք ը ինքեանց անյոգնականք են. զ
օրինակ, Լսաւար. լոյս. տիւ. սեր. յոյս. ևն։ Այլ
պէս անյոգնական են և ամ յատուկ անուանք աստ
ղաց, ամսոց, քաղաքաց, գետոց, լերանց, կղզեաց
մարդկան, ևն. զոր օրինակ, Լուսին. յունվար. վ
ղարշապատ. երասխ. սինա. Կիպրոս. Հայկ. ևն։
Կան և ևս բազում անուանք՝ որք անեզականք են. զ
օրինակ, Աղաչանք. բաղձանք. փականք. բարբ. փառ
կամք. խելք. վայելք. մեղք. կապկնք, ծուէնք.
լիք. ժանիք. կարծիք. ընթրիք. դժոխք. ցնորք. ս
ռունք. կուռք. աղօթք. և այլք բազումք։
Յայսոսիկ անեզական անուանս՝ երբեմն փոխանակ
ան դնի. զոր օրինակ. * Օ 'ի եր կարծիս առ ամենեսեան
եթէ 'ի մեղս իւրեանց կորեան ‖ . Եփեսա. Գ. 1։
* Մի ընդ ինքեանցն շնորհայդ առեալ ‖ . Նար. Կ։
* Աղաշեարուն թէ արքասուս աւազան լինի, և լուանա
զբաղմունն մեղաց ‖ . Ժամագիրք։
Բայց այսմ ձևանան բազում անգամ և այլ յոգնա
կան անուանք, յորժամ լինին անուանական խնդի
բայից՝ մանաւանդ ներգործականաց. զոր օրինակ
* Աշատս և անսպիս և անմահս և անապականս զմեզ
արար ‖ . Խոսրով։
Նա և ևս գիտել արժան է, զի անեզական անուանքս
ղեղ, կամ, պարտ, ևն, յորժամ յարին 'ի բայս լինի՝ ի
ել մի վարելով ը նոսին, կամ իբր դիմազուրկ, երբեմն
եզականապէս դնին. զոր օրինակ, * Ընձանց մեղ դի
ցեն չհաւանողքն, և մի ոյ ‖ . Եղնակ կողբացի. Կ։
* Ընձանց իւրեանց մեղ է, և ոչ փրկողին ‖ . Եփեսա. Գ. 54։
* Որոց զիարդ կամ եղև անձանց իւրեանց, բերին նը
ւէրս ոն ‖ . Եղէգ. Լ. 21։

ԳԼՈՒԽ Ի։

Յաղագս հոլովիչ անուանաց։

Բառս հոլով՝ առ հատարակ առմամբ նշանակէ թափ-
ուալութիւն և գլորութիւն, կամ շրջութիւն։ Այլ ՚ի քե-
րականաց՝ նշանակէ պէսպէս փոփոխութիւն մի և նոյն ան-
ուան ՚ի սկիզբն, կամ ՚ի վերջն, և կամ յերկոսին միան-
գամայն. Որպէս անուանս բոյս՝ ՚ի հոլովելն պէսպէս փո-
փոխի՝ կամ ՚ի սկզբան, կամ ՚ի վերջն, և կամ յերկոսին
ևս. որ, Բոյս, բուսոյ, ՚ի բոյս, զբոյս, ՚ի բուսոյ,
զբուսոյ, բուսով, զբուսով, ՚ի բոյս, ով բոյս։
Եւ այսպիսի փոփոխուիք կամ զանազանուիք միոյ ան-
ուան՝ կոչին հոլովք անուանց. և են տասն. այ՝, Ուղ-
ղական, սեռական, տրական, հայցական, բացառա-
կան, պատմական, գործիական, պարառական, ներ-
գոյական, կոչական։
Ուղղական կամ անուանական հոլովն է, յորում իրն
ուղղակի և արձակաբար նշանակի. որ, Հայ. անձն.
հիմն. ևն։ Իսկ յայլ հոլովս անուղղակի և հոլովակի
նշանակին իրք։ Այս հոլով թէպէտ և փոփոխմամբ
իւիք ոչ ձևանայ, բայց դասի ՚ի հոլովս վասն երկուց
պատճառաց. ՚Այսմ՝ զի է իքր արմատ այլոց հոլովից.
և երկրորդ՝ զի ՚ի յոգնակին փոփոխի. որ, Հայք. ան-
ձինք. հիմունք. ևն։
Սեռական կամ ստացական հոլովն է, յորում ոչ իրն,
այլ՝ իմն իրին զորութիւն նշանակի, թէ ազգ իցէ նորա,
թէ տուն, և թէ այլ ինչ. ոգ յասելն մարդոյ, զորութիւն
նշանակի իմն՝ որ մարդոյն է. որպիսի են միտք. խօսք.
դէմք. ձեռք. զգեստ, և կամ այլ ինչ, որ ոչ է նոյն
ինքն մարդն, այլ՝ իմն նոր։ Եւ վասն այս հոլով կոչի սե-
ռական, զի ցուցանէ, թէ որոյ սեռի է այս իր. այ թէ
որոյ է, և կամ ոյր ստացուած. նմին իրն ստացական
ևս կոչի։ Եւ յայսմանէ է, զի երբեմն փոխանակ սե-
ռականի վարեմք զստացական յարանուանս. որ, Լոյս
երկնայնոյ. պարծանք պօղոսեան. ևն. փոխանակ ասելոյ,
լոյս երկնից. պարծանք պօղոսի. ևն։
Տրական, այսինքն տուողական հոլովն է, յորում նշա-

նակի իրն իբր այն ինչ՝ որում տալի է իմն , կամ առ
հայելի է , կամ դիմելի , ԼՁ : Այս հոլով կրկին է
վերջահոլով և նախադրիւ : Վերջահոլովն է , որոյ վեր
ջաւորուն միայն այլայլի՝ նման սեռականին . ՊՐ , Ա
գի . դրան . դասու . ԼՁ : Որոց յոգնակին լինի , Ա
գաց . դրանց . դասուց . ԼՁ : Իսկ նախադրիւն է , որ
սկզբնաւորուն փոփոխի 'ի ձեռն նախադրացս . 'է .
առ . առ 'է . ց . ընդ . ՊՐ , 'Ի խուռնկ . յարուցեաւ . ա
թագաւոր . ցանձն . ԼԸ լեառն . ԼՆ : Որոց յոգնակի
լինի , 'Ի խուռնկս . յարուցեաւս . առ թագաւորս . ցան
ձինս . ԼԸ լերինս . և այլն :

Գիտելի է , զի թէպէտ յոգնակի նախադրիւ տրական
զէ տառն ուղղականին միշտ փոփոխէ 'ի սէ . զոր օր
նակ , 'Լիւթք , 'է նիւթս . եղականք , յեղանակս . հա
սանիք , 'է հարանիս . ԼՆ , բայց երբեմն և սակաւ ուրի
պահէ զայն . ՊՐ , * Մինչև 'ի նիւթքն մարմնաւոր
միայն էր նշանակք խորհրդոց նոց || . լամբրոն . ապէն
* Անեղանելիդ ՅԾ իջեր յերկնից 'ի յեղականքս
զոր . ԾՂ :
* Եւ քանզի օրն այն ուրախութեան է , վեկ և 'ի հարս
նիք առակեաց գնա || . արիսպակէս վեպ :
Օ սոյն պարտ է իմանալ ևս և զներդոյական և զհայ
ցական հոլովից . սրգոն , * Օ՛ որ օրինակ հերք ծնանի
'ի զգալիս գլուխ , նոյնպէս և բանք 'ի միտքն || . այս
ինքն 'ի միտն . լամբրոնայի . 'է մեկն . ասղ . ԿԸ :
* Երբև զբանաւորք ծանիցուք զստեղծիչն մեր || . սա
գէս վեպ . 'է մեկն . ՅԾ . պեպ . ՃՈՈ . Ը :
* 'Ի ժամանակս վտանգի նեղութեանցն՝ մատո դու ա
ղօթք խնդրուածոց || . ՄԾԲ . Ը :
Այս կերպ տրականի և հայցականի յաճախ գտանի
յընդունելուին՝ յանցեալ ժամանակն . ՊՐ , * Ի՛ սա աեւ
տեաց մարդարէին՝ որ առ փրկեալքս արեամբ գա
ռին || . այսինքն առ փրկեալս . 'է զարանոցն . ԼԿԿ :
* Օ՛ի եթէ 'ի քուն ոստն ոչ խնայեաց . . . 'ի պատ
ուհաստեալքս զիարդ խնայեսցէ || . խոսրով :
* Լուսաւոր արար զնաւարեալքս , և արձակեաց զկա
պեալքս || . սարգ . ԿԿ . պեպ . Ղ :
Հայցական հոլովն է , յորում նշանակի իրն իբր են
թա

թակայ խնդրոյ, կամ իբր ենթակայ ներգործական գործողութեանց. և ձևանայ այսպէս. Օ կողով. զպը-տուղ. զմատն. ևն։ Որոց յոգնակին լինի, Օ կողովս. զպտուղս. զմատունս. և այլն։ Այս հոլով բազում ուրեք զորութիւն ունի զկայ. և կոչի անորոշ հայցական. զի փոխանակ ասելոյ, զՀանապարհ. զոգի. զաջ. ըղ-վիշտ. ևն, ասեմք երբեմն, Հանապարհ. ոգի. աջ. վիշտ. և այլն։ գր, * Յոյց ինձ Հանապարհ, յոր գնա-ցից ॥. սաղմոս. ՃԽԵ. 8։

* Պատո՛ ինձ ոգի փրկուե. աջ պաշտպանուե ॥. Նար. ԺԵ։

* Հանը վիշտ ունի զբպարտուելն ॥. խոսրով։

Այլ սակայն 'ի գերանուանս ոչ է այսպէս. զի հայ-ցական նոյ միշտ պայմ ձևանայ. զի ոչ լինի ասել, Յի-շեա՛ իս. այլ՝ * Յիշեա՛ զիս ॥. ղուկ. ԺԳ. 42։ Այլ ոչ լի-նի ասել, Որսն՝ որ որսայցեք, ըմբռնեսցէ ձեզ. այլ՝ * Որսն՝ զոր որսայցեք, ըմբռնեսցէ զձեզ ॥. խոր. Է. 89։ Այլ ոչ լինի ասել, Այս ամ և առաւել քան սոյն խոս-սէր. այլ՝ * Օ այս ամ և առաւել քան զսոյն խոսէր ॥. եղէղ. Է։ Բան այսմ իմն և վա՛ այլոց։

Բացառական, կամ ելանոց՝ առաքական հոլովն է, յո-րում նշանակի իրն իբր այն ինչ, յորմէ ելանէ իմն, կամ ծագէ, կամ 'ի բաց բառնի, և կամ առաքի. գր, 'Ի սենե-կէ. 'ի բերանոյ. 'ի գայթակղութենէ. ևն։ Որոց յոգնա-կին լինի, 'Ի սենեկաց. 'ի բերանոց. 'ի գայթակղու-թեանց. և այլն։

Այլ գիտելի է, զի յորժամ մի և նոյն անունն 'ի բա-ցառական և 'ի տրական հոլովն միանգամայն 'ի գործ-ածի, նախագիրն բացառականին, կամ տրականին՝ իբր 'ի բազումս ներդործուելոյ ոչ դնի. գր, * Արար հալա-ծական քաղաքն 'ի քաղաք ॥. մծբ. Ճառ. ԺԵ։

* Գնասցո՛ւք զորուն 'ի զորուն ॥. ասրգ. Է. պեր. Է. յորդ։

* Զամենայն տիեզերս կրօնից 'ի կրօնս փոխեցին ॥. ասրգ. Ա. պեր. 4։

Պատմական, կամ Հառոգական հոլովն է, յորում նշա-նակի իրն իբր ենթակայ պատմելոյ, կամ ասելոյ, և կամ առնելոյ ինչ վա՛ նմի. գր, Օ ինկոյ. զփայտն. զծագ-մանն. ևն։ Որոց յոգնակին լինի, Օ ինկոց. զփայ-տից. զծագմանց. ևն։

Գործական հոլովն է, յորում նշանակի իրն իբր ա
նորդ՝ կամ գործի, 'ի ձեռն որոյ առնեմք զինչ. որ, Ա
սերաւ. գլխով. եղնդամբ. ևն։ Որոց յոգնակին լինի
Սուսերաւք. գլխովք. եղնդամբք. ևն։

Պարարտական հոլովն է, յորում նշանակի իրն իբ
պարարտեալ լինիք, կամ իբր ենթակայ այնպիսի գործ
ղութեան, որք ցուցանեն զփարիսի, կամ զպարարտուլ
զայլ սոյնպիսիս. որ, Օ քաղաքաւ. զսեղանով. զ
տամբ. ևն։ Որոց յոգնակին լինի, Օ քաղաքաք. զ
սեղանովք. զտամբք. և այլն։

Ներգոյական հոլովն է, յորում նշանակի իրն իբր
թակայ մնալոյ, կամ կալոյ, և կամ լինելոյ իրիք 'ինմ
որ, 'ի տապանակի. յատեանի. 'ի լերին. ևն։ Որոց յ
նակին լինի, 'ի տապանակս. յատեանս. 'ի լերինս. ևն
Բայլ գիտելի է, զի նաև եղակի նախդրեալ տրակա
փոխանակ ներգոյականի վարի քաղաքում ուրեք՝ գրեա
յամ հոլովմունս. որդոն, 'ի բանի, կամ 'ի բան. 'ի
զաքի, կամ 'ի ֆաղաֆ. ևն. ըստ որում եդաք յառաջին
սին. որ, * Յերկիւղ տան յոյս զօրուն ॥. զ յերկիւ
տան. առակ. ԺԹ. 26։
* Սրեալով 'ի ծոց իւր զնմաստուին ॥. զ 'ի ծոցի. նորդ. Բ
* Օ զ զբաղնուս յանձն քոյ այր դու ॥. այսինքն յ
ձին քում. կոչ. ընծայ. Բ. 10։

Կոչական, կամ ըստ դաւթի՝ հոշական հոլովն է, յորում
նշանակի իրն իբրև կոչեցեալ. զոր օրինակ, Ա՛վ ա
անհաւատ. ով կին դու. ո՛ տոր. ո՛ արք. ո՛ ոսկերք. և
Բայս հոլով քաղաքում անգամ առանց կոչական մա
կանց ևս ձևանայ. զոր օրինակ, * Ա՛ղբեակ սպահ
զանս իմ ॥. փոխանակ ասելոյ, ով որդեակ. առակ. Է.
* Ուրախս լեր հոգի իմ տարակուսեալ ॥. զ ով հոգի իմ
տարակուսեալ. Վարդ հարց. ԻԳ. 14։
* Ընկեր զնաղդ մտեր այսր ॥. այսինքն ով ընկեր. մտ
ԻԲ. 12։
* Ա՛ժիշկ՝ բժշկեա զանձն քոյ ॥. այսինքն ով բժիշկ
ղուկ. Գ. 23։
* Շնորհեա ինձ տառապելոյս զերեսս քոյ՝ լայգ 'ի
խաւարի արտից վհատելոց ॥. այսինքն ով լայգ 'ի խա
ւարի. նար. ԿԲ։

Գիտելիք եւս, զի այս հոլով թէպէտ ըստ հնչման ձայնի զնոյն սկզբնաւորութիւն եւ վերջաւորուն ունի՝ զոր ունին ուղղականն, բայց 'ի յատուկ անուանս երբեմն վերջաւորի 'ի է զոր օրինակ, * Հրաշալերեաց պօղէ ॥ . փոխանակ ասելոյ, պօղոս . գործ . իգ . 11 ։ * Ղ ազգ. ըէ՝ արի եկ արտաքս ॥ . յով . ժա . 43 ։ * Օ աքէ՝ փուլթա էջ այտի ॥ . ղուկ . ժէ . 5 ։ * Փախիր մարտիանէ ॥ . վարդ հարց . իշ . 17 ։ * Ովպետրէ՝ լուր ձայնի ॥ . ղար . արեալ ։ * Ովտիմոթէէ՝ պահեա զաւանդն ॥ . ա . տիմ . շ . 20 ։

ԳՈԼՈՎՈՒՄ.

Յաղագս հոլովմանց անուանց։

Հոլովմունք անուանց են պէսպիսութիւնք վերջաւորութեանցն՝ 'ի սեռական եւ 'ի գործիական հոլովս միանգամայն։ Որք զի այն անուանք, որք ըստ սեռականին՝ միանգամայն եւ ըստ գործիականին՝ այսպիսի ինչ վերջաւորութիւնք յանգին, կացուցանեն զայս ինչ տեսակ հոլովման. օրդոն, Դան, բանի, բանիւ։ Եւ որք այնպիսի ինչ վերջաւորութիւնք յանգին, կացուցանեն զայն ինչ տեսակ հոլովման. օրդոն, Ղեւի՝ աղբեր, աղբերք։

Եւ քանզի այսպիսի վերջաւորութիւնք լինին առ հասարակ քան օրինակաւ, հոլովմունք անուանց եւս համարին քան. որոց չորեքտասանքն ասին հասարակք, եւ վեցքն յատուկք, կամ մասնաւորք։

Հասարակքն են սոքա, Դաւ, ի, իւ. Դաղաք, ի, աւ. Գետ, ոյ, ով. Եկեղեցի, ւոյ, եաւ. Ղեղն, ան, ամբ. Եղերութի, եան, եամբ. Դառն, ին, ամբ. Օգեստ. ու. ու։ Փոքր. ու. ումբ։ Ղեւի՝ եր. երբ։ Ղստղ. եղ. եղբ։ Տրդատ. ոյ. աւ։ Հոսայի. եայ. եաւ։ Հայաստանեայք. եայց. եօք։

Սոքա եթէ միայն ըստ վերջաւորութեան եզակի սեռականացն առցին. թուին ութ՝ ըստ ութ յանդիցս. ի. ոյ. ան. ու. այ. ին. եղ. եր. օրդոն։ Դաւի. կամ քաղաքի. գետոյ. կամ եկեղեցւոյ. աղեղան. կամ նեղութեան. ղգեստու, կ փոքու. տրդատայ, Ղ եայեայ. գառին.

ատեղ. աղբեր։ Բ.յսոքիկ հոլովմունք կոչին հասարակ
զի իւրաքանչիւր սոց՝ քաղաքում անուանց հասարակ է
իբր զի բոլոր անուանք հոլովին ըստ օրինակի սոց։
Իսկ յատուկք են սոքին։ Տէր. տեառն. տերամ
Հայր. հօր. հարբ։ Բոյր. քեռ. քերբ։ Կին. կնոջ
կնաւ. Գիւղ. գեղջ. գիւղիւ։ Օր. աւուր. աւուրբ
Սոքա ասին յատուկ, զի ըստ օրինակի իւրաքանչիւրոց
սոցանէ՝ մի և երկու անուն հոլովի, և կամ բաղդեալ
այնր անուանն. ոմն եդաք յառաջին մասին։
Յայսոսիկ հոլովմունս բովանդակին ամ անուանք ել
ոնիս հայոց, թէ անեղականք իցեն, և թէ անյոգնա
կանք. թէ յատուկք իցեն, և թէ ընդհանուրք.
եթէ ամենեքին ըստ ամենեքումբք, այլ՝ ոմանք ընդ
ռաջնով. զոր օրինակ, Բ.մբոխ, ամբոխի, իւ. բար
բարձի, իւ, ՝ձ։
Ոմանք ընդ երկրորդիւ. ՝ր, Բ.ղդ, աղդի, աւ. ա
ամի, ամաւ, ՝ձ։ Ըստ այսմ և այլք ըստ այլովք։ Նա
զումք և ըստ երկոքումբք. իբրզն ոմանք հոլովին մի
գամայն ըստ առաջնով և ըստ այլով. զոր օրինակ։ Բ.կո
ակօսի. իւ. ից. իւք։ Կ ակօս. ակօսի. աւ. աց. ա
Բ.զոխ. ազոխի. իւ. ից. իւք։ Կ ազոխ. ազոխոց. ա
ոց. ովք։ Ոմանք և ա՛ի հոլովս ինչ ըստ առաջնով. և
հոլովս ինչ ընդ այլովք. ՝ր, Հասկ. ի. իւ. ից. ո
Բար. ի. իւ. Կ ամբ. քարինք. բանց. բոմբք. և
Սոյնպէս իսմն և վ՛ն այլոց ՝ձմին. որոց քաջ կարեւ հ
սու լինել՝ ոչ կանոնաւք, և ոչ օրինակաւք. այլ՝ յամ
ընթերցմամբ գրոց, և ՝ի քառարանի դեգերելով. ՝
՝ի նմ եդեալ կան ըստ կարի հոլովմունք ՝ամ անուանց։
Բ.յլ ասա դիտելի է, զի կան անուանք ինչ՝ որք ՝ի հ
լովին ըստ զանազան հոլովմամբ՝ փոխեն զնշանակութ
իւրեանց. որպէս։ Բ.նունս գայլ՝ ՝ի հոլովին՝ ի. իւ
ից. իւք. նշանակէ զբերելիսն. որ է գործի ինչ տան
ջանաց։ Իսկ ՝ի հոլովին՝ գայլոյ. ովք. ՝ձ. նշանակ
զղուարտ գաղանն։
Բ.նունս գող՝ ՝ի հոլովին՝ ի, իւ, ից, իւք, նշանակէ զգ
խուզափողն։ Իսկ ՝ի հոլովին՝ փողոյ. փողով. ՝ձ, նշա
նակէ զպոռու և զզուռնայ. ևս և զդրամ։
Բ.նունս գեղ՝ ՝ի հոլովին՝ գեղոյ. ովք. ոց. ովք. նշանա
կէ

նակ զգեղեցկութիւն։ Իսկ 'ի հոլովիւնն՝ գեղն, լի՛, ից, իւք, նշանակեն զգիւղ։

Ընունս որն՝ 'ի հոլովիւնն՝ ոյ. ով. ոց. ովք. նշանակեն զտունկ խաղողոյ. ՝ի է սամայ։ Իսկ 'ի հոլովիւնն, ու, ու, ուց, ուք կամ օք, նշանակեն զծնունդ կովու. ՝ի է սանայ։

Ընունս օր՝ 'ի հոլովիւնն՝ ոյ, ով, ոց, ՝կ ից, ովք, նշանակեն զմին 'ի ջրից տարեբաց. ՝ի է հաւայ։ Իսկ 'ի հոլովիւնն՝ ի, լի՛, ից, իւք, նշանակեն զագանեալս ոտից։ Ըստ այսմ են և այլքանսի մի անուանք։

Եւ ևս գիտելի է, զի գտանին բազում անուանք ազգականք, որք սէ փակին ընդ լի՛ւիք հոլովմամբ, այլ նախդրեալ միայն հոլովին. օրդոն, Ընզաղուն. ընիկ. դիձին. դիպուկ. զուրկ. խիտ. համակ. յահուր. նկարէն. ուրախ. պատիր. տրտում. փառացի. ևն։ Ըստ այսմ և բարդեալք բազումք յոյժ. օրդոն, Ընձիւնաձիւղ. բոցաձաձանչ. գաղտնաշունչ. դիւմասար սուռ. լայնատարր. խաւարանուռնդ. ծիրանաձուէն. կամարաձաձուկ. հրաշաղնեկին. մահահրաւեր. որոգայթադիր. ջրերկարդեան. ջրահեղձոյց. սաղարթափթիթ. ՝ձաջամբ։ Եւ այլք բազումք։

Ըստ այսմ են և բազում անուանք գոյականք, որք նախդրեալ միայն հոլովին. կամ ՝ը բայս յարեալով վարին. զոր օրինակ։

*Յամանել հասանել յամբոկ գործոյն ॥. յովհ. կաղ։
*Կամեցաւ յայց ելանել մեզ ॥. եփնապիոս վեր. ա. 52։
*'Ի դերն ելաներ խոկացեալ դաւաճանուին ॥ յովհ. կաղ։
*'Ի ծուռնը իջեալ խաղ առնէին ॥. 'ի զարկնոցն. կանոն. ՝ծ։
*Յուրատ եղեալ զնմա՝ ընտրեցին զկայսրն ॥. եփն. եփ. 22։
*Կոխան եւ զտնկական բարձրուին ॥. նոյնն. ա. 53։
*Եւ այլոց առաքինուեցն պարկաս կալ ॥. նոյնն. ՝ծբ. 33։

Բազում անուանք ևս կան՝ որք թէպէտ և տիրապէս հոլովին, բայց բազում անգամ և ՝ը բայս յարեալով վարին՝ իբր մի բայ. ՝ը։

*Որ ան ածէ զերեսս անօրինաց յանդիմանել՝, էջ դուվեալ ॥. առակ. ՝բ. 21։
*Հաւանեցոյց զանոտեօքս Բուռն հրեկնել ॥. եփն. ՝բա. 31։
*Օ զիշերն ՝ամ՝ ի գլուխ զաղօթան հաներ ॥. յովհ. ՝ամասա. ՝ծ։

*Եւ լիշեսցայ 'ի դէմ Հարկանել տիգրանայ ։ • Խորն • Բ • 1
*Յաւ ոչ ողորմեցինչ Երեսս արար ։ • Յր չընկալաւ • Եղիշ
*Մեծասլեսս Կոգ տանէր Հնարիցս կենցայ ։ • Նոյնն • Բ •
*Սրոյ Ճարակ զամենեսեան տային ։ • Նոյնն • Գ •

Գ Լ Ո Ւ Խ • Ի Ր •

Յաղագս Դերանուանն ։

Թէ զինչ է անդիպարկն էին դերանուանն ։

Դերանունն է մասն բանի՝ որ փոխանակ անուան դնի, և առ որոշեալ դէմս վերաբերի • ոգ՝ Դուիմ • այն • որ • ևն ։ զոր օրինակ, * Իմ կամքս է այն զոր դու սիրես ։ • Լամբ • ասղ • ՃԾԲ • 30 ։

Ուր դերանուանքս՝ այն • որ • դուս • է՝, եդեալ են փոխանակ անուանց • այնն փոխանակ անուանն՝ որ ցուցանէ զկամեցեալ իրն ։ Ուրն փոխանակ անուանն՝ որ ցուցանէ զսիրեցեալ իրն ։ Իսկ դուն՝ փոխանակ անուանն ՃԾ ։ Այնպէս և էն՝ եդեալ է 'ի վրայ անուանս կամ՝ տեղի անուան կամեցողին • իսկ յօդս՝ զկամն որ շէ՛ է առ առաջին դէմն ։ Յորս ոգ՝ տեսանի՝ զերկուս պաշտօնս վարէ դերանունն • Մի՝ զի փոխանակ անուան դնի • ըստ որոյ և կոչի դերանուն • այսինքն փոխանակ անուան • քանզի դէրն փոխ լսի • յոր միտս ասեմք դերադատաւոր • դերասան • դերամոսանել • ևն ։ Երկրդ՝ զի ցուցանէ, թէ յոր դէմս վերաբերի անունն որոյ փոխան դնի • և վասն ասացաք 'ի սահմանի, թէ դերանունն առ որոշեալ դէմս վերաբերի • զորմէ ունիմք և խօսիլ 'ի յաջորդ գլուխդ ։

Դերանունն է հնգատպատիկ • Լական, ցուցական, ստացական, յարաբերական՝ և դիմորոշական ։

Լական դերանունն է, որ գոյականապէս և որոշակի նշանակէ զդէմս իրին • որպիսի են սք • Լս • դու • ինքն • իւր՝ իւրեան ։ Ընդ որս դասին և սոքին • Դիմանց և երեքայ • որք պակասին 'ի յուղղականն ։

Ցուցական դերանունն է, որ փոխանակ անուան եդեալ՝ ելբր յանդիման ցուցանէ զայն, զորմէ է բանն •

որ-

որպիսի են սոքա։ Սա։ դա։ նա։ այս։ այդ։ այն։ սոյն։ դոյն։ նոյն։

Ստացական դերանունն է, որ ածականապէս նշանակէ զիմն որոշեալ դիմաց։ որպիսի են սոքին։ Իմ։ քոյ։ մեր։ ձեր։ իւր։ իւրոյ։ Զի սոքա (յերդ դէմն գոլով) նշանակեն զայն ինչ, որ է այսր կամ այնր դիմի, թէ մարմին իցէ այն, թէ հանդերձ, և թէ դործք։ ևն։ որ, յասէն, * Որոուսանէ զմարմին իւր այր անողորմ։, (առակ։ ԺԱ։ 17։) դերանունս իւր՝ ցուցանէ զիմն երդ դիմի, զորմէ է այս բան։ Եւ յասէն, * Տուր 'ի խրատ զսիրտ քոյ։, (առակ։ ԻԳ։ 12։) դերանունս քոյ՝ ցուցանէ զիմն երկդ դիմի, առ որ է այս բան։

Եւ ոմն յայտնի տեսանես, այսոքիկ դերանունքս կաղմին 'ի սեռականաց էական դերանունացս։ Նա։ դա։ մեր։ դոքա։ զի սեռական սոքա լինի։ Իմ։ քո։ մեր։ ձեր։ Եւ վասն բազում անդամ նաև սեռական հոլովք ցուցական դերանունացս։ Սա։ դա։ նա։ յաւելմամբ, տարին իբրև ստացական վարին։ որդոն։ Որոյ կամ սորայն, դորայ կամ դորայն, նորայ կամ նորայն։ սոցայն, դոցայն, նոցայն։ որոց յոգնականն լինի, Որոյք, դորայք, նորայք, սոցայք, դոցայք, նոցայք։ Եւ սոքա հոլովին ըստ հոլովման ստացական դերանունս քոյ, քոյոյ։ որդոն։ որոյ, սորայ։ նորայն, նորայոյ։ դոցայք, դոցայոց։ ևն։

Յարաբերական դերանունն է, որ 'ի կարդս բանի՝ զորուն թէ յառաջ բերեալ զնախընթաց կամ զյաջորդ բառն՝ դնի 'ի տեղի նր, յոր հոլով և պահանջեսցէ բանն։ և է բառս այս՝ որ։ որ, * Երանեալ է այր, որ եդիտ զիմաստութիւն։։ առակ։ Գ։ 13։ Ուր բառս որ՝ է դեալ է 'ի տեղի անուանս՝ այր։ Եւ յաղագս այսր դերանուանս բազում ինչ ունիմք ասել յերրորդ մասին։ գլ։ ԺԲ։

Վիմորոշականքն են երեքին տառքս այսոքիկ, ա։ բ։ գ։ որք իբրյոգք ինչ յարելով 'ի մասունս բանի՝ որոշեն զդէմս նց։ որ, * Իմ կամքս 'ի քո Աշխարհիս Ամենապարհիդ սերն է։։ լամբ։ առղ։ ԺԲ։ 30։

Սոքա թէպէտ ըստ դերանուանս դասին, բայց չեն յատկապէս դերանուն։ զի ոչ դնին փոխանակ անուանն։

բայց քանզի որոշեն զդէմս բառից, և լինին ևս սկզ-
բունք կամ վերջաւորք, յորոց բղխեն ցուցական դ-
րանուանքս, Այս, դա, նա. սոյն, դոյն, նոյն. այս
այդ, այն, վասն առ դերանուանս վերաբերին։

ԳԼՈՒԽ • ԺԴ։

Յաղագս Պարագայից դերանուանց։

Պարագայք դերանուանց են հինգ. Տեսակ, դեմք
թիւ, հոլով, և հոլովումն։ Որմանք եօթն դնեն
յաւելեալ 'ի սոսա զսեռ և զձև։ Բայց յայսմ է թ
'ի դերանուանս սեռ ամենևին ոչ գտանի. այլ ա
առաւելն՝ կարէ միայն ենթադրել ըստ սեռի այնր
նուանն, որոյ փոխան դնի, կամ ը որում վարի. որ
սեռն, * Լիս դու՝ հաւատամ ինձ ||, (յովհ. Է. 21.
դուն ենթադրէ փոխանակ իգի. այսինքն ցուցա
զեգ նշանակել՝ վասն յարելոյ յանուն իգական։ Եւ
սեռն, * Ա՛յր դու՝ չգիտեմ ||, (ղուկ. ԷԲ. 60.) դ
ենթադրէ փոխանակ արուի։

Սոյնպէս և ստացական դերանուանք 'ի յարիլն 'ի ս
ռաւոր անուանս՝ ը այսմ և ենթադրեալ
* Ա՛նդ երկնեաց զքեզ մայր փոյ || . երգ. Ը. 5։ Որ դ
անուանս փոյ՝ իգականապէս ենթադրէ՝ վասն լինելոյ ած
կան իգական անուանս՝ մայր։ Բայց այսպիսի ենթ
դրութիւնք ոչ կացուցանեն զսեռ մասանց բանի. զի ոչ
լինքնին այնպէս նշանակեն, այլ՝ վասն յարելոյ յայլ
Նմանապէս և ձև դերանուանց ոչ գոյ. զի դերան
ուանք 'ի բարդիլն ը այլ մասունս բանի՝ ոչ ևս մնա
դերանուն, այլ՝ փոխադրին յանուն. որդն, Ուրա
կերտ. նոյնահրաշ. ինքնակալ. քոյինաշունչ. Ա
Որք ոչ վարին իբր դերանուն, այլ՝ իբր անուն. իսկ
առ 'ի ունիլ դերանուանն զձև՝ հարկ եր 'ի բարդիլն իբր
դերանուն վարիլ։

Տեսակք դերանուանց են երկու, ոմն և անուանցն. ը
նախատիպք, և ածանցականք։ Նախատիպք են սո
քին. Մ. քոյ. մեր. ձեր. նոյն. իւր. ինքն։ և ևս
սորա. դորա. նորա. Ա։

Իսկ ածանցականք են նոյն նախատիպ դերանուանք
վեր-

վերածեալք յայլ ինն եղանակ նշանակելոյ 'ի ձեռն անանչան մասնիկանցս, այնն, ին, ոքսն, աւոր, ոանէ. և ձևանան այսպէս։

Այնն. Ասերայնն. ձերայնն. իւրայնն. իւրեանցայնն. սորայնն. սոցայնն. դորայնն. դոցայնն. նորայնն. նոցայնն. ՊՐ, * Ասերայնն կերպիւ 'ի վերայ խաչին տեսաւ ॥. խոսրով. 'ի մէնն. ծամագրչի։ 'Ի սոյն վերածիւն և զոր եդաք 'ի նախընթաց գլ. Սորայ կամ սորայն. ԼԸ։ Ին. Ասերոյին. իւրոյին. քոյին. ձերոյին. իմոյին. ՊՐ։ * Տացէ մեզ ՝որ զիսաղաղութիւն 'ի միմեանց, և 'ի մեզոյն իսկ խորհրդոց ॥. խոսրով։

Ական. Ինքնական. իւրական. իմոյական. ԼԸ. ՊՐ։ * Յետ այսորիկ յինչնական սլատիւն վերադարձեալ ॥. լամբրոն. 'ի մէնն. պապարագի։

Հաւոր. Ինքնաւոր. ՊՐ, * Ունի մշտածին ինչնաւոր աստուածութիւն բոյսս բիւրաստեղուանս ॥. նար. ղԼ։

Ուրեան. Ինքնուրեան. նոյնուրեան. ԼԸ. ՊՐ, * Տալաւորէ զինչնաւորս փառաց իւրոց ॥. լամբ. 'ի մէնն. պապ։

Դէմք դերանուանցն են յայտարարութիւնք որոշեալ անձանց. և այնց՝ որք իբր դիմաւոր նկատին, և իբր դիմք որոշին. և են երրեակ. առաջին, երկրդ, և երրդ։

Առաջին դէմքն յայտ առնէ զայն, յորմէ է բանն. կամ որ խօսի. ՝ՕրգՈն, Լա. մէ։

Երկրորդ դէմքն յայտ առնէ զայն, առ որ է բանն. կամ ը ուստ լինի խօսիլ. ՝ՕրգՈն, Դուս. դուք։

Երրորդ դէմքն յայտ առնէ զայն, զորմէ է բանն. կամ յաղագս որոյ լինի խօսիլ. ՝ՕրգՈն, Լա. ինքն. իւր։

Առ այս երիզ դէմս վերաբերին և այլ ամ դերանուանք. թէ ստացականք. ՝ՕրգՈն, Ամ. մեր. քոյ. ՝ՅՆր. իւր, ոյ։ և թէ ցուցականք. ՝ՕրգՈն, Սա. դա. այս. այդ. այն. սոյն. դոյն. նոյն. զի ա՞ք ամենեքին յայտ առնեն զայն ինչ, զորմէ լինի բան։ Առ սակայն համեմատութիւն միմեանց՝ 'ի սոսա ևս կան որոշմունք երից դիմաց. զի 'ի ստացականս՝ ոմանք նկատին ՝ի առաջին դիմաց. ՝ՕրգՈն, ԷՄ. մեր. ԷՄայնն. մերայնն. ԼԸ։ Զի ա՞ք ցուցանեն զայն ինչ, որ է առաջնոյ դիմի։ Ոմանք նկատին ՝ի երկրդ դիմաց. ՝ՕրգՈն, քոյ. ՝ՅՆր. քոյնն. ՝ՅՆրայնն. ԼԸ. զի ա՞ք ցցանեն զայն ինչ, որ է երկրդ դիմի։ Առ ոմանք նկատին ՝ի

երրորդ դիմաց • սրգոն , իսր • իսրայէլն • ևն ։ զի սՔ ցա-
ցանեն զայն ինչ , որ է երրորդ դիմի ։

Այնպէս և 'ի ցուցականս համեմատութեամբ միմեանց՝
ոմանք նկատին իբր առաջին , և իբր մօտաւոր • սրգոն
սա • այս • սոյն ։ Ոմանք նկատին իբր երկրորդ , կամ իբր
մերձ մօտաւորին • սրգոն , դա • այդ • դոյն ։ Եւ ոմանք
նկատին իբր երրորդ , կամ իբր հեռաւոր • սրգոն , նա •
այն • նոյն ։

Ասէլ գիտելի է , զի դերանունս ինչն՝ յորժամ առան-
ձինն վարի , թէպէտ յերրորդ դէմս վերաբերի , սա-
կայն յորժամ ՔՔ դերանուանս յարի , կարէ վերաբե-
րել յառաջին և յերկրորդ դէմս ևս • զր , * Եւ ինչ
սպանի զնա ‖ • վարդ հարց • գլ • ԺԵ ։
* Զոնա ինչն խառնեցար 'ի սոյն մաքրութիւն ‖ • նար • գլ
* Զոյն ինչն զդժոխս աւերեցեր ‖ • շար • ԺԲ ։

Դիւրք դերանուանց են երկու • եզական , և յոգնա-
կան ։ Օ ի որ իբրև զմի նշանակէ՝ ասի եզական , թէ-
միոյ դիմի ասել է , և թէ բազմաց • սրգոն , Եւ • դու •
իմ • մեր • ձեր • ևն ։ Իսկ որ իբրև զբազումս դիմա-
ւորս նշանակէ , ասի յոգնական • սրգոն , Մ՝ եք • դուք •
մերք • իմք • և այլն ։

Հոլովք դերանուանց են տասնապատիկ փոփոխումն
մի և նոյն դերանուան՝ ՔՔ օրինակի անուանց • որոց և
բազմաց կոչականքն պակասին • ՔՔ որում եդաք յառա-
ջին մասին ։

Հոլովմունք դերանուանց են պէտսիսութիւնք հոլովից
նՔ • ոՔ և անուանցն • ՔՔ որում յայտ է յեդելոց յա-
ռաջին մասին անդ ։

Ասէլ գիտելի է նախ , զի ցուցական դերանուանքս՝
Սոյն , դոյն , նոյն՝ նախադրեալ միայն հոլովին • իսկ յայլ
հոլովսն լրանան 'ի ցուցական դերանուանցս , Սա , դա ,
նա , 'ի հոլովիլ նՔ՝ Սա , սորին • դա , դորին • ևն • ոՔ է-
դաք յառաջին մասին ։

Գիտելի է երկրորդ , զի ցուցական դերանուանցս ,
Ահա , այդ , այն • սա , դա , նա , եզակի տրականքն , որք
են՝ այսմ , այսմիկ • այդմ , այդմիկ • այնմ , այնմիկ •
սմին • դմին • նմին • յորժամ յարին յառաջոյ 'ի բա-
ցառական՝ նաև 'ի պատմական հոլովս անուանց , իբր
բա-

բացառական և պատմական վարին. ՊՐ, *Ընդմ ծնա-
նին հերձուածք յայսմ պատճառեալ ։ Ընդդիալ. Ի Ղ ։
*Յայուհետև զդմայլ լեր յայդմ ամէն ։ 'ի վերս ոսկեբ ։
*Ուրեն զսրբոն յայնմ անապատն։ Եղիշէ վքդ. Ը ։
*Յհան 'ի Նոին քաղաքէ ասորի քրիստոնեայս։ 'ի Նոյնն ։
Յաւ դարձեալ այսոքիկ ցուցական դերանուանք, այս-
ինքն են այս, այդ, այն, երբեմն եզական ձայնիւ՝ վա-
րին իբր յոգնական, մանաւանդ յուղղական. ՊՐ,
*Երկու այլ ևս քահանայք երանելիք, որոց անուանքն
են այս՝ (այս այսոքիկ), սամուէլ և աբրահամ։
Եղիշէ. Է ։
*Ամ (այսինքն այդոքիկ) և 'ի մարդիկ երևին։
Նոյնն. Բ ։
*Ամ (այսինքն այնք) էին լիզնք աղօթից նոցա առ
ուծ։ Նոյնն. Ը ։
Գիտելի է երրորդ, զի ստացական դերանուանց եզա-
կի սեռականքն՝ բաղում անգամ իբր տրական վարին.
ՊՐ, *Ասդեակ՝ էնոյ իմաստուն անսա։ փոխանակ ա-
սելոյ, իմում իմաստուն. առակ. Գ. 1 ։
*Ցուր փրկուն ոյոյ ծառայի։ ՅՊ քում ծառի. Նար. Խը ։
*Ընկարօտ է ուծ. այլ սակայն քաղցեալ և կարօտ է
մերոյ փրկուն։ ՅՊ մերում փրկուն. Նար. Երգ ։
*Լծողու զթագաւորութիւն՝ արտաշրի որդւոյ Խոսրոյ։
այսինքն որդւոյ Խսրում. Յովհ. Կալ. 1 ։
Յաւ ներհակ այսմ, եզակի տրականք սՊ ընդմ անդամ
իբրև սեռական վարին. ՊՐ, *Ամոնս խոռվուն հաշտա-
բանք։ փխակ ասելոյ, իմոյս խռովուն. Նար. Լա ։
*'Ամենեքեան ոռոմք թիւրուն եմք գրաւեալ։ Լամբ. պպա ։
*Ինկալ զերդաբան օրհնուն մերոնս լեզուի։ Նար. ղէ ։
*Ի Համայնն հաւաքեսցէ առ 'ի նոյն մարմին Խոսրոնն
դլխոյ։ Նոյնն. 'ի Բանն. Խէ ։
Իսկ ոռոմն՝ ուրեք ուրեք գնի ևս փոխանակ սեռական-
եական դերանուանս՝ ոռոմ, իբր յատկացուցիչ. զոր Օ
ընկալ, *Ոռոմ քեզն 'ի ոռոմդ լրուիցէ փառաւորեալ
իսկ էիր։ փխակ ասելոյ, 'ի քոս լրուիցդ. Նարեկ. Լէ ։
Գիտելի է չորրորդ, զի յարաբերական ոչն յուղղա-
կան հոլովն երբեմն իբր սեռական վարի. ՊՐ, *Ոնթա-
ցաւ 'ի նոսա այն, որ ոչ երբէք պակասեցաւ գուլ-
հաղ

Նորա ‖ . փոխանակ դնելոյ , որոյ ոչ երբեք . և այլ
Եփեսա . Ե . 10 :

Երբեմն իբր տրական և բացառական . Որ , * Հայցի
'ի բաց զինքն հատանել յազգէ յայնմանէ , որ իրա
ւունք այ տարամերժեալ տրտհեալ է 'ի նոցանէ ‖ .
Որ յորոց իրաւունք այ . Եբ . Յովհ . Հաղ :

Երբեմն և իբր գործիական , կամ ներգոյական . Որ
* Լու թէ պարսաւէ զք (զիս) , և դատի յայն ինչ , զոր
'ի մտացս խղճէ ոչ դատիմ , ուչ փոյթ ինչ առնեմ .
Որ որով ոչ դատիմ 'ի խղճէ մտացս . Հնորհալի . Ներ :

Յայսոսիկ վերոյգրեալ օրինակսդ , յորս որն դնի իբր
սեռական , իբր տրական , իբր բացառական , Եբ , հր
նար է համարիլ և իբր շաղկապ թարմատար , կամ
պատճառական : Բ՚ԱՅԼ յայսպիսիս պարտ է զգուշանալ
վարիլ , և միայն 'ի պահանջել հարկի վայելչութեան բա
նին առնուլ 'ի կիր :

Գիտելի է և այս , զի քաղաքամանգամ յարի սա 'ի բառս
ինչ . Դանգամ . ոչ . և վարի Ը նա իբր մասնական անուն
բայց այնու և՝ ուչ կորուսանէ զյարաբերականութի
իւր . որպէս երևի 'ի սոսա . * Յոր ինչ հայի զք , 'ի նոյն
փոխի մտոք ‖ . Նար . Երգ :

* Որ դանգամ ունի զոխուն 'ի սրտի իւրում , դեղ բժշ
կութեան նոր չինք ‖ . Տնտ . Ճառ . Ժբ :

* Որ ոչ ասա սիրէ երկայնել զբանս վիշտեսուն , զգիրս
յովհաննու ընթերցցի զոսկեբերանին ‖ . Եփեսա . Ժգ . 22 :
'Ի վախճան դերանունս ամի գիտելի է և այս , զի 'ի
հոլովս սոցա գտանին ուրեք ուրեք խոտորմունք ինչ
արտաքոյ սովորութեան . յորոց գործածութիւնքն պարտ է
զգուշանալ :

ԳԼՈՒԽ . ԺԴ .

Յաղագս Բայի :

Ամէն ինչ Լ՚ չանիպարիկ էցէ Բայն :

Բայն է մասն բանի , որ զառս , Հ զկիրս , և կամ զլինելութիւնս իրաց՝ Ը ժամանակաւ նշանակէ՝ Ը որոշեալ դիմաց . Վ զի յայտ առնէ կամ զնեղգործել իրաց

իրաց յայլս, կամ զկրեալ նոցին յայլմէ, և կամ լոկ զգործել և զլինել նոցին՝ ըստ այս ինչ՝ կամ ըստ այն ինչ դիմաց-ոյն յասելն, * Լ՝հա մեղաւորք լարեցին զաղեղունս իւրեանց ||. (սաղ. ԺԱ. 3.) նշանակի ներգործել մեղաւորացն յաղեղունս. և այս՝ յերրորդ դէմն։ Լ՝ու յասելն, *Լ՝ զաղանի նետից բանսարկուին վիրաւորեցայ || (շար. ԼԵ.) նշանակի կրեալն անձին 'ի նետից բանսարկուին. և այս՝ յաւաջին դէմն. Լ՝ու յասելն, * Լ՝ ԻՆՔ՝ դու հաւատարիմ յանմի || , (ծողով. Ե. 8.) նշանակի հաւատարիմ լինիլն անձին. և այս՝ յերկրորդ դէմն։

Լ՝ոգ՝ որովհետև յատուկ է գործողուեց և լինելուեց 'ի ժամանակի կատարիլ, կամ 'ի ներկայն, կամ յանցեալն, և կամ յապագայն, բայն ևս՝ որ զգործողուիս և զլինելուիս նշանակէ, ցուցանէ զնոսին ըստ ժամանակաւ. կամ ըստ ներկայիւ. ՝ուրդոն, գործեմ. կամ ըստ անցեալով. ՝ուրդոն, գործեցի. և կամ ըստ ապագայիւ. ՝ուրդոն, գործեցից։

Բայք բաժանին յերկուս, յիական և յառքական։ Յական՝ք են, որք նշանակեն սոսկ զլինելութիւն իրին ըստ ժամանակաւ. և են չորեքին. Լ՝ինիմ. Լ՝ինիմ. Է՝մ, Լ՝ա գոմ։ Լոկ առքական՝ք են, որք զառնել կամ զկրել իրացն նշանակեն. Ք՝, ՝նկեմ. ընում. աղօթեմ. մատչիմ. ազատիմ. ՝ետ։

Ա՝ռքական բայք բաժանին 'ի կանոնաւորս և յանկանոնս։ Կանոնաւորք են, որք 'ի խոնարհմունս, կամ 'ի վերացմունս իւրեանց՝ հասարակօրէն անփոփոխ մնան ձայնիւ, անթերի ժամանակաւ, և անպակաս դիմաւ։ Լ՝ու են սոքա. Գործեմ. հատանեմ. զօրացուցանեմ. Ա՝զամ. խոստանամ. Ծ՝ողում. ընկենում. Լ՝ու որք ըստ սոքօք պարունակին։

Լոկ անկանոնք են, որք ըստ վերոյգրեալ տեսակաց ՝ոչ ընդունին ամբողջ. այլ՝ կամ պակասին 'ի ժամանակս ինչ, և յայլոց լրանան. և կոչին պակասաւորք. և են սոքա. Ա՝ռառեմ, կերայ. ըմպեմ, արբի. Ճանաչեմ, ծանեայ. ունիմ, կալայ. երթամ, չոգայ։ Կամ զարտուղին, որ այլայլին ձայնիւ 'ի խոնարհիլն իւրեանց. և կոչին զարտուղիք. և են սոքա. Լ՝ռնեմ, արարի. դնեմ, եդի. լսեմ, լսեայ. տամ, ետուս. մեղանչեմ, մեղայ.

յառնեմ, յարեայ. գամ, եկի։ Եւ կամ երբեմն պա-
կասին յառաջին և յերկրորդ դէմսն, ևս և 'ի յոգնա-
կանսն. և կոչին դիմազուրկք. որպիսի են սոքա. Ոչ
ջողէ. լուսանայ. թռչի. հարկ է. և որք ԸՍ սոքօք են։
Օ որոց ամենեցուն զլծորդութիւնսն եդաք առանձին
յառաջին մասին։

ԳԼՈՒԽ. ԺԵ։

Յաղագս պարագայից բայից։ Եւ նախ յաղագս Սեռից։

Պարագայք բայից են պէսպէս հետևմունք որպի-
սութեանց. և են ինն. Սեռ, ձև, տեսակ, թիւ,
դէմք, ժամանակ, եղանակ, խոնարհմունք, և ծնո-
ղութիւք։
Սեռք բայից, որք 'ի հնոց կոչին տրամադրութիւք,
որոշմունք նոցա ԸՍ ներգործականութիւն, ԸՍ կրաւորա-
կանութիւն, ԸՍ հասարակ՝ և ԸՍ չեզոք գոլոյ։ Ուստի
են չորք. 'Ներգործական, կրաւորական, հասարակ
և չեզոքական։
'Ներգործականք են նոքա, որք նշանակեն զներգործե-
լիսն 'ի կրօղն՝ որով և իցէ գործողութիւն, թէ արա-
քին իցէ, և թէ ներքին. օրդն, խորտակեմ. գովեմ.
սիրեմ. ԸՍ. Որոք նշանակի այնպիսի գործողութիւն
զոր խորտակօղն՝ գործով ներգործէ 'ի խորտակեալն.
գովօղն՝ բանիւ ներգործէ 'ի գովեալն. սիրօղն՝ սրտի
ներգործէ 'ի սիրեցեալն. ՄԲ, * Դու խորտակեցեր զգլուխս
վիշապին ‖ . սաղ. ԿԳ. 13։ * Գովեսցէ զքեզ ընկերն
և մի՛ քո բերան ‖ . առակ. ԷԷ. 2։ * Սիրեսցո՛ զնա՝ զ
սիրեսցն զմեզ ‖ . խոսրով։
Կրաւորականք են, որք նշանակեն զկիրս իրին յումեք
ներգործողէ՝ որով և իցէ կրելութիւն. օրդն, խոր-
տակիմ. գովիմ. սիրիմ. ԸՍ. Յորս նշանակի կրելութիւն
խորտակելոյն 'ի խորտակողէն. գովելոյն 'ի գովողէն.
սիրելոյն 'ի սիրողէն. ՄԲ, * Ամք խորտակեցան 'ի նմա-
նէ ‖ . նահում. Գ. 6։ * Որերան իմ ամենեցուն գովէ 'ի մարդ-
կանէ ‖ . առակ. ԺԷ. 8։ * Որ սիրէն զիս, սիրեսցի 'ի հօ-
րէ իմմէ ‖ . յովհ. ԺԴ. 21։
Հասարակք են, որք միով կրաւորական ձայնիւ մերթ
զնելոյ

գներգործութեան իրին առ կրօղն նշանակէն. և մերթ գկրելուն իրին յուսմեքն ներգործողէ. որգոն, Օնանիմ. համարիմ. դատիմ. եա. Որովք մերթ նշանակի ներգործութեան ծնողին, համարողին և դատողին. և մերթ կրելութեան ծնելոյն, համարելոյն և դատելոյն. գր, * Մի՛ ոք դարձեսցէ զընկերս իւր, զի մի՛ և ինքն դարձեսցի յայրդարարդասն ՝ այ ‖ . շնորհ . ընդհանր։

Չեզոքականք են՝ որք գներգործութեան գործողին յինքեան 'ի գործօղն նշանակէն. և ոչ իբր 'ի ներգործողէ առ կրօղ որ. գր, * Յանառեալ երկնայ ամբարիշտն ասռանց ուրուք հալածելոյ ‖. առակ. իբ. ։ ։

Սորա կամ ը ներգործական բայից լծորդին, և կամ ը կրաւորականաց։ Որք ը ներգործականաց լծորդին, կոչին ներգործակերպ չեզոքականք. որպիսի են այն ՝ամ չեզոքական բայք որք յանդին 'ի եմ, 'ի ամ, և 'ի ում՝ գր, Դիմեմ. գնամ. զարթնում. և որ ը սոքօք։

Իսկ որք ը կրաւորականաց լծորդին՝ կոչին կրաւորակերպ չեզոքականք, կամ ձայնակրականք. որպիսի են այն ՝ամ չեզոքական բայք որք 'ի եմ յանդին՝ գր, Հաշտիմ. անանիմ. փախչիմ. և որ ը սոքօք։

Ա՛յլ գիտելի է. զի են բազում բայք ներգործականք՝ որք երբեմն իբր չեզոքական վարին. որգոն, ասպատակեմ. ծագեմ. յաձախեմ. կարդամ. համբառնամ. յաւելում. զեղում. եա։

Այլ ը հակառակն՝ են բազում չեզոքական բայք, որք իբր ներգործական վարին. որգոն, լռեմ. խնայեմ. մաղթեմ. ատեմ. փայլեմ. անգիտանամ. ըղձամ. վստահանամ. եա։

Կան և բազում կրաւորական բայք բղխեալ 'ի բայից եղելոց ը գործեցիւ և ը կոպանեցիւ, որք իբր ձայնակրական վարին. որգոն, ամլոխիմ, բորբոքիմ, զլանիմ, թաւալիմ, կանգնիմ, ձկտիմ, գտանիմ, լքանիմ. են։

Այլ ոմանք՝ թեպետ և սակաւք՝ 'ի կրաւորական բայից իբր հասարակ վարին. որգոն, կերակրիմ, կերպարանիմ, վարժիմ, և այլն։

Սոյնպէս և ոմանք 'ի ձայնակրական բայից իբր հասարակ վարին. որգոն, աշխատիմ, կեղծաւորիմ, հաճիմ, պաղատիմ, օգտիմ, և այլն։

կան եւ՝ բայք լինչ, որք թեպետ եւ կրաւորականք են
բայց անխտիր իբր հասարակ վարին. օրդն, ախ
ժիմ, հաշուիմ, տուժիմ, եւ այլն։

Գիտելի է եւս՝ զի գրեթէ ամենայն ձայնակրական բայք
որք ըստ կրաւորականի գործեմ բային լծորդին, իբր
ընդորդածակերպ չեզոքական խոնարհին. օրդն, հ
կառակեմ, հրաժարեմ, սարսափեմ, բնակեմ, ան
Հարկաւոր է եւս գիտել, զի բաղում բայք կան՝ որ
փոփոխութիւնք ունին այլ եւ այլ լծորդութիւնք խոնարհին
օրդն, խնդամ, խնդեմ։ Օրհամ, ծրիմ։ Խրոխ
տամ, խրոխտանամ։ Կարօտիմ, կարօտանամ։ Օ բա
նում, զբաղիմ։ Մոռացիմ, թաղնում, եւ այլ եւ

ԳԼՈՒԽ ԺԸ։

Յաղագս Զեռոց բայից։

Զեռք բայից մտածին ու պարզուն, ու բարդուն
ու բաղադրուն նոց. ուստի եւ բայք երեք են
ձեւոյն. Պարզ, բարդ, եւ բաղադրեալ։ Պարզ բ
է, որ զպարզ նշանակութիւն առեալ կամ կրեալ ցուցան
օրդն, Ընկանեմ. հարկանեմ. զարդարեմ. ստ
ծուում. եւ։

Իսկ բարդ բայն է, որ զօդեալ ու այլուստ նշանական բ
ան՝ զերկուս իմացումս առեալ կամ կրեալ ի մէջ բերի
օրդն, Ընդհաբեկեմ. յաղթահարեմ. դեղազարդեմ
կենդանասատեղծուում. եւ այլն։

Ամենք յայսպիսի բայից վասն բարդուն այլազգ խոնա
հին, քան զոր յառաջն. որ, Ներեմ, բերի, բեր. ընծայ
բերեմ, բերեցի, բերեա։ Հարկանեմ, հարի, հար
յաղթահարեմ, հարեցի, հարեա։ եւ։

Իսկ բաղադրեալ բայն է, որ բաղկանայ բաղադրա
կան մասնիկամբք. եւ այս՝ քառակի։

Այսպէս՝ առ՝ի զարդ, կամ առ՝ի եղանակաւորել զնշան
կութիւն. օրդն, Տարակուզեմ. բաղձիւսեմ. բայոր
շեմ. վիճակաւորեմ. յանկաւորեմ. եւ։

Երկրորդ՝ առ՝ի փոփոխումն նշանակութեան. որ, Ա
գեմ. սպասանեմ. պղիտանամ. ծգգոհեմ. պրաբ
լեմ. հոմանձայնեմ. պրոմաբանեմ. եւ։ Բայ յանձ

գոր-

գործածութիւն մասնկանցս՝ արդ։ կամ։ մակ։ գրամ։ գոր։ բաղ։ եւ, աղաւաղէ զշնորհս կազմութեան բայից։

Երրորդ՝ առ 'ի վերածել յայլ ի մն ընդարձակութիւն 'ի ձեռն մասնկանս՝ ան։ ՝ր, Ոնծեմ, օծանեմ։ բուծեմ, բուծանեմ։ եւ։

Չորրորդ՝ առ 'ի յաճախականապէս նշանակել 'ի ձեռն յոգիցս, որ, ար, ր, ղ, եւ։ ՝ր, Լոցել։ խոցորել։ պատել։ պատարել։ քակել, քակորել։ գրգռել, ղգրգռել։ եղծանել, ղեղծանել։ ընկենուլ, ղընկենուլ։ անցանել, ղանցանել։ և այլն։

Այս կերպ յաճախման բայից լինի երբեմն նաև կրկնելով առաջնոյ վանկի բային։ որգոն, Բեկել, բեկբեկել։ կցել, կցկցել։ քաքել, քաքաքել։ ջաղխել, ջաղջաղխել։ շրջել, շրջշրջել։ և այլն։

Լինի այս երբեմն նաև կրկնմամբ նոյն բայի։ ՝ր։

*Լուարուք լուարուք բանից լմոց ॥։ յոբ։ ԺԳ։ 17։

*Օ արթիցուք զարթիցուք։։։։ յարբեցութիւն սատանայական մոլորութեան ॥։ խոսրով։

*Այլ եթէ պարտ է զսաստիկն աստանօր ասել։։։ ա հա գրեմ գրեմ։ և ոչ անխայեմ ॥։ Նարեկ։ հա։

Երբեմն գրութիւն դերբայից այնր բայի։ ՝ր, * Բա կելով քակելին՝ զոր ինչ նա շիներ ॥։ Մծբ։ Ճառ։ ա։

*Երթալով երթայր և զօրանայր ॥։ յովհաննէս կամ,

*Օրհնելով օրհնեսցուք զանմահ տերունին ॥։ յաճախ։ Գ։

Երբեմն գրութիւն անորոշութեան, կամ ընդունելութեան ՝ր անցելոյն։ ՝ր, * Այն բազումք՝ որ սիրել սիրեն, այլ ոչ սերտիւ ॥։ սարգիս։ ա։ յովհ։ Է։

* Հանեալ եհան զնա 'ի դրախտէ անտի ॥։ հոլ։ Է։ 13։ Այլ զգուշանալ պարտէ 'ի յաճախելոյ զայսպիսիս։

Երբեմն գրութիւն արմատոյ բային։ զոր օրինակ, * Զլովիւք նզովեցաք զանձինս՝ ոչ ինչ ճաշակել ॥։ գործ։ ԺԳ։ 14։

*Երկամարհանօք արհամարհեն զօրէնսդիրն ॥։ յաճախ։ Է։

*Ողբասցեն ողբս ձայնիւ, և ասասցեն։ թշուառութիւն թշուառացաք ॥։ Դ։ Է։ 4։

ԳԼՈՒԽ. ԺԷ։

Յաղագս Տեսակաց Բայից։

Տեսակք բայից նկատին ՚ի նախնական և ՚ի անդ
ղական նշանակութեանց. ուստի և բայ
կրկին են ըստ տեսակին. նախադաղափար, և անդ
ղական։

Նախադաղափար կոչեն նախնական բայք են, որք կան
նախկին նշանակութեանց, թէ պարզ լցին, թ
բարդ, և թէ բաղադրեալ. և ցուցանեն զառս գ
ծողին միոյն. որգոն, Բարկանամ. խոնարհիմ. զան
նում. ևն։ Որքա կոչին նախադաղափար, կ նախադիպ
են իբր դաղափար և տիպ անցողականաց. մանաւ
թէ՝ իբրև արմատ նոցին։

Իսկ անցողական կամ ածանցական բայք են, որք
ձեռն ածանցակերտ մասնիկանս ուստն՝ ածին և իբրև
անցուցանին յայնպիսի որպիսութիւն, որով նշանակ
ոչ միայն զգործողութիւն առնողին, այլև զգործել կ
ղին ՚ի ներգործելոյ անտի արարողին. որգոն, Բ
կացուցանեմ. խոնարհեցուցանեմ. զարթուցանե
ևն. այս առնեմ՝ զի այլ ոք բարկասցի. առնեմ, զի խ
նարհեսցի. առնեմ, զի զարթիցէ. ևն։

Բայդ՝ թէպէտ բաղում բայք լինին անցողականք
բայց առաւելապէս չեղոքականքն. որ, Ճեմեմ, ձ
մեցուցանեմ. մերձենամ, մերձեցուցանեմ. զայրանամ, զ
բացուցանեմ. ևն։ Այս յաձախագոյն ևս ձայնակրականք
որ, Ողջիմ, ողջեցուցանեմ. թմրիմ, թմրեցուցանեմ
խոնջիմ, խոնջեցուցանեմ. սողիմ, սողեցուցանեմ. հան
գիմ, հանգուցանեմ. ևն։

Բայլ գիտելի է՝ զի ոմանք ՚ի ձայնակրական բայ
յանգեալ ՚ի եմ երբեմն իբր անցողական նշանակեն
որգոն. աշխատիմ, աշխատեմ. զբաղիմ, զբաղեմ. հան
զանգիմ, հանգանդեմ. սասանիմ, սասանեմ. ևն. որք ե
բեմն իբր ներգործակերպ չեղոքական ևս լարին. ոմ
սասացաք ՚ի գլ. ԺԵ։

Դիտելի է դարձեալ՝ զի երբեմն անցողականք կարին
՚ի

'ի ձեռն բայիս՝ պալ. գր, * Նախակր պան գործել զա-
նարժանն ||. ցոգ որդեացուցանեն. որ է ասել, առ-
նեն՝ զի այլք գործեսցեն. սարգ. յակ. գ։
* Լթեկ ծառայ ել ունկն ոչ լսէ, ընդ միանուն պան
լսել նմա||. ցի լսեցուցանեն նմա՝ դանելով զնա ընդ
միանունս. եղնակ. ժշ։
* Տայ և ժողովել զնշխարս կուսորոցն. զի ունիցին զայն
'ի յիշատակ սքանչելեացն||. էգնապ. ել. 10։

Գ. Լ. Ո Ի Խ. ԺԲ.

Յաղագս Լիռնոց, և Գիմաց Էայից։

Լանն Թիռնոց և գիմաց բայից սակաւ ինչ ունիմք
ասել. զի զոր ինչ խօսեցաք զԹիռնոց անուանց,
և զգիմաց դերանուանց, նոքօք յայտնին ել իմք և Թիւք
և դէմք բայից։ Զի ոչ Թիւք անուանց մտածին ել
եզականութեն և ել յոգնականութեն նոցին, սոյնպէս և
Թիւք բայիցն մտածին ել եզականութեն և ել յոգնա-
կանութեն իւրեանց. ուստի և են երկու. եզական, և
յոգնական։

Եզականն է, որ նշանակէ զմիակի ներգործութեի կամ
կրելութեի միոյ գործողի կամ կրողի. գր, Գործեմ,
գործիմ. են։

Յոգնականն է, որ նշանակէ զբազում ներգործուիս
կամ կրելուիս բազում գործողաց կամ կրողաց. գր, Գործեմք, գործիմք. են։

Դէմք բայից են այնք, որք ցուցանեն զգործողն ինն
լինիլ որոշեալ անձին. և են երեք։ Առաջին՝ գործեմ.
Երկրորդ՝ գործես. Երրորդ՝ գործէ։ Զանազն գործք և
կիրք՝ կամ նորա են, որ խօսի. և ել այսմ է առաջին
դէմքն. ուրգոն, Գնամ. պատմեմ. են։ Կամ նորա,
ել որում լինի խօսիլն. և ել այսմ է երկրդ դէմքն.
ուրգոն, Գնաս. պատմես. և այլն։ Եւ կամ նի, զորմէ
լինի խօսիլն. և ել այսմ է երրդ դէմքն. ուրգոն, Գնայ.
պատմէ. և այլն։

ԳԼՈՒԽ. ԺԹ։

Յաղագս Ժամանակաց բայից։

Ժամանակք, կամ ԵՒ հնոց՝ ամանակք բայից են որք ցուցանեն զառաջ կամ զկիրս լինել յայս ինչ կամ յայն ինչ ժամանակի. այ, կամ՝ ի ներկայն, կամ յանցեալն, և կամ յապագայն. ուստի և են երեք Ներկայ, անցեալ, և ապառնի։ Ներկայն անցեալն քառակի նկատի. այսինքն՝ իբր անկատար, իբր կատարեալ, իբր յարակատար, և իբր գերակատար։ Ներկայ ԵՒ այս ժամանակք բայից ասին լինել վեց. այ, Ներկայ, անցեալ անկատար, անցեալ կատարեալ, անցեալ յարակատար, անցեալ գերակատար, և ապառնի։

Ներկայն է, յորում բայն նշանակէ զառաջ և զկիրս յառաջիկայ կէտ ժամանակի, կամ այժմ նորոգ կսեալ. որդոն, Ես արեմ, վարեմ, վարիմ. զենում, զենում, զենու։ ԼԵ։

Անկատար ժամանակն, կամ ԵՒ հնոց՝ յարաձգական է յորում բայն նշանակէ զառաջ և զկիրս արդէն սկսեալ բայց դեռ ՚ի ճանապարհի առ ՚ի կատարիլ. որդոն Ես արէի, վարէիր, վարէր. զենուի, զենուիր։ ԼԵ։

Կատարեալ ժամանակն, կամ ԵՒ հնոց՝ յարակայն է յորում բայն նշանակէ զառաջ և զկիրս կատարեալ ի վՀարեալ. որդոն, Ես արեցի, վարեցեր, վարեաց. զենի, զեներ։ ԼԵ։

Յարակատար ժամն է, յորում բայն նշանակէ զառաջ և զկիրս վՀարեալ, և ժամանակ ինչ ևս ՚ի վերայ անցեալ. որդոն, Ես արեալ եմ, ես, է. զենեալ եմ, ես, է։ ԼԵ։

Գերակատար ժամանակն է, յորում բայն նշանակէ զառաջ և զկիրս ոչ միայն վՀարեալ, այլև յետ վՀարման բազում ժամանակ ևս ՚ի վերայ անցեալ. որդոն, Ես արեալ էի, էիր, էր. զենեալ էի, էիր, էր։ ԼԵ։

Ապառնի ժամանակն է, յորում բայն նշանակէ զառաջ և զկիրս իբր եղանելի, կամ իբր հանդերձեալ առ ՚ի լինիլ. որդոն, Ես արեցից, վարեսցես, վարեսցէ. զենից, զենցես, զենցէ։ ԼԵ։

Ասն յարակատար և գերակատար ժամանակաց, (ԵՒ

որս և վ՚ն անցելոյ ստորադասական եղանակն) գիտելի է նախ, զի յոգնական սոյ կրկնական ձևանայ. Երբեմն առանց էջ. որ, * Լցաւարեալ եմք 'ի զբաղմունս լ-ցաց Տիս ॥. լամբրոն. 'ի մեկն. սաղ. ղ։

*Խրատեալ էք յաճախումնէ դրոց ॥. ընդրկալի. ընդկանը։

* Ընտրեալ են պահք սրբք առաջի սոյ ॥. մծբ. ճառ. գ։

Իսկ երբեմն էջէ. զոր օրինակ, * Որոնք հնարհիւն փբը-կեալք եմք ॥. լամբրոնայի. 'ի մեկն. սաղ. կբ։

Ընդրաւեալք էաք 'ի ծառանայէ ॥. լամբ. սաղ. ճճբ։

*Ո՛ն անուանն քոյ ձգնեալք էին մեծանալ ॥. եղեղ. ք։

Երեմիայոյսպլեսիս յաձախութիւն էին ծանրալուր առնէ զեռնարհմունս բայից։

Այք առհարկ թեպետև 'ի եալ յանդին, բայց երբեմն 'ի եղեալ ևս դնին, թէ ներգործական իցեն և թէ կրաւորական, թէ չեզոքական իցեն և թէ հասա-բակ. զոր օրինակ, այրեցեալ, սիրեցեալ, խօսեցեալ, կարծեցեալ, և այլն։

Գիտելի է երկրորդ, զի սոքա թեպետ նախադաս լի-նելով էական բայի ձևանան, որգոն, Հատեալ եմ, ես, է. թողեալ էի, էիր, էր. և այլն, բայց 'ի գործ-ածուն յետադաս լինելով վայելուչ ևս կերպաւորին. զոր օրինակ։

*Ի՛քեզ եմք ապաւինեալ քոյ մայր սոյ մերոյ ॥. շաբ. լբ։

*Ոչն մարմին է, որում դուդ ես վիճակեալ ॥. լամբ. ապէնս։

* Ա՛ռ միայն է պատուաւեալ և անքատեալ յեկեղեցւոյ, որ 'ի հաւատս կործանի, և մեղաց լինի պաշտօնեայ ॥. սակաղ կոն. կարգ եկեղ։

Երբեմն այլ մասն բանի ևս ըմ մէջ անկանի. զոր օրի-նակ, * Ամ է օրն լինելուն նզովեալ, և ոչ յոբայ, կամ երեմիայ ॥. նարեկացի. 'ի բանն. կբ։

* Հանգն խաւար խոր և գիշեր տխրալից էր 'ի վրայ բը-նուեաս մերոյ մածուցեալ ॥. սարգ. ա. պէտ. ղ։

Գիտելի է երրորդ, զի սոցա եզական երրորդ դէմն վա-յրի 'ի տեղի երից դնմաց ևս, թէ իբրև եզական, և թէ իբրև յոգնական. որգոն, Գործեալ է իմ, գոր-ծեալ է քո, գործեալ է նոր. գործեալ է մեր, գործեալ է ձեր, գործեալ է նոց։ Գործեալ էր իմ, քո, նոր. գոր-ծեալ էր մեր, ձեր, նոց։ Գործեալիցէ իմ, քո, նոր.

գործեալ լիցէ մեր, ձեր, նշ. զոր օրինակ, * Օ՛ին
ինչաս գործեալ է իմ, և որ յանցանս յանցուցեալ
եղիցէ. գլ. Գ։

*Ընդէր տրտմեալ է քո հայր ॥ . Ելից. կեց. գլ. Գ։
*Ինթէ լուեալ էր քո պատուիրանաց իմոց, լինէր քեզ
իբրև զգետ խաղաղութիւն քոյ ॥ . Եսայ. խԸ. 18։
*Վաղիւ՝ յայս ժամ լիցէ, ահա մուռացեալ լիցէ մեր զնեղութիւնս և զչարչարանս ॥. Եղիշ. Ը։

Գ՝իտելի է չորրորդ, զի սՔ բազում անդամ առանձնական բայն վարին 'ի բանս. որդոն, Թ՝ողեալ. ծնեալ. գործանեալ. և այլն. և յայնժամ կոչին դրդիչք. այս կարի յաճախեալ է 'ի գիրս մեր. զոր օրինակ, * Թ՝ողեալ ոմանց զօրէնս՝ պարծին 'ի մեղս ॥. Մծբ. Ի։
*Մ՝ահկանացու ծնեալ՝ անմահ զիւրն յիշատակ եթող
Խորէն. Գ. 67։
*Յամաւ կործանեալ՝ կորատեանն վիճակեցայ ॥. Նար.
*'Ի քարեձևութիւն բանիցն զարտուղի անկեալ (լեր
ուի), և զանպատեհսն բարբառեալ՝ չար անուանի
սարգ. յակ. Ը։

Գ՝իտելի է հինգերորդ, զի դրադէմք երբեմն յարեալ
յէական բայդ լինել՝ 'ի գործ ածին Ը նմին յամ ժամանակս, 'ի ներկայն, յանկատարն, և այլն. զոր օրինակ, * Թ՝աղեցեալ լինիմք, և ոչ խոնարհիմք
Նարեկ. ծԵ։

*Սատկացեալ լիներ քարկուի քոնաւորին ॥. յովհ. ի.
*'Ի հրոյ ձևացեալ եղեն կերպարանս ॥ . Շնորհ. Կրեր.
Պարտ է և զիտել, զի եթէ 'ի սոսա դրադէմքն իցեն
ներգործականք, ուրեք ուրեք պահեն զներգործակա-
նութիւն իւրեանց. զոր օրինակ, * Որ պատուէ զկա-
քեր, և զպատկերնորին, զնոյն ինքն պատուեալ լինի
զքո ॥. Յ՝ պատուէ զնոյն ինքն զքո. յովհ. Ի. մատթ. ծԻ.
*Օ՝ գեանեալ լիներ կոյսն մանուկ զտիեզերասաստ բրնաւորն ॥. Յ՝ զգեաներ. Խոր. Ներբ. Հռիփ։
*Որովք եղեն զգեցեալք զքո ॥, Յ՝ զգեցան. Շար. Ի։
Ա՝յլ պարտ է զգուշանալ 'ի գործածուէ սՔ։

ԳԼՈՒԽ. Ի։

Յաղագս Եղանակաց բայից։

Եղանակք բայից են պէսպէս կերպք կամ աստի՛ճանք նշանակելոյ նոցա զառաս և զկիրս, կամ զլինելութիս, և են չորս։ Սահմանական, հրամայական, ստորադասական, և անեղևոյթ՝ կ անորոշ։

Յաղագս Սահմանական Եղանակի։

Սահմանական եղանակն է, յորում բայքն արձակաբար և որոշակի նշանակեն զառաս կամ զկիրս՝ առանց ցուցանելոյ զկախումն ինչ. օրդոն, Գրեմ. խօսիմ, գնացի, տեսից. և այլն։ Եւ ամենայն բանք սահմանականք, պատմականք, ծանուցականք, խոստացականք և հաստատողականք՝ այսու եղանակու ձևանան։

Սահմանական. զոր օրինակ, * Լաւավար տգէտ՝ պատրաստ է 'ի կորուստ. և վարդապետ անխրատ՝ կորուստ է աշակերտաց ‖. Նեղոս։

Պատմական. զոր օրինակ, * Յետ մահուանն աբգարու բաժանի Թագաւորութիւն Հայոց յերկուս. քանզի անանուն որդի նոր ի կապեաց Թագ Թագաւորեալ յեդեսիա, և քեռորդի նորա սանատրուկ 'ի Հայս ‖. Խոր. Բ. 31։

Ծանուցական. զոր օրինակ, * Աւյս է նորին սովորութիւն (ցի սատանայի). յորժամ 'ի ներքս պարտի՝ յերեսս երևի. ոչ և սքոյն՝ որք զօրացան քեռի՛, արար յետոյ ‖. Լամբ. Կ-ՅՅ։

Խոստացական. զոր օրինակ, * 'Ի դիպող ժամու խորհեսցուք 'ի միասին ՅՅ. և ՅՅ խորհրդակցուք բուրբիչն գրեսցուք առաջի մեծուն ձերոյ զայն ինչ, զոր հոգին ՅՅ ցուցանէ մեզ ‖. Շնորհալի. Ներ։

Հաստատողական. զոր օրինակ, * Աւյ՞ արքայ քաջ՝ այդ այդպէս է՝ ոչ ասացերդ ‖. Եղիշ. Գ։

Աւյս եղանակ բայից ունի կատարելապէս զվեց ժամանակս. ՅՅ զներկայ, զանկատար, զկատարեալ, զյարակատար, զդերակատար, և զապառնի։

Լայլ վ՛ն կատարեալ ժամանակի՝ որ գիտելի է, զի ի հին սովորութենէ լեզուի մերում երկրորդ դէմն յոգնակի՝ նի՝ որ ոչ յանդիւր՝ ի է, այլ՝ ի է. կամ՝ ի բուտ. իբր զի որոց հրամայականի յոգնակի երկրորդ դէմն յանգիւր՝ ի է, կատարեալն ևս դնիւր է. ուստի փոխանակ ասելոյ գործեցիք, հատիք, բացիք և այլն, ասէին. գործեցեք, հատեք, բացեք, և այլն. առանց ի՝ շեշտի։ Իսկ որոց յոգնակի հրամայականն յերկրորդ դէմն յանգիւր՝ ի բուտ, կատարեալն ևս դնիւր բուտ։ Ուստի փոխանակ ասելոյ, լուայք, դարձայք, և այլն, ասէին. լուարուք, դարձարուք, և այլն. Թէպէտ երբեմն այ՛ ևս դնէին, զոր օրինակ. լուայք, դարձայք և այլն։

Յաղագս Հրամայական Եղանակի։

Հրամայական եղանակն է, յորում բայքն ցուցանեն զառս կամ զկիրս՝ ոչ արձակաբար, կամ իբր անկախ այլ՝ ի՝ հրամայողութ՝, կամ իբր հրամայելով. որդան՝ Լրա՛. տո՛ւր. գթա՛. հայեա՛ց. ՚ի՝։ Նա՛ ամ բանք հրամայողականք, մաղթողականք, սպառնականք, կամականք, յորդորականք, խրատականք և արդելականք այսու եղանակաւ ձևանսն։

Հրամայողական. գր, * Ինթերցիր սի դու՝ և՝ ի միառ զբանիցն ասացելոց զմիտս ‖. ընդրկ. ԻՆՂԼ։

Մաղթողական. գր, * Ա՛ երացո՛ յինկն աղաչեմ զքեզ խաչիւդ լուսոյ՝ զխեղդ վտանգիս ‖. Նար. ՀԷ։

Սպառնական. գր, * Գ՛երանակիր ակն թշնա՛ռ առացեալ դարձո՛ ասպա զդատաստան քոյ առ քեզ. ուսիր, զի զանձն քո դատապրտես՝ որով զընկերն դատիս. դիտեա՛, զի չե՛ս ասրելոց՝ ի դատաստանաց այ՛. որ խիստ և անզեղ սրտի՛ դանձեցեր քեզ զբարկութի՛ ‖. ԼԱՄԲ. ՍՂՕՆ։

Կոչական. գր, * Լ՛ինայք առ իս ամ վաստակեալք և բեռնաւորք. և ես հանդուցից զձեզ ‖. Մատ. ԺԱ. 28։

Յորդորական. գր, * Զ՛ն անդր՝ ի բաց կաց յ՚ոչ, որ վաղդ ելեր մեկնեցար յաղեստից նր՝. ԹՕԼԹԱՓԵԼ ընկեա՛՝ ի բաց զկեղևանս սխտալից ՀԷՍ ‖. ԵՂԻՇԷ. ԽՐԱՏ։

Խրատական. գր, * Ա՛ստ ձեզ վիրաւորացդ խրատատամ, և ասեմ, մի՛ ամաչեսջիք ասել՝ եթէ տկարացաք

ցաք 'ի պատերազմի. առէք ձեզ դեղ առանց գնոց.
և դարձարուք և կեցէք ։ ՄԾԲ. Ճառ. Ը։

Արդեալսկան. ՁՐ, * Մի տար անզգամին զպատասխանի ըստ անզգամութեանն ։ առակ. ԻԶ. 4։

Այս եղանակ ունի զերկուս ժամանակս միայն, զներկայ և զապառնի։ Ներկայն ունի զմի դէմ միայն. ՅՐ զերկրորդն. որդոն, Թողու, մի Թողուր. Թողէք, մի Թողուք։ Այս ապառնին ունի 'ի յեզակինն զերկուս դէմս միայն. ՅՐ զերկրորդն և զերրորդ. որդոն, Թողջիր, կամ Թողցես. Թողցէ։ Իսկ 'ի յոգնականն ունի զերիս դէմսն ևս. որդոն, Թողցուք, Թողջիք, Թողցեն։

Սոքա Թեպետ (բաց 'ի յանդեղոցն 'ի ՀԷՐ) ըստ ձայնին նոյն են ըստ սահմանականի ապառնւոյն, բայց կարեն որոշիլ կրկնակի։ Ախ՝ յեղանակ նշանակելոյն. զի հրամայականն հրամայողականապէս նշանակէ. զոր ՕՐինակ, * Այսուհետև յօժարեսցիս սիրելի առ աղօթս ։ ՄԾԲ. Ճառ. ՁԲ։

* Եղուր քո սիրեսցէ զլուրթի ։ Նոյնն. Ճառ. ԸԲ։

* Մանձահարեսցուք զլեղուս. սանձահարեսցուք զակկրն ։ սարգ. յակ. Ը. յորդ։

Իսկ սահմանականին՝ ծանուցողապէս. ՁՐ, * Արդարուն խոնարհի առաջնորդեսցէ նմա ։ ՄԾԲ. ԸԲ։

* Եթէ հաւատասջիք, և ոչ բաժանեսջիք 'ի միտս ձեր, չէք այն ինչ՝ զոր դուք ոչ կարիցէք առնել ։ Նոյնն. Ա։

Ներկրորդ՝ 'ի ձեռն շեշտի, զի 'ի վերջն հրամայականին դնի շեշտ. որդոն, Հանցես, հանցէ՛. հանցուք, հանջիք, հանցեն։ Իսկ 'ի վերջն սահմանականին ոչ դնի շեշտ. որդոն, Հանցես, հանցէ. հանցուք, հանջիք, հանցեն։

Ըստ այսմ ևս՝ եթէ դիցի շեշտ 'ի վերջն ապառնւոյ ըստ տրադասականին, կամ արդեալական մակբայ 'ի սկզբանն վարի իբր հրամայական. որդոն, Կայցէ՛, մի կայցէ. ընուցու. մի ընուցու. բանայցեն, մի բանայցեն. ԼԲ. որպէս և բաղումք ներդործուք դնեն 'ի խոնարհմունս բայից։

Յաղագս Տրադասական եղանակի։

Տրադասական եղանակն է, յորում բայն նշանակ-

կէ զաւս կամ զկիրս՝ ոչ արձակաբար, այլ՝ ցուցմամբ ըղձի, կամ թէուռնէ, կամ պատճառի, կամ ժամանակի, կամ տարակուսանաց, կամ հարցման, ևն. ՝ի ստորադասելով զնշանակեալ գործողութիւնն ԸՆ ըղձիւ, կամ ԸՆ թէուռնէ, կամ ԸՆ պատճառաւ, ևն. յորս սակս իսկ այս Եղանակ՝ սորոգական կոչեցաւ։

Ասդ՝ Եթէ ընդ ըղձիւ նշանակեսցէ, կոչի ըղձական. և բացատրի միջարկութիւքս՝ Երանի՞ Ոնչ, Էոյն Ոնչ. ևն։ Այսմ ժամ հաստարակօրէն վարի ՃՄԿՕՔ ՍՀՄՆԱԿԱՆԻՆ. որ։

* Երանի՞ թէ չէի պատահեալ այնմ ամի ॥. Պիոյէց։
* Երանի՞ թէ ... զարժանն ընարել կրացուք ॥. ոսկ. Ա. հ։
* Ոչի՞ թէ տեսցեն պատուհանք աչացս իմոսոյ ըստ մարդկակ պարտուցս իմոց պատառեալ ॥. Դաւ. Է։

Եթէ ԸՆ թէուռնէ նշանակեսցէ, կոչի Ռնական. և ԸՆ ստորակցական, կամ անկատարական. և բացատրի 'ի ձեռն շաղկապիցս՝ Եռնէ, Ռնէ, դան Ռնէ, Ռնպէս ևն, դայն Ռնէ, ևն. զոր օրինակ, * Եթէ լուիցես, հառաչեմ. Եթէ ունկն մատուցանիցես, պաղատիմ ॥. Դաւ. Է։
* Պատաւոր է 'ի մեղ միտքս. Թէ զբարին գոլիցէ, և զչարն խոտիցէ, դատաւոր արդար է ॥. Գէորգ. Ա։
* Յամի պատրաստ է (ՅԾ) տալ խնդրողին. միայն Թէ զարժանն խնդրիցեմք ॥. Եփնաս. ԺԸ. 6։

Եթէ ԸՆ պատճառաւ նշանակեսցէ, կոչի պարճառական. և բացատրի 'ի ձեռն շաղկապիցս՝ Զի, որպէս զի, զի մի, ոչ զի, այլ զի, ևն. զոր օրինակ, * Պակ տոնան կերակուրք, զի կերակրիցիմք. և ոչ զի կերակրովք զոդի և զմարմին կորուսանիցեմք ॥. Գէորգ. Է։
* Մի յանդուգն անկանիցիս 'ի մարտ, զի մի յետոյ զղջանայցես ॥. առակաց. Է. 8։

Եթէ ԸՆ ժամանակաւ իւիք նշանակեսցէ, կոչի ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԱՆ. և բացատրի մակբայիւքս՝ Մինչև, Մինչ չև, Էբրև, Էբէ, յորժամ, ևն. զոր օրինակ, * Իւիր բանս ազերանաց խօսի, մինչև տեսանիցէ զնա զադարեալ յարաւաւոնացն ॥. ասրգէս. 'Է մեկն. յակ. Ա։
* Մի հաներ յինեն զշնորհս, մինչ չև մեռեալ լիցեմ ॥. առակ. Ը. 7։
* Իբրև պահիցէ մարդ, և առնուցու զմարմին և զարիւն քոյ, զդոյշ լինիցի բերանոյ իւրոյ ॥. ՍԺԷ. Ի։

Եթէ

Ընթե ը տարակուսանաբ նշանակեսցէ, կոչի երկբայական, և տարակուսական. և բացատրի մակբայիւքս՝ Գերեալս, գոլով, որպէս թէ, եթէ. և շաղկապիւնս՝ կամ. զոր օրինակ, *Գերեալս արդեաք 'ի հանդերձել յաւիտենին 'ի քոյ զնոյն Աշմարտանալ վայելիցեմք ॥. յոՀՃանՆԷս Եմասա. Գ։ *Հրապուրեաց (արտաւաղդ՝ զարտաշէս) զՀայրս լուր՝ ցասնուլ արգամայ, ոչ թէ թագաւորել 'ի վերայ նոցա խորհիցի ॥. խորէն. Բ. 48։

Ընթե ընդ հարցմամբ նշանակեսցէ, կոչի հարցական. և բացատրի մակբայիւքս՝ Հարդեաւ, ղէ, երբ, ղէարդ, ևն. զոր օրինակ, *Պառանայցեն՝ արդեաք զՀոգևոր օրհնութիւն ॥. եղիշ. Գ։ *Օ՛ի՞ևս տակաւին դատիցիմ կշտամբել ॥. յոբ. ԼԲ. 34։ *Նա՞ արդ՝ զնոյն օտար եղելոց 'ի մերոյ կարիցէ լինել ոք ծնող ॥. ընդհանր։

Բ. այս եղանակ ունի զերկուս յատուկ ժամանակս. այ զանցեալ. որպէս, Տեսեալ իցեմ, իցես, իցէ. և այլն։ և զապառնի. որպէս, Տեսանիցեմ, իցես, իցէ. և այլն։ (Սա յոմանց ներկայ ևս կոչի)։

Բ. սացի՝ յապառնի ժամանակս. քանզի բաց յերկուց ասացի՝ բազում անգամ իբր զիւր ժամանակս վարէ նաև ըստ ժամանակն սահմանականին. թէ ը ներկային, թէ ը անկատարին, և թէ ը այլոց։

Բ. ստ ներկային. զոր օրինակ, *Պանուկ կրօնաւոր թէպէտ և զերկինս բանայ, մի մտաներ ॥. Նեղոս։

Բ. ստ անկատարին. զոր օրինակ, *Նրանք թէ զաղաւտուն թիւն, զոր եւ ոճ բնուեաս, բարւոք 'ի կիր արկանեին ॥. ընդհանր։

Բ. ստ կատարեալին. զոր օրինակ, *Նթէ յարեալք ը քեզ, ասա զիւրեանն խնդրեցէք ॥. կողոս. Գ. 1։

Բ. ստ յարակատարին. զոր օրինակ, *Նթէ այսու կենաբս միայն յուսացեալ եմք 'ի քո, ողորմելի եմք քան զամ մարդիկ ॥. ա. կոր. ԺԵ. 19։

Բ. ստ գերակատարին. զոր օրինակ, *Զոն կացեալ էր 'ի պատուիրանին, պահէր զնա կենդանարարն կենդանի ॥. եղնակ, էմ եղնիկ. ԺԸ։

Բ. ստ ապառնւոյն. զոր օրինակ, *Զուցէ մուաացոյց զչարի բնութիւն ॥. լամբրոնացի. 'ի ՇԷն. ասող. 118։

Յաղագս Հաներևոյն եղանակի։

Հներևոյթ կամ անորոշ եղանակն է, յորում բայ
ի բբ վերացեալ նշանակէ զառս կամ զկիրս՝ առանց որոշ
ման ժամանակաց, դիմաց՝ և թուոց. զոր օրինակ,
Փրկել, բարերարել, խոնարհել, ընթանալ, լինել, են։
Հայս եղանակ բայի վաղ կոչի անհներևոյթ, զի ոչ երևի
'ի նմա ժամանակ ինչ. կոչի և անորոշ, զի դիմաք ոչ
որոշի. և սակայն 'ի ձեռն դերանուանց, կամ դիմաց
շական տառից՝ կարէ նկատել 'ի նա կարգ ինչ ըստ որ
նակի դիմաց. զոր օրինակ, * Փրկեալս ոչ է իմով զօրու
թեամբ, այլ՝ քոյին խնամքդ ॥. Լամբր. 'ի մեկն. սաղ. ։
* Դոնարարելոյ առ մեզ, և առ նոսին ॥. Նար. ։
* Խոնարհելոնոնհաստինն է անգ՝ ըստ մեծին ॥. Լամբ. սաղ. ։
Հայս եղանակ բայի ձևանայ յառաջին դիմաց սահմա
նականի ներկային՝ զտառդ մ՝ 'ի լ փոխարկելով. որ
գան, Գործեմ, գործել. գործիմ, գործիլ. բանամ
բանալ. բանիմ, բանիլ. թողում, թողուլ. թողանիմ,
թողանիլ. շահիմ, շահիլ. և այլն։
Հայլ գիտելի է՝ զի 'ի հնումն սակաւ ուրեք 'ի կիր առ
նուին զվերջաւորուին էլ, թէ 'ի հասարակ բայս, թէ
'ի ձայնակրակասս, և թէ 'ի կրաւորականս. մանա
ւանդ այնոցիկ՝ որոց ներգործականի ներկայն յանգի
'ի ամ, և 'ի ում. այլ՝ ըստ վերջաւորուն ներգործականացն
ձևացուցանէին զնոսին։ Ասասի փոխանակ ասելոյ՝ Լ
նիլ, ծագիլ, բառնիլ, ընանիլ, թողանիլ, զեղանիլ,
են. ասէին, Լինել, ծագել, բառնալ, ընուլ, թո
ղուլ, զեղուլ, հերձուլ, առնուլ, են. ոչ երևի յա
ռաջիկայ օրինակաց։ * Սրատեցար ոչ լինել քան զո
ւրէնան օրինաւոր ॥. Լամբրոնայի. 'ի էարգ ենեղ։
* 'Ի ծագել ճշմարտուեն՝ պարտ է բառնալ ստուերին ॥.
անանիա։
* Յայնժամ ահաւոր նշանք լինիցին, պատառել վիմաց,
հերձուլ վարագուրի, և են ॥. Նանայ. ԺՁ. 32։
Հայ սակայն յորժամ հարկն պահանջեր, դնէին նաև
վերջաւորուեալս էլ. զոր օրինակ, * Ոչեմ արժանի կոչիլ,
և ոչ բնաւին առ այս անուանիլ, ոչ միայն որդի, այլ և
անպիտան ապուրեան վարձկան ॥. Նարեկ. 'ի բանն. խէ։

*Լաւեսցուք զպարծելն յերևելիս ‖ . լամբրոն . սաղ . կգ ։
*Զինչ չարաչար կիրք մեզ քան զթշնամանելն և ընդ-
նամանել, անպատուել և անպատուել, ատել և ատել,
հարկանել և հարկանել, տրտմեցուցանել և տրտմել,
բամբասել և բամբասել ‖ . սարգ . յոկ . գ . յորդորակ ։
Գիտելի է ևս, զի այս եղանակ բայի՝ (ոչ յիշեցաք
յառաջին մասին,) իբրև անուն հոլովի ը գերով՝ յե-
զակին և ելթ . սրգոն .

Ես .	Գովել .
Դու .	Գովելոյ .
Նա .	Գովելոյ . 'ի գովել, առ 'ի գովել .
Մայր .	զ Գովել .
Հաց .	'ի Գովելոյ .
Գաւազան .	զ Գովելոյ .
Գոր .	Գովելով .
Գաւազանս .	զ Գովելով .
Ձեր .	'ի Գովել . 'ի գովելս . 'ի գովելդ . 'ի գովելն, կամ ը գովելն ։

Եւ այսպիսի հոլովեալքս՝ դերբայ կոչին . այ փոխանակ
բայի . զի չեն յատկապէս բայ . որովհետև ոչ նշանա-
կեն ը ժամանակաւ և դիմաւ, այլ՝ ընդ մէջ բայի և
անուանի . զի իբր անուն հոլովին, և փոխանակ բայի
վարին . գր, յասելն, * 'Ի խաղաղանալս իմում՝ ամ-
բոխիմ ‖, (Նար . հա .) դերբայս 'ի խաղաղանալ՝ իբր ա-
նուն հոլովեալ ներգոյական հոլովիւ եդեալ է իբր բայ .
ոչ ելթ ասելը . յորժամ խաղաղիմ, ամբոխիմ ։
Գիտել պարտ է և զայս, զի 'ի հոլովիլ սոյ՝ բաղում
անգամ նախդիրն զորուն դնի 'ի տրականն . գր, * Որ
ելկն կեցուցանել, ոչ կարաց անտես առնել ‖ . փիլ-
ասելոյ, որ ելկն 'ի կեցուցանել . էփեսոսիս . ծգ . 10 ։
*Զան զասատելն և զյանդիմանելն՝ ողոքելն թուի
թէ զօրաւորագոյն է՝ խոնարհեցուցանել զբիրտ հո-
գիսն 'ի հնազանդութիւն ‖ . այ առ 'ի խոնարհեցուցա-
նել . սարգիս վրդ . 'ի մեկն . ա . պեր . գ ։
Եւ երբեմն ևս 'ի մէջ սոյ և 'ի մէջ նախդրին անկանի
խնդիր սոցին . գր, * 'Ի զերկրորդն խուզել՝ զնախնին
կորուսի ‖ . փոխանակ ասելոյ, 'ի խուզելն զերկրդն՝
զնախնին կորուսի . նար . ծե ։

*Ոչ

*Մէջ է ժամանակ յերկարաձգութեան առ 'ի զպարտան
հատուցանել ||. փոխանակ ասելոյ, առ 'ի հատու-
ցանել զպարտսն. Նար. կը։

Օ այս մի ինչ ևս արժան համարիմ ծանուցանել. իբ
զի հեղինակք ոմանք՝ (ը որոց եդ հայրն մեր), յանդ
ուելթ եղանակն զերիս ժամանակս դնեն այսպէս
'Լերինայ. գործել։ Ա նդեալ՝ կատարեալ, յարակատար և գ
բակատար. գործեալ գոլ։ Ա պառնի. գործելոյ գոլ
Բայց այս կիրառուն ոչ դտանի 'ի բարբառս մեր. զ
փոխանակ այսպիսի անցեալ ժամանակի դնեմք զան
ցեալն ընդունելութեան. գր, *Պատակեալ ցուցեր զա
յատան Նս ||. փոխանակ ասելոյ, պատակեալ գոլ
'ի ջարկնոցն. Նանոն. Ճիգ։

*Ցեսից զատամունս մեղաւորաց խորտակել ||. Մագ.
*Հետասցուք զաղօթսն առնս ժամանել ||. Լամբ. պա
*Ցուցից զիրաւունս քոյ միշտ զօրացեալ, և զանիր
ուեսս իմ յաւէտ պարտաւորեալ ||. Նար. Է։

Գ Լ Ո Ի Խ. Ի Ա։

Յաղագս Խոնարհմանց և Լծորդութեանց բայից. և Բղխմանց նոցին։

Բառքս խոնարհմանց և լծորդութեանց՝ բազում անգամ
'ի տեղի միմեանց դնին 'ի քերականութեան. որպէս
և խոնարհիլն և լծորդիլն. զի փոխանակ ասելոյ, խո
նարհմունք բայից, ոմանք ասեն լծորդութիւն, և ոմանք
ևս վերացմունք. և փոխակ ասելոյ, խոնարհիլ բայից
ոմանք ասեն լծորդիլ, և ոմանք՝ վերանալ. ը որում
և մեք ուրեք ուրեք եդաք։

Եւ սակայն մեծապէս զանազանին սոքա յիւրեանս ան
նշանակութենէն. զոր օրինակ զանազանին 'ի միմեանց հո
լովք և հոլովմունք անուանց. ոգ տեսցի այժմ։
Խոնարհմունք բայից են պէսպէս փոփոխութիւնք մի և
նոյն բայի 'ի զանազան վերջաւորուիս, 'ի դէմն, և 'ի
ժամանակս. թէ յեզակեանն, և թէ 'ի յոգնականն.
օրդոն, Գործեմ՝, գործես, գործէ. գործեմք, գոր
ծէք, գործեն. գործէի, գործէիր, գործէր. գոր
ծէաք,

ծեաք, գործեիք, գործեին. գործեցի, գործեցեր, եաւ։ Ի սա այսմ և յայլ սմա բայս։

Այսպիսի փոփոխութիւք վասն այսորիկ կոչին խոնարհմունք բայից, զի սոքօք զիջանին և խոնարհին բայք առ այս, կամ առ այն դէմս. առ այս, կամ առ այն ժամանակս, եաւ։ Զի ոչ յանուանէ՝ պէսպէս փոփոխութիւք մի և նոյն անուանն՝ կոչին հոլովք՝ վասն հոլովելոյ և թաւալելոյ անուանն յայնպիսի փոփոխութիւնս, սոյնպէս և 'ի բայս պէս պէս փոփոխութիւք մի և նոյն բայի՝ կոչին խոնարհմունք՝ վասն խոնարհելոյ և իջանելոյ բային յայնպիսի այլայլութիւնս։ Այս այսպիսի խոնարհմունք բայից այնչափ են, որչափ փոփոխի մի և նոյն բայն 'ի զանազան դէմս և 'ի ժամանակս։

Իսկ լծորդութիւք բայից ոչ են պէսպէս փոփոխութիւք նոցա ըստ դէմսաց և ըստ ժամանակաց, այլ՝ որոշմունք նոցին ըստ զանազան վերջաւորութեաց սահմանականն ներկային. ոչ և հոլովմունք անուանց ոչ են պէսպէս փոփոխութիւք մի և նոյն անուանն, այլ՝ որոշմունք նոցա ըստ զանազան վերջաւորութեաց սեռականացն և գործիականաց։

Այդ քանզի այսպիսի վերջաւորութիւք սահմանականն ներկային՝ են չորք. եմ, ամ, ամ, եմ, լծորդութիւք բայից եւս՝ ասին չորք. Առաջինն յանգեալ 'ի եմ. Երկրորդն 'ի ամ. Երրորդն 'ի ոամ. և Չորրորդն 'ի եմ. ընդ որում՝ լծին սմա բայք. և լծելով՝ որոշին առ այս, կամ առ այն սեռական լծորդութեաց. ըստ որում եդաք յառաջին մասին բազմապատիկ բայիւք, յորս պարտ է ուսանողին ըստ դուշանալ, զի մի բռնադատեսցէ զսմա բայ՝ ուր և իցէ՝ յայսմ ժամանակս և 'ի գէմս խոնարհեցուցանել. մանաւանդ զայնոսիկ, որք են ըստ օրինակաւք հապանեմին և նողոամին. զի թէպէտ և եդաք մեք ըստ նոքօք զսմա առ ամբողջութիւն գործոյս, բայց քերթողն եւս պարտի հայիլ 'ի վայելչութիւն լեզուին. և ըստ այնմ վարել զնոսին։

Այս եւս պարտ է զգուշանալ 'ի գործածութիւնս կրաւորականն բայից. զի բաց 'ի յառաջին լծորդութեաց, որք են՝ Գործեմ և հապանեմ. և որ ըստ նոքօք. ոչ է արժան յանախել զկրաւորականս այլոց լծորդութեաց. բայց եթէ զկատարեալն և զապառնին եւեթ։ Մանաւանդ զի բազումք եւս 'ի նոցանէ 'ի կրաւորականն պակասին. ըստ

որում կարդեցաք յառաջին մասին։ Այս զորս եդա-
ևս անդ, ոչ է պարտ նաև զնոսին վարել անխտիր.
այլ՝ ըստ տեղւոյն, ուր հարին ստիպեացէ, և կամ վայել-
ջուն բանին պահանջեացէ՝ 'ի բացատրութիւս մեկնութեանց
և մակացութեան։ Այսմ քեզ յարացոյց առ զնախնիս-
մեր, որք միայն 'ի հարկաւոր տեղիս, և ըստ պահանջե-
ալս բանին՝ 'ի գործ ածէին զայսպիսիս. ոչ է տեսանել
յօրինակսդ՝ որ զկնի. * | Ոճանիմ, և նուիրին զապրանամ։
Նարեկացի. 'ի Բանն. կգ։
* Արտնիւ Լնանիմ, և ոչ բժշկիմ || Նոյնն. 'ի Բանն. կբ։
* 'Ի խոնարհն առաւել ղեղանի (շնորհք) || Ասրգ. յսկ.։
* Հոգի մարդոյ, որ ոչ բերէ պտուղ ճշմարտութեան...
ալքեալ Խողանի 'ի պահպանութիւն այ || Գէորգ. Ա։
* Որ երն՝ լինի. և ստացիչն սպասանի. և անտանելի
տարեալ լինի || Ղնորհալի. Բղմ։
* Օ՛ր օրինակ զորեղ հանդերձ անկասկած լրանա-
ցի... այսպէ է և անինչ անձն || Վարդ. Հարց. Բ։
Իսկ եթէ կրաւորականապէս դնեալն խորդ թուեսց
'ի սոսա, մարթ է կազմել զայն էական բայիւ. ոչ
նախնիք մեր առնէին. Ար, * | Ոճայեալ լինիմ, և ոչ պայ-
ծառանամ || Նարեկ. Կբ։
* Ճայինքն ամ՝ հաւատովք եմայեալ լինին, և ոչ քն-
նութեամբ || Եփնաս. Ա. 45։
* Հաեալ լինի արծաթն 'ի չար ծառայից || Տիտ. Գ։
* Ա՛ն այ 'ի հուր ընկեցեալ լինիցին || Խորոն. 'ի Մեկն. Ժամագ.
* Զորդ սինկլիտոսիդ է յոյժ այպանելն. զի առ դոս-
'ի քննութիւն մրդկան ոռճեալ լինի ճշմարտի || Խոր. Բ. 30։
Այս եթէ չգուցէ ինչ հարկաւորութեան. և կրաւորա-
կան լինելն բայիւ ևցէ յայտնի, հնար է 'ի տեղի կրա-
ւորականաց վարել զներգործականս նոցին. ոչ երևի
բազում ուրեք 'ի գիրս նախնեաց մերոց. զոր օրինակ,
* Զու այն երկիր ես, որ ոչ ճանաս || Յ Թագաւորաց Ա։
նիս. Եղէկ. Բ. 24։
* Յայսմ աւուր բանան գրուանք գրախտին || Յոհան. Ի Տաղ.։
* Օ՛ արմանամ՝ թէ զիարդ ոչ ինչուամ || Նարեկ. 'ի Բանն. Լգ։
* Ով ոչ ինամ՝ զբազմութիւն գեղոց ըստ ունելոյ || Նեղոս։
* Ոչ խողոցուն ձեզ մեղքդ այդոքիկ, մինչև մեռանի-
ցիք || Եսայ. Բ. 14։

Օ այս մի ինչ ևս արժան համարիմ ծանուցանել աստանօր. զի նախնիք մեր ոչ զներգործական բայս երբեմն վարէին փոխանակ կրաւորականի, սոյնպէս ևս երբեմն, այլ սակաւ ուրեք՝ զկրաւորականսն վարէին 'ի տեղի ներգործականի. ՊՐ, * Լդաւ զԹագ զասիաց-
ւոցն ‖ . ՅԲ եդ. ՌԺ. մակ. ԺԸ. 13. ՀԵՌՈՓԷ։
* Յերեսս իւր օծաւ զվայելչուն ‖ . ՅԲ էօծ. ԵԷՐԵՄ.
* Լուճացայց սրբուն զձեռս իմ ‖ . ՅԲ լուճացից. ՍՂ. ԻԷ. 6։
* Բաժանեցայց զսիւքէմ ‖ . ՅԲ բաժանեցից. ՍՂ. ԺԵ. 8։
Այլ պարտ է զգուշանալ 'ի գործածումէ այսպիսեաց։ Իսկ յաղագս բղխմանց ժամանակաց բայից, և վ՚ս կերպաւորելոյ դիմաց նոցին՝ գիտելի է, զի սՔ են հետևմունք խոնարհմանց բայից. իբր զի 'ի խոնարհիլ բայից՝ յարմատոյ նոցին ծագին և հետևին ժամանակք և դէմք նոցա՝ 'ի ձեռն սահմանականի ներկային և կատարելոյն. օրգոն, Գործ =եմ, ես, է. ենք, էք, են. էի, էիր, էր. էաք, ՚էք։ Գործ =եցի, եցեր, եաց. եցաք, եցիք, ՚էք։ Գործ =եցից, եսցես, եսցէ, եսցուք, ՚էք։ Օ այսցանէ երկար գրէ հայրն մեր 'ի քերականութիւնէ իւրում. մասն. Բ. գլ. ԻԲ։ ԵԹԷ կամիս, տես անդ։

ԳԼՈԽ. ԻԳ։

Յաղագս Ընդունելութեան։

(Թէ զի՞նչ էրն, և քանի՞ պարագայսն։

Ընդունելութիւն է մասն բանի, որ նշանակէ զիրն 'ի յառնելութէ, կ 'ի կրելութէ. և մերթ զառս կ զկիրս ը ժամանակաւ. օրգոն, Այրօղ. այրեաւ, կ այրեցեալ. այրելոց. այրելի. Օ ի այրօղն նշանակէ զիրն յառնելութէ այրելոյ զայլս 'ի ներկայ ժամանակի։ Եւ այրեցեալն նշանակէ զիրն 'ի կրելութէ այրման յանցեալ ժամանակի։ Սոյնպէս և այրելոյն ինքնապէս նշանակէ զիրն 'ի ներգործութէ այրելոյ յապայն. և այրելի 'ի կրելութէ այրման յապառնին։ Յորս ոչ երևի, ընդունելութիւն ունելով զզօրութի անուանն, ունին միանգամայն և զզօրութի բայի. զի են իբր անուն 'ի բայից բղխեալ՝ 'ի ձեռն չորից վերջաւորութեանցս՝ օղ, եալ, ելի,

լոյ։ Այս միանգամայն ցուցանեն զայնպիսի առս և ըզ
կերս, զորպիսի նշանակեն բայքն, յորոց բղխեն։
Այս մասն բանի՝ կոչի ընդունելուն՝ վասն երկուց. Նախ
զի ընդունի զանուն 'ի յառաջ, կամ 'ի կրից, յորս իրն
նշանակի լինել. զի որ այրէ, 'ի յայրելոյն առնէ զանուն
այրօղ ասի. և որ այրի, յայրմանէ անտի՝ այրեցեալ կամ այ
բեցեալ կոչի. ՝ի այսմ իմա և վասն այլոցն։ Երկրորդ՝ զի
յերկուց մասանց բանի ևս ընդունի զպարագայս. ՝ի
յանուանէ և 'ի բայէ, ոգի տեսցի այժմ։
Պարագայք ընդունելութեանց են վեց. ՝ի, Սեռ, ձև,
տեսակ, ժամանակ, Թիւ, և Հոլով։ Սեռն, ձևն, տե
սակն և ժամանակն՝ ՝ի բայից. իսկ Թիւն և Հոլովն
՝ի անուանց։
Սեռք ընդունելութեանց չորք են, ոգի և բայից. Ներ
գործական. փրկօղ. փրկէ. փրկելոյ։ Կրաւորական.
զրկէ, կամ զրկեցեալ. զրկելի, կամ զրկելոյ։ Չեզոքական.
ընթացօղ. ընթացէ. ընթանալոյ. ընթանալի։ Հասա
րակ. խօսօղ. խօսէ, կամ խօսեցեալ. խօսելոյ. խօսելի։
Ձևք ընդունելութեանց են երեք։ Պարզ. գործօղ. գոր
ծեալ։ Բարդ. կենագործօղ. կենագործեալ։ Բա
զադրեալ. ներգործօղ. ներգործեալ։
Տեսակք ընդունելութեանց են երկու. Անխատիպ. հնչօղ
հնչեալ։ Անցողական. հնչեցուցանօղ. հնչեցուցեալ։
Ոմանք՝ ՝ի անուանց ևս կազմեն տեսակ ընդունելու
այսպէս. հնչողական. հնչողութիւն, ՝ի. բայց այս կազ
մութիւն վերաբերի առ անուանս. զի այսպիսի բառք
իբր անուն վարին։
Ժամանակք ընդունելութեանց են երեք. Անցեալ. գրա
ւօղ։ Անցեալ. գրաւեալ։ Պապանի. գրաւելոյ. գրաւելի։
Թիւք ընդունելութեանց են երկու. Յզական. ծագօղ.
ծագեալ. ծագելի։ Յոգնական. ծագօղք. ծագեալք.
ծագելիք։
Հոլովք ընդունելութեանց են տասն, ոգի և անուանց.
զորմէ գիտելի է, զի օրք 'ի Եալ յանգին, հոլովին՝ ոգի
դեռ, դեռոյ. ՝ի, զօրացեալ, զօրացելոյ. զօրացեալք,
զօրացելոյ. և այլն։ Այս օրք 'ի Լի յանգին, հոլովին՝
ոգի եկեղեցի, եկեղեցւոյ. ՝ի, գովելի, գովելւոյ. գո
վելիք, գովելեաց։ Իսկ օրք 'ի Լոյ յանգին, ՝ի հոլ
վին։

վին։ Բայլորք 'ի օր յանդին, ըստ եզականին հոլովին՝ ոչ բան, բանի. փոխարկելով զ օ տառն 'ի ո. իսկ ըստ յոգնական՝ ոչ չաղաչի, չաղաչիս. զոր օրինակ։

Ոչ	Ոչք.
Ոչի.	Ոչաց.
Ոչի. ցառօղ.	Ոչաց. ցառօղս։
զ Ոչ.	զ Ոչս.
յ Ոչէ.	յ Ոչաց.
զ Ոչէ.	զ Ոչաց.
Ոչիւ.	Ոչօք.
զ Ոչիւ.	զ Ոչօք։
յ Ոչ, և յառողի.	յ Ոչս։
ով Ոչ։	ով Ոչք։

Այլ գիտելի է՝ զի առ նախնիս ոչ պահիւր ձիշդ այս որոշումն. քզի հանդիսութեան ունելով հնչմանցս ո և օ կամ ըստ սաղ. ցի օր. զի և ո դնելով՝ սուր հնչեին. իբր օ ըստ աւանդելոյ եղնկացւոյն 'ի քերականութեան։

ԳԼՈՒԽ. ԻԳ։

Գիտելի ինչ 'ի վերայ ընդոունելութեան 'ի մասնաւորի։

Սասն ընդունելութեան յանգելոյ 'ի օղ գիտելի է, զի 'ի կրաւորական բայից բնաւ ոչ եւանեն ընդունելութիւք վերջաւորութիւս օղ. այլ՝ եալ, լի և լոյ։ Լութեալս ուրեք ուրեք դնի եղօղ. որդոն, Բյրեցօղ. ատեցօղ. հայեցօղ. և այլն, բայց այսոքիկ 'ի գործածին 'ի ներգործականս և 'ի չեզոքականս. զոր օրինակ, * Օ բոյն 'ի բաբիլոն՝ (արար ՝ած) մանկանցն ցօղ, և քաղդէացւոցն հուր այրեցօղ ‖. ընորհ. ԼՂԼ։

* Օ օրէն դիւաց ատեցօղք ամէն, և ատեցեալք յամէն‖. պեռոյեց։

* Օրինակ բարեաց և գու լինիցիս հայեցողացն 'ի քեզ ‖. սարգիս. 'ի մեկն. գ. յովհաննու։

Իսկ 'ի կրաւորականս՝ փոխանակ օղի դնեմք եալ. ՊՐ.

* Հրաշալի ՀԳնութիւք 'ի յերկրի նահատակեալ, և 'ի յերկինս սրսակեալ ‖. 'ի շարականոցն. կանոն. ՃԾԴ։

* Խոցեր զաղեսեալ դուռն դրախտին ‖. եղիշէ. Ը։

*Զարշարեալք արիաբար ընդդէմ մահու չար իշխանին ‖ . 'ի զաքակնոցն . կանոն . ՃԾ .

Այլոյ իմն և մի էակն բայիցս՝ եղանիմ, լինիմ և եմ. զի 'ի սոսա ևս փոխանակ օրի միշտ եալ դնի . որդոն , ելեալ, եղելոյ . և այլն . ՊԲ .

* Զիմ այսպէս ստորաքարշ եղելոյս զաղօթս . . . ոչ աբար անտես ‖ . լամենդոն . ոաղ . ՃՁ ։

* Զուղխս փառիկութեանն քո տացես ըմպել արժանի ելելոցն ‖ . ագանանգեղոս ։

Բսա այսմ և ընդունելութիւնք այնց չէզոքական բայից, որք են ըստ օրինակաւ զարինուսին , ոչ լինին օղ , այլ՝ եալ. զոր օրինակ , * Լղեն ոնգ երազք զարթուցելոց ‖ . ոաղ . ԿԲ . 20 ։

* Մի ակնամբեր զհարթուցեալս ‖ . նարեկ . 'ի բանն. ԺԵ։

* Տաց նմա ուտել 'ի մանանէն թաքուցելոյ ‖ . յայտ . Բ. 17

Այնպէս և ընդունելութիւն գամ բային հասարակօրէն ոչ դնի յանգիւս օղ , այլ՝ եալ . ՊԲ , * Զ գուշացուցելոցն զկնի եկեալքս ‖ . ՅԲ եկեղեաց . խոսրով ։

* Յորմն վարսել հրամայէ (արամ զնիւքար) 'ի տեսիլ անցաւորաց և ամ եկելոց անդր ‖ . խոր . Ա . 12 ։

Անդէպ դուն ուրեք օղ յանգիւս ևս գտանի եղեալ. զոր օրինակ , * Դրով աւանդեցին զամն զկնի եկողացս ‖ . ընորհ . ընդհանր ։

Գիտելի է ևս , զի բաղում անգամ փոխակ օղի դնին դիմաւոր բայք՝ մասնակամբաւոր . ՊԲ , * Որ առնէ զմեղս (այսինքն առնողն մեղաց) , ծառայ է մեղաց ‖ . յովհ . Ը . 34 ։

* Որ ատէ զեղբայր իւր , (ՅԲ ատեցողն եղբօր) , մարդասպան է ‖ . Ա . յովհ . Գ . 15 ։

Այրբեմն ևս դնին ածականական անուանք ըստ ունականց. որդոն , Կիսիչ , անարգու , պահանորդ , գտակ , զարթուցիկ , ևն . ՅԲ կիսող , անարգօղ , պահօղ , գտօղ , զարթուցանօղ , ևն ։ Այրբեմն դնին անուանք բարդեալք ըստ բայս և ըստ արմատս նոցին . որդոն , Բարերար , խնամակալ , հետամուտ , նաւակառոյց , քաղցրահայեաց , շնորհաբաշխ , չարամաղթ , պարգևատու , ևն . ՅԲ բարերարօղ , խնամօղ , ևն ։

Զ ասն ընդունելուեց յանգելոց 'ի եալ՝ գիտելի է , զի

սէր երբեմն իբրև բայ վարին, և երբեմն իբրև անուն.
սոյ ունիմք ասել յերրորդ մասին. գլ. իգ։

Դարձեալ գիտելի է, զի սէր երբեմն դնին փոխանակ
անելութի. զր, * Զինչ ուրախացեալք 'ի սերն
այ՝ մինչև չհամարել զինքեանս 'ի մարմնի, այլ՝ յերկինս ॥. յբ չհամարել. եղիշէ. խրաբ։

* Չ ներբինք շարժեալ կարեն, (յբ շարժել կարեն,)
և ոչ վերինք դրդուեցուցանեն ॥. եղիշէ. բ։

Այլ պարտ է 'ի գործածուէ սոյ զգուշանալ։
զան ընդունելուեց՝ որք յանդին 'ի լոյ, գիտելի է,
զի սէր միշտ իբր բայ վարին, թէ 'ի ներգործականս,
թէ 'ի կրաւորականս, և թէ 'ի չեզոքականս։

'Ի ներգործականս. զր, * Զմնդրելոց է զվրէժ յափշտակուեցն ॥. գէորգ. եսայ. ե։ Յայ ընդունելոց էք ըզհատուցումն վարձուցն ॥. սարգիս. 'ի մեկն. ա. պեր. զ։

'Ի կրաւորականս. զր, * Զշտամբելոց եմ՝ ոչ յօտարաց, այլ՝ 'ի բերանոյ իմոյ ॥. լամբ. 'ի մեկն. պարտ։

* Դատապարտելոց են, որք գիտեն տիրոպէս, թէ ոչ գիտեն. և ձեւանան, թէ գիտեն ॥. սարգ. յակ. ը։

'Ի չեզոքականս. զոր օրինակ, * Զրդ զինչ արարից մեղուցեալ անձամբս, որ չեմ ապրելոց յահագին հրոյն ॥. շար. խբ։

* Պատահելոց են ձեզ մեծամեծ չարիք 'ի վախճան աւուրց ॥. մծբ. ճառ. ծգ։

Բայց գիտելի է, զի յաճախ գործածուեթի այսպիսի ընդունելութեց տգեղացուցանէ զկազմութի շարագրութեց. վասն բազում անգամ 'ի տեղի 'ոց դնեմք զբայսդ՝ հանդերձեալ, կ ունել. և մերթ ևս՝ կասանէ. զր։

* Զթէ հանդերձեալ էք քսի լինել գործակից, պարտիք և ճանապարհի նորին լինել հետևող ॥. յբ, եթէ լինելոց էք գործակից քսի. ընդրկ. ինդն։

* Զ։ եթէ անտես առնէ, ունի տոկոսեօք վճարել աւաջի քսի ॥. յբ վճարելոց է. ընդրկ. ընդկանք։

Գիտելի է ևս, զի ընդունելութիքս գալոց և լինելոց՝ ուրեք ուրեք նաև իբր անուն վարին՝ նախադրեալ միայն հոլովելով. զոր օրինակ, * Զ։ զգալոցն պատմեսցէ ձեզ ॥. յովհ. ժզ. 13։ * Յաղդմանէ հոգւոյն զլինելոցս նաև խաւտեսեալ... պատրաստեր ॥. յովհ. իմաստ. ա։

Մասն ընդունելութեց յանդելոց 'ի լի՝ գիտելի է, զի սէր բղխեն յամ կրաւորական և 'ի ճանաչական և 'ի հասարակ բայից. և նշանակեն իբրև լինելի. որ դոն, Պատմելի. Հրաժարելի. դաւանելի. ԼԵ։

Իսկ ԼԹԷ բղխեսցեն և 'ի ներդործականաց, ունին յայնժամ զոչորուի օրն. զոր օրինակ, * Գործն և գործելին առհասարկ տանջեսցին. Եմասպ. ԺԲ. 10։ Յեռապ՝ ուր 'ի տալ՝ դնի գործոցն։

* Գառնացաւ ցքի ըմպելեաց՝. այսինքն ըմպողաց. Եսայ. ԼԲ. 9։

* Խթան ընդէմ աքացելեաց ոչ ինասի, այլ՝ զոտանդ ծակոտի՝. այսինքն խթան ընդէմ աքացողաց ոչ ինասի. Գործք. Բ։

* Յարեաւ նախապատմելին՝. այսինքն նախապատմողն. որ է ասել՝ յարեաւ նա, որ յառաջն պատմելԼԹԷ յառնեմ. Ղաղ. Կ։

Ոմանք յընդունելուեց ասասի դնին երբեմն և և փոխ ընդունելուեց յանդելոց 'ի Եալ, մանաւանդ ընդունելուեդ՝ ենդրելի. զոր օրինակ, * Ինդրէ ջերմեռանդն արտասուօք զքաւուն. և առնու զինդրելին՝. յաճախ. ԺԳ։

Գիտելի է և, զի այսպիսի ընդունելութիւնք բազում անգամ յարելով յէական բայս՝ վարին գրեԼԹԷ իբր զի մաղուրկ բայ. զոր օրինակ, * Ընկարելի է... երկուց հակառակ տերանց ծառայել, և հաճոյանալ՝. ՆՈՐԿ. ԸՆԴԿ։

* Ատելի է ամ մեղեաց՝ որ ոչ ընտրէ զչափ խուր՝. ՄԺԷ. Ն։

* Տարաբերեալ մտաց զառաջնորդական պատուիր. հաւատալ զգուշալի է՝. ՂՄԲ. 'Է ՏԷՆ. պապ։

ԳԼՈՒԽ ԻԳ։

Յաղագս Նախադրութեանց։

Նախադրութիւն է մասն բանի, որ 'ի յարիցն յանուանս՝ և և յայլ մասունս բանի իբր յանուանս, ցուցանէ զպարագայս ինչ իրին, զոր անուանն նշանակէ. իբր զի եդեալ յառաջոյ անուանն, յայտ առնէ զայն ինչ, որ շուրջ զիրաք մտածի. զորս ԼԼ կարգի հոլովից եդաք յառաջին մասին. գլ. ԺԷ։

ԳԼՈՒ

Լայլ գիտելի է նախ՝ զի ոմանք 'ի նոցանէ երբեմն առնուն զկրկին խնդիր 'ի միասին. և ոմանք զայլ, փոխանակ բուն խնդրոյ իւրեանց. ոչ է տեսանել 'ի յետագայսդ։

Նախադրութիւնքս՝ ինչ, ինչպ, երբեմն առնուն միանգամայն զբացառական և զնախադրեալ տրական. ՊՐ.

* Ի դաւթէ ինչ 'ի քո հաղար ամ է։ Վարդան. սաղ. ՃԳ։
* Ի մերոյն հայկայ ինչպ ցթագաւորելն վաղարշակայ զտանին ամք սմին։ յովհ. կան։

Նախադրութիւնքս՝ յառաջ դան, յետոյ դան, 'ի վերդան, ևն, առնուն միանգամայն զհայցական և զդրդիական. ՊՐ.

* Ոտանեմք ժամանակս երիւսոսի՝ երկերիւր ամաւ յառաջ դան զնեբտանեբայ (ժամանակն)։ խոր. Ա. 12։
* Ինն հարիւր ամաւ յետոյ դան զաբրահամ շինեցաւ սիոն 'ի դաւթայ։ Վարդան. սաղ. ՃՆ։

Նախադրութիւնքս՝ հետ, 'ի բացեայ, ինչոսպ, առնուն երբեմն զբացառական և զդրդիական, մանաւանդ 'ի վարիլն էական բայիւ. ոչ և նախադրութիւնքս, մերչ, մօտ, հուպ, առնուն երբեմն զտրական և զդրդիականն. ՊՐ.

* Զաղեցին պատուհով 'ի մէջ պողոտային՝ չորս ասպարիսաւ հետ 'ի քաղաքէն։ յայսմաս. յապրելի. ԺԲ։
* Չը այր նիր 'ի բացեայ 'ի մէնջ ասպարիսաց է։ Վարք հարց. Ա. 10։
* Մերչ էր գեղն յեէմմնաւ երեք։ մամբրէ։

Նախադրութիւնքս՝ մերչ, մօտ, հուպ, երբեմն հանդերձ նախադրեալ առ՝ առնուն զվերջաւորով տրական. ՊՐ։

* Մերչ առ նմին հանդուցեալ։ Եղշնիայի. 'ի գով. լուս։
* Մօտ առ այ կացոյց (զհողեղէն քնուխս)։ սարգ. յակ. Ա։
* Հուպ առ նմին տեսանէք և զնա եկեալ յերկինից։ Եփեսայիս. ԼՃԿ. Ա. 28։

Գիտելի է երկրորդ, զի գտանին և եւս նախադրութիւնք ինչ, զորս մեք ոչ եդաք յառաջին մասին. վասն զի առ նախնիս մեր հազիւ ուրեք երևին նոքին, և կիսի յոտաւ նաւոր քանս միայն. որպիսի են սոքա. ՊՐ, * Զարդ միոյ երկբայուն՝ զնարայն ունի բարեմտուն։ պեռոյեց։
* Լոյսին Ճայից պէս պատուհադիրք։ Վեցօր. Ճառ. Ը։
* Զիկամէն հետ զձեռն 'ի վայր ընկեց։ Եղիշ. Ը։
* Պարիսաքէն եօթն՝ երիքսովին... պէրն ջուր հալեալ

կործանեին ։ 'ի յա որդին։

Դիտելի է երբորդ, զի երբեմն ումանք 'ի մանկայից և խնդիր առեալ՝ վարին իբրև զնախադրութիւն. (որպիսի են արդէն ումանք 'ի նախադրութեց եղելոց 'ի ա մասին. ՊՐ, * Փրկեաց զԺողովուրդդ 'ի նեղչութեանէ ձեռին եգիպ

տացւոց ։ Եւ. ԺԵ։

* Հուսկ յետոյ ամենեցուն գայ 'ի կուռթս (որթ) ։ պէտոյին
* Եւ կնոջն ամենեցուն ... վերանայր ։ 'ի Վարս ոսկեբերանի
* Լուա 'ի լա՝ ամ ԺՂՎրդեանն ասէ ցաչիրատն ։ զուակ. Ի. 45
* Նատուվան լերուք ... զանխուռ 'ի լսողաց ։ սարգ. յակ. ԺԱ
* Վկան այսոր որդի յԾէ առանձին բնակել ։ զամբ. Եկեղ
* 'Ինամանէ և անդր շինեաց աշտարակս ։ խորէն. Գ. 59
* Նդ կրօնս սիւթագորաս ... 'ի լուանոյ և 'ի ՁԷր զանձ

ինչ անմահ համարել ։ Եղնակ. ԺԵ։

Նրբեմն և սաճական անուանք ինչ խնդիր առեալ՝ վարին իբր նախադրութիւն. որպիսի են սոքին. ՊՐ, * Ամբ

ել զանձ, նման նմին սիրէ զամ մարդոյ զկեանն ։ խոսրով
* Հանգոյն իժի և քարբի խցէ զլսեալս ։ ընդրկ. ընդրհանր
* Զաղաղակեցին և երկու ծերքն էին նմին ։ դան. ԺԳ. 2
* Մինչամեանն Ներկակ՝ վերը յուղարկեցեր ։ նարեկ. զե
* Օրար յայս շաւղաց ընթանայ ։ զամբ. կարգ եկեղ
* Ոչինչ ընդկոր յայսմ պատուոյ տայ սմբատայ ։

խոր. Է. 44։

* Օ այգ ընդ հրամանին և գործն վճարեալ լինեալ ։

եգն. Է. 14։

* Յառնելն ... սկսանի նուազել ։ յովհ. Գ մաթ. ԺԲ։

Այսպէս և երբեմն գոյական անուանք ինչ՝ հոլովմամբ իւիք խնդիր առեալ 'ի սեռական հոլովին՝ (որ համարի իբր յատկացուցիչ նց), վարին իբրև նախադրութիւն. ՊՐ։ * 'Ի դիմաց եկեղեցւոյն սկսանի օրհնել զանձ

սարգ. Ա. պեր. Է։

* 'Ի դէմս օրինացն այլաբանեն զայս ։ եփես. Է. 29
* Լսաց մարդարէն յերեսաց նոցն ։ յաճախապատում. ԺԲ։
* Լսս ամ ձեզ 'ի ընորհս նոցն առացաւ ։ կոչ. ընդ. ԺԱ. 26
* Օ բանս բարիս խօսել սա 'ի պատնեշս սիրոյ ։ ընդրկ. ընդ
* Գայտակարան յեւէց կայ ուտիոյ ։ խորէն. յՅաղբոսէ
* Դուզարը 'ի մէջ կայ ուտիոյ ։ 'ի նոյն։ * Լուսի ա

մէջ կայ երաստայ ։ 'ի նոյն։

Դիտելի է զորբորդ, զի նախադրութիւնքն թէպէտ հա-
սարակօրէն յառաջոյ դասին խնդրոյ իւրեանց, ըստ որոյ
և կոչին նախադրութիւնք, բայց բազմ անգամ ևս յետոյ
դնին. գր, * Զարին ղէնի միտեցայ ॥. Նարեկ. կէ։
* Օ դատաստանն՝ դուռերին հանդէպ կացուցի ॥. Նար. կէ։
* Զնմարթ էր զարբութեան շանց առաջի արկանել ॥.
Լամբ. ապէն։
* Օ յիշեցուցիչն զարդուս ասէ կրեն ॥. Եփնաբ. է. 46։
* Ցեսաք զփառս նոր՝ զփառս էրբեւ զմիածնի ॥. Յայ տեսաք
զփառս նոր՝ իբրև զփառս միածնի. Յովհ. ա. 14։
Իսկ բառս աղագաւ՝ միշտ յետոյ դնի. գր, * Երկրի բաղ-
բեվայելչուն՝ մարդոյն աղագաւ էր կազմեալ ॥. Մամբրէ։
* Իմ աղագաւ ածամարտ գտանիցիք ॥. Լամբ. Եկեղ։
Այլ երբեմն ևս՝ ըստ մէջ նախադրութեանն և խնդրոյն ան-
կանի այլ մասն բանի. այ կամ բայ, կամ խնդիր խընդ-
րոյն, և կամ այլ ինչ. գր, * Օ խաչ առաքինութեան բարձ-
ին, և զէնի գնացին քոյի ॥. Այ գնացին զէնի քոյի.
ընդդէմ. ընդդիմանր։
* Ուղիս չարի 'ի վեր խրոխտայր հասուցանել արքայի ॥.
Այ 'ի վեր արքայի հասուցանել. յոմկանանդս կամ։
* Օ աղքատն ՁԱՆ զցնցոտին զգենլոյ անպատուէք ॥. Այ
վա զգենլոյ զցնցոտին. սարգիս. 'ի մէջն. յամ. ղ։
Դիտելի է հինգերորդ, զի յայնպիսի նախադրութիս,
որք ունին զնախդիր, որպիսի են, զէնի, զնեա, յաղագս,
ետ, երբեմն կրկնի նախդիրն նաև 'ի վեր խնդրոյ ոնդ. գր,
* Օ միմեանց զէնի անհետ 'ի վեր գային ॥. Խոր. ա. 2։
* Ցամ ժամ զբարեաց զէնս երթայք ॥. ա. Ռեն. է. 15։
* Մի ինչ պատճառս տալ հակառակորդին 'ի հայհոյ-
ութիւն յաղագս ॥. ա. գիմ. է. 14։
Իսկ երբեմն դնի միայն 'ի վերայ խնդրոց նոցին. գր,
* Օ միմեանց զնի կարգեալ տողեացին ॥. ագաթանգեղոս։
* Օ նորին անպիտանութեն վարեցաւ հնա ॥. պէսոյեց։
* Այ ինքն 'ի Աշմարտուն վեր չեմ է հասեալ ॥. Եղիշ. է։
* Ի պատուհիրանաղանցութեն ասէ դարձաւ առ փչոշն ॥.
Մամբրէ վերծանող։
Երբեմն ևս՝ ուր պիտոյ է կրկնել նախադրութիւն նախ-
դիրն միայն կրկնի 'ի տեղի նոր. զոր օրինակ, * Երբ
զնեա արդարութիւն, զաճապաշտութիւն, զհաւատոց, զսիրոյ,
զհամ

զհամբերուն , զհեզուն ‖ . ա . պետ . Ը . 11 : Յորս զ
ղուն կրկնի նախադրուն՝ զնեա . ոմն լեր ասեր . երբ
զհետ արդարութեան , զհետ ուծապաշտուն , զհետ հաւա
տոց , և այլն :

* Ելս 'ի վերայ վիրաց՝ և ցաւս 'ի ցաւոց յաւելուն ‖ .
Ցաւ ցաւս 'ի վրայ ցաւոց . զնորիալն . 'ի Խուզիան :

* Ընդ երևելոյթ զորուն՝ այ կալով 'ի դիպն ձեր , ոմն յերից
մանկանցն ‖ . Ցոր ոմն 'ի միջի երից մանկանցն . Ճառնա
* Հաներ զգիշերն 'ի գլուխ յաղօթան այ՝ ոչ յիւր պեղ
այլ 'ի մերն ‖ . Ցոր 'ի մեր պէտս . լամբ . յառակ անառակի .

Ա՝ ի՝ ենդրառուն նախադրուն ՝ Ի՝ երև . ԷԲ . ԷԲ
որպէս . քան :

Սոքա թէպէտ հասարակօրէն առնուն զենդիր 'ի հայ
ցական հոլովն , բայց բաղում անգամ ևս ՝ի պահան
մանն բանին և 'ի զորուն բային պէտպէս խնդիրս առ
նուն՝ զրեթէ յամ հոլովս , յուղղականն , 'ի սեռա
կանն , և այլն :

Յուղղականն . ՊՐ , * Ի՝ երև այլազգիք և այլալեզու
տանիմք և բերեմք (բամբասանաք) զմիմեանս ‖ .
յովհաննէս Իմաստասէր . Բ :

* Որպէս վտանգաւորք ողորմելի հայրենացուք ‖ . խոսրով
'Ի սեռականն . ՊՐ , * Ի՝ երև օձի զթոյնս 'ի բաց եգ
դեսպանս առ իշխանն ատում առաքէր ‖ . յովհ . քաղ
* Ընդ ի միատարր խաղաղութեան 'ի մէջ մեր՝ որպէս հր
հարաղատի և որդւոց սիրելւոյ ‖ . յովհ . քաղ :

* Մարթ էր զայդ իւղ վաճառել աւելի քան զերեքհա
զիւր դահեկանն ‖ . Մարկ . ԺԴ . 5 :

'Ի վերջահոլով տրականն . զոր օրինակ , * Ի՝ երև անմա
հից հատուցանել մեզ զվարձս վաստակոց մերոց ‖ .
եղեղէ . Ը :

* Ընկնոդրութեան և հպատակութեան (մատուցի քահ
նայի) որպէս հրեշտակի այ ‖ . խոսրով :

* Մեզ արդարև 'ի դէպ է երից մանկանցն երդ առ ծ
քան ի՝ երևեան տոհմին յայնմ ամ ‖ . զնորիկ . Ռեղ :

'Ի նախադրիւ տրականն . ՊՐ , * Զգէ զբանն առ 'ի պեղ
բոս՝ ի՝ երև 'ի գլուխ աշակերտացն ‖ . Իփնաս . Բ . 30 :

* Որպէս յաճային սեզան՝ 'ի սոյն մերձենայ ‖ . լամբ . պա

* Փափաքէ 'ի մահ քան 'ի կեանս ։ եղիզէ . է ։

'Ի հայրապետն . զոր օրինակ , * Որ 'ի ոք աստանօր ա-
նուսումն զմեզ համարեալ բամբասիցէ եթէ զան-
վարժս ։ . խորին . ա . 1 ։

* Որպէս զմտերիմ ծառայս պատիւ ընդունիցիք յերկ-
նաւոր թագաւորէն ։ . ընդ . ընդհանր ։

* Զիք ինչ զդուշաւոր ամրութիւն քան զերկիւղն աստ ։ .
խոսրով . 'ի մեկնութիւն ժամագրքի ։

Որքա երբեմն զօրութիւն ունին զհայրապետն՝ և նեղդոր-
ծութիւն զյատկապուցիչս նոր . զոր օրինակ , * Ոչ եթէ ըզ-
մահկանացուն համարի զմահս մեր ։ . այլ ոչ իբրև ըզ-
մահս մահկանացուն համարի զմահս մեր . եղիզէ . է ։

* Բանք ձեր ոչ լինիցին անհամ և անաղ , որպէս զաղամ
կաց ։ . այլ ոնգ զբանս ռամկաց . ընդ . ընդհանր ։

* Բարձր է ծառայութեն պատիւ քան զառաքելութիւն ։ .
այլ քան զպատիւ առաքելուն . սարգ . է . պեթ . ա ։

'Ի բացառականն . զոր օրինակ , * 'Ի բարկութէն և 'ի
նորին չարութէն եթէ 'ի կատաղի դազանէ զերեսս 'ի
բաց դարձուսցուք ։ . սարգ . յակ . 4 . յորդոր ։

* Դրեալ ես երկնչել 'ի կեղծաւորութէ՝ որպէս յանհա-
ւատութէ ։ . ընդ . ընդհանր . 'ի Խոսրովն ։

* Զն՝ որ քան յանտի կենացն վրիպել՝ յաստեացս զար-
հուրին ։ . այլ , են՝ որք զարհուրին վրիպիլ յաստեացս՝
քան յանտի կենացն . եփեսա . ծբ . 7 ։

'Ի պատմականն . գր , * Ոչ ասէ զաւակաց՝ եթէ զբաղ-
մաց , այլ՝ եթէ զմիոյ ։ . գաղ . գ . 16 ։

* Օ հօրէն իւրմէ որպէս զմարդոյ ումեքէ պատմէ ։ .
սակ . 'ի մեկն . ղուկ . ծե . 11 ։

* Զշարհ է առաւել հոգալ զմարմնոյ քան զհոգւոյ ։ .
վարդ հարց . գլ . գ ։

'Ի գործիականն . գր , * Ա երակացուք մարդկան ունին
բանիւ կակղել զլաստութիւնն մտաց՝ եթէ բրչաւ ։ .
եփես . ծգ . 8 ։

* Զն՝ որ բանիւք իւրեանց խոցոտեն որպէս սրով . բայց
լեզուք իմաստնոց բժշկեն ։ . առակ . ծբ . 18 ։

* Օ թռչունս վայրենիս և զդազանս սիրով քան զռնուք
սովոր են մարդիկ վարժել ։ . ընդ . ընդ ։

'Ի սպառականն . գր , * Եթէ զբիւրասիւն էարկ զինև
զվա-

զվակատն ‖ • կոչ • ընծայ • Ճ • 2 ։

* Իսկ երկրորդն անհմուտ գոլով ծիծաղն զնովաւ պէս զանմտաւսն ‖ • լամբ • 'ի Ռէկն • պապարգի ։

* Բ. ոն զբաղմանք առաւելեալ մեծապէս 'ի փառս սակակ կամ ։

'Ի ներքոյականն • զոր օրինակ , * Ցատանեալ հոգի 'ի յայսմ աշխարհի՝ մարմնոյս շինուածով էր 'ի նուակի ‖ • նարեկ • Է։

* Օ՛ի ցորչափ արտաքոյ կամացն ոչ լինի մեր ոգի , պէս 'ի ծովու ալեկոծիմբ ‖ • խոսրով ։

* Որքան խաղաղուն է 'ի տունս շինականաց՝ և անհ գուն , քան 'ի տունս թագրոց ‖ • սարգ • յակ • Ճ • յորդ ։

'Ալխադրութ • զոր օրինակ , * Օ՛ անձն իւր եդ 'ի ձեր էրլ 'ի վրայ սիրելեաց և քարեկամաց ‖ • սարգ • պեր • Ն ։

* Կապեալ են ամ ուրեք ազգ մեր յաղբատուն որպէս երկաթոյ 'ի ներքոյ լծոյ ծառայուն ‖ • ընորհ • ընորհակ

* Ընդ ծ գաւագինք վն այլ մեղաց ոչ ևս շարժին 'ի մեկեղեցւոյ , քան յաղագս գողուն ‖ • 'ի նոյն •

ԳԼՈՒԽ • ԻԵ։

Յաղագս Մակբայի ։

Մակբայն է մասն բանի , որ զպարագայս կամ զանակս գործողուեց նշանակէ • զի եդեալ մակբայից , ՝ի վրայ բայից՝ ցուցանէ զպէսպէս եղանակս կատարիլն գործողուեց • և զի այս պէսպիսուն կարմնածիլ երեսուն և երեք օրինակաւ , յայն սակս ի ներսնևերեք տեսակք մակբայից Թուին • Որակական , քանակական , ժամանակական , տեղական , ևն • ոն

եդաք յառաջին մասին ։

Բայլ գիտելի է նախ , զի մակբայից ոմանք են բնական • ոնգ , Բ՛ յժմ , աստ , անդ , դեռ , մերթ , երբ միշտ , հիմ , այժ , ոչ , ուր , ևն ։

Իսկ ոմանք , մանաւանդ թէ բաղումք՝ կազմին յանուանց , և ևս և յայլ մասանց բանի՝ 'ի ձեռն սկսող վերջաւորուեց կամ մասնկանց • սրգոն , Բ՛ ուիւծաբար , մեծ

ծագէս, ինձէն, այսրէն, հայերէն, ուժգնակի, նշանագի, ինքնին, բիւրեղս, այլոսար, ևն։

Զիտելի է երկրորդ, զի մակբայք՝ երբեմն նախադասին բայից. ՊՐ, * Մէջ ուսանիմ, և երբէր՝ 'ի գիտուն ձիմարտուն ոչ հասանեմ... սուղ ինչ քաջալերիմ, և սաստելապէս լքանիմ ||. Նարեկ. ԿԱ։

Իսկ երբեմն յետադասին զոր օրինակ, * Կցորդակիցք ելեր բծղկապէս, և մի 'ի խոյզ ընտրուն կոչեր դարարքաբար ||. Նար. ԻՁ։

Այ երբեմն ևս ել մէջ մակբայի և բայի այլ բան անկանի. և կամ այլ մասն բանի. ՊՐ, * Յորժամ՝ որ այժմ բանապատ՝ զոյ՝ խրոխտաձայն՝ սիգացող՝ բարձապարանոց, անկեալ դնիմ դի անկենդան ||. Նարեկ. ԿՁ։

* Այ զոր մ՝ զանբանիցն կենդանութիւն ինձ՝ 'ի դէմս բերեր ||. սարգ. յակ. Ձ։

Զիտելի է երրդ, զի մակբայք բազմանգամ երիցս կ՝ երեք՝ 'ի միասին դնին։ Երբեմն նոքին տեսակաւ. ՊՐ։

* Որ զայսոսիկ զու ինքնին ցեղէն քոյոյզ բանիւ մեզ սահմանեցեր ||. Նարեկացի. 'ի բանն. Ը։

* Օ մարդոյ բարին ել այ բարւոյն համեմատեալ՝ աքդարու սուսգապէս չար գտանի ||. սարգ. յակ. Ը։

* Դարձեալ անդրէն 'ի փսխածն իւրեանց դառնան ||. ընդհանրի. 'ի Ներշնան։

Երբեմն ևս այլ և այլ տեսակօք. զոր օրինակ, * Ընդդէր ոչ զայդ ամ հաստատեաս յանդիման չասացեր ցնթադաւորն ||. Եղիշ. Ձ։

* Հանապազ բոկ և հեռի երթային 'ի տունս աղօթից ||. Նոյն. Ը։

* Եւ հաստանիկ արդարապէս կանխեցաք ասացաք, իբրու ալարանաւ յինքեանս ձգել զմեզս ||. սարգ. յակ. Ձ։

Այ երբեմն ևս մի և նոյն մակբայն կրկնելով դնի առ 'ի յաճախականապէս նշանակել. զոր օրինակ, * Մեծացաւ այրն յոյժ յոյժ ||. Յայ կարի յոյժ. Ծնունդոց. Ը 43։

* Եւ յոյ այսր և ես մի եմ՝ 'ի նոցանէ ||. Նարեկ. 'ի բանն. ԼԶ։

* Սրեպ սրեպ զմարտ հինին 'ի վրայ հեղուին ||. յոմկ. կամ։

Ի սա այսմ լինի երբեմն և բացասական մակբայս՝ ոչ, կրկնելով 'ի սկզբան և 'ի վերջոյ. զոր օրինակ, * Այլ ոչ մի ինչ առանց ընդհանցն այ՝ 'ի ջուրս ոչ իջանէ ||. Յայ

և

և ոչ մի ինչ բնաւ. սարգ. Ա. պեր. Ղ։

Գիտելի է չորրորդ, զի մակբայք ոչ միայն դնին 'ի մի բայից, այլև 'ի վերայ ընդունելոյն. գր, * Զմենից ամբոխ հաւատարապէս ॥. նարեկ. 'ի բանն. Գ։

* Զզև վերատին ծնող մարդկութեան ॥. գող. լուս։

* Զնձառելի դրախտին աստէն տեսող ॥. 'ի շար. Բ։

* Զեռ է փառք քահանայութեան յարժանապէս ունողն ॥ լամբրոն. 'ի մեկն. պար։

Զերբեանն 'ի վերայ բայանուանց ևս. գր, * Զբեցոյց զմեղեղնաբար գոչումն ॥. եղիշէ. վերպ. Գ։

* Զնանանաբար սահեցմամբ... Զերկիր մածոյ ॥ նարեկ.

* Զկեղեցի ոչ հանապազօր յառաջատութեամբ աձկ. յովն. Բ. Ասաս. Ը։

* Զերստին առուն բանին՝ զհաւատարմութիւն իրաց ցուցանէ ॥. սարգիս. Ա. պեր. Բ։

Զերբեանն ևս դնին 'ի վերայ այնպիսի ածականաց, որք նին զհաղորդուն Զբայից. գր, * Զայեա վերատին քնուէս կերպարան՝ միշտ սխալական ॥. նարեկ. 'ի բանն. Գ։

* Զստ հոգւոյ՝ ամենևին անշարժք 'ի բարիս ॥. զնորդ. դնդ.

* Զեղցէս զաղբիւրաբար զառատաբուղխ զշնորհս 'ի ճաշոցի։ Զուր աղբիւրաբերն է մակբայ՝ ածական ան ունանդ առատաբուղխ։

Զերբեանն ևս դնին յայնպիսի բանս, յորս զօրութիւն կայ բայն. գր, * Զյսօր 'ի կառս, վաղիւն 'ի դագաղս. ՅՈ այսօր նստել կայ 'ի կառս, ևն. Լամբրոն. սաղ. 7։

* Զթէ կանանն թիւր ելցէ, քանի՞ մանաւանդ, որ ուղղին նավաս ॥. սարգ. յակ. Բ. յորդ։

* Զսկ արդ՝ չար արժան է ասել թագաւորին, քան ես ոչ ասեմ ॥. եղիշէ. վերպ. Գլ. Բ։

Գիտելի է հինգերորդ, զի երբեանն մակբայք ինչ ածական լինին գոյականաց, և իբր ածական վարին. գր,

* Զասպի կենցաղս գիշեր կոչեաց առաքեալն ॥. խորով։ Զուր ասպին լեալ է ածական՝ անուանս կենցաղ։

* Զայր է նախանձ, և 'ի կարի յանդգնութիւն ածէ ॥. Եկն. ԺԲ. 14։

* Զայսանեցին որդւոց մինչեան զնածիկապէս խորհուրդ ॥ շար. Բ։

* Զրատման եռուն մոգուց և մոգպետացն նամակ մի

զրել ը՝ Յանողանի զենին իւրեանց ։ . Եղիշէ . Ը։
Նոյնպէս և՝ երբեմն նախադրեալն խնդրոյ բային՝ դնին՝ ի վերայ մակբայիս . ՊՐ , * Բարեպաշտ արքային կոստանդիանոս զայսոր անդր տարբերել տուն հաւատոյ . . . անխախտ տելի ամրութիւն մնդեսալ հաստատեաց ։ . լամբ . ապէն ։
* Օ՝ այլոյ եղիշէն . . . առելի աչաց տեսանիր ։ . կոչ . ԺՊ . 54։
* Դայլ առ նա ասա և մեծ իշխանն վրաց ատրներսէհ ՝ի . ցատանիցաբար վշտակիցսն ։ . յովհաննէս կաթ ։
* Նոյնպէս՝ որ խսկասէս ունի զնա , (ՅՊ զնոսնարհուին) , զկերպարանն յոմ յինքեան ստացեալ ունի պՀՇմարտապէս հեղոյն և խոնարհին ։ . ասրգ . յակ . Ը ։
Դիտելի է վերերորդ , զի բՀմ անուանմանք ածականք երբեմն իբրև զմակբայ վարին . ՊՐ , * Նոր Ծաղկեաց գաբրունն հաւատոյ ։ . ընորհ . ընդհանր ։
* Նրթեալ նՀ (ՅՊ առաջնորդք ,) ոՀղեղ գնան , հետևեալքն անոսոսոր ՀանասպարՀորդեն ։ . լամբրոն . պապ ։
* Դաղ մեր դեր ապաչեմ ։ . մամբրէ վերծանող ։
* Սոսոր ձևանամ , և իրօք խոտորիմ ։ . նար . ՝ի բանն . կա ։
Եւ այս կիրառութեն յաճախ է ՝ի բարդ ածականս . ՊՐ ,
* Պարկերես կայցիք առաջի աւանդողին ձեզ զտաղանդ պատուիրանին ։ . ընորհալի . ընդհանր ։
* Օ՝ մեզ ինքեանս բՀոլորապոսողն ընծայեալ ՀայՀ ։ . ասրգ . յակ . Ը ։
* Ամբարեսիալ ելանեալ՝ ի կամարս լուսեղէնս ։ . ՝ի մաղոցի ։
Սոյնպէս և ածական անուանք , որք ունին զբաղագրական մասնիկս՝ ան , կամ զբաղգատական մասնիկս՝ գոյն , բՀմ անգամ վարին իբրև զմակբայ . ՊՐ , * Ամենայնիւ կարող եմք գնալ Ը՝ ՀանասարՀ կենցաղոյս ՝ի յերկինս ։ . լամբ . ապ . ՅԸ ։
* Ամենայն նաւեցիք , և հասիք առ քն ։ . զարակ . ԿԸ ։
* Դերապոյն զոչէ փող գաբրիէլեան ։ . զարակ . ՃԿԸ ։
* Որք կանխագոյն զՀՇմեղէն բանն ընկալան , կատարեալ զոյնք են և առաջինք ։ . մամբրէ ։
Նրբեմն և անուանք ինչ ածականք ունելով՝ ի վերջոյ զյօդս՝ ո , կամ զբաղդ՝ նմն , իբր մակբայ վարին . ՊՐ ,
* Բազումն առաքինանամք ։ . խորով . ՝ի մեկն . ժամագր ։
* Ամբարտաւանս և բարձրայօնս փքայր ։ . յովհ . կաթ ։
* Դեղեցիկ նմն անդ կարգեալ ։ . խոր . Ը . 6 ։
* Որ սքանչելի նմն դիպեալ եղև ըստ գսրծոցն՝ և անդ

Զ·իտելի է եօթնեերորդ, զի երբեմն անուանք ինչ, թ
ածականք և թէ գոյականք՝ հոլովմամբ իւիք իբր մա
բայ վարին · ՊՐ, * Մինչ կենդանեօքս խօսիմ, մեռա
եմ անհասիդ ॥ · Նար · ԿՇ ։
* Յանապարհսդ եկեալ սրտաբեկ առնիր ॥ · Գէորգ · ԼԵ
* Յանկարդ հայեցեալ՝ յանդէպս տեսանիր ॥ · Հոչ · Բ · 10
* Ընդմտն առ օրին յայսանէ զբարկութիւնս ॥ · առաք · ԺԲ · 16
* Խափանեսցին առ ալօտ կարծելն ॥ · Զնորհ · Դրատոն ։
* Զ·ինչ վիճեիք զՀանապարհին ॥ · Մարկ · Ա · 32 ։
Լ·ս երբեմն եւս մի և նոյն անուանն կրկնելով՝ իբրև մակ
բայ վարի · ՊՐ, * Խմբեցաւ պատերազմն, և մատեա
Ճակոպ առ Ճակոպ ॥ · Խոր · Գ · 37 ։
* Զոն առ ոսն յառաջ մատուցեալ միապետեալ Ջանայր
յովհաննէս · Կոն ։
* Ռերան 'է Բերան զմիմեանս համբուրիցեն ॥ · Վեցօր ·
* Օր ըստ օրէ յաւելուածք լիցի 'ի լաւութեն ॥ · յան
խոպոպ · ԻԶ ։
* Ցօնեն խարայեալ ամ յամէ՝ պենտակոստէ առ ձայնեալ
Խոր · Վարդ ։
* Եվ զ ամ առնուին զքահանայութեն պատիւ ॥ · Ն
Նոյ · ԺԲ · 13 ։
* Դ·ոյն 'է գայնի կային յօրէնսն առաջինս ॥ · Գ · Մակ · Բ · 16
Լ·ս եւս՝ երբեմն այլև այլ անուանք, և կամ նաև այլ
մասունք բանի՝ 'ի միասին եկեալ՝ իբրև մակբայ դնին
ՊՐ, * Ա·ՆԵԾ ամուրդ այդ հիմն 'ի վերս տապալեցաւ ॥ · Եղիշ
* Շ·էջ ընդ մեջ ճեղքեր զամուր գլխանոցն ॥ · յովհ · Կոն
* Եվ ՝ էեռն պարբասս տեսանեմք զգործն բանիցս վե
կայ ॥ · Լամբրոն · ասէն ։
* Յան ՝ ոչ սիռեալ ՝ ի գլուխս կոհակացն ॥ · յովհ · Կոն
* Ռանգի ողորմութիւն է, որ Բարձր 'է գլուխս պարծի առ
դատաստանաւն ॥ · Զնորհալի · 'է Խուռլեան ։
* Կոչելոյ հրաման տայր յանանէ յանուանէն ॥ · Եղիշէ · Բ ։
* Լ·ս այսպէս սէք (այ սելևկիոս և անտիոքոս) թագա
ւորեալ ընդ քոյր ՝ ընդ շամ՝ իբրև ամս, ՝Կ, ապա ապ
ատմբին պարթևք 'ի մակեդոնացւոց ॥ · յովհ · Կոն ։
Զ·իտելի է ութերորդ, զի ցուցական զերանուանքն
այն, դոյն, նոյն, յարեալ յանցանդ օրինակ՝ վարին ընդ
նանս

նմա իբրև զմակբայ, ունելով երբեմն զնախդիրդ՝ զ-
զոր օրինակ, * Օ այն օրինակ և Ծերունին այն (նոյ)
յայնժամ՝ի սուգ տրտմութիւն վտանգեալ էր ॥ . ոսկ .
դրսկ . ծգ . 23 ։
* Դ այն օրինակ և յոյնք ... ունին զնրաւունս ॥ . յաճախ . ը ։
* Լ այն օրինակ և 'ի ՝ՈՒՆԵԼ ԵՆ ՈՒՄ պահպանութիւք ॥ . ագաթն ։
* ՝Ի ևս ձեզ պնոյն օրինակ գնալ ॥ . եփես . ՝ . 17 ։
Բ ստ այսմ ձևանայ և ցուցական դերանուանդ՝ այս . ՝ , ՝ ,
* Լ ա նա պնոյն օրինակ փոխեցաւ յԾէ ॥ . ը . մաթ . ՝ . 46 ։
* Լ ա էր պատճէն հրովարտակին օրինակ պնոյն ॥ . ագաթն ։
Դ արձեալ և բայս՝ է, վարի երբեմն իբրև ժամանա-
կական և տեղական մակբայ ընդ բառիցս՝ ուրեք, ուր,
պէ, որ, ՝ , * Լ ուրեք՝ ուր բանիւ վճարէ . . . և է՝ պէ
ձեռն դնէ ॥ . այսինքն ուրեք ուրեք, կամ երբեմն .
եփնաս . ՝ . 12 ։
* Լ ուրեք՝ պէ քաջասէս յաղթեցաք թշնամեացն, և է՝
պէ նք մեզ յաղթեցին . և Էպիրամ այն է՝ որ յաղթող
գտեալ եմք, և ոչ յաղթեալք ॥ . եղիշէ . ը ։
Գ իտելի է իններորդ, զի մակբայքս՝ ԱՂ ասի, այսի, ան-
սի . ասա, անդ . այսր, այդր, անդր, դնին երբեմն փոխա-
նակ ցուցական դերանուանց . զոր օրինակ, * Լ ու են
կրկին կարօտ 'ի տարաբնակ լինել 'ի բնակութիւն ա-
սի ॥ . ՝ յայսմ բնակուիս . յովհաննես կոն ։
* Բ այց արդ՝ դարձ 'ի բարկութիւն այսի ॥ . նոյնն ։
* Ա նդրա եղեն . . . 'ի մեծութիւն անդի, որ արդարոցն
պահեալ կան յերկինս ॥ . եփեսիոս վՂ . ՝ . 16 ։
* Հ ասարի ասա նեղուսի ունիցիք ॥ . յովՂ . ՝ . 33 ։
* Ո՞ր գնաց 'ի գերեզման անդր, ուր եդեալ էր զաղաբ ॥ .
մամբրէ վերծանող ։
Բ երբեմն ևս դնին 'ի տեղի գիմորոշական տառիցս . ՝ ,
* Գ ողորդեալ սասանեցաւ ողորմելի Ցս մեր 'ի մերոց
ասի ॥ . ՝ 'ի մերոցս . յոՂ . կոն ։
* Ա հա ըղձալի համարիմ ասել աստանօր 'ի քոյոց ա-
սի զոր ը իմ կրեցեր ՝ՈՒԾ բոլորից ॥ . նար . հԸ ։
* Ի նչ կարաց շարժել զմա 'ի սիրոյ անսի ՝ՈՒՅ ॥ . սարգ . յակ . Ը ։
* Ի աղվաղակի փոփոխեալ գտայց 'ի լաս անդր ॥ . նար . հԸ ։
Լ ու երբեմն ևս դնին իբր զարդ . ՝ , * Կ ենցաղեմ՝ 'ի հի-
ւանդութիւն ասի իմմէ յայսմանէ ॥ . ՝ . նոսկ . ը . 8 ։

* Լլանեալոց եք 'ի մարմնոյ այսր ॥ . Տամբրէ Վերծանող։
* Որք 'ի լոյս անդր են, ցնծան. և որք 'ի խաւարի անդր
են, յոգւոյ հանեն ॥ . Տնբ. Ղ։
* Զոր իւրան անդր եկին, և իւրքն զնա ոչ ընկալան ॥
Նոյնն. Ա։

Զ այս մի ինչ և ես արժան համարիմ ծանուցանել, զի
ոմանք 'ի մակբայից երբեմն առնուն զխնդիր ըստ ան
ուանցն, յորոց կազմին. զոր օրինակ, * Ինդուներ ա
բարչասիս՝ ընդ հօր համապատուական ॥ . Տամբրէ։
Որ ընդ հօրն՝ է խնդիր մակբայիս՝ համապատուաբար.
զի և անուանս համապատուական՝ զայնպիսի խնդիր առնու։
* Լմմանուէլ 'ի կուսէն ծնաւ անանցաւորաբար 'ի հ
ոգի ॥ . Խոր. Վարդ։ Որ 'ի հոգին՝ է խնդիր անանցաւոր
բարին։
* Աչալասէս 'ի միմեանց վարիմք ॥ . յովհ. Եմասա. Գ։ Որ
բաւս 'ի միմեանց՝ է խնդիր այլապէսին։

ԳԼՈՒԽ. ԻԸ։

Յաղագս Շաղկապի։

Շաղկապն է մասն բանի, որ յարէ և միաւորէ զ
միմեանս զայլ մասունս բանի, նաև զնոյն իսկ
զբանս. և բաժանի 'ի զանազան տեսակս. որք ե
բաղխիւսական, տրոհական, ևն. ոմն կարդաւ եղա
յառաջին մասին։

Բայլ գիտելի է, զի երբեմն վե վայելչուն բանին զ
բուլթք գնին շաղկապք ինչ. որպիսի են հասարակորին
սք. Բայց, սակայն, այլ, վե այսորիկ, ևն. յորժամ յա
ռաջոյ սոցա գնին շաղկապքդ՝ Ինչպէս, վե զի, ևն. զոր
* Լնդպէտ փակեայ և կնքեաց զդրունս եկեղեցեաց զ
ամ ՅՆ պարսից, (Բայց) նք զամ տուն եկեղեցի ա
բարին. Եղիշէ վեպ. Գլ. Գ։
* Ոչ ասն զի ոչ կացաք յուխտի ՆՆ, (վե այսորիկ) անփոյթ
արար զմեզ ॥ . յովհ. Կանն։
Իսկ երբեմն ներհակ այսմ շաղկապս և՝ իբր յաւելորդս
գնի 'ի գրաբարս քանս և 'ի դերբայաւորս. զոր օրինակ
* Զոր երկիւղի անկանելոյն զարհուրել և թմրեսցի ॥
ապգ. Յակ. Գ։ Որ ՆՆ ամենևին թարմատար գնի։

* Որ զոր լսելով զարմանի ողբոց քանքս՝ և ոչ բեկանի սիրտն ։ սարգիս վրդ . 'ի մեկն . յակ . ։
* 'Ի յընթանալս իմում՝ և կասիմ . . . 'ի յաթոռս ծերոց բազմեալ՝ և խելայեղից կցորդիմ ։ նար . կա ։

Այլ պատա է զգուշանալ յայսպիսի ոճոյ ։

Գիտելի է դարձեալ, զի շաղկապս իսկ՝ երբեմն միայն առ 'ի զարդ դնի 'ի բանս . զոր օրինակ , * Ինքն իսկ է ամ յամի՝ աղբիւր բարեաց ։ յաճախ . իբ ։
* Զ բոլոր իսկ զյոյնս ոչ դանդաղիմ մայր կամ դայեակ ասել իմաստից ։ խոր . ա . ։
* Անդր արդարև գիտակ իսկ ես , թէ չար է արարն , և ընդաբոյս՝ չարուին մեր ։ նարեկ . հբ ։

Գ Լ Ո Ի Խ . Ի Գ ։

Յաղագս Մի՛ջարկումն ։

Ի վերայ միջարկութեան եւս սակաւ ինչ ունիմք խօսիլ. զի սակաւ է և գործածուի սորա . և զորս եդաք յառաջին մասին , այն բաւական է ։

Զ սա ոմանք ըստ մակբայս դասեն . քայց ոչ երևի այս ուղիղ . զի մակբայն ցուցանէ զպարագայս գործողութեանցն . իսկ միջարկումն 'ի միջի արկեալ 'ի բանս՝ յայտ առնէ զբնական կիրս հոգւոյն . որպիսի են կիրք ուրախութեան , տրտմութեան , ցաւոց , երկիւղի . ևն ։ Զանգի յասելն , * Ահաբէ , ոչչափ է որովայնամոլութեան բռնաւորութեան ։ (ոսկ . ա . 41 .) միջարկումս բաբէ՝ ոչ ցուցանէ զպարագայս գործողութեանցն , այլ՝ զկիրս հոգւոյն պատճառեալ 'ի զարմանալոյն 'ի վրայ բռնութեան որովայնամոլութեան ։ Այլ յասելն , * Պոպա՝ որոմ օրինակաւ , զինչ կամիս առնել՝ կատարեա ։ , (եղեղ . բ .) միջարկումս պոպա՝ յայտ առնէ զկիրս եռանդեան հոգւոյն առ ընելութեան իրին ։ Այլ յասելն , * Ո՞վ զիարդ միանգամ վշիռ եհատ , և զեղկելի ձայնն արձակեաց ։ , (սարգ . յակ . բ .) ովն ցուցանէ զկիրս զարհուրանաց ըստ ահագնին վշիռն ։ Բ սա այսմ իմն և զայլոց ։

Այլ գիտելի է նախ , զի միջարկումք երբեմն յարին յանուանս նշանակիչս այնց՝ յորոց վերայ է կիրք հոգւոյն . զոր օրինակ , * Ո՞վ սքանչելեացս , գործ՝ առ որ

տկարանայ քննուել թագաւորաց ։ լամբ. ապէն։

* Բաբէլ անօրինակալուէն (քոի), չեւեաս յանդիմաներ ըզ-
մատնիչն. այլ ստուերս արկեալ ծածկեր զնոսն։ սակ. Է. 25։

* Վայ զինեւ, կողոպտեաց զքանձս իմ։ եղիշ. նաղ. ՊՆ։

* Հաւաղ՝ ի վերջ չարչարեալոցդ և հնձեալոցդ առ հասարակ
հարցդ և եղբարցդ ։ մաղաքիայ. Գ. Գլուխ։

Բայց պարտ է և նկատել, զի՝ ի վարել միջարկուեցեալ անուանան՝ հասարակօրէն զկիրս հոգւոյն զօրութիւն ցուցանեն. իսկ զորպիսուն իրացն՝ յորոց անուանս յարին, ներգործուելոյ յայտնեն. ոչ՝ յասելն, * Վայ ախտացեալումն յախտէ, որ խոցի և ոչ ընդոստանու ։, (ընդարձ. Գլուխ.) միջարկուիս վայ՝ զօրութիւն յայտնէ զկիրս ցաւոց հոգւոյն՝ ի վերջ այնպիսի ախտացելոյն. իսկ ըստ վայելի լինելն նոր յայտնէ ներգործութիւն. ոչ թէ այս լինեալ միտ բանին. ոչ՝ վայելի և եղկելի է ախտացելոյն՝ այն, որ խոցի՝ և ոչ զգայ։

Առայ յայսպիսի բանս՝ գրեթէ միշտ զօրութիւն գտանի բայ ինչ. որ և երբեմն ներգործութիւն դնի. զոր օրինակ,

* Վայ է նոցա, զի ելին Ճանապարհին կայենի գնացին։
յուդայի. ՝ի Համարն. ԺԱ։

* Լերանդ պամնեմ, և երկրին, ելս որնա անցանիցէ ։ եղիշ. ելս

* Լերանդ է մարդոյ, զոր ոչ յաղթահարեցին երկունք
ադամուրթէ ։ Տիբ. Ճառ. ՃԼ։

Գիտելի է երկրորդ, զի առ միջարկութիւնս վերաբերին ելս իմիք և կոչական անուանք. զի ելս օրինակի միջարկութեաց իբր անկախս՝ ի բայէն և՝ ի խնդրոյ նոր դնին՝ ի բանս՝ յերկրորդ դէմս. զոր օրինակ, * Ինկաւ ի ձեռս
ենոք գրիգորիոս՝ զիոքրիմաց բանս նուաճաւ մերոյ տեսութեաս. ։ Եփեսա. Եբ. 52։

Առայ զպէսպիսութիւն միջարկուեցեալ ասացաւք յառաջին մասին հանդերձ օրինակօք։ Բայց պարտ է և գիտելոյ զի՝ գտանին և այլ բազում միջարկութիւնք, զորս ոչ եդաք՝ ինամին՝ վասն ոչ գոլոյ նոցա՝ ի հասարակ գործածութեան. որպիսի են սոքին. ա ա, ա, ահ, հա, է, հէ, յի, եհէ, էհ, ըհ, իհ, իհ թէ, ուհ, ի՜ւտ, ա՛ի, ա՛ի՛ր, ի՛ցիւ, ի՛ցիւ թէ, օշ թէ, օշ եթէ, վայ վաղայ, բէք, ափսոս, և այլ այսպիսիք. զորս չէ արժան՝ ի կիր առնուլ՝ ի հասարակ շարադրութիւն։

ՄԱՄԱ

ՄԱՆ ԵՐՐՈՐԴ։

Յաղագս համաձայնութեան մասանց բանի։

Հանդէս արուեստի քերականութեան յայսմ մասին պայծառանայ. զի 'ի սմին ամ բառք առ միմեանս եկեալ պէտք համաձայնութիւն կազմեն խնջոյս բանի. որով և միտք ուսանողաց առեսեալ զնայատալ բառից ել իրեարս յայս սեղան՝ զուռաքանան և բերկրին. ևս և ախորժանօք վայելեն ըզպտուղս վաստակոց իւրեանց, զոր վաստակեցին յաւաջին և յերկրորդ մասին։ Այս յանձանձիրն ճաշակել՝ սկսանին պատարտանալ ոգիք նոց յանուշութիւն կազմուորութեան։ Օ այս սեղան՝ կամեցեալ կազմել բարելից՝ փոքր մի ճոխագոյն ունիմք կարգել ախորժական և ընտիր օրինակօք. խօսեալ նախ համառօտիւ զհամաձայնութիւն մասանց բանի 'ի հասարակի։ արդ՝

Համաձայնութիւնք մասանց բանի են կապակցութիւնք նոց ել միմեանս՝ առ 'ի կազմել զբան։ Այս կապակցութիւնք լինին ութ եղանակաւ՝ ել ութից մասանց բանի։ 'Ախ՝ անուն ել անուն։ Երկրորդ՝ դերանուն ել դերանուն, և ել անուն։ Երրորդ՝ ընդունելութիւն ել ընդունելութիւն, ել անուն և ել դերանուն, Չորրորդ՝ բայի ել անուն, ել դերանուն և ել ընդունելութիւն։ Հինգերորդ՝ նախադրութիւն ել անուն, և ել այնս, որք իբր անուն հոլովին։ Վեցերորդ՝ մակբայի ել բայի, և ել այնս, որք ունին զզօրութի բայի։ Եօթներորդ՝ միջարկութիւն ել բանի։ Ութերորդ՝ շաղկապի ել բանի, և ել մասանց նոր։

Յայսոսիկ ութն համաձայնութիւնս առաջի դնին ութն հարկաւոր գիտելիք 'ի շարադրութիւն. որք են սոքին. 1, բացայայտիչ և բացայայտել. 2, յատկացուցիչ և յատկացուցեալ. 3, ածական և գոյական. 4, յարաբերական և յարաբերեալ. 5, անուն բայի. 6, խնդիր. 7, արգելիչ խնդրոյ. 8, նախադիր։ Որոց հանգամանք

և պիտանութիւնք յայտնի լինին 'ի բացատրութիւն վերոյ գրեալ ութեն համաձայնութեանդ։

Բայց գիտելի է, զի զհամաձայնութիւն նախադրութեան, մակբայի, միջարկութեան և շաղկապի՝ զոր ինչ արժան էր գիտել, խօսեցաք յառաջին և յերկրորդ մասին. ուստի չունիմք ինչ խօսել զսոցանէ յայսմ մասին. այլ միայն զհամաձայնութիւն անուանն, դերանուանն, բայի և ընդունելութեան. յորս բովանդակին համ զօրութիւնք ոճեստի քերականութեան։

Եւ նախ կամեցեալ խօսել զհամաձայնութիւն անուանն ընդ անուան՝ գիտելի է, զի անուանք որովհետև կ գոյականն են, և կամ ածական, 'ի գալ սոցա առ միմեանս հարկ է, զի կամ գոյականք ընդ գոյականաց յոգնեսցին կամ ածականք ընդ ածականաց. կամ գոյականք ընդ ածականաց. և կամ ածականք ընդ գոյականաց։ Եւ գոյական անուանք երբարի կարեն յոգնել ընդ գոյականաց. նախ՝ երբ բացայայտիչ. երկրորդ՝ երբ յատկացուցիչ. և երրորդ՝ երբ լնդերը. զորոց խօսեսցուք կարգաւ։

ԳԼՈՒԽ • Ա։

Յաղագս համաձայնութեանն գոյական անուանաց ընդ գոյականաց երբ բացայայտիչ. կամ

Յաղագս բացայայտչի։

Որժամ 'ի բանս կամիմք զգոյական անուն ինչ բացայայտել՝ թէ յինչ միտս դնի, և կամ փոխանակ որոյ նշանակի, յարեմք 'ի նոյն զայլ միւս ևս անուն գոյական՝ թուական և հոլովիւ համաձայն նմին՝ ասելոց շաղկապի. և զայն կոչեմք բացայայտիչ. որպէս երևի յայս բան. * Եւ յաւուր քուսաւ յանուսյէ մորենին մարիամ ‖. շարակ. ա. Որ անուանս մարիամ՝ յարեալ յանուանս մորենի՝ լեալ է նմին բացայայտիչ. զի բացայայտէ, թէ մորենին սատ առեալ լինի փոխանակ մարիամ։ Որ ասայմ ի տեսանել և 'ի յաջորդ օրինակսդ։ * Զ եկուսիար Ճարտարապետ՝ անցեր ընդ ծով կենցաղս անհետ ‖. շար. ճե։ Որ անուանդ կենցաղ է բացայայտիչ

տիչ բառիս՝ Ծով. զի յայտ առնէ, թէ անուանեաս Ծովչ նշանակի ասա կենցաղս, այլ աշխարհս։

* Լ՝ծեր աւեալ տանքս աշխարհի ॥ . զաբ . լա։ Որ ա-նունս աշխարհի՝ է բացայայտիչ բառիս՝ գան գո։

* Լ՝այս խոստովանութիւն ... զվէմն հաւատոյ զպետրոս երանեաց ॥ . նաբ . ՃԺ։ Որ անուանս պետրոս՝ է բացայայ-տիչ բառիս՝ զվէմն հաւատոյ։

* Ա՝ՀԹԷ դու մեծ ինչ ոք իցես քան զհայրն մեր աբրա-համ ॥ . յովհ . Ը . 53։ Որ անուանս աբրահամ՝ է բացա-յայտիչ բառիդ՝ հայր մեր . զի յայտ առնէ՝ թէ հայրն մեր ասելով իմանային նոքա զաբրահամ, և ոչ զնոյ, կամ զստեղամ։

Լ՝ՍՐ գիտելի է նախ, զի բացայայտիչն երբեմն գնի և յառաջ քան զբացայայտեալն . գր, * Լ՝աբրահամ հայրն ձեր ցանկացաւ տեսանել զօրս իմ ॥ . յովհ . Ը . 56։ Որ յառաջոյ եղեալ անուանս աբրահամ՝ է բացայայտիչ բառիս՝ հայր ՅԷր։ Ի՝ սոս այսմէ և 'ի սոսին։

* Ա՝ՌՆԵՆ հինն մարգարէից ասաց, մի ատեր զեղբայր քոյ ॥ . մտթ . ԺԸ։ Որ անուանս մարդարէ՝ է բացայայտիչ բառիս՝ հինն մարգարէից։

* 'Ի բաց ընկեսցուք զերկմտութիւնս՝ զմայրն անհաւատու-թիւն ॥ . սարգիս վրդ . 'ի ՁԷն . յակ . Բ։

Երբեմն և 'ի մէջ բացայայտչին և բացայայտելոյն անկանի բայ . գր, * Օ կորուսեալ դրամն խնդրեաց՝ զթագաւորական պատկերն ॥ . ղկաս . ԺԵ . 22։ Որ անուանս թագաւորական պատկեր՝ է բացայայտիչ կորուսեալ դրամոյն, 'ի մէջ անկանելով բայիս՝ խնդրեաց։

Գիտելի է երկրորդ, զի երբեմն բազում եզական անուանք լինին բացայայտիչ միոյ յոգնականի . գր.

* Որդիք սէյ յուսկանն պապ և աթանագինէս ... մահ անձանց նուիրեցին ॥ . յովհաննէս կամ։ Որ երկու եզա-կան անուանքս պապ և աթանագինէս՝ են բացայայտիչ միոյ յոգնական անուանս՝ որդիք սէյ յուսկանն։

Երբեմն և պէտք անուանք լինին բացայայտիչ մեոյ եզական անուան, կամ որ իցեր եզական վարի . գր.

* Յամ սրատոյ մանքրեալ լիցի (հոգի մեր), յատե-լութէ, 'ի մախանաց, յոխակալութէ, յագահութէ, յամբարտաւանութէ, ևն ॥ . խորոն։ Որ կարգաւ գա-սեալ

սեալ անուանքդ՝ յապէլուէ, 'ի մախանայ, ևն, բայց
յայտիչ անուանս՝ յամ արարոյ։

Զիտելի է երբորդ, զի թէպէտ բացայայտիչն առանց
շաղկապի յարի 'ի բացայայտեալն՝ ոչ և եդաք 'ի վերոյ, բայց որովհետև բացայայտիչն է իբր մեկնուի բա-
ցայայտելոյն, ուր ուրեք կայ բացայայտիչ, անդ կայ
զօրութիւն և մեկնական շաղկապ ինչ. ոչ յայս բան
* Օ տիրական մարդն՝ զՀոգին Թշնամանեցին ||, (ապ-
է. պէտ. է.) կայ զօրութիւն մեկնական շաղկապ՝ այ-
ինքն. ոչ եթէ ասէր. զտիրական մարդն, այլ զՀոգին
Թշնամանեցին։

Այս զի յամի 'ի սոսա միշտ զօրութիւն կայ շաղկապ մեկ-
նական, մի այսորիկ բազում անգամ հանդերձ ն-
վաւ դնի բացայայտիչն. զոր օրինակ, * Յամաքեայ
պտղոյտք գետոց. այսինքն՝ մեղայ յորդութիւք ||. ապ-
Ուր անուանս մեղայ յորդուութիւք՝ հանդերձ շաղկապիւս ա-
ինքն՝ լեալ է բացայայտիչ անուանս՝ պտղոյտ գետոց։
Այրբեմն ևս բայիւ հանդերձ դնի. որ, * Ընթացայ-
այսուհետև 'ի սբ լերինսն, 'ի մարգարէսն ասեմ և յ-
ուաքեալս ||. գող. լուս։ Ուր անուանքս 'ի մարգարէսն
յառաջեալս՝ հանդերձ բայիւս ասեմ՝ են բացայայտիչ ա-
ուանդ՝ 'ի լերինս։

Այս դարձեալ երբեմն ամբողջ ինչ բան իբրև անու-
ինչ՝ լինի բացայայտիչ անուանն. զոր օրինակ, * Ա-
օրէնք 'ի մի բան կատարին, 'ի սիրեսցեսն զընկեր քո
իբրև զանձն քոյ ||. գաղ. Ե. 14։ Ուր բանս՝ սիրեսցես զ-
կեր քոյ ևն, է բացայայտիչ անուանս՝ 'ի մի բան։

Այլ այսպիսի բացայայտիչք հասարակօրէն յանորոշ
բանս դիպին. այսինքն յայնպիսիս, որք անորոշք
բայիւ կազմին. զոր օրինակ։

* Այս խաբէուն մտաց ողորմելի է քան զամ խաբէուն
համակ կարգաւորութիւն յանկարգութիւն կալ, և լու-
սով 'ի խաւար ||. սարգ. Ա. յովհ. Ղ. յորդ։ Ուր բանս
համակ կարգաւորութիւն յանկարգութիւն կալ ևն, է բացայայ-
տիչ անուանդ՝ այս խաբէութիւն։

Այս եղանակ բացայայտչի առաւելապէս 'ի գործ ածի
'ի վերայ ցուցական դերանուանցս՝ այս, այդ, այն, սոյն
դոյն, նոյն. զոր օրինակ, * Օ իմարդ լինիցի այդ՝ փոխա-
նայ

նակել զիմ ախտացեալ ոչխար ըստ առողջ գաղանին ։
Խոր. Գ. 63 ։

Որ բանս՝ գոխանակել զԻմ ևս՝ է բացայայտիչ գերան
անանս՝ այդ ։ Որպ է և 'ի տմին .

* Զի սրբազանիցն բանք 'ի սոյն զմեզ յորդորեն՝ եղ-
բայրասէրս լինել ։ սարգ. Ա. պէտ. Է ։

Գիտելի է ջորդորդ , զի ուրեք ուրեք յատուկ անուանք
առանց համանձայնելոյ ևս լինին բացայայտիչ հասա-
րակ անուանց . իբր զի երբեմն դնին յուղղական հո-
լովն (իբր ածական) . զոր օրինակ , * Հունն յորդա-
նան գետոյ երիցս անդամ բաժանեցաւ ։ Մծբ. Ա .
Որ յատուկ անունս յորդանան՝ է բացայայտիչ գետոյն
յուղղական հոլովն ։

Եւ երբեմն ևս յարելով 'ի բառդ անուն՝ նովաւ հան-
դերձ լինին իբրև մի բացայայտիչ հասարակ անուան .
(և այս յաւէտ 'ի յատուկ անուանս մարդկան) . որ ,
* Երեց մի սիմորոս անուն ։ Եղիշէ . Ը ։ Որ պիմորոս
անուանն է բացայայտիչ բառին՝ երեց մի ։

Գիտելի է հինգերորդ , զի 'ի բացայայտիչս նախդիրն
իբր 'ի բեղմն դնի 'ի վրայ երկուցն ևս , այ 'ի վրայ բացայայ-
տելոյն և 'ի վրայ բացայայտչին . մանաւանդ եթէ ան-
կեալ իցէ 'ի միջի այլ մասն բանի . որ , * Օ փրկական
սաղաւարտ 'ի գլուխս եդեալ գնչան խաչին ։ Շար. Ջաբ-
դանայ ։ Որ նախդիրդ զ' եդեալ է 'ի վրայ երկուցն ևս .
այ 'ի վրայ բացայայտելոյն՝ որ է բառս փրկական սաղաւարտ ,
և 'ի վրայ բացայայտչին՝ որ է բառս նշան խաչին ։

* Օ հաւատացեալ արծաթ բանին 'ի քէն՝ արկ 'ի սե-
ղանաւորս յոգիս որդւոց մարդկան ։ Շար. Դ ։

Եպիսկոպոս երբեմն միայն 'ի վրայ նախընթացին դնի . որ ,
* Օ առաւօտ խաղաղութեան քո սիրով 'ի մեզ ընկալ-
ցուք ։ Խորով ։ Որ նախդիրդ զ' եդեալ է 'ի վերայ
նախընթացին միայն , այս է առաւօտ խաղաղութեան . ո-
րոյ լեալ է բացայայտիչ անուանս դա ։

'Ի վերոյդրեալ օրինակսդ արժան է նկատել և զայս ,
զի բացայայտիչն և բացայայտեալն բազումուրեք դնին
հանդերձ յատկացուցչաւ՝ կ ածականաւ . ոմն երևի և
յայսմ . * Զ ուրջ եղեն շունք բազումք՝ զնուռ օրք պի-
զատոսի ։ Շար. Ի ։ Որ բացայայտիչն , այ անուանս դնե-

ոմանք՝ եդեալ է հանդերձ յատկացուցեալ, որ է բառս
պիղծապոսի. և բացայայտեալն, ցի անուանս զանգ՝ եդեալ
է հանդերձ ածականաւ, որ է բառս՝ Բաղդասի։
Գիտելի է վերերորդ, զի երբեմն Թէպէտ գոյական
անուանքդ համաձայն դնին 'ի բանս առանց շաղկապի,
բայց ոչ համարին բացայայտիչ միմեանց, այլ՝ երբ խրդ
դիր բայի. զոր օրինակ, * Լրևեցաւ մանկեսի վա
մամբ հրոյ 'ի մորենեաջ յանապատին ||. պարբ. կ
Ուր երկոքին գոյական անուանքս 'ի մորենաջ և յանապ
պին՝ Թէպէտ առանց շաղկապի յարեալ են ընդ մի
մեանս համաձայն թուոյ և հոլովի, բայց ոչ են մի
մեանց բացայայտիչ. այլ երկոքին ևս խնդիր բայի
երևեցաւ։

Գ. Լ Ո Ի Ս. Բ։

Յաղագս կամաձայնութեանց գոյական անուանց ընդ գոյականաց՝ ի
յատկացուցիչ. կամ

Յաղագս յատկացուցչի։

Ի բանս յորժամ կամիմք յայտ առնել, թէ այդպ
նշանակեալն իրիք գոյական անուան՝ որոմ յատ
կանայ, կամ որոյ է, դնեմք առ նմին զայլ գոյական ա
նուն 'ի սեռական հոլովն, որ զնշանակութիւն միւս ան
ուան իւրացուցանէ, կամ ինքեան յատկացուցանէ. ի
ցուցանէ՝ թէ նշանակեալն այնր անուան՝ իւր է. և
զայն սեռական հոլով կոչեմք յատկացուցիչ. զոր օրինակ
* Ուր զբեռն ընկերին բառնայ, կատարել զօրէնսն քո
շամբ. ասէն։ Ուր գոյական անուանդ ընկերին՝ լեալ է յատ
կացուցիչ բեռին. զի իւրացուցանէ զբեռն. ցի ցուցանէ
զբեռն՝ որ ընկերին է. և ոչ՝ որ նաւուն, կամ այլոյ իրիք
Որպէս և գոյական անունդ ինչ՝ լեալ է յատկացու
ցիչ բառիս՝ զօրէնսն. զի սեփականէ ինքեան զնոյն. ցի
յայտ առնէ՝ թէ քոնի է այն օրէնք, և ոչ ծի, կամ այլոյ
Ի սա այսմէ և 'ի սոսին։

* Զ ծանրուն առնուն բառնամ, և 'ի ժամ ՀԱՐՅԱՆ ան
մանն եղանեմ ||. Նարեկացի. 'ի Բանն. գա։

* Պտուղ պարարեալոյ՝ մահ է ||. յովհաննէս կամ։

Գտանի է նախ, զի յատկացուցիչն բաղադրեալ ան-
գամ նախադասի յատկացուցելոյն. զոր օրինակ, * Ա-
ղուամ շատ տուաւ գիտութիւն իմաստս, շատ խնդրեսցի
'ի նմանէ առաքինութիւն տեսակ ||. խոսրով : Ուր անուն-
գիտութիւն՝ լեալ է նախադաս յատկացուցիչ իմաստին. ոմն
և անուն առաքինութիւն՝ պեսակին :

Երբեմն 'ի մէջ յատկացուցչին և յատկացուցելոյն այլ
մասն բանի մնիանի. զոր օրինակ, * Յախտս թաւալ-
լի մեղաց ||. այսինքն յախտս մեղաց թաւալի. ընդդէմ.
ընդդիմանալ :

* Օ անիծիցն մերկացեալ 'ի մէջ ծածկոյթ ||. ՅՐ մերկ-
կացեալ 'ի մէջ ղծածկոյթ անիծից. ղաղ. խԲ :

Երբեմն և ամբողջ բան մնանի 'ի միջի. զոր օրինակ,
* Օ ի զմեղացն՝ որոյ ստուերք բամբասեցեր զարդարն
'ի մեծամեծաց կամ 'ի փոքունց, զդատաստանն
դու ինքնին անձամբ քո բարձցես ||. ՅՐ դու ինքնին
բարձցես զդատաստան մեղացն : սարգ. յակ. Ը. յորդ :

Գտանի է երկրորդ, զի երբեմն միոյ անուան լինին
բաղադրեալ յատկացուցիչք. զՐ, * Ա՝թերս՝ ոսկւոյ և արծ-
աթոյ և քարանց պատուականաց և զդեստուց և պէս-
պէս գունոց և անկուածոց... բաղմացոյց ||. խոր. Ա. 23 :
Ուր անուանքս՝ ոսկոյ, արծաթոյ, քարանց, ՅԵ, են յատ-
կացուցիչ անուանս՝ մնեցս :

Երբեմն և բազմ գոյական անուանք լինին միմեանց
յատկացուցիչ. զՐ, * Տիպք կերպարանաց Ճշմարիտ
բանից զգեցեալ ունին զՀոգւոյն իմաստս ||. եփես. Ա.
2 : Ուր Ճշմարիտ բանիցն է յատկացուցիչ կերպարանաց. և
կերպարանացն է յատկացուցիչ անուանս՝ տիպք :

Գտանի է երրորդ, զի եթէ յատկացուցիչն կամ յատ-
կացուցեալն իցէ նախադասեալ, նախդիրն յատկացու-
ցելոյն հասարակօրէն դնի միայն 'ի վերայ նախընթացին.
զՐ, * Օ լուսոյն Հաւատոյն տպաւորեր 'ի յինքեանս ||.
ղաղ. խԲ :

* Բազմաժամանակեայ սովորութի զքնութի զօրութի առ-
նու ||. Վ զԲ. հարց. Ը :

* Օ զարդ հարսանեացն կրկին մերկացայ, և զձէթ
փարուցն վերատին լքի ||. Նարեկացի. 'ի բանն. խԲ :

* Ի՞ որ թերի գտանի 'ի սէր ընկերին, թերի գտաւ և
'ի

'ի սիրոյն նոյ ‖ . սարգիս . 'ի մեկնութիւն . ա . յովհ . 7։

Երբեմն եւս՝ և սակաւ ուրեք դնի միայն 'ի վերայեստ
դասին . գր , * Զառաջի առեր զկերպարան ‖ . ի՛ առեր
զկերպարան ծանրի . ղար . ձիշ։

Երբեմն 'ի վեր երկուցն եւս դնի , մանաւանդ եթէ ան
կեալ լիցէ 'ի միջի այլ մասն բանի . զոր օրինակ , * Զ մա
հու փարատեաց զերկիւղ ‖ . ղար . եր։ Որ նախդիրն
եդեալ է 'ի վեր երկուց անուանցս՝ մահու և երկիւղ . որոյ
միոյն է յատկացուցիչ , և միւսն յատկացուցեալ . ան
եթէ ասէր . զերկիւղ մահուն փարատեաց։

Իսկ երբեմն դնի նախդիրն նաև 'ի վեր այլոց բառից
որք յարին 'ի յատկացուցիչն կամ 'ի յատկացուցեալն
զիարդ և իցէ . գր , * Զ մեծին 'ի ծնունդս կանանց
զկարապետին և զմկրտչին յովհաննու զառաքինութիւն
զհանդէս տօնելով այսօր 'ի ձայն հնչման , եռ ‖ . ղար . ծ։
Որ փեսկ միոյ նախդրի եդեալ կան բազումք . զոր
հնար էր ջնել՝ և կարգել այսպէս . 'ի ձայն հնչման
տօնելով այսօր զհանդէս առաքինութիւն կարապետին
և մկրտչին յովհաննու մեծին 'ի ծնունդս կանանց։
Պարտ է նկատել և զայս , զի եթէ յատկացուցիչքն կամ
յատկացուցեալքն իցեն բազում, նախդիրն իբր 'ի բա
զումս կրկնի նաև 'ի վեր երկրորդ յետադասին . և երբ
եմն 'ի վեր ամի . իսկ երբեմն ոչ կրկնի . զոր օրինակ
* Զուր զիմն արհամարհէ՞ զսիրոյն պատուիրան՝ զթշ
նամւոյն ձեր ընկալայք դարձեալ զիրատ , պատելութի
և զբաժանումն ‖ . ղնդդ. ղդ։

Երբեմն եւս զօրութիւն եդեալ զյատկացուցեալն՝ նախ
դիրն դնի 'ի վեր յատկացուցչին . և այնու իբր զօրութ
իմացեալ լինի յատկացուցեալն . զոր օրինակ .
* Լսնդրեն ուսանել , և զյովհաննուն առաջի դնեն ‖ .
այսինքն զօրինակ աղօթելոյն յովհաննու առաջի դնեն
եգն . ժա . 2։

Ըստ այսմ պատահի և 'ի դերանուանս . զոր օրինակ
* Պտուղ հոգւոյն զմերս ասէ առաքեալն (այսինքն զգ
գործ մեր) , որ է սէր , խաղաղութիւն . և ոչ թէ զնա
ցայն (այսինքն զգործ նոցա) , որ էր հեռ , նախանձ
և այլն ‖ . լամբրոն . ասէն։

ԳԼՈՒԽ. Գ։

Յաղագս համահայնութեանց գոյական անուանանց ընդ գոյականաց երբ խնդրիս. կամ

Յաղագս խնդրոյ գոյականաց։

Գոյական անուանք բաց 'ի համաձայնելոյ ըստ գոյականաց երբ բացայայտիչ և երբ յատկացուցիչ, յարին 'ի նա նաև երբ խնդիր՝ համաձայն բնութեանցին։ Պատճառն զի բաղումք 'ի նոցանէ ունելով զհաղորդութիւն ըստ բայից՝ ըստ պահանջելոյ բնութեան բայիցն առնուն երբեմն զխնդիր 'ի տիպսպես հոլովս. որպիսի են բայանուանքն, որ այնք՝ որք 'ի բայից ածանցին. որգոն, Ճաշակումն, առումն, տեսուն, ժառանգուն, սասցուած, ևն. և կամ են երբ արմատք նոցին. ուղ, Պատճառ, քարող, վիշտ. բարբառ. ևն։

Որոմանք յայսպիսի անուանց ունին զհաղորդութիւն ըստ ներգործական բայից, և կոչին ներգործականահաղորդք. որոմանք ընդ կրաւորականաց, և կոչին կրաւորականահաղորդք. և որոմանք ընդ չեզոքականաց, և կոչին չեզոքականահաղորդք։

Ըստ այսմ իսկ և զածական անուանց։

Այսպիսի անուանք երբեմն ունին զզօրութիւն դերբայի՝ մանաւանդ 'ի հոլովիլն. և երբեմն ևս զզօրութիւն ընդունելուն ցայանգելոց 'ի օղ և 'ի եալ։ Որոստի և ըստ այնմ առնուն զխնդիր։

Այլ գիտելի է, զի 'ի մէջ սոցա ներգործականահաղորդքն և կրաւորականահաղորդքն առնուն զկրկնատեսակ խնդիր. մի՝ խնդիր սեռի. և մի ևս՝ խնդիր բնութեան. իսկ չեզոքականահաղորդքն՝ միայն զխնդիր բնութեան։

Գիտելի է ևս, զի այսպիսի գոյական անուանք ոչ միայն առնուն խնդիր զգոյական անուանս, այլ և 'ի տեղի նոցա զածականս, ևս և զդերանուանս և զընդունելուին. ոչ տեսցի զկնի։

Կանոն. Ա։

Ցուանք ներգործականահաղորդք՝ յորժամ երբ դերբայ վա-

վարին, առնուն խնդիր սեռի 'ի սեռական հոլովն. որ,
* Ճաշակմամբ մեղայ՝ Ճաշեցի զմահ ||. Ժամագիրք։ Որ
սեռական հոլովս մեղայ՝ լեալ է խնդիր սեռի Ճաշակման.
ոմն եթէ ասէր. Ճաշակելով զմեղս՝ Ճաշեցի զմահ։
Այսպէս է եթէ այսպիսի անուանք ունիցին զզորուն
բառից յանգելոց 'ի օղ, և 'ի ել. որ, * Զբիւր կենաց
ՃԾ, և քաղեսուն ողորմութեան. յի քաղեսաղ ողորմութեան.
շար. ՃԾ։
Այլ երբեմն ևս՝ (այլ սակաւ ուրեք,) 'ի վարին իբ
դերբայ առնուն զխնդիր հայցական փոխանակ սեռա
կանի. որ, * Կենդանացուցեր զնա՝ ֆէլմամբ քո 'ի նաղդ
հոգի բանական ||. 'ի Մաղաղոյ։ Որ հայցական հոլովն
զնոգի բանական՝ լեալ է խնդիր սեռի ֆէլմանն. ոմն թէ ա
սէր. կենդանացուցեր զնա փէլմամբ զհոգի բանական։
Այլ եթէ համբակք և նորավարժք չիցեն բառակա
ոյսոշելոյ զսեռական խնդիրն 'ի յատկացուցչէ, կարի
զայսպիսեաց ասել առ հասարակ՝ յատկացուցիչ. Ք
և սոքին ըստ իմիք զզորուն յատկացուցչի ունին։

Կանոն. Է։

Անուանք ներգործականակիաղորդք բաց 'ի սեռական և 'ի
հայցական խնդրոց, և կիսք առանց նոցա ևս, առնուն երբ
եմն 'ի վսեմ շարադրուն զխնդիր բնութեան յայնպի
սի հոլով, զորս լիսի ստանջեն բայքն, ըստ որոց ունին
զհաղորդութիւն։
Յուղղականն, (թէպէտ և 'ի սակաւս.) որ, * Որ ա
դամանումն պետրոսի զքեզ որդի հօր այ՝ հայր 'ի յա
ղոյն վկայեալ այսօր ||. շար. Յա։ Որ անուանս որդ
է ուղղական խնդիր դամանման. ոմն թէ ասէր. զդա
մանելն պետրոսի զքեզ որդի հօր այ՝ հայրն ՃԾ վ
կայեաց այսօր 'ի յամենոյն։
'Ի վերջահոլով տրականն. որ, * Ոնայք զոն անսուս
ձեզ խոսումնս ||. լամբրոն. ասէն։ Որ յեզն՝ է տրա
կան խնդիր բառիդ խոսումնս։
'Ի նախդրիւ տրականն, որ, * Ցուր մեզ զիսաղաղ
թիւն քո, զոր շնորհեցեր սրբց քոց առաքելոց՝ ֆէլմամ
քո 'ի նոսա զկենդանացուցիչ և զամենաղոր հոգիդ քո
սրբ ||. ժամագիրք։ Որ բառդ 'ի նոսա՝ է նախդրիւ տրա
կան

կան խնդիր ելմանն. որպէս թէ ասէր. փչելով քո 'ի նա-
սա զՀոգիդ։

'Ի բացառականն. գր, * Լուաւեալ քան զարարչանն յոչն
չէ զՀս՝ մեծագոյն փրկուն զվերջինսն իմանայիր ॥ . եղէ-
զէ. է։ Որ յոչնչէն՝ է բացառական խնդիր արարչանն.
ոչ թէ ասէր. առաւեալ մեծագոյն փրկուն իմանայիր
զվերջինսն՝ քան զարարչագործեալ զՀս յոչնչէ։

Այլ հոլով. գր, * Երագոյն է այս զրպարտութիւն
սատանայի զմինչ՝ քան զչեթանոսականացն առասպե-
լեալ աստուածութիւնն ॥ . յր ասելն զմինչ զայս զրպ-
արտուն՝ վերագոյն է նա. զնորի. ԺԸ։

* Զեկին ինչ 'ի միտ առնլոց ել Հոգւոյն սրբոյ կնկասատանայ-
ին բերանով դաւթի ॥ . յր ել ասելոյ կանկաւ զայս
Հոգւոյն սրբոյ բերանով դաւթի. նանայ. Ի. 33։

* Զրինաւոր լուացմունք քահանայիցն, և արկիռանդ ըզ-
ժողովրդեամբն՝ նշանակէին զՀոգևոր միրտուն ॥ .
յր սրակերն զջուրս և զարիւնս զժողովրդեամբն՝ նը-
շանակէին նա. գեորգ. ա։

* Որ արեղծմամբ ել պատկերի քո որ՝ պատուէցեր զմեզ ॥.
յր ստեղծանելով ել պատկերի քո. շար. ՃԻԸ։

Իսկ անուանք երաւորականացաղորդ առնուն զբացառա-
կան՝ իբր զխնդիր սեռի. գր, * Զ պաղարուն 'ի տուանց
մեղայն գիշեր կոչէ ॥ . լամբ. ասղ. ՃԻԸ. 62։ Որ բա-
ցառական հոլովն՝ 'ի ասուանց մեղացն է խնդիր սեռի կրա-
ւորականահաղորդ բայանուանս պպաղարուն։

Լուսնոն. Փ։

Անուանք չեկոչականացաղորդ յայնպիսի հոլով առնուն
խնդիր յորպիսի պահանջեն բայքն՝ որոց հաղորդին։
'Ի վերջնահոլով տրականն. գր, * Ամ Կնկալուն վարձուցն
հատուցման՝ ընդարձակէ զոգիսն 'ի գործս բարուն ॥ .
նոյ. ԺԸ. 1։ Որ բառս հատուցման վարձուցն՝ է տրական
խնդիր ակնկալուն. ոչ թէ ասէր. ակնունելն հատուց-
մանն վարձուց՝ ընդարձակէ զոգիսն 'ի բարեգործուն։

'Ի նախդրեալ տրականն. գր, * Զայլ զտապանակն ոչ
արար գերի այլազգեաց, թէ ոչ՝ քահանայիցն առ 'ի
պաշտօն իսրայելոյ հնդգուելոյն ॥ . լամբ. 'ի մնոն. պաս։ Որ
բառս առ 'ի պաշտօն իսրայելոյ՝ է խնդիր հնդգուելոյն. ոչ թէ

ասեր. ո՞այլ զատպանակն ոչ գերի արար այլազգեաց
եթէ ոչ՝ հեղգանալն քէնչից առ պաշտօն իւրեանց։
'Ի բացառականն. պր, * Հասանէ նմա կէտ վնասու
'ի կենացս ॥. յոմն. կամ։ Որ 'ի էնենացս է բացառական
խնդիր վնասման. ոչ թէ ասեր. հասանէ նմա կէտ վնաս
բերել 'ի կենաց։
'Ի պատմականն (այլ 'ի սակաւս.) պր, * Յաւիտեան
է ուեր զնմանէ գոհուանէն, ոչ և հնորհն ॥. լամբ. սաղ. կ
Որ զնմանէն է պատմական խնդիր գոհուանէ։
'Ի պարառականն (այլ 'ի կարի սակաւս.) զոր օրինակ
* Զատաւորէին մեղք 'ի ժամանակէ անտի յանցուածոց
աղամոյ զպատուիրանաւն ॥. մծբ. է։ Որ պարառական
հոլովս պպարուիրանաւն՝ է խնդիր յանցուածոցն։
'Ի ներգոյականն. զոր օրինակ, * Լոստացաւ զերանութ
և զկանգնեալ յարքայութենէ իւրում ॥. մծբ. է։ Որ բաս
յարքայութեա՝ է ներգոյական խնդիր կանգնելեան։
'Ի ձեռն նախադրութեան. զոր օրինակ, * Որդի հօր ան
լով՝ զէնուռնէնակցութենէ ըստ հօր յայտ առնէ ॥. խոսրով։ Որ
ընդ հօրն՝ է նախադրութիւն խնդիր էնուռնէնակցութեա։ Ի ա
այսմ է և յայլ բազում։
Եւ զի տեսցի է, զի ոմանք յայսպիսի անուանց երբեմն
հանդերձ բուն խնդրով իւրեանց առնուն նաև զայլ
խնդիր. զոր օրինակ, * Որ առաքեցեր նախընթաց քում
գալատեան սբ զմարգարէսն աւետարանել տիեզերաց
զինքն քո 'ի Հայրական ծոցոյ 'ի փրկութիւն տիեզերաց
շար. զէ։ Որ անուանս էնքն առեալ է զերկուս խնդ
դիրս՝ զբացառական, այս է՝ 'ի հայրական ծոցոյ, և զբ
նախադրիւ տրական, այս է 'ի փրկութիւն տիեզերաց։

Գ. Լ Ո Ի Խ. Գ։

Յաղագս կամաձայնութեան գոյական անուանց ընդ ածականաց. կամ

Յաղագս խնդրոյ ածականաց։

Կամաձայնութիւն գոյականաց ըստ ածականաց ոչ այլ
ինչ է՝ բայց եթէ լինելն գոյականաց՝ խնդիր ա
ծականաց. զի ոչ գոյական անուանք ունելով զկա
զորդութիւն ըստ բայից՝ առնուն զնխնդիր 'ի պէսպէս հոլովս,
սոյն

սոյնպէս և բազումք յածականաց, վասն ունելոյ զհաղորդութիւն ինչ կամ զվերաբերուն առ քայս՝ առնուն զխնդիր ըստ կանոնաց խնդրառութիւն գոյականացն։ ոչ տեսցի յառաջիկայ կանոնաւ։

Այլ գիտելի է, զի ոչ սասցաք զգոյականաց, սոյնպէս և ածականք ոչ միայն զգոյական անուանս առնուն իւրեանց խնդիր, այլ և 'ի տեղի նոցա երբեմն զածականս իբր զգոյականս, և զդերանուանս, և զդերբայս, և զընդունելութիւնս, զորոց զօրինական կարես տեսանել զկնի։

Կանոն. ՁԾ։

Ածականք ներգործականակողորդ ունելով զզօրուն ընդունելութեաց յանդելոց 'ի օղ՝ առնուն զխնդիր սեռի 'ի սեռական հոլովն. ՁԲ, * Լուսոյք օրհնեալք հօր իմոյ ժառանգեցէք երկնից խորանաց ||. 'ի զարկանոցն. կանոն. ՁԾԳ։ Լուր սեռական հոլովս խորանաց երկնից է խնդիր սեռի անուանս ժառանգեցէք։ Ասա այսմ և 'ի սոսին։

* Լենկանարար ազանց բոլորեցուցեալ ||. 'ի զարկ. ՁԳ։

* Լայրեցուցեալ խորոցն ՅԱ ||. 'ի նոյն. ՁԵ։

* Ա երակացուք մարդկան. . . . (առնեն զմարդիկ) պղծեցեալ առաքինուն ||. Իգնատիոս Վեր. ՁԳ. 8։

* Զ սարառուք ստացուածոց նոցա աշխատեցան. և աւարն օր քան զօր ածեցեալ բազմանայր ||. Եղիշէ. Գ։

Երբեմն ոմանք յայսպիսի ածականաց, այլ սակաւք յոյժ՝ առնուն զհայցական փոխակ սեռականի. ՁԲ, * Ուրախ տիւք յարեաց, զծնօղն անարգուած ||. Հռովմ. Ա. 30։

Այլ գիտելի է, զի բարդ ածականք բազումանգամ 'ի բարդութիւն ունելով զխնդիր սեռին՝ առնուն միայն զխնդիր բնութիւն յայլ հոլովս. ՁԲ, * Հրամանակոն հզօր յԵհանուր եկեղեցիս քոյ ||. ՅԲ հանող զհրաման յԵհանուր եկեղեցիս քոյ. ագաթն։

Գիտելի է և զի այսպիսի ածականք երբեմն առնուն նաև զայլ խնդիր. ՁԲ, * Գործակից է առն իւրում՝ ՅԱՄ բարեաց ||. առակ. ԼԱ. 12։ Լուր բառս ՅԱ է բարեաց՝ է սեռական խնդիր գործակցին. իսկ բառս առն իւրում՝ է տրական խնդիր. ոչ թէ ասէր. գործող է ՅԱՄ բարեաց Ը առն իւրում։

* Որ 'ի սկզբանն օրինադիր պահոցն 'ի դրախտին ։ Զար. Ը։ Որ պահոցն է խնդիր սեռի օրինադրին. իսկ 'ի դրախտին է երկրորդական խնդիր նորին։

* Յառաջնագաւառ հին օրինացն արդարութիւն եւ մարդասիրեցին ։ Շար. Հգ։ Որ բառս արդարութիւն հին օրինացն՝ է խնդիր սեռի ժառանգաւորին. իսկ բառս ընդ մարդասիրեցին՝ է երկրորդական խնդիր նոր։

* 'Ի հեղձմանէ կենցաղոյս ազատեաց պահապան ։ Նար. Հե։ Որ 'ի հեղձմանէ ազատեցն է բացառական խնդիր պահապանին. որոյ խնդիր սեռին դնի զորութիւն. որպէս թէ ասէր. պահպանող մարդկան 'ի հեղձմանէ ազատեր. պահպանող մարդկան 'ի հեղձմանէ ազատեցեալ կենցաղոյս։

Իսկ կրաւորականակաղորդ ածականք ունելով զզորութիւն ընդունելութեան յանգելոց 'ի լեռ կամ 'ի նաւ, առնու զխնդիր 'ի բացառական հոլովին. զոր օրինակ, * Լցեալ դրան զարծուն 'ի հողմոյ ։ Ղուկ. Ը. 24։ Որ բառս հողմոյ՝ է խնդիր զարծուանին. ոչ թէ ասէր. զարծուն 'ի հողմոյ։

* Յերեւելի զգայութեցս անձառութեան՝ առնել հաղորդս ։ Շար. Ֆիգ։ Որ բառս յերեւելի զգայութեցս՝ է խնդիր բառիս անձառութեան. ոչ թէ ասէր. առնել հաղորդ այնց որք օգ ձառին յերեւելի զգայութեց։

Գլուխն. Է։

Ածականք չէզոքականակաղորդք հասարակօրէն զայնպիսի խնդիր առնուն զորպիսի պահանջէն բայքն՝ ընդ որոյ ունին զհաղորդութիւն։

Ամանք առնուն զվերջաւորեալ տրական. զոր օրինակ, * Անպարտականք մահու ոչ մահասարտ գաւառաւորտեալ ։ Շար. Ի. Որ մահուն է տրական խնդիր անպարտականին։ Ստ այսմ է տեսանել և յօրինակսդ որ զվերն։

* Դուժութիւն աչքանաւոր այն քաջիշխ է, որ զանյուսացեալ հիւանդն յանձն առնու քաջշխել ։ Սարգ. Ա. պէտ. Ը. յորդ։

* Լցեալ զվայելչականն ոչ խնդրեաս ուղիղ մտաւ... անհնար է, թէ չառնուցուս ։ Նոյնն. յակ. Ը։

* Որ իմ հոգեղինացն զուգապատիճ քնակուին ։ պէտոյեղ

Ամանք

Որոնք զնախադրեալ տրական. զոր օրինակ, * Դու բա-
ղերար, և երկնաւոր առ ամ մարդիկ ։ Մտթ. Ա. Ա.
Ի՞նչ է մարդիկ՝ զի խնդիր երկնաւորին։
Ի՞նչ այսմ է տեսանել և՝ ի յաջորդաց։
* Որք կամին ձօխանալ, պարարապէ՛ ի մեծասակաւ փափ-
կութիւն, և անպտուղ առ վշտացեալս ։ Գեղրգ. Ը։
* Ոնութիւն մարդ սիրող է բանի, որպէս պատուհեցաւ
յարարչէն, և արարեալ՝ ի խօսս ։ Սարգ. Յակ. Ը։
* Որ հեզ է և դիւնաբաշարժ՝ ի չարիսն, արագ է այնպէ-
սին և դիւրաշարժ յամ բարիս ։ Նոյնն. Ա. Պետ. Ը։
Որոնք զբացառական. զոր օրինակ, * Ի՞նչ ապա՝ ի
մահուանէ՝ արձակել զմահու ըմբռնեալսն ։ Տաղերգ։
Ուր բացառական հոլովս՝ ի մահուանէ՝ է խնդիր ապարին.
Ի՞նչ այսմ է տեսանել և՝ ի յառաջիկայսդ։
* Դէռաբէոյսդ՝ ի մարդ ։ ի զարանոցն։ ի կանանն անմեղ մանկանց։
* Ի՞մոյ ընենա յերկրային ցանկութեց սքի կոյս ։ ի նոյն. Ա։
* Օ՛ յարդ օրարս՝ ի բարեաց . . . . նախարարս՝ ի լրութի ի-
մաստից կենաց՝ ի երկիւղածս ամն օրհնեցից ։ Նոյնն. Ի։
Որոնք՝ (այլ սակաւք) զպատմական. զոր օրինակ,
* Ամանձրամիտք էին փարիսեցիքն, և անպտուղ զհոգե-
կան խնդրոյն ։ Նանայ. Ի. 40։ Ուր պատմական հոլովդ զնոգեկան խնդրոյն՝ է խնդիր բառիս անպտղոյ։
Որոնք զգործական. զոր օրինակ, * Ամ ողջոյն ան-
դամոք անկարօտք են բժշկութեանն ։ Դար. Ա։ Ուր անդամոքն է գործական խնդիր առողջին։
Որոնք զներգոյական. զոր օրինակ, * Հաճոյանք՝ ի
հաստատութեանն ։ Դար. Գոհ. առաջ։ Ուր՝ ի հաստատութեանն է ներգոյական խնդիր ածական անուանս հաճոյանք։
Որոնք՝ ի ձեռն նախադրութեանն. զոր օրինակ, * Ամ-
ղեալ են չարք խառն ի բարիս յանի աստ ։ Տաղերգ։ Ուր՝ ի բարիսն է խնդիր խառնին։
Ա՞յլ ասա գիտելի է, զի ածականք չեզոքականահաղորդք երբեմն բաց՝ ի քաւն խնդրոյն առնուն նաև զայլ խնդիր։ Որ, * Լուրինայնոցն՝ ի յերկրի հաղորդ ճգնութեան . . . սքի դանիել ։ Շար. Կշ։ Ուր երինայնոցն է քաւն տրական խնդիր հաղորդին. իսկ ճգնութեանն և՝ ի յերկրին՝ են երկրորդական և պատահական խնդիրք նոր։
* Լաս ինձանէ անճամբ իմով՝ ինքնագիրս՝ ի մահ ։ Նար.

ֆա։ Ուր 'է մահն է բուն խնդիր ինչափգրաւին • իսկ բառ
անչամբ իմաստ է երկրորդական խնդիր նորուն։

* 'Ի հաւատս բանից և 'ի պատմութիւն խօսից հաստա-
բեմ իրերաց • և 'ի հաւատն՝ որ առ ՅԾ, միմեանց
անհաւասար ॥ • լամբ • սպէն։ Ուր երերացն է բուն տրա-
կան խնդիր հաստատութիւն • իսկ 'է հաստատ բանից ևՀ՝ երկ-
րորդական խնդիր նորին։ Նոյնպէս և դիմանցն է բուն
տրական խնդիր անհաւանին • իսկ 'է հաստատն է երկրորդ-
դական խնդիր նոր։

Գիտելի է դարձեալ, զի ածական անուանք բաղա-
դրեալք մասնակամբս են, թէպէտ ԵՀ բնութիւն լուրեանց
զայլ խնդիր պահանջեն, բայց իբր 'ի բաղումս առնուն
զբացառական • զոր օրինակ • * Ո՛վ անարծանդ 'ի փրկու-
թիւն ॥ • նար • Ը։ Ուր 'է երկոտեանն է բացառական խնդիր
անարծանին։ Ի՞ սա այսմ է և 'ի սոսին։

* Ոչ՝ արարած անբիծոյն յերեսաց նոր ॥ • էբր • Ի • 13
* Քահանայք • • • անպարտ 'ի հաւատոց ॥ • մամբրէ։
* Իբրև զծառ տերևաշատ՝ անբիծ 'ի պտղոցն արդաս-
տորութիւն ॥ • սարգիս • 'է մեկն • յակ • Ե։

Այլ ևս գիտելի է, զի ածական անուանք ինչ՝ որք նը-
շանակեն զհայրենիս, հասարակօրէն առնուն զիմն
դիր 'ի գործիական կամ 'ի բացառական հոլովն • զոր
օրինակ,

* Ա արբակէս՝ գաւառաւ մեդացի • • • յինքն յանկու-
ցանեն զպարոյր ॥ • խոր • ԽԲ • 20։ Ուր գաւառաւն է գոր-
ծիական խնդիր բառիս մեդացի։ Ի՞ սա այսմ է և 'ի սոսին։

* Ի՞ր ազգաւ եգիպտացի ॥ • 'է վարս. ոսկեբերանի։
* Ի՞այր ոմն • • • ազգաւ կապադովկացի ॥ • վարք հայոց • ԺԲ
* Ընդիսա հրեայ զոմն անուն ակիւղաս յազգէ պոնտա-
ցի ॥ • գործ • ԺԸ • 2։

Ա՞ ի՞նդրոյ ածականաց յանգելոց 'է ի՞չ։

Ածականք բազմեն 'ի ներգործական բայից
ելեթ • և առնուն զինդիր 'է սեռական հոլովն իբր
զինդիր սեռի • զոր օրինակ, * 'Ի գերեզման ի՞ջեր խա-
փանիչ մահու ॥ • զաբ • ԺԲ։ Ուր սեռական հոլովդ մահու
լեալ է խնդիր ածական անուանս խափանիչ։ Ի՞նչ այս
յաճախեալ է 'ի գիրս։

Բայց երբեմն փխկ սեռականի առնուն զՀայցական. զոր օրինակ, * Լատուն մեզ զդեղմն ընդունել զցօղն երկնային ॥ . շար. ա։ Որ Հայցական հոլովդ ցօղն երկնային՝ է խնդիր բառիս ընդունել, որ լեալ է ածական գեղմանն։ Լայսպիսի ածականք ուրեք ուրեք հանդերձ սեռական կի՞ Հայցական խնդրով առնուն նաև զայլ խնդիր՝ յայլ հոլովս իբր զխնդիր բնութեան։

Յ վերջահոլով տրականն. զոր օրինակ։ * Ոչ մատանեցեր ամենեցուն՝ պատնիչն զքեզ տանջանաց մահու ॥ . նարեկ. հԷ։ Յ նախադրիւ տրականն, զոր օրինակ։ * Համարեցէ՛ի խաղաղութեան մարդկածուփ շարժմանց կացուցարք ॥ . նար. ոԷ. գոհ. կոսկն։

Յ բացառականն, զոր օրինակ։ * Յ նմա հանդերձ... տապանն ապրեցուցէ՛ի հոսանաց մեղաց Հայաստանաղանց ॥ . այսինքն որ ապրեցոյցն զազգիս Հայաստանեայց՝ ի հոսանաց մեղաց. շար. խ։

Յ գործիականն. զոր օրինակ, * Աղցրաձայն հնչմամբ դարձուցէ մոլորեալ հօտին ॥ . շար. խ։

Յ ներգոյականն, և այն՝ իբր ՚ի պատահման. զոր օրինակ, * Յահաւորն ատենի յայտնեցէ իրաւամբք զմատակարարութիւնն՝ որ առ մեզ ॥ . նար. յա։ Որ բառս պատակարարութիւն որ առ մեզ՝ է խնդիր սեռի անուանս յայտնիչ. իսկ յահաւորն ատենի՝ ներգոյական խնդիր։

Յ ձեռն նախադրութեամբ զոր օրինակ, * Լաղօթքն է... զանձ ՚ի մարդկան հաղորդեցուցէ. ॥ սարգ. ա. պեր. Ը։ Որ բառս զանձ՝ է խնդիր սեռի հաղորդեցուցէն. իսկ ընդ մարդկանն՝ նախադրութեամբ խնդիր։

Զատանին և քանի մի ածականք սակաւք յոյժ այսպիսի վերջաւորութեամբ բղխեալք՝ ի էլիրական բայից. ոնալ են բառքս, բնակիչ. կոչուանիչ. սպասաւորիչ. ԼԸ. որք երբեմն առնուն զխնդիր ՚ի բայիցն, և երբեմն փխկ նոցին զսեռական. զոր օրինակ, * Բնակիչս՝ ՚ի խաւարի տեսաք զլոյս գիտուն եկեալ հասեալ ॥ . խոսրով։ Որ՝ ՚ի խաւարին է բուն խնդիր բառիս բնակիչ։

* Ընդարձակասուն բնակիչ ձիւնեղէն լերանց՝ եղեն բնակիչ խորշակաբեր դաշտաց ॥ . եղիշէ. Ը։ Որ յիւնեղէն լերանցն և խորշակաբեր դաշտացն են սեռական խնդիր բնակիչս փխկ ներգոյական խնդրոյ։

Այ խնդրոյ ածականն անուանանց բաղդատականնաց:

Որքա՛ չորեքկին առնուն զխնդիրն: Երբեմն զսեռական, կամ զտրական. ՝Ի՝, * Այ Եկեղեցոյն սերովբէից և բազմաչէայ քերովբէից ॥. շար. Է՝:
Ուր բառքդ սերովբէից և չերովբէից են խնդիրն Եկեղեցի բառին:

Երբեմն զբացառական. ՝Ի՝, Օ դաժանագոյնն 'ի կենդանեաց զօձն՝ դնել օրինակ իշխանին մահու ॥. ԵԳՆ. Ժ.19:
Ուր բացառական հոլովս 'ի կենդանեաց՝ է խնդիրն դաժանագոյնին:

Երբեմն զներգոյական. ՝Ի՝, * Օ՜անուցար Եկեղեցի՝ 'ի սիրոյս իմմատուն ॥. ՇՆՈՐՀ. ԼՂԼ: Ուր ներգոյական հոլովդ 'ի սիրոյս իմմատուն է խնդիրն Եկեղեցուն:

Երբեմն և՝ և բաղումս անգամ նախադրութիւնս՝ զանազան և ուրեք ուրեք և նախադրութիւնս՝ 'ի ՄԷՋ. ՝Ի՝, * Զանազան զգաղանս խոսգոյն ինչ՝ քան զոչխարսն կանգնագոյն լինիցի ॥. ՇՆՈՐՀ. ԸՆԴՀԱՆՐ: Ուր գան զգաղանսն և զոչխարսն՝ են նախադրութիւնք խնդիրն բառիցս խոսգոյն և կանգնագոյն: * Ի՝նթեռնուլ արժանաւորեցաք (բազանս սուն). . . 'ի մէջ իմմատնոց իմասդնագոնի ॥. խոր. Ա. 20: Ուր 'ի մէջ իմասդնոցն է նախադրութիւն խնդիրն իմասդնագոնին:

Զիտելի է և՝ զի բազմիք յածականաց ուրեք ուրեք իբրեւ բաղդատական վարելով՝ ՝ի՝ բաղդատական անուանանց առնուն զխնդիրն. զոր օրինակ, * Զագաւորաց Եկեղեցի՝ որ ոչ ցուցաւ 'ի դարս ॥. ՅՈ ԹԷՐԱՑ ՎԵՀԱՓԱՌԱԳՈՅՆ. խոր. ՃԼԳ:
* Զիտեա՝ ասէ՝ զի Մեծդ դիւցազանց, զի դիմեալ զայ 'ի վերս քո բեր ॥. ՅՈ ՄԵԾԱԳՈՅՆԴ ԴԻՒՑԱԶԱՆՑ. խոր. Ա. 10:
* Խաբեն զպարկափս 'ի մարդկանէ ॥. ԵԳՆԱՓԻՍ. Ժ. 14:
* Տաբրակ . . . փաղդրեցոս 'ի հաւս վայրենիս ॥. ՀԻՐԴ:
* Յիմար է՝ որ ՝Ի՝ Եկեղեցի՝ քան զինքն հակառակէ ॥. ՊԼՈՒՏ:

ԳԼՈՒԽ ԺԲ։

Յաղագս կամաքայնութեանն ածական անուանանց ընդ գոյականաց։

Ածական անուանքդ յարելով 'ի գոյականս՝ յայտ առնեն զորպիսութիւն իրացն, զորս գոյականքն նշանակեն. ոչ՝ յայտ է 'ի գրելոց յերկրորդ մասին. գլ. է։ Լուքանալի պէսպէս յարին աՀ 'ի նա, պէսպէս համաձայնին ել նասին. որոց վա՞ գիցուք զվեց կանոնս։

Կանոն. ա։

Ածական անուանքդ յորժամ յետադասին գոյականաց, համաձայնին ել նոսա թուով և հոլովիւ. զոր օրինակ,

* Որդւոց նենգաւորի բարի ինչ մի եղիցի ‖. առակ. ԺԳ. 13։ Ահա 'ի սմին ածական անուանդ նենգաւորի՝ համաձայնեալ է ել գոյականի իւրում, այ՝ ել բառիս որդւոց՝ թուով և հոլովիւ. զի ոչ որդւոցն է եզական, և վերջահոլով տրական, այլնպէս և նենգաւորին։ Ասա այսմ է տեսանել և յօրինակսդ՝ որ զկնի։

* 'Ի բանից առն ամբարշտի մի զանգիտիցէք ‖. առակ. Է. 62։
* Իւիւր ազգք են խաչիրդոց անմտութիւն ‖. խոսրով։
* Ա՛ի պտղեացուք հոգւովք անպատրաստ ‖. սարգ. ա. պեր. ԺՍ։
* Շ բնթունք իմասպոնդ հաստատեն զվկայութիւն ‖. առակ. ԺԷ. 19։
* Զ ինչ զսոսա անուանեցիս. հոլովիս կօրովանդիցս, եթէ զազանս կեղծիցս խաշանց ‖. յովհ. ԻՄասպ. Է։

Այնպէս և եթէ բազումք իցեն յետադաս ածականքն, պարտին համաձայնիլ ընդ գոյականին թուով և հոլովիւ. զոր օրինակ,

* Լցոյց՝ եթէ ուսամի ուր խոնարհեցաւ և էջ վա՞ մարդկան մեղաւորաց և անարգանից ‖. սարգ. ա. պեր. Է։
* Ստացաք նախատինս յարանց պոռց և անիգամաց ‖. նոյնք։
* Ամ՝ մարդատեացք իբրև զգազանս շաղղակեցս և զբիւռարբուս ‖. եղիշէ. Է։

Այլ գիտելի է նախ, զի սակաւ ուրեք յետադաս ածականքն 'ի նախադրիւ հոլովս՝ և յուղղականս յոգնական անուանանց դնին երբեմն անհամաձայն. զոր օրինակ,

* Զ պասակս անաստական 'ի քէն ընկալան ‖. փիլոկ դնե-

լոյ, զզգաստս անապականս. շար. ՃԹԲ ։ Լերեք ուրեք և այլ'ի սակաւս յոյժ՝ արտաքոյ կանոնի նաև 'ի վերջ հոլովս գնին անհամաձայն. զոր օրինակ, * Մասանի դրոշմեալ աջովն Հայրական ։ փոխակ ասելոյ, աջովն Հայրական, կամ Հայրական աջով. խոսրով ։

Այսպիսի անհամաձայնութիւն յանձին գտանի 'ի շարականի և յոտանաւորս՝ վասն յարմար ձևացուցանելոյ զոտս քանիցն. զոր օրինակ, * Լուսոյ մովսէս զորինակ կուսին 'ի սինա լեռաւ լուսովն անմարոյց ։ յի անմատոյց լուսով. շար. Ա ։

Զարձեալ գիտելի է, զի ածականք յանգեալք 'ի եայ և էան իբր անհոլով գոլով, 'ի յետադասին՝ հասարակաբերն ոչ համաձայնին ընդ գոյականացն. որ, * Արարին արձակեցեր պարսիւս այսու փայտեայ ընդդէմ գողիադու ։ նար. ղԵ ։ Որ յետադաս ածականն փայպեայ չ համաձայնեալ գոյականիդ պարսիւս ։ Լոյնպէս է և այս. * 'Ի զորուէ սբ և ածընկալ նշանին արքունեան. հալածեր զբնակութիւն սանդարամետական դասուն։ մաքիսարաս ։ Որ ածական անուանս պրոնէան՝ թէպէտ և յետադասի նշանին, բայց առանց համաձայնութեան գնի։ Ասա այսմ է և 'ի յաղգային և 'ի տոհմային ածականս զոր օրինակ ։

* Օ այս լուսեալ դաւթի մարիկոնեան՝ փուրթացաւ վաղ. վաղակի ընդ առաքներ ։ 'ի վարս սուգակայ և հոմաղասպոյ ։
* Ցունկք տենչալիք տանս նորգոնեան ։ երբենկայի. փով. նոս։
* Ընտրեցաւ 'ի հոգւոյն 'ի տանեն հայկազեան ։ խոր. պեր վեպ ։
* Ասէ ... զմիաբանութիւն ամ զորայ պարսից ... բայց 'ի ցեղէն կարենեան ։ ։ խոր. Բ. 68 ։

Կանոն. Բ ։

Ածական անուանք յորժամ նախադասին գոյականաց, ոչ համաձայնին ընդ նա ոչ թուոմբ և ոչ հոլովիւ. այլ գնին պարզապէս, որպէս էին յուղղական հոլովն որ, * Անապական պատակաց արժանի եղեն ։ շար. ՃԹ ։ Զա 'ի սմին ածական անուանս անապական՝ նախադասեալ գոյական անուանս պատկաց՝ ոչ իբրեւ համաձայնեալ է ընդ նմա. զի պատկանն է տրական հոլով, և յոգնական։

իսկ անապականն է ուղղական, և եզակի։ Բայց այսմ է տեսանել և 'ի յաջորդ օրինակսդ։

* Պայծառ լապտերօք մտանեն յառագաստն լուսոյ (բաբի կրօնաւորք) ‖ . յաճախապատում . էջ։
* Ամենեքեան բերկրամիտ յուսով սպասեն ‖ . պիտոյից։
* Լուսաբաղձիկ նսեմուք կուրացան՝ մինչորեալք յարքունական սրդոտայէն ‖ . յովհ . կարգ։

Այսոքիկ է և՝ յորժամ նախադաս ածականքն իցեն բազում . գր, * Ընկերկեայ և անզղջոր ոգւով դրոշմեցուք զմեզ ‖ . խոսրով։ Որ ածականքս անբերբեայ և անպղծոր՝ առանց համաձայնութեան նախադասին գոյական անուանս ոգեով։

Ուղղիտելի է նախ, զի ածականք միավանկք նաև երկավանկք՝ ոչի են, մի . այլ . մեծ . գոյր . նոր . հին . աբ . ոչ . յոգոնակ . բաղում . բոլոր . ևն . զոր մանգամ 'ի նախադասին համաձայնին ընդ գոյականաց թուով և հոլովիւ . զոր օրինակ։

* Մեռ հոգւով զօրացեալքս զիարդ 'ի միմեանց խորշիմք ‖ . լամբրոնայի . 'ի ճառն կարգ . եէեղ։
* Յամ պատուիրանս այս կամաւոր գործելն է գովելի արժանաւոր, և մեծայ վարձուց առիթ ‖ . ասրգ . ա . պէտ . ժա։
* Արդ հոգեղէն մահկանացու՝ յաղագս գոյուս առաքինութեան յընտանութիւն այ 'ի վերս երանել ‖ . նոյնն . յակ . է։
* Բայց հետև 'ի սէր միաբանութեան ժողովեսցէ զորդիս նորոյ սիոնի ‖ . ընդարկալ . 'ի ներաշխ։
* Բոլորով սրտիւ եկիս առ քեզ աստ ‖ . վարք հարց . էշ . ։
* Եւ այս յոգոնակ բանից կարօտանայր պատասխանւոյ ‖ . ընդարկալ . 'ի դասանոնութ։

Ուրեք ուրեք նաև յոգնավանկ ածականք՝ մանաւանդ յանգեալքն 'ի գոյն՝ համաձայնութեամբ նախադասին գոյականաց՝ ընդ պահանջելոյ վայելչութեան բանին . այլ՝ 'ի սակաւս յոյժ . գր * Ամենք՝ վայելչագունեղ սոլորութեամբ ջանան խափանումն 'ի վերայ բերել ‖ . յովհաննէս է մասպասէր . ը։

Գիտելի է երկրորդ, զի նախադաս ածականք մանաւանդ միավանկք ուրեք ուրեք միայն հոլովիւ համաձայնին անեզական անուանց, և ոչ թուով . զոր օրինակ։

*Տեսեր զառհաւատչեայն նորոյ հնորհացս, եթէ ուստի սկսաւ, և ուր կատարեցաւ ։ սաղմոս Վ։ մեկնելոյն. յակ. 9։

*Մեծի աւետեաց եղև մեջնորդ (գաբրիել)։ եբրայեցոց. ա. 19։

*Զ մեզ նորոգել՝ է հնոյ մեղաց։ 'է շարաթնոցն. կանոն. ձ։

Կանոն. Գ։

Եթէ 'ի մեջ նախադաս ածականի և յետադաս գոյականին անկցի բայ՝ կամ ընդունելոյն, ածականն իբրև 'ի բղմն համաձայնի ը գոյականին թուով և հոլովիւ, զոր օրինակ, * Լուսաբերականացն աշակերտեցան բանից։ գրիգոր կաղ։ Որ ածականս առաջելականացն՝ համաձայնեալ է թուով և հոլովիւ գոյական անուանն բոնին՝ վասն ը մեջ անկանելոյ բայիս աշակերտեցան։

Լայլ երբեմն առանց համաձայնութեան դնի. զոր օրինակ, * Համակործան կարօտանամ մեքենայից։ լամբ. ապրեն։

Կանոն. Դ։

Եթէ նախադաս ածականն ունկցի զդիմորոշական տառ, երբեմն դնի համաձայն յետադաս գոյականին, և երբեմն անհամաձայն, ը պահանջելոյ բառիցն, և ը վայելչութեան բանին. զոր օրինակ, * Անէյաժարութեան ունկնդիր լինել մեսասակարացն բանից. այլ՝ օգտակարացն։ շնորհ. ընդդիմանք։

Կանոն. Ե։

Եթէ նախադաս գոյականքն իցեն բաղում յատուկ անուանք եզականք, յետադաս ածականքն թէ մի լիցեն՝ և թէ բազմ, պարտին լինել ը թուոյն յոգնական, և ը հոլովին համաձայն. որ, * Ողջոյն տալիք պրիսկեայ և ակուիլայ գործակցայ եմոց։ հռոմայ. ժզ. 3։

*Լսորանօք բնակեաց սահակաւ և յակոբաւ համադերձ ժառանգակցօք այնց աւետեաց։ եբր. ժա. 9։

*Սաւուղ և յոնաթան սիրելիք և գեղեցիկք և վայելուչք։ Բ. Լեգ. ա. 23։

Սոյնպէս և 'ի նախադասիլն եթէ ունկցին զդիմորոշական

կան տառ, համաձայնութիւն դնին. զոր օրինակ, * Լուս ածիս ոչ եդեր ապաշխարութիւն ի սրբարոյն աբրահամու, իսահակայ և յակոբայ, որք ոչ մեղան քեզ ॥. Ժամագիրք։ Լրբեանն

յորոց վէր իցէ եդեալ նախդիրն, ոչ ևս է հարկ մի
կրկնել զայն 'ի վէր յաջորդ ածականաց զոր օրինակ
* Ուրեմն 'ի ՅԵրոյ ստայոդ և չարաթոյն բանից մոլ
ռեալ են՝ 'ի պանրոյ հայոց զգուշանալ ॥ . ՆՈՐԻ . ԲՆԻ։
* Յամ աղտաղտուկ և ալէկոծ փորձանաց մեկուսի բը
նակեալ ॥ . ԼՈՄԲՐՈՆԱՅԻ . 'Ի ՄԷՆ . ՅԱՅԱՆԱՌՆԷ։
* Այրենացեալ յառաջէն ընտանի և խաղաղ բնուէն
կոհակս լեռնաձևս յարուցանել ॥ . ԱՍՐՓ . ՅԱԿ . Է։
* Որոց պատուհիրեմք յայսմհետէ 'ի բաց կալ յայսպի
ասերկիւղ և չար սովորութեց . ॥ ՆՈՐԻ . ԸՆԴԿԱՆՐ։
Եւ եթէ նախընթաց ածականքն իցեն առանց շաղ
կապի, նախդիրն իբր 'ի բազումս դնի 'ի վէր առաջնոյ
միայն . ՊՐ , Հրաժարեցոյց 'ի հեթանոսական անկար
շամիսուսէն ॥ . ԵՓԵՍԻՈՍ ՎԷՊ . ԺԳ . 1։
* Ուժշկեա զՀրատապ ջերմնակսն տոչորումն մղձկեալ
սրտիս ॥ . ԱՍԱԲԷՍԻ . 'Ի ԲԱՆՆ . ԻԵ։
* Իբրև բազմութի զօրաց զմեծամիտ լայնատարած
դաշտուքն ի ջանեն (մարախք) ॥ . ՎԵՂՈՐ . Ը։
Իսկ եթէ յետադաս գոյականքն իցեն բազմք յոդեալ
շաղկապաւս և, նախդիրն դնի ոչ միայն 'ի վէր ածա
կանին, այլև 'ի վէր երկրդ գոյականին, և հետագայի
նէ . ՊՐ , * Զ պատշաճ կարծիս և զգիտութի վասն ոչ
ունելին ॥ . ԵՓԵՍԻՈՍ . ԵՊ . 22։
* Զ եկամուտ չարիսն և զամբարտաւանութիւն մեր
կասցին ॥ ԵՓԵՍԻՈՍ ՎԷՊ . 'Ի ՄԷՆ . ՂՈՒԿ . ԺԸ . 15։
* Զ հրեշտակական կարգս և զվարս յԱՅի յանձին ա
ռեալ բերեն (կուսանք) ॥ . ԿՈՂ . ԸՆԾԱՅ . Գ . 33։
Զ այս վերոյիշեալ գոյականս մերձեցուցանեալ առ նախադաս
գոյականս . իբր զի եթէ գոյականն նախադասեսցի ա
ծականին, զնախդիրն պարտ է դնել 'ի վէր գոյակա
նին . ՊՐ , * Զ այր հաւատարիմ գործ է գտանել ॥ .
ՄԱՂԱԿ . Է . 6։
Եւ եթէ յետադաս ածականքն իցեն բազում, նախ
դիրն իբր 'ի բազումս դնի միայն 'ի վէր նախադաս գոյ
ականին . ՊՐ , * Զ արս պատուհակաստս և պիտանիս հաս
տատեր 'ի նահապետուէն ॥ . ՅՈՎՍ . ԿԱՌ։
* Լաւ է մանուկ աղքատ և իմաստուն՝ քան զթագաւ
որ ծեր և անմիտ ॥ . ԺՈՂՈՎ . Դ . 13։

*Ունի զօրէնս խաղաղականս և փրկականս ։ եղիշէ։ Ը։
*Լուայն անկաւ յերկիր բարի և պարարտ ։ ղուկ։ Ը։8։
Սակ երբեմն դնի նաև 'ի վր երկրորդ յետադաս ածականին։ ՊՐ, *Օ այր զուարթ և պատատ սիրէ ՇԾ ։ առակ։ ԻԲ։ 9։
*Ընկալաւ ... զկնեանս տորտմական և զախտալից ։ ընորհ։ ԼՂԸ։
*Տանջին 'ի Ճգուենս զանազանս և 'ի բազմապատիկս ։ սարգ։ Ա։ պեպ։ Ի։
Ի վախճան այսր կանոնի պարտ է գիտել, զի երթէ 'ի մէջ գոյականի և ածականի մտցէ բայ, նախդիրն պէս պէս կարէ դասել։ զի երբեմն դնի 'ի վր նախադասին միայն։ ՊՐ, *Ի ծայրագոյնն ժամանեցաք մաքրուի ։ լամբ։ պոպ։
*Օ ինաստակարն կամին դնալ Ճանապարհ ։ սարգ։ յակ։ Ի։
Երբեմն դնի 'ի վր երկուցն ևս։ ՊՐ, *Կարեկցաբար մատուցեալ զծայրագոյն ցուցեր զինամն ։ նար։ ԺԳ։
*Ուսուցանէ զառաջնորդս՝ զարժանն 'ի ներքս բերել զինամակալուի ։ իգնատ։ ԺԳ։ 6։
*Որ 'ի քրովբէական և յանպատուամ հանգուցեալ ես յաթոռ ։ ժամագիրք։

Գոյական անուանաց՝ 'ի պէղէ ածականաց։

Գիտելի է, զի ուրեք ուրեք գոյական անուանք ինչ իբր ածական յարին յանուանս։ զոր օրինակ, *Որ ապաստած սիրտ ... 'ի յիշատակէն զայս՝ ոչ երկրպագէ առաջի նր ։ լամբ։ պոպ։
*Պատուէր և մաշեր զնուստար խորհուրդս նր ։ եղիշէ։ Ը։
*Օ գեղան ցանկութիւն 'ի բաց վարել, և զընտանի ողջախոհութիւն անվնաս 'ի ներքս բնակեցուցանել ։ սարգ։ յակ։ Ղ։
Այնպէս վարին երբեմն և անուանք ազգաց։ ևս և տրնկոց։ ՊՐ, *Յոյն լեզու ուսել (եղիազար) պատմագրեաց զգործսն շապհոյ և յուլիանու ։ խորենն։ Ը։ 67։
*Որ կոչի 'ի հայ բարբառ կորուստ ։ յայտնութ։ Ի։ 11։
*Օ տունն մեծ՝ դրուագեաց մայր փայտիւք ։ Ը։ մաղ։ Գ։ 5։
*Ընդառաւել պատիւ մի դնեք քարոյի ծառոյն՝ քան այլ ծառոց ։ ընորհալի։ 'ի խոսդլեան։

Բռ սոսա վերաբերին և այնք , որք յարին 'ի բառդ ։
նոան · զոր օրինակ , * Episkoposան անուն 'ի հելլենա
ցի լեզուէ է ։ լոմբ · պոպ ։ Որ բառս եպիսկոպոսն դնի
իբր ածական բառիս անուան · և կ իբր բացայայտիչ
Ասա այսմ է տեսանել և յօրինակսդ՝ որ զկնի ։
* Հոգին անուան՝ զանմարմին նշանակ զբնութի ։ · շնորհ · ընդ ։
* Հայրդ անուան՝ մի է հոգևորաց և մարմնաւորաց ։ · ։
ղէղ · հայր մեր ։

Երբեմն նաև վերացեալ անուանքդ յատկացուցչաբար
եդեալ 'ի մէջ բերին զզօրութիւն ածականի · զոր օրի
նակ , * Հոգի քոյ բարուն առաջնորդեսցէ ինձ ։ · նեհ
ծիք · 65 · ՅՀ Հոգի քոյ բարի առաջնորդեսցէ ինձ · ոնդ
զնի 'ի սաղ · ՃԽԲ · 13 ։
* Անօթ ընտրուն է ինձ նա ։ այսինքն անօթ ընտրի
գործ · Ը · 15 ։
* Պարտացայ հողս անարդութեան ։ այսինքն անարդ
հողս · նաբ · Է ։

ԳԼՈՒԽ · ԼԸ ։

Յաղագս հանաձայնութեան ածականն անուանանդ ընդ ածականաց ։

Զորեքկին համանձայնին ը միմեանս ածական անու
անքդ · Լախ՝ իբր ածական · զոր օրինակ , * Ի
մատակ խելագար · Ճարտասան անձուանի · · · ուանայնաբ
շաղակրատ · · · · դիոնային ազատ ։ · նարեկ · ԺԸ ։ Որ
բառքս՝ խելագար , անձուանի , ուանայնաբան , և դիոնային ։
ածական բառիցս՝ խմատակ , Ճարտասան , շաղակրատ , և
ազատ ։

Երկրորդ՝ իբր խնդիր · զոր օրինակ , * Ի մարմնի վար
ատացեալ անհամեմատ մարմնաւորաց ։ · շար · Ռ ։ Որ
մարմնաւորացն է տրական խնդիր անհամեմատին ։

Երրորդ՝ իբր բացայայտիչ · այլ 'ի տակաւս · զոր օրի
նակ , * Օ ներգործուն լեզուին 'ի ներհակացն կա
մի ցուցանել՝ 'ի բարոյն ասեմ և 'ի չարէն ։ · սարգ · յան
Ը ։ Որ ածականքդ՝ 'ի բարոյն և 'ի չարէն՝ լեալ են բա
ցայայտիչ ածական անուանս 'ի ներգործակցն ։

Չորրորդ՝ իբր յատկացուցիչ · այլ այս 'ի տակաւս յոյժ
զոր օրինակ , * Յայտ արար զմեծարիականն կենարա

բին ։ ·

բին ‖. արիսոկէս վերպ։ Որ ածականն անուանս կենարա-
բին՝ է յատկացուցիչ ածականիդ պտնօրինականն։
Յայսմ՝ամի՝ զորս ասացաք, Թէպէտ ածականք ընդ
ածականս կապին, բայց յանմի եւս զօրուն դնին դոյա-
կանք նոցին, որպէս և յայտ է։
Որեք ուրեք եւս համարին եղեալ իբր դոյական. ոմն
յասէն, *Որ էլեր՝ է քարձրադիտակ քառաթեւին ‖,
(զար. էգ.) ածական անուանս բարձրադիտակ՝ համարի
իբր դոյական եղեալ. որում լեալ է յատկացուցիչ
ածական անուանդ փառաւորեալ իբր դոյական։

Գ. Լ Ա Ի Ս. Լ։

Յաղագս համայնաւորեալ ոչխարանն անուանանց, որք ասին, Ռոմականք, հանրականք, վերբերականք, հարցականք, և մասնականք։

Սոքա առ հասարակ՝ Թէպէտ ըստ համանայնութեանն այ-
լոց անուանանց վարին, բայց քանզի ուրեք ուրեք
փոքր մի այլազգ դնին, վասն այնորիկ արժան համարիմ
ասել ինչ ինչ զսոցանէ՝ ի մասնաւորի. խօսեցեալ նախ՝
զենդրական սոցին. զորմէ դիտելի է, զի՝ ի մէջ սոցա
հանրականքն և վերբերականքն ոչ առնուն զենդիր.
բայց եթէ դուցէ ըստ պատահման, և կամ վասն հարգի բա-
նին. ոմն՝ է խոր. ա. 4։
Իսկ Թուականք, հարցականք և մասնականք՝ հասա-
րակօրէն՝ առնուն զենդիր՝ ի հոլովմն բացառական. զոր
օրինակ, *Զրձակեաց երիտասարդացն իւրոց ‖.
մատ. իա. 1։
*Զ՝ յարարածոցս... այնպէս պատուհեաց ասա՝ ոմն
զքեզ ‖. սարգ. ա. պեռ. ը։
*Զ՝նմեղ լինել ասէ՝ ի մարդկանէ՝ անկար է ‖. լամբ.
սաղ. ճ։ Որ՝ է մարդկանէն է խնդիր մասնական ան-
ուանս՝ ասէ։
*Զար է նախանձ. և որք նուազ վարակեալք են, չա-
ծեն ինչ՝ ի պատշաճիցն զմտաւ ‖. իգնատ. ծէ. 14։
Որ՝ է պատշաճիցն է խնդիր բառիս ինչ։
*Զ՝ երանութենէ՝ յերկնից ըստ իւրում ընթացիցն ուղ-
ղէ ‖. լամբ. ՝ի մեկն. պատ։
Որեք ուրեք եւս առնուն սոքա զենդրական. այլ՝ ի սա-

կաւս . զոր օրինակ , * Զորրորդն 'ի նա . . . 'ի կերպ
բանս արծուոյ ‖ . գրիգ . ուրշ :
* Զունչ ոչ 'ի նա անուն չարուն ‖ . 'ի զարթնոցն . կանոն . ԺԵ
* Ո՞'ի նա իւրումն ոչ ծառայեաց ախտի ‖ . արիստակէս :
Բայց գիտելի է , զի Թոռնական անուանքն առնուն և
երբեմն զկանգիր 'ի սեռական հոլովին . այլ 'ի սակաւ
յոյժ . ՁԲ , * Այլ նա 'ի Դ նաւուցն ‖ . ղուկ . Է . 3 :
* Կարգեալ զարմենակ երկու եղբարբք Ը աջմէ . և զը
կազմս և զայլս երիսուս որդւոց իւրոց 'ի ձախմէ ‖
նոր . Ա . 10 :
* Եւ երրորդ նոցա՝ (դասակարգին) զորուն՝քն ‖ . ապ
Ա . պետ . Ը :
Երբեմն և Թոռնական անուանքն 'ի յարին 'ի բառ
ՆԻՀ՝ առնուն խնդիր զնոյն 'ի գործական հոլովին . զ
օրինակ , * Ընկան առաքեալքն առաքինիք 'ի բուվ անդ
Թոռնով Երկոտասանից ‖ . ագաթ :
* Մատունք ձեռաց նորա և ոտից՝ վեց վեց՝ դասն և
Թոռնով ‖ . Է . Լուսաւորչ . ԺԲ . 20 : Մատիցուք այժ
խոսիլ զայսմ ամէն 'ի մանաւորի :

Զ զան Լուսական անուանց :

Սոքա առ հասարակ միշտ իբր ածական վարին . և Ը
իմիք Ը կանոնի ածականաց համաձայնին Ը գոյակա
նաց , յորս յարին . վասն որոյ կամեցեալ համառօտի
անցանել զսոքօք՝ պարտ է գիտել , զի 'ի մէջ սց ընդ
յակին . ոգ , Մի , երկու , տասն , երկոտասան , քառ
սուն , եօթանասուն , հարիւր , երկերիւր , ևն . յոր
ժամ յետադասին գոյականաց՝ հասարակօրէն համ
ձայնին Ը նա . ՁԲ , * Երևեցաւ աշակերտաց իւրոց ե
կոտասանին , և եօթանասանիցն , և հինգ հարիւրոցն
շնորհ . ընդհանր :
* Իսկ զօրավարն պարսից արամբք երիերիւրօք . . . փախու
ցեալ անկանէր 'ի քաղաքն դարբանդ ‖ . Ճառընտ :
Բայց երբեմն և առանց համաձայնուն դնին . զոր օ
րինակ , * Մերձ է յեէմ իբրև ասպարիզաք հինգ ‖ . Է .
մակ . ԺԱ . 5 :
* Հեռի էին 'ի կարաւանէն իբրև օթիւք հինգեսան ‖
Եղէկ . Է :

Լայլ 'ի նախադրեալ հոլովս գրեթէ միշտ անհամաձայն դնին. ՊՐ, * Յետ արշաւելի թագրեալ արտաշէս ամն երեքն և երեք. դարձեալ՝ ամն երեսուն. արշակ՝ ամն ինանասուն. արտաշէս՝ ամն տասն ॥. խոր. Բ. 66։

* Յաւուրս դատաստանն փորձեալ 'ի սատանայէ ॥. զրոպ. ՊԲ. 2։

Իսկ 'ի նախադասիլն՝ հասարակօրէն՝ ոչ համաձայնին. ՊՐ, * Երիս իրօք փրկուելն խնդրեն ॥. խոսրով։

* Օ կնի երեսուն ամաց ստան կայէն զհաբէլ ॥. զատաբ. գամ։

* Երիցերիւր յեռուն արամբք երթեալ առկայացեալ դադարեր ॥. յովհաննէս գամ։

Ոնոմական անուանք դասական, որպիսի են՝ Երկրորդ, երրորդ, եօթներորդ, մեռասանեարորդ, ևն. յորժամ յետադասին անուանց՝ միշտ համաձայնին ընդ նմա. զոր օրինակ, * Յամենանն մեռասանեարորդի, որ օր առաջին էր ամսոյն, երեւեցան գլուխք լերանց ॥. Ծննդոց. Բ. 5։

Իսկ յորժամ նախադասին, իբր 'ի բաղադրեալս անհամաձայն դնին. զոր օրինակ, * Յերրորդ ժամուն ստեղծաւ Ադամ ॥. խոսրով։

Լայլ երբեմն համաձայն. զոր օրինակ, * 'Ի հինգերորդ ամի (կենաց նոյի) սպառնալիք պատուհասին ելանէին յայ. և 'ի վեցերորդ ամի անդ՝ ջրհեղեղն հասանէր յՀ ॥. հոլ. ընծայ. Ա. 15։

Ոնոմական անուանք անչնորհական, որպիսի են՝ Երկոքեան, կամ երկոքին. ջրեքեան, կամ ջրեքին. եօթանեքեան, տասնեքեան, ևն. հասարակօրէն համաձայնուք գոյականաց վարին, թէ 'ի նախադասիլն, և թէ 'ի յետադասիլն. զոր օրինակ, * Օ 'ի ոչ եթէ երկոքումբ ոտիւք կաղայցէ ոք, և ոչ յայտ լիցի ॥. խոսրով։

* Յայնչափ քաջուն սրաբ մանկանցն եօթանեցուանց սրտաբեկ լիներ թագրն ॥. Բ. մակաբ. Ը. 39։

Ոնոմական անուանք պատական, որք են՝ Երրեակ, ջրրեակ, եօթնեակ, կամ եօթներեակ, ութնեակ, կամ ութերեակ. յինեակ, կամ յիններեակ, ևն. և սև կրկնական, որք են՝ Երեքպատիկ, տասնպատիկ, քսանապատիկ, ևն. Հաղիւ երբեք յետադասին գոյականաց. այլ հասարակօրէն նախադաս լինելով յարին 'ինն՝ առանց համաձայնելոյ ընդ նմա. զոր օրինակ, * Ցնեամք (զվարդավառն) յեօթներորդում ամսեանն ըստ յաւիտե-

նիս ըստ այսմիկ եօթնեկաց շրջագայումն ։ ։ խոր ։
* Հատուցանեսցեն զդարձ փոխարինին պատնոպարդի յաւել
ուածով ։ յովհ. գլուխ ։

Պատն հանրական անուանանց ։

Հանրական անուանք, որք են ամենեքեան և ամենեքեքին, ըստ որս են և բոլորեքեան, և բոլորեքեքին, հասարակաւորէն ինքնին 'ի գործ ածին՝ զորուն թիւ ունելով բազմութիւն. զոր օրինակ, * Որ ամենեցուանց իշխէ՝ յամենեցուանց դողայ ։ սարգ. յոդ. 3 ։
* Տեսանեն . . . զդատաւորն ամենեցուանց քո նստեալ ի
աջմէ հօրն բոլորեցուանց ։ ։ Եփեսաւոր. ։ ։ 34 ։
Իսկ 'ի յարիւն յանուանս և յընդունելութիւն՝ և մանաւանդ 'ի դերանուանս՝ միշտ համաձայնին ընդ նոսա, թէ 'ի նախադասին, և թէ 'ի յետադասին. զոր օրինակ
* Օ ամենեսին ինձ յանձնարարեալն ոչ կորուսի ։ ։ նարդ.
Ի համաձայնութեան այսոցիկ հանրական անուանց նախ զիրն իբր 'ի բազումս կրկնի. զոր օրինակ, * Օ ամենեսեան գնասա այսու միով բանիւս աւետարանի
խոսրով ։
Գայլ գիտելի է, զի յառաջն գործածութիւն հանրական անուանց ընդ անուանց՝ ծանրացուցանէ զընթացս բանին. վասն բազումս անգամ 'ի տեղի սոցա դնեմք զբազադ ամենայն. զորոյ զգործածութիւնն արժան է գիտել. զի սա յորժամ յարի յեզակի ցուցականս դերանուանս միշտ և յանի համաձայնի ընդ նոսա. զոր օրինակ. Ա՛ն այսոր
ամ ածցէ զքեզ ։ ։ 'ի զատաստան ։ ։ Ղուկ. ։ ։ 9
* 'Ի վերայ ամ այսորիկ անասնոյ ։ ։ Եսայ. ։ ։ 12 ։
Իսկ յորժամ 'ի յոգնականս յարի, ընդ թուականն եղանի. զի ընդ նշանակութեան գոլով բազմաւորական՝ եղանի ձայնիւ յոգնական համարի. զոր օրինակ, * Գ.
սոցիկ ամ ապերախտ գտան ։ ։ Եփեսաւ. ։ ։ 54 ։
* Դու ես նոր և գլուխ նոյ ամ ։ ։ Վարդ հարց. ։ ։
Իսկ յորժամ նախադասին անուանն կամ ընդունելութեան հասարակաւորէն ոչ համաձայնի ընդ նոսա. զոր օրինակ,
* Ամ ինայն ինքասք և երկպառակութիւք 'ի տգիտութիւն 'ի
ներքս մտանեն, և ապականեն զոգիս մարդկան ։
սարգ. յակ. ։ ։

* Եւ մինայն պարծանաց պարծանք խոնարհութիւն է ։ նոյնն։ յակ։ Ը։

* Յամ որոգայթից վտանգիմք ։ լամբ։ սաղ։ խԵ։

Զ.յԼ 'ի յեռադասիլն՝ 'ի յեզականն համաձայն դնի։ ՁԲ, * Զ.ոն ամենայնի գլուխ քՁ է ։ ա։ կորնթ։ ԺԱ։ 3։ Իսկ 'ի յոգնականն՝ անհամաձայն դնի ըստ թուոյն։ զոր օրինակ, * Զ.բարածոցս ամենայնի աբար խաղաղուի ։ սարգ։ Ա։ պետ։ Ը։

* Դու սկիզբն և պատճառ բարեաց ամենայնի ։ նար։ ՁԲ։

* Զ.ոնէ զգլխաւորսն պամ՝ չոնէ 'ի մծբին ։ խոր։ Գ։ 6։

Զ.յԼ գիտելի է, զի սա յորժամ նախդրիւ հանդերձ լինի ածական, նախդիրն բազում անգամ կրկնի 'ի վերուբ, և 'ի վերայնոր՝ յոր յարի։ զոր օրինակ, * Զ.ոնիցեպ զարդարուի յամենայն 'ի կեանս քո ։ պօբ։ Գ։ 6։

* Զ.ին եհաս ժամանակ, զի զամենայն զկեզտ անուն 'ի մէնջ 'ի բաց բարձցուք ։ եղեղեզ ՁԲ։ գլ։ Ը։

* Օ Հպարտուի զամենայն 'ի բաց ընկեսցուք ։ եբր։ ԺԲ։ 1։

Ոչ ան վերբերական անուանանց։

Վ.երբերական անուանք, որք են այսպիսի, այդպիսի, այնպիսի, սոյնպիսի, դոյնպիսի, նոյնպիսի, այսքան, այդքան, ԼԲ։ իբր ածական վարին։ և 'ի յեռադասիլն միշտ համաձայնին ՁԱ կանոնի ածականաց։ թէպետ և հազիւ ուրեք է յեռադասիլ սՁ։ Իսկ 'ի նադասիլն՝ իբր 'ի բազումն անհամաձայն դնին։ զոր օրինակ, * Զ.ղձամ տեսուլթէ այսպիսի տնկոյ ։ գրիգոր մագիստրոս։

* Զ.ոդ առ այս ահա պարտիմք լինել արթուն, զի լինիցի մեզ յայսոսան վտանգից զերծանել ։ եփես։ Դ։ 36։

Իսկ երբեմն համաձայն դնին 'ի վերջահոլովս։ զոր օրինակ, * Զ'ի բաց լերուք յայդպիսեաց ոչխարազգեստ գայլոց ։ ղնորհ։ Ը։

* Օ իարդ բժշկեսցիս անձն իմ եղկելի՝ 'ի յայսոսանեաց տիգաց խոցոտեալ ։ նարեկ։ 'ի բանն։ խԵ։

Դարձեալ՝ եԹէ անկցի 'ի միջն բայ, իբր 'ի բազումն համաձայն դնին։ զոր օրինակ, * Զ.ոք այսպիսեօք վարելին խորհրդովք։։։։ զամենայն տուժեցան ։ եփեսոս։ ԺԲ։ 37։

*Յայսմանէացս սա որոշեալ պատշաճագոյն յարմարութեանց ։ ՝ի գէրս պէտոյէց ։

Զսացի ՝ի վերոյ՝ ՝ի վերջահոլովս. զի ՝ի յուղղական և ՝ի նախադրեալ հոլովս յոգնականին ոչ երբեք համաձայնին. զի ոչ լինի ասել. այսպիսիք բանք. յայնպիսիս իրս. զայսքանս ժամանակս. եւ. այլ՝ այսպիսի բանք. յայնպիսի իրս. զայսքան ժամանակս. եւ ։

Պատ հարցական անուանանց ։

Հարցական անուանք, որք են՝ ո՞, ով, զինչ, ինչ. և ա՝ որ, որքան, քանի՞, որպիսի՞, զինչպիսի՞, պէսպէս վարին. և նախ ՝ի մէջ սոցա բառքս՝ ո՞ և ո՞վ, յորժամ ՝ի գործածին իբր անուն հարցական, իբրու գոյական վարին. զոր օրինակ, *Ո՞ կարէ կալ առաջի դոցա յանդգնութեան։ յարձակման ։ Եղ. Եղ. Վեր. Գ ։

Իսկ մեր այլոց հարցականաց գիտելի է, զի զինչն ի բեռին հանդերձ բայիւ վարի իբր գոյական, և կամ իբր նոյն ը բային. գր, Զինչ իցէ, որ լինելոց իցէ ։ Նար. Իա. Յ6 ։

*Զ՝ արդ՝ զինչ գործեսցես անձն իմ կորուսեալ։ Նար. Զ՝ երբեմն յարի յանուանս իբր ածական՝ առանց հոլովման. գր, *Զինչ վայելումն իցէ կերակրոյն, եթէ անդգայեալ ցաւօք ուտիցեմ ։ Նար. Կգ ։

Բստ այսմ և հարցական անուանս զինչ երբեմն իբր գոյական վարի առանձինն, և երբեմն իբր ածական յարի յանուանս. գր, *Զ՝ արդ՝ զինչ հային այս ամենայն արթնութեանդ պէտք ։ Եկեղեցիս Վեր. Իա. Յ6 ։

*Ածական (բանսարկուն) խաբէութեամբ իւրով զսկիզբն բարւոյն և չարին, եթէ ուստի՞ և զինչ իրս գոյանայ ։ Սարգ. Յակ. Գ ։

Իսկ հարցական անուանքս՝ որ, որքան, քանի՞, որպիսի՞, զինչպիսի՞, որք իբր ածական վարին, հասարակաբարին նախադասին անուանց. երբեմն առանց համաձայնելոյ. գր, *Զոր մահուանէ յորպիսի կենդանութեան փոխեցաք սիրելով զեղբարս ։ Սարգ. Ա. Յովհ. Գ ։

Բայց երբեմն համաձայնութեամբ ևս դնին, մանաւանդ որն և որքանն. գր, *Որոմ կորստեան և գեհենի ամենայն կալուն ոչ է առաջի ձեր ։ Ղևոնդ. Խղ. Ի։

* Որչափանէաց տարակուսանաց խաւարի՝ լուսաւորութիւն յուսոյ կենաց խառնեցեալ ։ Դարձեալ ։ 'ի բանն ։ կբ ։
* Օ այսպիսի կարծրութիւն նիւթոյ . . . . ոչ դիտէ ոք՝ թէ որպէսեաց իրաց պատրաստութիւն հրաշակերտ տեսաց ։ Խոր ։ ա ։ 15 ։

Մանն Մանանէին անուանման։

Մանանէին անուանումն։ ոմն , ոք , իմն , ինչ ։ ընդ որս են և սոքա , մի իմն , կամ մի ոմն , որ ոք ; որ ինչ , ոչինչ , ինչ ինչ , ամ ինչ , որ ինչ միանգամ, ևն ։ սոքա երբեմն ինքնին վարին 'ի բանս իբր գոյականք ։ Գր , * Ոմն իշխէ , և ոմն իշխի ։ Խոսրով ։ 'ի Մեկն ։ Ժամագրք ։
* Որ ոչ զախտսն իշխանութիւն կարէ սպանանել , և զաղաքինութիւնս կեցուցանել , թագաւոր արդար է ։ Սարգ ։ ա ։ պէտ ։ գ ։
* Մի ոչ յաչիս մօրուանցն փառս որսացէ ։ Լամբ ։ պատ ։
* Օ մի և զնոյն ասասցեր ոմանք բարուք 'ի կիր արկանեն՝ ընդէմ թշնամեացն նուաւ զինեալով ։ և ոմանք 'ի չարն՝ առ սիրելիս կ ընծին նուվին վարելով ։ Զնորդ ։ Խղ ։
* Դ մերձակայիս չիք ինչ , որ հաստատուն ունի զուրախութիւն ։ Եփեսիոս վիպ ։ 'ի Մեկն ։ Ղուկ ։ Ճ ։ 20 ։
* Ամիսն ստեմ , և ոչ գովէ զչմարտեմ ։ Դարձեալ ։ Ե ։
* Ոչ ինչ ունիմք , և զամ ինչ ունիմք ։ Բ ։ Կորնթ ։ Զ ։ 10 ։
* Օ որ ինչ գիանգամ խոստովանի ոք , կորուսանէ , եթէ զմեղս՝ և եթէ զարդարութիւն ։ Սարգ ։ յակ ։ Ա ։

Ամէն յորժամ վարին սոքա ընծանման կամ ընդունելոյեց , լինին իբր ածականք մասնաւորիչք նշանակուեն նց ։ Գր , * Զխարհ նոն է ընուշս ։ Եփեսա ։ Ժզ ։ 4 ։
* Օ դ ոմն զեսպան ձիով փութապէս առաքեցին ։ Եղեկ ։ Գ ։
* Ոչինչ ունիմ նուէրս քեզ յանձնէ տալ ։ Գր ոչինչ նուէրս ունիմ տալ քեզ ։ Լամբրոնայի ։ 'ի Մեկն ։ սաղ ։ Ժգ ։
* Ինչ ինչ և յասորւոց ընկալան տեղեկութիւն կարգաց ։ Գր ինչ ինչ տեղեկութիւն ։ այս է , քանի մի ։ Լամբ ։ պատ ։

Սոքա՝ բաց 'ի բառս ինչ , 'ի յետադասիլն անուանց կ ընդունելուեց , երբեմն և 'ի նախադասիլն , եթէ իբր մասնաւորիչ նշանակուեն նց վարեսցին , հասարակօրէն թուոյ և հոլովիւ համաձայնին ընդ նս ։ Գր , * Օ գաղ-

թեալսն անդրկին դարձուցանել. . . բաց 'ի նախա-
բարէ ոմանքն, որոյ անուն օտայ կոչիւր։ Խորենա. Է. 74։
* Պատուհասիրաց ոմանց գանձս անՀոգի դնելին։ Յովհ. Խոր.
* Մէ 'ի ժամանակի էիր, այլ ժամանակք 'ի նմանէ գոյ-
ացան։ Եղիշ. Է։
* ՈՀայ յուրմէնք ոչ պարտաւորէ։ Նարբէ. 'ի բանն. Կէ.
'Ի սոսա էին երբեմն առանց համաձայնութեան դնի. Գր.
* Մեծի էին ցանկացար։ Դաղ. Գ. 10։
* Զա առանիկ ազնուականի էին ցանկացեալ էն։ Եր.
Գ. 16։
* Հանեալ իբր թաթաւոյ էին ջուր 'ի ծովին։ Սարգ.
յակ. Գ։
Սա, որ էին և բառդ ինչ բաղումս ուրեք իբր զարդ դնին.
Գր, * Հայսպիսեաւ էին պատրաստուած անձին հանդեր-
ձանաց կուռ վառեալ։ Նար. գով. Մ. Գ։
* Զ պատճառս հարստութեան մեք ինչ 'ոչ գիտեաք։
Եղիշ. Գ։

Մասն մասնաւոր անուանց՝ Հիւս. երկաքանչիւր, և
իւրաքանչիւր։

Որքա իբր ածական վարին, բաղում անգամ զորու-
ունելով զգոյականն. Գր, * Մին դիւռոն ձայնակցի 'ի
յանցանելն։ Լամբրոնացի. 'ի մեկն. սաղ. Ղ։
* Երկանչիւրոցն աղօթիւք տնտողացս ողորմեա։ Շարակն.
* Իւրաքանչիւր 'ի վերՀ իւրոյ արմատոյ արձանացի։
Լամբ. պապ։
Իսկ յորժամ յարին 'ի գոյականս, հասարակօրէն նա-
խադասին նոցա, և իբր 'ի բաղումս անհամաձայն դնին.
Գր, * 'Ի դիւս կողմանէ գեռոյն. . . (բնակեցցեն)
Խոր. Ա. 29։
* Երկանչիւր ծայրիւք. . . ծածկեալ էր եղեալ անայ-
քնուեց։ Զնորհալի. 'ի Ներբեռոյ հրեշտակաց։
* Իւրաքանչիւր գործոց հատուցմունք լինելոց է. և
խորհրդոց և բանից քննութիւք։ Սարգ. Ա. պեր. Ն։
Բայց երբեմն և՝ այլ սակաւ ուրեք համաձայնութիւն
դնին, մանաւանդ 'ի դերանուանս. Գր, * Ոստ դիւռոյ
բանի սոյն այս յայանի ցուցանի։ Խորոն։

* Ցերս

* Տեսցուք զերկաւանչիւրոյ սոցա բարեբախտութիւն ։ պետրոս։
* Բրածելին անվեհեր փութով զհաւատացեալ հօան յիսարանչիւրոսն ժամանակի ։ յովհաննէս կոմ։
* Ո՞ զի իւրաքանչիւրոց նոցա չարափառութիւք յոյժ աննմանութիւք են միմեանց ։ յովհ. իմաստ. ԺԵ։

ԳԼՈՒԽ Բ.

Յաղագս Հաճոյանուանցն դերանուանցն ընդ դերանուանս։

Համաձայնութիւն դերանուանց ընդ դերանուանս յայսմ է, զի եկեալ սոցա առ միմեանս համաձայն թուոմ և հոլովիւ՝ վարին 'ի քանս իբր նոցն, ցի իբրև մի դերանուն։ Իսկ թէ ոչք ԼԷ ոչս յարին, գիտելի է, զի 'ի մէջ սոցէական դերանունս ինչն՝ յարի յայլ ամ դերանուանս՝ ԼԷ իւրաքանչիւր դիմաց նոցին, (բաց 'ի ստացականաց)։

Եւ նախ՝ յարի յէականս. ՊՐ։ * Ես այլս խրատեմ, և ես ինչն անփոյթ եմ ։ դարեհայի. 'ի բանն. Կա։
* Ոչ դեղ ինչն ասէ արարի դատաւորս կամաց քոց, զի թէ թողցես՝ և յինէն գացես թողութիւն ։ խոսրով։
Երկրորդ՝ յարի 'ի ցուցականս, և ուրեք ուրեք նաև 'ի յարաբերականն ոչն. ՊՐ, * Այս ինչն զմեզս մեր բռնոյ ։ կոչ. ԺԴ. 37։
* Այլն ինչն մոռացումն առնէ այսակիր բարձանցն կռամնալութիւն ։ դարեհայի 'ի բանն. ԿԵ։
* Դա ինչն եհար զիս յոգի ։ արիստակէս վեր։
* Ոչ դոյն ինչն զգրիգոր մեղ հոլիւն ... կացուցանել ։ ապամ։
* Որ ինչն արժանաւոր բժշկութեան է ախտացեալ, զայլոց ցաւս զիւրդ կարէ բժշկել ։ ասրգ. Ա. յովհ. Ե։
Այնպէս յարին ընդ միմեանս նաև ցուցական դերանունք. ՊՐ, * Այն այս ձայն զամենեսեան յարուցանելոց է 'ի գերեզմանացն ։ դանայ. 'ի մեկն. յովհ. ԺԱ. 26։
* Սին այսոքիկ վկայեն և ճշմարտեն զսոցոս ։ ասրգ. Ա. պետ. 8։
* Ոչ նոյն զայդ և ես կամիմ ։ ոսկ. հայոց. Ե. Հռոմ. 12. յորդ։
* Նոյն այս է և այն՝ զոր ասաց 'ի մատթէի, մի գանձէք

ձեզ գանձս յերկրի ॥ . Եփնաց . 'ի Մեկն . ղուկ . ԺԲ . 33

Պարտ է դիտել, զի յորժամ երկու ցուցական դերա-
նուանքս յարին 'ի միմեանս 'ի նախադրեալ հոլովին, նախ-
դիրն դնի 'ի վերայ ամենայն . որ, * 'Ի սոյն յայս միտս եր-
գեաց զերեսներորդ առաջներորդ սաղմոսն ॥ . սաղմ .
ՁԱ . պեպ . Ե։

* Օ սոյն ղայս՝ քարոզն խրատէ՝ փութալ խոստովանու-
թիւն յապաշխարութիւն ॥ . խոսրով . 'ի Մեկն . Ժամագրքի։

* Արդի և իմաստուէն ղոյն իսկ ղայդ կամի॥.սաղմ.յան. Ը։

ԳԼՈՒԽ . ԹԸ։

Յաղագս համաձայնութեանն դերանուանանց ընդ անուանանց . և նախ-
Յաղագս համաձայնութեանն էական դերանուանանցն՝
Լա . դու . ինքն . իւր։

Դերանուանքս որովհետև այլ և այլ են տեսակաւ-
ոյն էական, ցուցական, ստացական, յարաբե-
րական, և դիմորոշական, այլ և այլ օրինակաւ յարին
յանուանս, և պէտքէս եղանակաւ համաձայնին . զ-
որ ոչ կամեցեալ խօսիլ կարգաւ՝ առաջուանքս նախ զհա-
մաձայնութիւնն էական դերանուանացս՝ ես, դու, ինքն,
իւր . (Ը որս են և դերանուանքս՝ Դիմանց և երեքոց . (և
և ցուցական դերանուանքս՝ սա, դա, նա, յորժամ 'ի
գործ ածին էականապէս։)

Սոքա ամենեքին գոյականապէս վարին . և ըստ օրինակի
գոյական անուանց՝ լինին անուն քայի, խնդիր քայի
և խնդիր ընդունելութեաց . ոչ ունիմք ասել յիւրեանս
տեղիս։ Այս՝ խնդիր նախադրութեաց . ոչ յայտ էյ
դեղոց յառաջին մասին։

Իսկ 'ի յարիցն յանուանս՝ լինին 'Լաս՝ խնդիր անուանց
գոյականաց և ածականաց . որպէս ունիս տեսանել 'ի
խնդրառուն նոցա . ոչի է և այս։

* Օ փառաւորիչս երբ փառաւորեն ॥ . երկն . գով . արիս։
Որ դերանունս երբ՝ է խնդիր ածական անուանս ղա-
ռաւորիչս։

Երկրորդ՝ լինին յատկացուցիչ . զոր օրինակ, * Սիրա
եմ ուրախ եղև յամ վաստակ եմ ॥ . ժողով . Ը . 10։

Երրորդ՝ լինին քացայայտելի 'ի ձեռն գոյական ան-
ուանց՝

ունանց՝ համաձայնելով ԸՆ նա թՀՈՒՄՈՎ և Հոլովիւ. զոր
օրինակ. * Այս իմաստութեն բնակիմ 'ի խորՀրդեան ||.
առակ. Ը. 12։ Որ էմասրուենն է բացայայտիչ դերա-
նուանանս։

Զիդ՝ յարին յածէնս՝ ամենևին համաձայն նոցին թՀ-
ՀՈՎ և Հոլովիւ. ՊԲ, * Օ մեզ զմեզաւորս արժանի ա-
բարեր փառաւորել զքեզ || . յոՀՏ. էմասր. ԺԲ։ Որ ա-
նունս զքեզաւորս՝ լեալ է ածական դերանուանն զքեզ՝ հա-
մաձայն թՀՈՒՄՈՎ և Հոլովիւ։

Բստ այսմ յարին սոքա բաղում անգամ և յընդունել-
լուին՝ իբր յածականս՝ համաձայն նոցին. զոր օրինակ,
* Թէ յուսահատելոյս ինչ միջոցդեսցես . . . . Թէ 'ի
կործանեալս չիս ակնարկեսցես || Դարձ. Ա։

Ա. ՅԼԳիտելի է, զի դերանունս ինքն՝ յորժամ հանդերձ
ցուցական դերանուամբս նոյն՝ յարի յանուանս, կամ
յընդունելուին, բաղում անգամ իբր ածական վարի
կամ իբր բացայայտելի. ՊԲ, * Բանզի և նոյն ինքն քո վեմ
անուանեցաւ || . յոՀՀՈՒՆԷ էմասրասնք. Գ։

'Ի վախճան այսոցիկ դերանուանց զայս մի ինչ ևս արՁ-
ժան է առնուլ 'ի միտ. զի սոքա թէպէտ լինին յատ-
կացուցիչ, այլ ոչ յատկացուցանելի։ Այս ներՀակ այսմ՝
թէպէտ լինին բացայայտելի 'ի ձեռն գոյական անուանց,
այլ ոչ լինին բացայայտիչ, բայց եթէ 'ի սակաւ տեղիս։
Այս ևս թէպէտ լինին սոքա խնդիր անուանց, ևս և
ընդունելութեց, և բայից, և նախադրութեց, այլ
ինքեանք ոչ առնուն զխնդիր։ Այս եթէ ուրեք երևեսՁ-
ցին առնուլ, այն է վասն բային՝ որ եդեալ է անդ կամ
ներգործութեամբ, և կամ զոյութեամբ։

ԳԼՈՒԽ. ՅԺ։

Յաղագս հոմայնանունեաց գոյականաց դերանուանանց՝
Սա. դա. նա։

Սոքա յորժամ Հոլովին՝ սա, սորա. դա, դորա. ԼԲ,
վարին գոյականապէս. և պէսպէս օրինակաւ 'ի
գործ ածին. որպէս յիշեցաք 'ի նախընթաց գլուխն։
Իսկ 'ի Հոլովին՝ սա, սորին. դա, դորին. նա, նորին,
կամ նորուն, վարին ածականանալ. և իբր ածականք յա-
ՐԻՆ

ընդ յառաջոյ յանուն՝ համաձայնելով ընդ նոսա Թուոց և հոլովիւն. և այս՝ հասարակօրէն 'ի հինգ հոլովս վերայն։ 'Ի սեռականն. ՊԲ։ * Պտուղն Թէպտեւ նորին ծառոյն է և ծաղկին, այլ ամենի որոշեալ է 'ի նոցնէ ॥։ Նոյն ծառոյն. ապրգ. յակ. Բ։

'Ի վերջաւորով տրականն. զոր օրինակ, * Եւ քանզի այս ըստ ամենն մասին կենաց եւ ճշմարտեցաւ առ այրս մահու, և ես վկայեմ, կրկին հաստատեալ ॥ Ծնունդք։

'Ի գործիականն. զոր օրինակ. * 'Ի նոյն փառաւորեալ նովին հոգւով կոչեցաք ॥. Եղնակ. ԺԲ։

'Ի պարառականն. զոր օրինակ, * Օ՜ամ զբանական նովին տեղեաւ գումարեալ ॥. պատմ. աղէք։

'Ի ներգոյականն. զոր օրինակ, * 'Ի նոմին յամառութեան ॥. Եղնակ. կողբացի. ԺԲ։

Իսկ յայլ հոլովս հասարակօրէն իբր գոյական վարին, և եթէ հարկ լինի ածականապէս ևս վարել, 'ի տեղի սոցա դնեմք զցուցական դերանուանս՝ Ա.յս, այդ, այն. սոյն, դոյն, նոյն. ոմն տեսցի 'ի ստորև։

Ա.յլ գիտելի է, զի վերոյգրեալ դերանուանքդ ընդ քեզն ընդ Թուոյն անհամաձայն յարին յանուանս յաւելեալս. զոր օրինակ, * Ա.յսմ և պտղոս վկայեաց սովին բանիւք, այլ՝ սովին մտօք ॥. ապրգ. Բ. յակ։

Ա.սացաք 'ի վերոյ՝ թէ սոքա 'ի հոլովիւն, սա, սորին, դա, դորին, նա, վարին ածականապէս, և ապա զաղուստ ուրեք ընդ այսմ հոլովման ևս վարին գոյականապէս զոր օրինակ, * Յայանեսցի և իրաւք պաղատանաց իմոց ընդ ամենն ॥. լամբ. պատ։

Գ. Լ Ա Ի Խ. ԺԷ.

Յաղագս համաձայնութեանն ցուցական դերանուանացն՝ Ա.յս. այդ. այն։

Սոքա միշտ իբր ածական վարին, բազում անգամ զորուն ունելով զգոյականն. զոր օրինակ, * Որ ինչ 'ի խոր է քան զքեզ, պայն մի քններ. և որ ինչ հզոր է քան զքեզ, պայն մի հարցաներ. որ ինչ հրամանս աստուածայնոյ, պայնոս ածք զմիտս քոյ ॥. Կոչ. Բ. 6։

Ա.յլ յորժամ յարին սոքա յանուանս, 'ի նախադասիլն՝

սին՝ հասարակօրէն համաձայնին ընդ նմա թուով և հոլովիւ՝ բաց 'ի բացառականաց յանդելոց 'ի է • ՊՐ ,
* Պարտաւորութիւն չինք յոգնամ աշխարհի ։ մթբ • ՃՈՒ • Ղ ։
Բայց երբեմն և առանց համաձայնութեան դնին , այլ սակաւ ուրեք • զոր օրինակ , * Ընդէր ի կորուստ այդ իւ-
ղոյդ ։ մաթ • ԻԳ • Ծ ։
Բացի 'ի վերոյ՝ բաց 'ի բացառականաց յանդելոց 'ի է • զի ՚ի այսմ հաղիւ ուրեք համաձայնին սՔ 'ի նա-
խադասին , բայց եթէ կրկնեսցի նախդիրն , զոր օրի-
նակ • * Սակ քահանայական կարգն յայսոսանէ 'ի գործոցս
որիշ է ։ լամբ • ՄԷՆ • պաթ ։
Սակ յորժամ յետադասին սՔ անուանց համաձայնին ՚ի նա թուով և հոլովիւ • զոր օրինակ • * Մենայն սը-
տուղք իմաստութեան այնորիկ , որ զողորմութիւն ծնանի , բարի են ։ սարգիս • Ի ՄԷՆ • յակ • Ի ։ Թէպէտ ուրեք
ուրեք ևս (բայց հաղիւ երբեք) անհամաձայն դնին ։
Ի համաձայնութեան այսոցիկ դերանուանց հարկ է դի-
տել և զայս , զի 'ի նախադասին սՔ՝ նախդիրն հասա-
բակօրէն դնի միայն 'ի վրայ սՔ • զոր օրինակ , * Բոյով
խորհրդով անցուցին զայս անցս ՚ի իս և ընդ զօրս ։
եղէզէ • Գ ։
Սակ 'ի յետադասիլ սՔ՝ նախդիրն միշտ և անվրէպ դնի՝
թէ 'ի վրայ՝ ոց , և թէ 'ի վրայ անուանցն , բաց 'ի նախդրէս
սա • և այս՝ 'ի վեց հոլովս ։
Ի նախդրեալ տրականն • զոր օրինակ , * Զյսմ ասէ
ամ տՔ ցոսկերանդ ցայդասիկ ։ եղէկ • ԼԷ • Հ ։
Ի հայցականն • զոր օրինակ , * Ընդ ամենայն ազգս
առներ զանկարգութիւն զայս ։ եղէզէ • ՎՊ • ԳԼ • Ի ։
Ի բացառականն • ՊՐ , * Հրամարեալ զոհագործու-
թիւն ասրեցուսցես զիս յորդայթէ յայսմանէ ։ •
յովՀ • ԻՄաթ • ԺԷ ։
Ի սպառականն • զոր օրինակ , * Զան զ մարդպան
ՏՀն լեալ էր ... մեծասէս զանՀ էր զառնէս զայսմա-
նէ ։ եղէզ • Ի ։
Ի պարառականն • զոր օրինակ , * Զ բազմիք զայսոսիկ-
զանց արարեալ՝ փութասցուք Հասանել յընչաւէտ
Հօր առատ որդին ։ եփրեմ • ՅԵՌՍՓ ։
Ի ներգոյականն • զոր օրինակ , * Զ՝ որ առնես զամն...
ոլք

որք թագաւորեցին 'ի վերայ մարդոց 'է կեանս յայսոսիկ ॥. խոսրով։

Ըստ այսմ կրկնին հասարակօրէն և նախադրութիւնքս ընդ. զոր օրինակ, * Դնել զնոսա յաւերակ և յանապատ ... ընդ աւուրս ընդ այսմիկ ॥. Երեմ. իԵ. 18։

* Այ անձանց նց, որք զյաւանկին բարեկենդանութիւն ընդ ապականացուցիս ընդ այսմիկ փեսկեն ॥. իգն. Ը. 20։

Յոյնպէս և եթէ նախադիրքդ ը, յ, և 'է, իցեն եղեալ 'ի վերայ նախընթաց ածականի, հարկ է կրկնել զնոսին, եթէ գոյականն անկեալ իցէ 'ի մէջ ածականին և դերանուանն. զոր օրինակ, * Ո արթոյց զմիտս նց... զՀշմարիտ պատկերէն զայնմանէ բուռն հարկանել։

սարգիս. ա. պեր. Է։

Գ. Լ. Ո Ի Ս. ԺԻԲ։

Յաղագս համահայնութեան գոյականաց դերանուանանց՝

Սոյն. դոյն. նոյն։

Սոքա միշտ իբր ածական վարին. և զի յատուկ հոլովումն ոչ ունին, այլ միայն նախադրիւն հոլովին, յորժամ նախադասին անուանց, անհամաձայն դնին. զոր օրինակ, * Զայնպիսից սոյն ուղղափառութեամբ է նա եկեղեցիս նոյ ॥. Գրիգոր կաղ։

Բայլ գիտելի է, զի այսոքիկ դերանուանքս՝ մանաւանդ նոյնն՝ հաճիւ ուրեք անմիջապէս յետադասին անուանց. իսկ եթէ յետադասեացին, պարտ է զնախադիրն կրկնել. զոր օրինակ, * Լաբ յորոգայթ 'է նոյն անկցին ॥. սաղ. լԺ. 8։

'Ի վախճան ցուցական դերանուանց համի՝ գիտել արժան է և զայս, զի աՀ առհասարակ՝ դնին երբեմն 'ի բանս իբր թարգմատար, կամ իբր բացայայտելի 'ի ձեռն այնց բառից, յորս յարին յառաջոյ կամ զկնի. զոր, * Կամ ինչ՝ որ յԺի է, չէ նա մեր ॥. իգնաց. ԺԷ. 12։

* Դաղմաց արդարոց քաջալայելուչ են շիրիմք նոցա ॥. իգն. ԺԷ. 22։

* Յողդ, որ ցողն 'ի քէն, այդ բժշկութիւն է նոցա ॥. 'է գիշերայ. սաղ։

Յորս դերանուանքդ նա, նոցա, այդ, ի բր թարգմատարք դնին,

դնին, կամ իբր բացայայտելի 'ի ձեռն բառիցս ամ ինչ, և արդարոց, և ցողք։

ԳԼՈՒԽ. ԺԳ։

Յաղագս համայնանունքն ուղղական դերանունացն՝ Ես. քոյ. մեր. ձեր. իւր, իւրոյ։

Սոքա միշտ ածականաբար վարին. և յորժամ յարին յանուանս, կամ և յանունս լուծիս, յամի համաձայնին ընդ նոսա 'ի վերջահոլովսն, թէ 'ի յետադասին, թէ 'ի նախադասին, և թէ անկցի 'ի միջի այլ մասն բանի. գր, * Օ լիաբդ շրթամբք էնով զանձն իմ անիծից ॥. Նար. կ։

* Ընդ երեսանեմք զարև յետ մերոյ սիրելեացն ॥. Եղիշ. Ե։

* Հոմար առնուս ախտի ջատագով (զթիւրեալ ճշմարտութեան) ॥. Լամբրոնացի. յաղագս նամանունքն։

Ասել գիտելի է, զի բազում անգամ 'ի տեղւոջ ստացական դերանունքն զսեռականն էական դերանուանց՝ իբր յատկացուցիչ. գր, * Լիսող զոխս սրտի քո ॥. Մտթ. ԺԸ։

Ասացի 'ի վերոյ համանձայնիլ սոցա 'ի վերջահոլովսն. զի 'ի նախադրեալ հոլովս և յուղղականս յորժամ պարզ վարին 'ի յոգնականն՝ միշտ անհամանձայն դնին. զոր օրինակ, * Ամ խորհուրդք էմ հաստատեսցին ॥. Եսայ. Խգ. 10. և ոչ լինի ասել. խորհրդք իմք։

* Լսան ինձ առնել զկամս քոյ ॥. և ոչ քոյս. սաղ. ՃԽԲ. 10։

* Դաժանեաց զկեանս մեր ॥. և ոչ մերս. Խոսրով։

* Յատարեսցե զկամս յեր 'ի կամս իւր ॥. և ոչ ձերս և իւրս. Մաղաղ. վրդ. Ի։

Սոքա լինին և ածական դերբայից նուին համանձայնութիւն, որով յարին յանուանս. գր, * 'Ի բարեպաշտելս էնոմ՝ գայթակղիմ ॥. Նար. հա։

* Տացի կեանս նմա 'ի կենաց առնողէն քոյով սրգաշատելովդ ॥. սարգիս վրդ. 'ի մեկն. ա. յովհ. Ե։

Իսկ եթէ ուրեք ուրեք երևեսցի անհամանձայն, այն ոչ է ստացական դերանուն իբր ածական, այլ՝ անշ 'ի վերոյ ասացաք, սեռական հոլով էական դերանունքն. որպէս յասէն. * Յարդարանալ էմ և մերանչեմ ॥, (Նար. հա.) դերանունս էմ ոչ է ստացական, այլ՝ էական.

կան. և եղեալ է ասա նոքա մնուն բայն դերբայիդ՝ յոր դարանալոյ։

ԳԼՈՒԽ. ԺԴ։

Հաղորդս կամաձայնութեանն յարաբերական դերանուանցն՝ Որ։

Յառաջ քան զլսօնիլ զկամաձայնութիւն սորա՝ գի տելի է, զի սա 'ի կարգս բանի զօրութիւն 'ի մէջ բերեալ զայլ մասն բանի՝ դնի ներգործութիւն 'ի տեղի նորա. որպէս զի մի կրկնեսցի մի և նոյն բառ։

Արդ նախ առաջին՝ յարաբերեալ սա զանուն, զդերանուն, և զընդունելուն. զոր օրինակ, * Աստեղայն նիւթոյ՝ որ մարմին է, ապականութիւն հետևի ॥. լամբ. ապ. Ուր որն յարաբերեալ զանունդ՝ ամենայն նիւթոյ։

* Բարեւոք է խոնարհումն յամ ժամ. և յամ նեղութեան ապրեցուցանէ զայնոսիկ, որ մերձենան առնա ॥. ծն. ԺԵ. Ուր որն յարաբերեալ զդերանունդ՝ զայնոսիկ։

* Աղաժանի գտայ ճաշակել զջուր յաղբերեալ փրկութեան զոգողին զմեզ, զորոյ զաթոռն իսկ ընկալայ ॥. յովհ. գ. Ուր բառս որոյ՝ յարաբերեալ զընդունելուդ՝ նորոգողին։ Ուրեք ուրեք յարաբերեալ սա նաև զբայ և զբան. գր։

* Արմինս ճգնի, տքնէ և պահէ, որովհետև օգնէ մեզ և կամեցող ॥. լամբ. սաղ. ԺԵ։ Ուր բառդ որովհետև յարաբերեալ զբայդ ճգնի. գ՚ինէ ԼԵ։

* Որդ բարի... զյաղթիչն սիրէ, որովհետև նուճանի և սէր զյաղթեալն, որովհետև զմարտն գրգռէ ॥. Ուր բառդ որովհետև յարաբերեալ զյաղթիչն և զյաղթեալն. լամբ. սաղ։

* Այլ վաստակեցի 'ի հոգնեալս արմտեացն, որոյ 'ի մուտ ձեռանս աւուրցն խառնելութեանն կերակրեալ պատրաստեցայց ॥. նար. կԵ։ Ուր որոյ՝ յարաբերեալ զբայս բան՝ վաստակեցի 'ի հոգնեալս արմտեացն։

Դիտելի է ևս; զի այս դերանուն երբեմն յարաբերական զնախընթացն. գր, * 'Ի գործոյն, զոր գործէ, առնու զանուն ॥. եկեղեաց. է։

Այլ երբեմն զհետևեալն. գր, * Օ որ վասն այլոց կորուստեան խօսիմք՝ անձամբ 'ի նմին եմք ॥. էփեսաց. գ. 28։ Ուր զորն յարաբերեալ զ'ի վերջոյ եղեալ բառդ 'ի նմին։ Երբեմն ևս մնայնի 'ի մէջ յարաբերելի անուանն, և

'ի մէջ բայի նոր, կամ յատակացուցչի նորին, և կամ ածականի նորուն, ևն. գր, * Զարդ զգեստդ, զոր դու ոչ ես բառնալոց, էր վա՛ հոգաս և դատիս ॥ . լամբ . ապեն։
* Զնոտգիւտ արդարութիւն լիցի՝ զոր պահանջեաց, փրկութիւն ॥ . այսինքն արդարութիւն լիցի փրկութիւն, զոր պահանջեաց . լամբ . պապ։
* Օ՛ի ծանիցես զբանիցն, որոց աշակերտեցար, զճշմարտութիւնն ॥ . յր ծանիցես զճշմարտութիւն բանիցն, որոց աշակերտեցար . ղուկ . ա . 4։
* Օ՛ոգեկանն, որ յառաքինութենէն է, պինդ պահիցեմք զաղատութիւն ॥ . յր պինդ պահիցեմք զոգեկան աղատութիւնն, որ յառաքինութենէն է . յովհաննէս խնասոր . ծգ։
Բազում անգամ ևս զորութիւն ունի սա զյարաբերեալսն։ գր, * Զի նախ խոնարհի, նախապատիւ բարձրացի ॥ . լամբ . ապեն։
Զի զորութիւն կոյ բառս նա . որպէս թէ ասէր . նա՝ որ խոնարհի, բարձրացի։
* Զիշեան որ կոչի, յորժամ ունի՝ որոց իշխէ . և արքայ, յորժամ ունի՝ որոց առաջնորդէ ॥ . յր յորժամ ունի զհպատակս, որոց իշխէ, ևն . լամբ . 'ի մեկն . պապ։
Համաձայնութիւն այսր դերանուանս կրկնակի նկատի . 'Նախ՝ զի թուոյ համաձայնի ընդ այնմ, զոր յարաբերէ։ զի որովհետև դնի 'ի տեղի նորա, զայնքան պարտի նշանակել, զորքան նայն նշանակէ։ Զատի եթէ յարաբերեալն միակի նշանակեսցէ, պարտի դնիլ եզակի . գր, * Զայն է տիրապէս իմաստուն, որ գործով ուսուցանէ զիւրն իմաստութիւն . այն է ընդ այլ վարդապետ, որ նախ առնէ, և ապա ուսուցանէ ॥ . սարգ . յակ . ը։
* Զուռն հարի զանհաստատ հողմոյ, որոյ միշտ տատանեալ ոյսր անդր տարաբերիմ ॥ . Նարեկացի . ե։
Իսկ եթէ յարաբերելոն լիցէ բազմաւորական, յարաբերականն դնի յոգնակի . զոր օրինակ, * Զի պատրեսցուք 'ի հեշտալեացս, որ կախարդեն զզգայութիւս ॥ . սարգ . յակ . ե . յորդ։
Այս քանզի բազմ եզականք ևս ունին զզորութիւն յոգնականի, եթէ յարաբերեալքն լինիցին բազում եզականք, յարաբերաւոքն ևս լցեր 'ի բազմս յոգնակի դնի . գր, * Լուռք են փուռասիրութի և ուրախաձուռ, (ոյժ) և զհնոն

իսկ հալածեն ॥ . սարգ. ա. յովհ. Ե. յորդ։

Իսկ եթէ յարաբերելին իցէ անեղական անուն, որով հետև այն ՝ նշանակութեան իբր եղական է, յարաբերականն ևս բազում անգամ եղական դնի. գր, * Յիշեա զնորհս աւաղանին՝ որով լուսաւորեցար ॥ . երկնից. գով. յոանէն։

Եւ ներհակ այսմ՝ եթէ յարաբերելին իցէ անուն հնարական կամ հաւաքական, 'ի վարիլ նոցա իբր յոգնական ՝ զոլոյ նշանակութեանց բազմաւորական, յարաբերական որն դնի յոգնակի. գր, * Օ կարդ կարի ցեմք և զքահանայապետական դատաւորութեան 'ի գործ արկանել առ ազգ այնպիսի, որ . . . դատաւորայ եկեղեցւոյ նատին դատաւորք ॥ . ընդդ. ընդդ։

Ասացի 'ի վարիլն իբր յոգնական. զի եթէ իբր եղական վարեսցին այսպիսի անուանք, յարաբերական ևս դնի եղական. գր, * Մենայն, որ զբար գործէ, տեայ զլոյս ॥ . յովհ. Գ. 20։ * Յողովուրդ, որ գնայ ՝ի խաւար, ետես զլոյս մեծ ॥ . եսայ. Ե. 2։

Այլ գիտելի է, զի այս դերանուն բազում ուրեք թուոյն զօրութիւն համաձայնի. քանզի բազում անգամ փոխանակ յոգնական դնելոյ եղական դնի՝ մանաւանդ յուղղականն և 'ի նախագրեալ հոլովսն. գր, * Այն բան 'ի մարդկանէ, որ երևիցին բազմայ, եթէ սիրք են առաքինիք . . . և նախատանայ և ոչ միոյ համբերեն ॥ . սարգ. յակ. Գ։ * Օ սոյն զայս միտս ՝ամ որ ստացայ առ ՝ած 'ի վերայ ՝ամ նեղուեց և չարչարանաց, զվերն նոր կրեմք ॥ . Էփեսոս. ղուկ. ԺԵ. 10։

Եւ այս թեպետ կարի յաճախեալ է 'ի գիրս նախնեաց մերոց, բայց մեզ պարտ է խնայելով վարել մանաւանդ յայնպիսի տեղիս, ուր կարէ ծագիլ շփոթութիւն մտաց բանին։ Զանգի և նախնիք մեր յայսպիսի տեղիս, նաև 'ի պարզ բանս իսկ՝ երբեմն վարէին և զյոգնականսն. գր, * Եւ այս են առաքինութիւնք, որ առհասարակ հոգւոյ և մարմնոյ զվաստացն 'ի գլուխ յօրինեալ կապեն զոլսակ ॥ . յովհ. Էմասա. ա։

* Զիսայն զերկու ամրոցս, զորս յանձնակեալ է քո, այս բէն տուր ինձ ॥ . յովհ. Կաղ։

Զարկրորդ համաձայնութիւն այսր դերանուանն նկատ

յայսմ, զի յայնպիսի հոլով դնի, յորպիսի դնելի էր յարաբերելին, եթէ եդեալ էր ներգործութիւն՝ ըստ պա-
հանջելոյ բային կամ անուանն։ Լուստի.

Երբեմն դնի յուղղական հոլովն՝ իբր անուն բայի. զր,
* Որ մեծայն, որ զչարս գործէ, չարս գտցէ ॥. ագաղն։

Երբեմն դնի 'ի սեռական հոլովն՝ իբր յատկացուցիչ. զոր օրինակ, * Բայց դու տես և զայս, զի զգենուլն և
մտանելն առաջի ոչ՝ նց է, որոց սիրտն է ուղիղ ընդ
նմա ॥. լամբ. պապ։

Երբեմն դնի յայլ հոլովս՝ իբր խնդիր բայի ևս և իբր
խնդիր անուանն, և ընդունելուն, և նախադրուն. զր,
* Օ՛ի զոր սերմանեսցես՝ զնոյն և հնձեսցես ॥. վարդ
հարց. Է։ Որ զոր են է խնդիր բայիս սերմանեսցես։
* Որոմ ցանկացաւն՝ ոչ եհաս 'ի կէտն ॥. երզն. գոզ.
արէաց։ Որ որոմն է խնդիր ցանկացաւին։
* Որոց համեմատ և զսա ցուցանեմ ॥. գէորգ. էԷ։ Որ
որոցն է խնդիր սնոմանս համեմաց։
* Զ՛այս այն (երկիր) է.... որոց ցանկացօղն աղաղա-
կէր, հոգի քոյ բարի ॥ ԼԷ. մեսայէլ։ Որ որոյն է խնդ-
դիր ընդունելութեան ցանկացօղ։
* Զ՛մեծայն 'ի քէն է, և որդւոյդ. առանց որոց եղև և
ոչինչ ॥. ագաղ։ Որ որոյն է խնդիր նախադրութեան
առանց։

Զ՛այլ սակայն 'ի գերասանդ շարադրուին երբեմն այլ-
ազգ կարգի այս համաձայնուն ըստ չորից. նախ՝ ըստ հա-
մաձայնելոյ յարաբերականին ընդ յարաբերեցելոյն 'ի
նոյն հոլովն, թէ և յայլ հոլով էր դնելի (ըստ յունա-
կան ոճոյ). զր, * Զ՛ռաջնորդեա ժողովրդեանն այս.
մի՛ 'ի տեղին՝ յոր ասացի քեզ ॥. ելից լԷ. 34. փո-
խանակ դնելոյ, 'ի տեղին՝ զոր ասացի քեզ. (որպէս
եդեալ է ոսկան)։

Երկրորդ՝ (ըստ հակառակն) ըստ համաձայնելոյ յարա-
բերեցելոյն ընդ յարաբերականին. զր, * Զ՛ս զբանն՝
զոր խօսիք՝ մի՛ մնասցէ առ ձեզ ॥. ժամգերգ. փիլիպ
ասելոյ. և բանն՝ զոր խօսիք՝ մի՛ մնասցէ առ ձեզ.
Զ՛ս առ 'ի պարզ կացուցանել զայս՝ երբեմն ընդ
մէջ մտանէ թարմատարաբար դերանուն ինչ. զր,
* Օ՛վքեմ՝ զոր անարգեցին շինողքն, նա եղև գլուխ
անկ-

անկեան ॥ . Մատ. Ի. 42։ Եւ զերանութեանս նա եղել է իբր թարմատար յուղղական հոլովմանն, ըստ որում դնելի էր յարաբերելին. որգոն, վասն զոր անարգելին շինողքն, եղև գլուխ անկեան։

Երրորդ՝ ըստ երկուցն ևս անհամաձայնելոյ՝ եթէ յարաբերականին, և եթէ յարաբերեցելոյն. զոր օրինակ, * Օ՚նոյն գրէ առ որս՝ ի խուժաստան էին ժողովուրդք ॥. Ղուկ, արԺբ. փոխանակ ասելոյ, զնոյն գրէ առ ԺաղվաՏրոն որ՝ ի խուժաստան էին։

Չորրորդ՝ ըստ համաձայնելոյ ոչ բային, այլ զբուրբ գեալ յարաբերեցելոյն. զոր, * Հաղցր է նոր՝ որոյ ըստ պասեն նմա յաւուր նեղութեան ॥. Նաստաս. Ի. 7. փոխանակ ասելոյ. քաղցր է նոր ոչնոցիկ, որ սպասեն նմա։ Եւ այս չորեքին եղանակք՝ զորս եդաք, հասարակեն առ նախնիս մեր՝ ոչ՝ ի սոսրին շարադրութիւն, այլ ընտիրս և՝ ի գերասանցս։

Ի՚ վախՃան Ճառիս արԺան է գիտել և զայս. իբր զերբեանն՝ ի յարաբերականն յարին և այլ գերանուանքն թարմատարաբար, կամ իբր զարդ. և այս՝ մանաւանդ՝ ի թարգմանեալ գիրս. զոր, * Երանեալ է այր, որ ոչ գնաց ի խորհուրդս չարաց ॥. սաղ. ՀԳ. 6։ Եւ զերանութիւնս՝ դնի իբր զարդ, կամ իբր թարմատար ինչ։

Գիտելի է դարձեալ, զի յարաբերական ոչն երբեմն առանց ունելոյ զզօրութիւն յարաբերականի՝ (այլ յարաբերական զզօրութիւն անորոշ հարցականի,) դնի յառաջոյ իրաց ածական՝ թՀՀով և հոլովիւՀ համաձայն. զոր, * Որ չափով չափիք՝ չափեսցի ձեզ ॥. Մատ. Է. 2։

ԳԼՈՒԽ. ԺԵ։

Յաղագս դերմորդական յօրինցս՝ ս. դ. ն։

Ի՚ յսոքիկ յօդք նախ յարին՝ ի գերանուանս իբր զարդ. զոր օրինակ, * Ինձ կորացեալ ամենայն ծունկ (սատանայ) ॥. Եղեզ. Ի։

* Ես՚ իբր զձեզդ անագորոյն ॥. Նոյնն. Ի. ՀԵՌԱՓՐ։

* Եւ ես եմ, անդ և պաշտօնեայն իմ եղիցի ॥. Յոհ. Ժ. 26։

Այլ գիտելի է, զի՚ ի յարիլ սոցա յայնպիսի գերանուանս

ուանս որք 'ի ձայնաւորս յանգին, հանդերձ չէոջ գլ-
նին. ՁՐ, * Զոն յորժամ գայցէ, մինեմ աւելի ինչ
նշանս առնիցէ՝ քան զոր սայս առնէ ॥ Յ՝ քան զոր սա
առնէ. յովհ. Է. 31։
* Յօղն՝ որ 'ի *ոյդ կողէ ցօղեալ ॥ այսինքն 'ի քո կո-
ղէդ. շար. ՃԵ։
* Զգուստ զայն գիտէ՝ զոր նայն առնէ ॥ այսինքն նա
առնէ. խոսրով։
Ա՛յլ 'ի յարաբերականս՝ ԵՒ որում ենն յարաբերականք,
ոչ յարին այս յօդք. զի ոչ լինի ասել. որս երևին.
որդ փառաւորեալ ես. որն խօսէր. որն առաքեաց.
ԼՁ. այլ՝ որ երևինս. որ փառաւորեցդ ես. որ խօսէրն.
ԼՁ. ՁՐ. * Ա՝արդիկ մատակարարեն զայս, որ երևինս.
այլ հոգին սՁ տայ զայն, որ ոչն երևի ॥ կոչ. ընծայ.
ԺԵ. 28։
* Դու ես՝ որ փառաւորեալդ ես 'ի վերայ ՅամՄ տիեզե-
րաց ॥ ապՁն։
* Դաւիթ արքայ ոչ բարկանայր (ընդ բանսն նաթա-
նայ). զի ոչ 'ի նա հայէր՝ որ խօսէրն. այլ՝ 'ի նա
հայէր՝ որ առաքեացն ॥ կոչ. Է. 10։
Նրկրորդ՝ յարին սՁ յանուանս. ՁՐ, * Լ՝ութիւն աշակերտ
ես, վարդապետիս նմանս լեր ॥ ասրգ. ՅԲ. յովհ. Է. 5։
* Դառասուն թիւՀդ 'ի հինգ ուՀթից աւարտի ॥ ասրեաս։
* Բարերարացն ասէ և հեզոցն՝ քնուութիւդ քարշէ զքեզ
կալ՝ 'ի ծառայուն ॥ ասրգ. Յ. պեա. Շ։
Երրորդ՝ յարին 'ի բայս. ՁՐ, * Ա՝ինչդեռ արշաւեմն՝
առ 'ի յետոյսն հակամիտեմ ॥ նարեկացի. 'ի բանն. ԿԲ։
* Երկնեալ՝ որ գասդ յանուն ՅՄն ॥ յովհ. ԺԲ. 13։
* Որ կոչէն 'ի բժշկել՝ զօրաւոր է և պատրաստ ॥ ասրգ.
Յ. պեա. Է։
Չորրորդ՝ յընդունելութիւն. զոր օրինակ, * Զայնես
չլսողիս, և ոչ սրտմտիս. փութաս մեղկելոյս, և ոչ
խափանիս ॥ նար. ԺԲ։
* Լ՝ստեալդ յաթոռ քերովբէից՝ նիստ գԹուՀ 'ի մեր
հոգիս ॥ 'ի շարակնոցն. կանոն. խԿ։
* Օ՝ ամենեսեան աշակերտեցին հոգւոյ զօրացեալքն
և մարմնոյ տառապեալքն ॥ լամբ. ասրեն։
Հինգերորդ՝ (այլ սակաւ ուրեք) 'ի մակբայս. ՁՐ,

* Ա՝ե ժ ղվրդեան՝ որ շուրջն կան՝ առնեմ՝ ։ Նահայ. ԺԵ. 23։
* Ի՝այց զիարդ այժմ՝ տեսանէ՝ սէր գիտեմք ։ Յովհ. Ա. 21։
* Որ իրաւապէսն դատի՝ զմարմնականն 'ի ծոցս մեր
հատուցանէ տանջանս ։ Յովհ. Ա. Խնասա. ԺԲ։

Ա՝յսոքիկ յօդք ուրեք ուրեք դնին փիսկ միմեանց. Քզի
սէն դնի յերիս դէմս եւս. ՊԲ, * Որպէս սկսաքս՝ 'ինմին
և կատարեսցուք ։ Եղիշէ Վրդ. Գլ. Ճ։
* 'Ի գրելոցս ձեր ծանուցաւ ։ Զնորհալի. 'ի Ռուղնան։
* Ա՝ստիր է այնոցիկ՝ որ մատնչինն է մեզ ։ Եղիշ. Գ։
Սոյնպէս և դան. ՊԲ, * Ա՝ռ ինչ արդեօք հրամայեսցես
քան թէ հրամայեցիր ։ Եղիշէ Վրդ. Գլ. Ա։
* Օ որ ասէիր՝ ցուցէք գործով ։ Գէորգ Վրդ. Եսայ. Է։
* Որ նստինդ աւադիկ ամբն առաջի քո ։ Լամբ. ապէն։

Ա՝ստ այսմ և նոան. զոր օրինակ, * Լակ եթէ ոչ զայ
առնիցեմք՝ զոր հրամայեցաքն, և զայն խօսիցիմ
զոր վարդապետեցաքն, ազատուէ օրինաքն եմք դա
տելոց ։ Ապրգ. Յակ. Ը։
* Օ իարդ ուսուցանես ինձ, եթէ առնու զքոյդ՝ դա
մի պահանջէս, երբ դու զքոյն պահանջես ։ Տծբ. Ժ։
* Որ մեռանին՝ արդարացեալ է 'ի մեղաց անտի։
Հռովմ. Ը. 7։

Սոքա երբեմն փիսկ դնելոյ 'ի վրայ բուն անուանն, կամ
դերբայի։ կամ խնդրոյ բային, եւ, դնին 'ի վրայ այլ
բառից առ 'ի գեղեցկացուցանել զշարադրութիւնն. ՊԲ
* Օ ինչ գործեցից ողբալիս հոգի՝ յայնմ մեծի աւուր
վճանդի ։ Փիսկ ասելոյ, ողբալի հոգիս. Նար. Հ։
* Զովեմ զՀմարտութեդ լինել օժանդակ ։ Փոխ
նակ ասելոյ, գովեմ զլինելդ քո օժանդակ Հմար
տութեան. Լամբ. Եղեղ։
* Ա՝մենայն օր՝ որ հակառակամարտն է, զյաղթողն լի
նել՝ որքան կարէ՝ ախորժէ ։ Փիսկ ասելոյ, զյաղ
թող լինելն. Լամբ. ապէն։

Ա՝յլ ասա գիտելի է, զի այսոքիկ յօդք բազմ անդամ
դնին 'ի տեղի դերանուանց զօրութեան յարելոյ յանուան
և յԲՀունելուիս և 'ի բայս պէսպ օրինակաւ. զոր օրի
նակ, * Ի՝ վեր ամբարձայ մոխիրս մերժելի ։ Փիսկ ա
սելոյ, 'ի վեր ամբարձայ Ես մոխիրս. կամ 'ի վեր ամ
բարձայ Ես, որ եմ մոխիր մերժելի. Նարեկ. Է։

* Կարդ-

*Լարծեցեր անօրէնդ 'ի մոլի քում, թէ՝ և ես քեզ նը-
մանիցիմ՝։ այսինքն կարծեցեր դու, որ անօրէն ես,
և այլն. սաղ. խբ. 21։

*Որ դթայն, ողորմութիւն գտցէ։ յա՛ն, որ դթայ,
ողորմութիւն գտցէ. առակ. ծէ. 5։

*Որ եղևն՝ լինել ոչ ուրնի։ յա՛ն, այն՝ որ եղև, ոչ ևս է
լինելի. իգնատիոս. ծէ. 22։

Դարձեալ գիտելի է, զի յօդդ ն, դնի երբեմն փոխա-
նակ անուանական, որ զօրութիւն իմանի. և այս՝ երրակի. Մի՛
յարելով 'ի յատկացուցիչն՝ զօրութիւն իմացել անուանն.
զոր օրինակ, *Ո՛ւրդ՝ է բարկութիւն, որ դուռելի է 'ի դը-
ռոց. ոգ մուխէսին, որով զեգիպտացին սպան... և
է բարկութիւն, որ պարսաւելի է. ոգ կայէնին, որով
զեղբայրն իւր սպան։ յա՛ ոգ բարկուն մուխէսի. ևն.
սարգ. յակ. գ։

Ուրկրդ՝ յարելով 'ի յածականն. զոր օրինակ, *Ո՛պը-
զատոնականն համարձակապէս այժմ բարբառիմ՝։
յա՛ զպատոնական բանն. խորէն. ե. 31։

Ուրրորդ՝ յարելով 'ի խնդիրն նախադրութեց, յորս ի-
ցէ եդեալ ներդործութիւն նախդիրդ՝ զզօրութիւն իմա-
ցել անուանն. այլ այս 'ի սակաւս յոյժ. զոր օրինակ,
*Ի՛նդ զօրս հրեշտակաց միաբանական օրհնութիւն բա-
ղբեանեցէք զ'ի վերս քերովբէիցն։ յա՛ բարեբանեցէք
զնստեալն 'ի վերս քերովբէից. կամ զայն՝ որ է 'ի վերս
քերովբէից. 'ի շարակնոցն. խբ։

*Ո՛ դիւրալուրն և պառանց խոր բառիցն յարգէն։
այսինքն զբանն, կամ զայն՝ որ առանց խոր բառից.
սարգ. յառաջք։

*Ո՛ վա՛ մեղացն ոչ խնդրեցեր։ յա՛ զմատուցեալն քեզ
վա՛ մեղաց. կամ զայն՝ որ վա՛ մեղաց. սաղ. լա. 7։

Գ. Լ. Ո Ի Խ. Ժ. Օ.

Յաղագս համաձայնութեանն բայի ընդ անուանն, ընդ դերանուանն
և ընդ ընդհանելոցն։

Բայք կրկնակի համաձայնին ըստ անուանս, ըստ դերդ
անուանս և ըստ ընդհանելութիւս. Այսպէս՝ իբր ըստ
այնս, որք ասին անուան բայք. Ուրկրորդ՝ իբր ըստ այնս,

որք ասին խնդիր բայք։ Բանզի որովհետև բայք ցուցա-
նեն զգործողութիւն կամ զկրողութիւն, որպէս հարկ է
գործողուն եւ կրողուն ունիլ նախ՝ զգործող կամ
զկրօղ. և երկրորդ՝ զեղը գործողուն, կամ զենթա-
կայ, կիւ զպատճառ. և կ զգործի, Այնպէս և բայիս
հարկ է ունիլ նախ՝ զանուն բայի, որ նշանակեսցէ
զգործօղն՝ ցի զնոր գործողութեան, կիւ զկրօղն. և երկ-
րորդ՝ զխնդիր բայի, որ նշանակեսցէ զեղեն կամ զեն-
թակայն գործողութեան, կիւ զգործին, և կիւ զպատ-
ճառն, և կամ զայլ ինչ. զոր օրինակ յասելն, *Ի-
րան ամենարշտաց կլանէ զդատաստանս ||, (առակ. ԻԵ.
28.) 'ի սմին բանի բայս կանի՝ ունի զերկուս անուանս,
որոց առաջինն՝ ցի բերանն՝ եղեալ է անուն բայի, և նշ-
շանակէ զնոր գործողութեն կլանելոյն. իսկ միւսն՝ ցի
դատաստանն՝ եղեալ է խնդիր բայի, և նշանակէ զն-
թակայն՝ առ որ լինի գործողուն կլանելոյն։ Իսկ
նուանս ամենարշտաց՝ է յատկացուցիչ բերանոյն։ Այժ
նախ խօսեսցուք զառաջին համանձայնութեն, ցի զանուն
նէ բայից. և ապա զերկդէն, ցի զխնդրոյ նոցին։

Յաղագս առաջին համանձայնութեան բայից. կամ

Յաղագս անուանն բայի։

Անուն բային է այն՝ որ նշանակէ զնոր գործողու-
թեն. ցի զգործօղն կիւ զկրօղն, և կիւ զայն՝ ո
լինի. ոմն յայտ է 'ի վերոյգրեալսդ. և քանզի յատկ
պէս անուանքն և գերանուանքն և ընդունելութիւք կարդի
նշանակել զգործօղն կամ զկրօղն, նոքա միայն յատ
կապէս լինին անուն բայի որպէս յայտ լիցի 'ի յաջորդ
գրեալսդ։ Այլ զի անհերևոյթ բայք ևս երբեմն իբր ա
նուն վարին, նոքա ևս լինին քաղում անգամ անուն
բայի. ոմն ունիմք ասել 'ի ստորև 'ի ՁԵՐՋ Ի կանոնին։
Իսկ այլ մասունք բանի որովհետև պիտակաբար միայն
կարեն վարիլ իբր անուն, անյատկապէս կարեն լինել
անուն բայի. ըստ որում են բառք ինչ. զոր օրինակ,

* Իբրեան նախադիր է բանի ||. լամբ. սաղ. ԿԲ։
* Օ այս արդեօք յայտ առնէ ||. եգն. ԺԲ. 8։
* Օ՛ի հան այլ է, և հանան այլ ||. խոսրով։

*Այն՝ փափաքանաց՝ որում ոչ հասանեմք, է տարա-
ցոյց ապաշաւանաց ॥. լամբ. ասղ. ՃՃը. 5։
*Դիրեմն՝ ամենեցուն յայտ է ॥. հանայ. յոնկ. Ը. 55։
Այլ այժմ զսրբոյ զանց արարեալ՝ դիցուք ղՀինգ կա-
նոնս վա՛ համաձայնութեան անուանեալ բայի Ը բայի։

Կանոն. Ա։

Եթէ բայն իցէ դիմաւոր, անուն բային պարտի դը-
նել յուղղական հոլովն. զոր օրինակ, *Դադարեցին
նեղութիւնքն, և եհաս հանգիստն ॥. իգնատ. ՃԺ. 22։ Որ
անուանեալքս՝ նեղութիւնքն և կանգիստ՝ են անուն բայիցս՝
դադարեցին և եհաս. և եղեալ են յուղղական հոլովն վա՛
դիմաւոր լինելոց բայիցն։

Իսկ եթէ բայն իցէ անդէմ, որպիսի են անորոշութիւն,
դերբայք և դրադէմք, անուն բային հասարակօրէն
դնի 'ի սեռական հոլովն. զոր օրինակ, *Այն է ժա-
մանակ, յորում երանութիւնքն ընուն. աղքատաց մեծանալ,
և սգաւորաց մխիթարել, և հեղոց զվերին երկիրն ժա-
ռանգել ॥. իգնատ. իա. 28։

Որ անուանեալքս՝ աղքատաց, սգաւորաց և հեղոց՝ են անուն
բայի 'ի սեռական հոլովն՝ վա՛ անդէմ լինելոց բայիցս՝
մեծանալ, մխիթարել և ժառանգել. որք եթէ որոշեալ դի-
մաք կարգէին, անուանքն ևս յուղղական հոլովն դնէին.
սգոն, աղքատք մեծանան. սգաւորք մխիթարին. և
հեղք ժառանգեն զվերին երկիրն։ Այսպէս այսմ է տե-
սանել և 'ի յայլորդ օրինակսդ։

*Ի Ճարակել խոյոնաձիոյս՝ անդրէն վերաւորիմ ॥. նար. կա։
Որ բառդ խոյոնաձիոյս՝ է անուն բային՝ 'ի Ճարակել։
*Ընդմանգամ գան ըմպելով մանկանն 'ի բաց ոչ դառ-
նայ ॥. Որ մանկանն է անուն բային դերբայիս ըմպելով։
սարգ. ա. պեր. ը։
*Սէյն Վարդանայ մտրակեալ զերիվարն՝ 'ի փախուստ
զախոյեանն պարսից դարձուցանէր ॥. Ռովմայ արծր։
Որ բառս սէյն Վարդանայ՝ է անուն դրադէմ բային
մտրակեալ։

Որեք ուրեք ևս դնի յուղղական հոլովն. զր, *Դա-
սեալ 'ի Թիկունս անորոշութիւն օգնականքն խորտակեաց
յայտնապէս զդաղտնի պատերազմն ॥. ղազ. կը։

*Որ

* Որպէս ԲԺԺՀ Ճանաչելով զՀիւանդացեալն ախտարար
ցաւոցն զպատճառս՝ հրամայէ 'ի փնասակարացն 'ի
բաց կալ, և զառողջարարն ընդունել դեղ, այսպէս
և մեք ԸՀանրական եկեղեցւոյն քան հոգևոր բժշկու-
թեան ուսնելով զիոյթ՝ տեսանեմք մնաց աչօք ԼԸ։ զնոր-
ընդհանր։ * 'Ի ծագել 'ի սիրտ համբերողին ճառ-
գայն հոգւոյն... պակասեն այսոքիկ մարմնական
գործք ॥. լամբ. ասղ. Է։

Իսկ դերանուանքն դնին երբեմն նաև 'ի տրական հո-
լովն, և այս՝ յաւէտ 'ի դերբայս և յանեռևոյթ եղա-
նակս. զոր օրինակ, * Փոփաքեաց անձն իմ 'ի ցան-
կալ քոյ յիրաւունս քո ॥. ասղ. ՃԹը։

Գործելի է և, զի անուն բային յարակատար և դերա-
կատար ժամանակաց, և անցեալոյ ստորադասականին
'ի յերրորդ դէմն եզականին իբր 'ի բաղումն դնի
սեռական հոլովն. զոր օրինակ, * Լաւ է մեզ եղեալ է
մտի իմում՝ բեղմ չարչարանաց կարձել զձեզ 'ի կենա-
ձերոց ॥. եղիշէ. Ը։ Որ սեռական դերանունս էմ՝ լեալ
է անուն բային եղեալ է։ * Որեալ էր յեր յաճեղին
տառիս, զի մի մոռացայց զձեզ ॥. Մագիստ.
Որ սեռական հոլովս յեր լեալ է անուն բային գրեալ էր
* Լիս մոռացեալ իցես զերանունս՝ մերոյ ॥. ասղմոս. ՃԺ. 2։
Որ սեռական հոլովս զեր՝ լեալ է անուն բային մ-
ոռացեալ իցէ։

Իսկ երբեմն՝ դնի յուղղական հոլովն ԸԵրրորդ դիմաց
զոր օրինակ, * Հանգուցեալ է գոգի սոյ 'ի քեզ սիլ եղբայրն
վարդ. հարց. Է։
* Ունիս զոք, որ ստացեալ իցես զՀշմարիտ հնազանդու-
թեան ॥. վարդ. հարց. ԺԷ։

Լանան. Է։

Լ՝ԹԵ բայն իցէ դիմաւոր, անուն բային պարտի թը-
ւոյլ և դիմաւ համաձայնիլ ԸՆՄ. զոր օրինակ, * Ոչ
մարտուԹիւն ազատեսցէ զձեզ ॥. յովհ. Ը. 32։ Որ ոչ
բայս ապաստեսցէ՝ ԸԹուոյն է եզական, նոյնպէս և անուն
բային, ՝ի՝ ՀՀմարտուԹիւն՝ է եզական. և ոչ բայն է յեր-
րորդ դէմն, նոյնպէս և անուն բային՝ 'ի ձեռն ն յոգին
Իսկ բառս պՀեղ՝ է խնդիր ազատելոյն։ Նոյնպէս է և
'ի

'ի յաջորդ օրինակաց յերիս դէմս ևս։

* Զմբարտաւանեցայ փուչիս շնչաւորս ։ Նար. 'ի Բանն. Է։
* Մի՛ հեղգասցուք ՝ի ղեղաւորիս դառնալ առնս զղջմամբ և խոստովանութիւն ։ սարգիս. 'ի Ռեկն. Ա. յոգն. Է։
* Մեաւոր անմանդ, և զմահացեալսն նորոգեցեր ։ Նար. կը։ * Յիշենասցեալդ 'ի ծանր բեռանց՝ անձամբ անձին առէք զբեռն ծանրութիւն ։ Եղիշէ Վրդ. գլ. Գ։
* Պարիծին ուսուցանեն զզգաստուն ։ Գեորգ. Էն։

Այլ գիտելի է, զի այսպիսի յօդք որոշիչք դիմաց՝ բազում անգամ զօրութիւն դնին յերրորդ դէմն. զոր օրինակ, * Դև զդև ոչ հանէ ։ Եղնակ. Իա։ Որ զօրութիւն գոյ յօդս՝ Ն. որպէս թէ ասէր. դևն ոչ հանէ զդև։ Բստ այսմէ տեսանել և 'ի յաջորդ օրինակաց։

* Լանարհուութիւն բանակեսցէ սրբութիւն ։ Ծիբ. Ճառ. Ի։
* Հայր փորձի 'ի բերանոյ գովչաց իւրոց ։ առակ. Իգ. 21։
* Յամանեցին ինձ չարիս, և ես ոչ կարացի ճանաչել։ Նար. Ծգ։

Իսկ դերանուանք յիւրեանց ունելով զդէմն՝ ոչ կարօտին դիմորոշական տառիւց, այլ առանց նոցա համաձայնին. զոր օրինակ.

* Լոյս է սպաս տանել՝ ճուլեալ պատկերի, և մեզաց ախտի. արդ՝ ես դնացի ՝ի այս ճանապարհ կորստեան հետոց խաւարի ։ Նարեկացի. 'ի Բանն. Իա։
* Որովհետև ՝ի դիպ ես դու, ոչ պակասին 'ի քէն բիծք ։ Վարդ. Կարգ. Գ։
* Լա՛ ետ ինձ զանվրէպ գիտուն ղեղեալոցս։ Եմասպ. Է. 17։

Այլ թէպէտ յարաբերական դերանուունն չունի զորոշեալ դէմս, բայց զօրութիւն ունելով զայն՝ յերիս դէմս ևս կարէ համաձայնիլ առանց յօդի. զոր օրինակ,

* Ցունկս դառնոստեան՝ որ զգարշուէն անառակ վարուց ծաղկեցի ։ Նար. Է։
* Դու ես՝ որ օրհնագէտ առնես զմեղաւորսն 'ի ճանապարհի՝ ՝ի բանի երդողին դաւթայ ։ Նոյնն. Լէ։
* Որ մեզք ժանդացուցանեն զհոգիս, ոչ կարեն ղլոյս ՝ի ծուէն յինքեանս կերպարանել ։ Ղնորհ. Ղեղ։

Այլ աներևոյթքն զոր յօդ և ունիցին, լինին անուն բայի միտ յերրորդ դէմս. * Պ, * Լատեալ վեհագոյն բնաւիցդ՝ ոչ է իմ, այլ քո ։ Լամբ. 'ի Ռեկն. պաս։

* Տիրելոյ ամէն խնայել տայ քեզ յամէն։ Եսայի. ԺԲ. 16։

* Ողորմելն չթողու զարժանին խնդրել։ Խոսրով։

Որքա բաղում անգամ առանց յոգի ևս լինին անուն բային. մանաւանդ էական բային. զոր օրինակ, * Որ նեղ'ի չարեաց՝ է հանձար։ Յոբ. Իբ. 28։ Որ մերկ ոյթ բայս մերկել՝ առանց յոգի լեալ է անուն բային՝ է հանձար։

Բայս այսմ լինին ՝ՁՔ անուն բային և բացարձակ դիմազուրկ բային. ՊՐ, * Ոչ ոքաջի մարդկան ձևանալ դիւրին է, այլ ոչ առաջի ՝ՁՅ։ Եկեղեաց. Ա. 6։ Որ յեանալն է անուն բային դէպ ի դիր։ իսկ առաջի մարդկանն ՝ՁՔ է խնդիր դիր յեանալոյն։

* Պարտ է քեզ փոյթ յանձին ունել։ Եղիշ. Գ։ Որ առնելն է անուն բային պարտ է. իսկ դեղն է խնդիր նոր, միանգամայն և անուն բային գոյն ունել յանձին։

* Ոչ է պարտ պարծել առաքինութեան, և ոչ անոյշս մեղաւորին. զի փոփոխական է։ Լամբ. ասղ. Ճ։

Որ պարծելն և անոյշս մեղն են անուն բային ոչ է պարտ. իսկ տրական հոլովս առարկանաւոն է խնդիր նոր, միանգամայն և անուն բային պարծել. նմանապէս և բառս մեղաւորին՝ է խնդիր նոյն դիմազուրկ բային ոչ է պարտ միանգամայն և անուն բային անոյշս մեղ։

Պատմ. Գ։

Բայ թէ անուն բային իցէ բաղում եղական՝ ՁՔ նոյն դիմաց, բայն հասարակօրէն դնի յոգնակի։ Զի որով հետև յայնժամ ՝ՁՐ զործողութեն է բաղում, բայն ևս՝ որ նշանակէ զգործողութիս, պարտի դնիլ բազմաւորակի. զոր օրինակ, * Յուդա և Եփրեմ օրհնեցան'ի յակոբայ։ Գենեսի. ԺԷ։

* Դինի և արբեցողքն ապականեն զարս իմաստունս։ Յաճախ. ՊԵ։

* Ողոն և գողակիցն 'ի միում պատժի են։ 'Ի նոյն. Է։

* Յորժամ կարեն և կամիցն 'ի միասին իցեն, չինք լինչ այլ որ արգելուլ կարիցէ։ Գեորգ. ԿԳ։

Բայց բաղում անգամ ևս դնի բայն եղակի. և զի թէ զորութիւն կրկնի. ՊՐ, * Զուրն հաստատման պատի պարիսպն և պարսպոցն։ Յովել. Կանխ։

* Զնչ

* Ընդունուն է անդ խոսքովանութիւն և զղջումն ։ խոսքով։
* Լիթէ ոչ լուծանի ազատումն, սէր և զղջմունքն ոչ հասատասի ։ եփես. է. 34։

Կանոն. ՁԲ։

Լիթէ անուն բային իցէ բաղում 'ի զանազան դէմս, բայն դնի 'ի պատուական դէմն, այսինքն դէմ, որ համեմատութիւն է առաջին. իբր զի եթէ մին յանուանց բային իցէ յառաջին դէմն, և միւսն յերկրորդն, կամ յերրորդն, բայն դնի յառաջինն. զի առաջին դէմն պատուականագոյն է քան զերկրորդն, և երկրորդն քան զերրդն. զոր, * Լաս և դու և ամ բաղմութիւդ աշակերտեսցուք ամենայնիւ դրոց ։ եղիշ. է. և ոչ լինի ասել՝ ես և դու և ամ բաղմութիւդ աշակերտեսցիք, կամ աշակերտեսցին. * Իշխեա՛ մեզ դու և որդի քո, և որդիք որդւոց քոց ։ դպր. է. 22. և ոչ լինի ասել դու և որդի քո իշխեսցէ։

Կանոն. Է։

Լիթէ անուն բային իցէ ՚ի ձայնին եզական, իսկ ՚ի նշանակութիւն բազմաւորական, (ոմն են անուանք թուականք), բայն դնի յոգնակի. զոր օրինակ,
* Հինգն 'ի նոցանէ իմաստք էին ։ մատ. ԺԵ. 2։
* Ասորեստանն (այսինքն տարերքն) հայեցին կամաց ակնարկելոյ արարչին իւրեանց ։ եղեկ. է.
Իսկ եթէ անուն բային իցէ բառ հաւաքական, (ոմն՝ գունդ. ապտ, ևն), կամ հանրական, ոմն՝ բառս ամ, և կամ կրկնակ, (ոմն՝ գ գ. այր ոչնչեր. երկանչեր. այրուց. ՅԻ. ևն), բայն երբեմն դնի յոգնակի՝ վասն ունելոյ նոցա նշանակութիւն բազմաւորական. զոր, * Տիրեցին հանդերձ հայոց՝ ապտն սասանայ պարսկի ։ եղեկ. ա։
* Լի են փառաբանք ամենայն երկիր ։ յովհ. իմաստ. ԺԵ։
* Ասեն այր ոչնչեր երկր, եկայք արկցուք աղիւս։ ծն. ԺԱ. 3։
* Երկանչեր յընկերեն իւրմէ զգոյշ լերուք ։ երեմ. Թ. 4։
Այլ երբեմն մանաւանդ թէ բազում անգամ դնի եզակի. զոր օրինակ, * Այնուհետև վտանգեցաւ ապտ քրիստոնէից ։ լամբ. ապէն։
* Եղ ինայն մարդ զլաւն ցանկայ ունել, և ոչ գնուսցէն առ-

առնուլ ॥ . 'ի պատմութիւնէ աղէքսանդրի ։

* Պատուհասցէ իւրաքանչիւր զընկերս յԱրի աստ ॥ . ՄԺԲ. ԺՇ
Ի սա այսմ համաձայնին բայք նաև Ը անեզական անո
ռնանս . զի երբեմն յոգնակի դնին և երբեմն եզակի .
զոր օրինակ , * Օրուրքն և հեղգուրքն մեղք սչ քաւին ॥ .
խոսրով։

* Ռանական մարտս մի զբաղեսցի յիրս կենցաղոյս , այլ
միշտ յերկինսդ բնակեսցէ ॥ . լամբ . սաղ . Ղ։

Ի վախճան այսոցիկ հինգ կանոնաց՝ զայս մի ինչ ար
ժան համարիմ ծանուցանել . իբր զի բազում անգամ
անուն բային դնի զօրուրքն . զոր օրինակ , * Լրթէ կա
միս հետևիլ յԱրի , պահեա զբանս նոր ॥ . Զարդ հարդ .
Ը։ Որ անունն բայիցս՝ կամիս և պահեա՞ զօրուրքն դնի .
այսինքն է՝ դուռ ։

Իսկ երբեմն ներհակ այսմ՝ բայն դնի զօրուրքն , և ա
նուն բային ներգործուրքն . զոր օրինակ , * Բանիւ և
կերպարանաւք՝ բազում խոնարհք . իսկ արդեամբ և
ճշմարտուրքն՝ դուն ուրեք ॥ . ՑՇ բանիւ և կերպարա
նաւք բազմ խոնարհք գտանին , �ք . սարգ . յակ . Ը։

ԳԼՈՒԽ ԺԵ։

Յաղագս երիցորդ համաձայնուրեանն բայից . կամ

Յաղագս խնդրոյ բայից ։

Բայք յետ համաձայնելոյ Ը այնս՝ որք ասին անուն
բայի , և նշանակեն զոր գործողուրեց , պահան
ջեն համաձայնիլ և Ը այնս՝ որք ասին խնդիր բայի ,
և նշանակեն զերգն կամ զենթակայն գործողուրեան ,
կամ զպատճառ նոցին , և կամ զգործի , �ք ։

Ընդ՝ յուրքն մասանց բանի՝ այնք լինին տիրապէս խնդ
դիր բայի , որք լինին յատկապէս անուն բայի . ՑՇ է
անունն , դերանունն և ընդունելուրքն , ևս և անե
ղեւոյրքն , Ը որս և դերբայքն . ոչ յայտ լիցի 'ի ստո
ղև գրելոցդ ։

Իսկ այլ մասունք բանի նիւթապէս միայն կարեն լի
նել խնդիր բայի . զոր օրինակ , * Յաճախաբար դնի
զերոաբն լինձ ॥ . ոսկ . Ը . 35 ։

* Զայս

* Օ այս ՝ի՞նչ՝ մի՛ յանցուսուցանէ կարծիս ձգեր ։ լամբ։ սաղ։ ՃԷ։
* Զառաջս և ոչ ՝ի նմանէ յառաջ բերեալ հաստատ ։ անդ։ ՃՃԸ։ 6։
* Իսկ ես սաղ եղկելի անձին իմոյ կարդայի ։ յոՃԷ։ կոբ։
* Օ Լն խտրոց եդ ՝ի միջի ։ սարգ։ յակ։ Ե։
* Ի՞նչուխ դուշուն ղՇԷրն դնէ ։ ոսկեբերան։ ա։ 11։
* Օ այն միայն յաւել և հայր ազգաց բազմաց արար ։ նոյնն։ ղուկ։ ԺՂ։ 25։

Լրբեանն նաև ամբաղդ բանք լինին խնդիր բայի։ զոր օրինակ, * Լս ՝ի հնուանն զայսր տպաւորուի օրինակաւ նկարագրեցեր՝ զդարձարուքն առ իս, և ես դառնամ առ ձեզ ։ նար։ ԺԲ։ Ուր բանս դարձարուած առ ՝ի՛ւ՝ է խնդիր սեռի բայիս նկարագրեցեր։

Լայլ արդ՝ որովհետև բայք պէսպէս են սեռիւ, և իւրաքանչիւրն այլ և այլ նշանակուած, վասն կրկին խնդիր կարեն առնուլ։ մի՝ ՝ի՛ սեռի, և միւս ևս՝ ՝ի՛ բնութեան։ Խնդիր սեռին է այն, զոր պահանջէ բայն մի՛ սեռիւ զանազանելոյ։ իսկ խնդիր բնութեան է այն, զոր իւրաքանչիւր բայ պահանջէ ՝ի՛ իւրում նշանակութեան։ Լրդ՝ ներ գործական բայք, ընդ որս և հասարակք և կրաւորականք՝ առնուն նախ՝ զխնդիր սեռի։ և երկրորդ՝ զխնդիր բնութեան։ Իսկ չէզոքականք՝ ՝ի՛ որս և էականք՝ առնուն զխնդիր բնութեան ևեթ։ զորոց ունիմք խօսիլ այժմ ՝ի մասնաւորի։

ԳԼՈՒԽ։ ԺԲ։

Յաղագս խնդրոյ սեռի՝ Լներգործական և Հասարակ բայից։

Ներգործական բայք առ Հասարակ առնուն զխնդիր սեռի ՝ի հայցական հոլովին։ ՊԲ, * Օ քարինս ողորիեցին զուրբք ։ յոբ։ ԺԸ։ 19։ Ուր հայցական անունդ զՇարինս՝ է խնդիր սեռի ներգործական բայիս ողորիեցին։

Այնպէս և հասարակ բայք՝ յորժամ վարին իբրև ներգործական, առնուն զխնդիր սեռի ՝ի հայցական հոլովին։ ՊԲ, * Բանզի յիմարն յիմարուի խօսեսցի, և սիրտ

սիրտ նոցա զնանրուն խորհեսցէ ॥. Եսայ. ԼԲ. 6։ Որ Հայ-
ցական հոլովքս յեմարուն և զնանրուն՝ են խնդիր սեռի
հասարակ բայիցս՝ կոսնեսցէ և խորհեսցէ։

Զայլ ասատ զիտելի է, զի երբեմն այս խնդիր սեռի զ-
ուրեթիւ դնի. որ, * Երանելի այն ոչ է՝ որ ուսուցանէ,
այլ՝ այն, որ առնէ և ուսուցանէ ॥. Վարդ. Կարգ. Բ.
Որ զորուրեաւ կայ խնդիր սեռին. այ է՝ զբանն այ. ոչ
թէ ասէր. ոչ է այն երանելի՝ որ զբանն այ ուսու-
ցանէ. այլ՝ այն, որ առնէ զայն, Լեռ։

Գիտելի է դարձեալ, զի ներգործական բայք ինչ ու-
րեք ուրեք զերկուս հայցական խնդիրս առնուն. զմի-
իբր խնդիր սեռի, և զմիւսն՝ իբր խնդիր բնուն։

Իբր ուղղական. զոր օրինակ, * Դու զոմ առնես զքեզ
փոխանակ ասելոյ, ո՞ առնես զքեզ. Յովհ. Ը. 53։

Իբր տրական. զոր օրինակ, * Հարցից և ես զձեզ բա-
մի ॥. փոխ ասելոյ, Հարցից ձեզ զբան մի. Մատ. ԻԱ. 24։

Իբր պատմական. զոր օրինակ, * Լու ուսուցաներ զ-
առակօք բազում ինչ ॥. փոխանակ ասելոյ, զբազում
իրաց ॥. Մարկ. Դ. 2։

Իբր գործիական. զոր օրինակ, * Լու որ արքուց-
միւռմ՝ ի փոքրկանցս յայսցանէ բաժակ մի ջուր ցուր-
միայն յանուն աշակերտի, ամէն ասեմ ձեզ, ոչ կ-
բուսցէ զվարձս իւր ॥. Մատ. Ժ. 42. փոխ ասելոյ, բ-
ժակաւ. ոգի դնի. Մարկ. Թ. 40։

Զայսպիսի հայցական հոլովք՝ որք դնին փոխ գործ-
կանի, յաձախս՝ ի գործ ածին՝ ի յարաբերական նե-
գործական բայից՝ ի յարիլ նոցա յարմատս, կամ՝ ի բայ-
ոնանս նոցա. որ, * Սերն՝ զոր սիրեցեր զիս, ՝ի նոսա լցի
այ սերն՝ որով սիրեցեր զիս. Յովհ. ԺԷ. 26։

* Զայս լցեն Հարուածք զոր Հարցեր ՝ի զաղդս ՝մեր ॥. այ
որով Հարցեր ՝ի զաղդս ՝մեր. զաւար. ԺԲ. 12։

* Սերիցեն. . . իւրաքանչիւր զմարմին ընկերի իւր
՝ի նեղուն և ՝ի պաշարման, զոր պաշարեցին զնա
Թշնամիք իւրեանց ॥. այսինքն որով պաշարեցին
Երեմ. ԺԹ. 9։

* Փոխանակ Թշուառանուն, զոր Թշուառացուցին զքեզ
կուռքն, փառք ՝նոն ՝ի վերայ քո ծագեսցին ॥. այ որով
Թշուառացուցին զքեզ. Գէորգ. Ի.

Այլ այս և 'ի չեզոքական բայս լինի 'ի յարաբերական ոչն. զորմէ ունիմք խօսել 'ի վերջին կանոնն խնդրաւուն չեզոքական բայից։

Դիտելի է ևս, զի ամենք 'ի ներգործական և 'ի հաստատական բայից երբեմն փոխակ հայցականի առնուն զինքն զիր յայլ հոլովս. գր, * Դու ոչ լսես քո աղօթիցն. և կամիս՝ զի ածիս լսիցես ॥. ասկ. 'ի մեկն. մատ. ԺԵ. 28։
* Հրդեհապատեցեր մեծի նեղութեան մարմնոյ ॥. եղիշէ. Ը։
* Պատուհիրեաց նմա չուապել 'ի պտղոյ ծառոյն ॥. եղնակ. ին։
* Օ իմոյդ կարացից այդմ դանել ॥. եղիշէ վեպ. Ը։

Իսկ ներգործական բայքս՝ երկիրպագանեմ կամ երկրպագեմ, յաղթեմ, ստանանեմ, և ստուգանեմ, հաստատակօրէն առնուն զինդիր սեռի 'ի վերջահոլով տրական. գր, Երկրպագեսցո՛ւ Աստուծոյ նշանիս ॥. 'ի զարձնոյն. ղե։
* Օ օրացոյց զմեզ, զի յաղթեսցո՛ւ այնմիկ՝ որ յաղթահարեաց զբնութիս մեր ॥. եփնապիոս վեպ. Ժ. 19։
* Ոչինչ կարելին ստանանել նմա ॥. յոան. կաղ։
* Ա՛ի ստուգանաւեսցուք պատուհիրանին ॥. սարգ. յակ. Ժ։

Գ. Լ. Ո Ի Խ. Ժ։

Յաղագս խնդրոյ բնութեանն ներփոքիչ բայից։

Բայք ներգործականք քաց 'ի խնդրոյ սեռին՝ առնուն նաև զինդիր բնութեան 'ի պէտսպէս 'ի հոլովս. և այս՝ չորեքկին. Այսպէս՝ իբր ըսա ինչն, որ և ասի բուն խնդիր բնութեան. այ այնպիսի՝ զոր բնութիւն բային ըստ առաջին նշանակութեան իւրում պահանջէ. Որ բայս առաջել՝ ը ինքեան պահանջէ առնուլ խնդիր բնութեան ընդ նախադրեալ տրական. գր, * Հրդեհապ առ մեզ զհոգի իւր ॥. ծիբ. Ը։ Որ նախադրեալ տրական հոլովիդ՝ առ մեզ, և բուն խնդիր բնութեան բայիս առաջել։

Երկրորդ՝ իբր յարմարական, կամ ը յարմարութեան. այ այն պիսի խնդիր՝ որ դնի 'ի տեղի բուն խնդրոյ բնութեան՝ յարմար այնմ նշանակութեան՝ զոր ունի բայն 'ի բանի մեջ. Որ եթէ բայս առաջել, որ ը ինքեան պահանջէ առնուլ զնախադրեալ տրական, փոխանակ նոր առնուցու զպարարական, կամ զայլ հոլով 'ի ձեռն նախադրութեան.

զոր օրինակ, * Հորդան իւրոյ զօրուն տանէաւ՝ առա-
զկոզմամբք Ձնեաշ գաւառի ॥. յոՀ. կԸ։ Որ բառ-
պՀոզմամբ՝ եղեալ է փոխակ բուն խնդրոյ առաջել բայի-
իբր խնդիր յարմարական. ՝ի յարմարեալ և եղեալ
՝ի տեղի բուն խնդրոյ առաջելոյն, մինչև ոչ ևս զօրու-
պահանջել զայն։

Երրորդ՝ իբր երկրորդական. ՝ի այնպիսի խնդիր՝ զոր բայ-
ՀԸ բնուՀ իւրում երկրորդաբար պահանջէ. Որպ բայ-
առաջել՝ երկրորդաբար պահանջէ առնուլ զխնդիր՝ ի հ-
լոյն բացառական. ՝ի, * Զ առաջեա՝ ՝ի մեզ ՝ի զօգնու-
՝ի լեռնէ սՀոյ քումմէ ॥. շար. խԸ։ Որ բացառական հ-
լոյն ՝ ի լեռնէ դնի իբր երկրորդական խնդիր բայ-
առաջեա։

Չորրորդ՝ իբր պատՀական, կամ ՀԸ պատահման. ՝ի այ-
պիսի խնդիր՝ որ ՀԸ պատահման դիպի բային. որպ նոյ-
առաջել բայն կարէ առնուլ ըստ պատահման զխնդի-
յայլև այլ հոլովս, և կամ նախադրութիՀՔ, կամ դի-
բայիւք. ՝ի, * Որ աւեստաւոր քում գալաստեանդ առ-
դեղեր յաշխարհ զՀՔ մարդարէսն ॥. շար. ղԸ։ Որ-
ուղղական հոլովս աւեստաւոր՝ է պատահական խնդի-
բայիս առաջեղեր։

* Զ առաջեղին զերիտասարդս իւրեանց զՀրոյ ॥. Երեմ. ԺԸ.
Որ պատմական հոլովս զՀրոյ՝ է պատահական խն-
դիր բայիս առաջեղին։

* Զ առաջեցէք զՀրեշտակս իւր փողով մեծաւ ॥. Մատ-
թէ. 31։ Որ դասական հոլովս փողով՝ է պատա-
հական խնդիր բայիս առաջեցէք։

* Զ առաջեաց առ միակն ՝ի ժամանակի ծառայ մի
մարկ. ԺԸ. 2։ Որ ներգոյական հոլովս ՝ի ժամանակի՝
պատահական խնդիր բայիս առաջեաց։

* Զ առաջեցէ զձեզ առանց քսակի և մախաղի և կօշկաց
ղուկ. ՀԸ. 35։ Որ բառս առանց դասէ՝ է պատահ-
կան խնդիր բայիս առաջեցէ։

* Զ առաջեաց զնա յագարակ իւր արածել խոզս ॥. Մ-
նաս. ԺԸ. 15։ Որ դերբայս արածել՝ ՀԸ առ՝ի արա-
ծել՝ է պատահական խնդիր բայիս առաջեաց։

Իսկ առ՝ի որոշել՝ թէ ներգործական բայք յոր հոլով
պահանջեն տիրապէս զխնդիր բնուՀ ՀԸ ինքեան, դի-

ցուք քանի մի կանոնս հանդերձ քանի մի օրինակաւք։ Եւ թէպէտ զորս կանոնադրեմք ասա՝ նոքին զայլ խնդիր ևս առնուն, բայց այնոքիկ ոչ են բուն խնդիր։ այլ կամ երկրորդական, կամ յարմարական, և կամ պատահական։ Եւ զի որք երկրորդականքն են՝ և պատահականք՝ ինքնին ոլոշին, թողումք զայնս, և միայն զ՚ յարմարականաց յարեմք զկնի բուն խնդրոց զերիս երիս օրինակս։

Կանոն։ ա։

Բայք՝ որք ասին առաջին կարգէ, այ որք նշանակեն ըզգործողուն առնելոյ զիմն՝ այս ինչ, կամ համարելոյ և կամ անուանելոյ զիմն՝ այսպիսի ինչ, առնուն զինդիր բնութեան յուղղական հոլովն։ և սոքա են սակաւ յոյժ։ այր,
* Եւ՚ մամ մեղք։ ։ ։ մեղաւոր միայն առնեն զմարդն։ իսկ ամբարձուն սարսանայ զլեռսին առնեն ॥։ սարգ։ յակ։ ԲԸ։
* Օ՚ ահեակն հեթանոսաց՝ ազ ֆեռնադրեցին ॥։ Ղար։ գոռ։ ։ ։

զքեզ ։ ՝ի Հարուածովք թշնամւոյ. երեմ. Շ. 14։

Կանոն. Է։

Բայք՝ որք ասին երիրարդ կարգէ, ՝ի որք ունին զնշանակումն առաջական՝ կամ իբր տուողական, առնուն զվերջնահոլով տրական. Գր, * Տուր իմաստանոյն զատաճառս, և իմաստնագոյն ևս լիցի ։ առակ. Թ։

* Ուսաբերացն դասք արքունացին հեթանոսաց զջուրն կին դանի ։ Եկեղեցի. Ժ. 1։

* Ընդունեցայ մարդկան ազգի զիրկանն ։ լամբ. կատար.

* Քաջողեցայ նման շահս 'ի վաստակոց իւրոց ։ Եմատ. Ժ. 10

* Դրդեցայ մեզ ձանապարհ նորոգ և կենդանի ։ լամբ. պատ. * Ստուն և առատասիրեցաց բանան (զլսեալիան) յ. Ժարուք ։ ընդունելի. 'ի Ռուսլեն։

Ամենք փեկ բուն խնդրոյ՝ Ը յարմարուին առնուն զվերջնահոլով տրական. Գր, * Բարի առնէ ՝ներ բարեաց։ սաղ. Ճեդ. 4։

* Օ ամենայն գոհանակեցարուք սիրոյն Քրիստի ։ խոսրով։

* Ճրթանց և լեզուաց դնեցդրուն աղաչեմք ։ ընդունելի։

Կանոն. Գ։

Բայք՝ որք ասին երրորդ կարգի, ՝ի որք նշանակեն ըստ ուղղութեան ածելոյ զինն առ այլ, առնուն զնախդրին տրական. Գր, * Խոստովանեալ 'ի խանարհութիւն ածեցեալ ։ խոսրով։

* Դնեք ոչ երբեք բռնեցեր զոք վարեն 'ի կորուստ ։ Եղիշէ։

* Ոչ դադարեն մոռանել զկառուցումն քաղաքաստանս։ ընդունելի. ընդունելի։

* Կարկառեա առ իս զաջդ ամենազորդ ։ նարեկ. 'ի Բանն. զն։

* 'Ի սեղան արքայութեան զմեզ հրաւիրեալ ։ սարգ. ա. պեր։

* Օ գիրն 'ի հոգի գոհարիկ ։ արիստակէս վրդ։

Ամենք Ը յարմարուին առնուն զնախդրին տրական. Գր, * Մի՛ և զամարեցիս զնոսա 'ի մարդիկ ։ Եսայ. Լգ. 8։

* Լթիկ ես լինչ ստեղծ այսմիկ երկրման, կարո՛ ՝ներ ՝ի զինաս ստուն իմոյ 'ի գլուխ իմ։ յովհաննէս կոն։

* Ամրեցէ՛ 'ի ձեռնս մարդ՝ ցոր խնդրեցեն որդի իւր հաց, մի թիկ քարս տայցէ նմա։ փոխանակ ասելոյ, յորմէ խրնդ-

ելից. մաս. է. 9. և զուսէ. ժա. 11։

Կանոն. ՟։

Բայք՝ որք ասին էրբրորդ էարգէ, այ որք ունին զնշանակ կութիւն բացառողական, (այս է՝ բառնալոյ կամ առնլոյ զինն յայլմէ), առնուն զինդիր 'ի հոլովն բացառական. զոր օրինակ, * Բաւէջէ՛ 'ի ձէնջ զբնուն մսիթարուին ձեր ॥. եսայ. իբ. 19։

* Օ ձեզ ընդրեալ՝ ասծ յամ ազգաց ॥. անանիա։
* Մի՛ որ զձեր բաժինն 'ի ձէնջ հապանիցէ ॥. եղիշէ. է։
* Փարատեա՛ 'ի մտաց իմոց զանէգ մթութիւն ॥. նարեկ. լբ։
* Հայցէր 'ի կենացդ զմահ ॥. 'է զարանոցն. կանոն. ժբ։
* Լիր ուսան 'ի քոնէ զհեղութիւն, և մեզ աւանդեցին ॥.

Լամբ. ապէն։

Ամենք ըստ յարմարութեանէ առնուն զբացառական. ՟բ,
* Օ տուն իւր յանիրաւ ստացուածոց անտի ընու, և մեծանալ կարծէ ॥. զնորհ. ընդհանր։
* Հասարակաց զՅս յանկերպարան նիւթոյ ॥. իմաստ. ժա. 18։
* Սակայն և զայն իշխեցին խորամանկեալքն ॥. ագաթն։

Կանոն. է։

Բայք՝ որք ասին հինգերորդ էարգէ, այսինքն որք ունին զնշանակութիւն պատմողական, (այս է՝ պատմելոյ, կամ խորհելոյ ինչ զայլմէ), առնուն զինդիր պատմական. ՟բ, * Պարեսցուք կշռով զանպատուն զօրուէ ॥ սեբեոս։
* Հրեշտակք զնմանէ եօթն պարծանօք ॥. հոլ. ժգ. 24։
* Օ սահմանակից ազգացն ղեկուցանէ ॥. գէորգ. եսայ. է։
* Օ՞՛ որոց և ոչ մի որ յանձին կալաւ հարանգերել ॥. խոր. ա. 2։
* Ոչ ապաքէն զայս ամ առակ զնմէ ասացէսցէն ॥. ամբ. բ. 6։
* Մի՛ խորհեալէր չար զուսմեքէ ॥. վարդ հարց. է։

Ամենք ըստ յարմարութեանէ առնուն զպատմական. ՟բ,
* Արք անօրէնք հուր հարին զքաղաքէ ॥. առակ. իբ. 8։
* Հանիցեն անուն չար զձէնջ վ՛ա որդւոյ մարդոյ ॥. ղկ. ղ. 22։
* Գրեալ և կնքեալ զերդումն, և կապեր զաւետարանէն ॥. եղիշ. ճ։

Լանան. Ը։

Բայք՝ որք ասին վեցերորդ կարգի, այսինքն որք նշանակեն զգործողութիւն առնելոյ զնմն իւիք՝ իբր գործեաք, կամ իբր միջնորդաք, առնուն զնոցին գործական. որ,
* Ի ծակաք ինն եղեր զնոր և զանմին կենցաղս։ յովհ. գ։
* Վերուրեցին զնոսա քաղցրութիւնք բանին Աստուծոյ։ էփես. գ. 1։
* Օ՛ի որով պարծեցեր զհակառակորդն, նոր վիճն զմեզ առ քեզ կոչեցեալ խառաւորեցեր։ եսայ. ԺԸ. 8։
* Օ՛ անդն ծագիցէ զարդարեալ զերկիրս։ նահում. ԺԳ. 37։
* Ո՛՛առաքեալ իւրովք լուսաւորէ զամենայն տիեզերս։ եղիշ. Բ։
* Որ առատապէս սերմանէ, նոյնպէս բազմապատիկ անմամբ զդիրս իւր որայիւքն։ զնորհ. Ներ։

Որմանք ՚ի յարմարութիւն առնուն զգործական. զոր օրինակ,
* Յովհաննէս ասաւանէն իշխանք նոցա զմարգարէսն։ եղեր. Բ։
* Պարեցէք զՏ սրբութիւնս և արդարութիւնս։ եսայ. Ա. 3։
* Օ՛ըմնելի իմ՝ արտասուօքս խառնեցի։ սաղ. ՃԽ. 10։

Եւ յԴիտելի է, զի որովհետև գործողութիւնք Տերկիրոյն իւիք կատարին, բայք վէ նշանակելոյ զգործողութիւնս գրելիք առ Տերկի կարեն առնուլ զնոցին գործական, մանաւանդ անցողականքն. որոց վէ ոչ է հարկ տալ օրինակս։

Լանան. Է։

Բայք՝ որք ասին եօթներորդ կարգի, ՚ի՛ որք նշանակեն զնոցին գործելիս իւրեք շուրջ զայլսով, առնուն զնոցին պարբառական. և ոչ՝ են սակաւ յոյժ. զոր օրինակ, * Որ սիրեն զօրենս, պարդեն զնոցանեամբք սարբեալ։ սաղ. Ի։
* Շուրջ քեզ զպարսպաւ զբոլորս քո՛ զնոս։ պարմ. գ։
* Օ՛ասն իւր յաճեալ զառաջնմանսն։ ՚է նոյնն։
* Օ՛՛ի զանոյշանեն զքեզ զպարզ և արքայութիւն երկնից։ սեբեբիանոս. Ի։

Որմանք մանաւանդ թէ բազումքն՝ ըստ յարմարութիւն առնուն զնոցին գործական. զոր, * Օ՛ ամենայն փնտրեցիք զիւր գործոցն զնորհրդակցօքն արքայնքն։ եղեր. վերջ։
* Լսեալ զգօտացեալքն, որ ՚ի հաւանութեան ոչ կամին գալ,

պարեալք զանձրև փայլատականցն 'ի կիզուլ ։ ափոն ։

* Ոչ սակաւ խուժան աւերանաց զաշխարհս ղեղոյր ։ յովհաննէս . կամ ։

* Օ զրոս իւր զթիկամբք նոցեալ, և ընտրեալ արս իբրև Յ միայն՝ զան հասանեն 'ի ձորափոր ։ Նոյնն ։

* Օ գլխոյն մարթն զերեսաքն դարձուցին ։ Է. մակ. Է. 4։

Գիտելի է, զի ոմանք 'ի ներգործական բայից զպարառական խնդիրն այնպէս սեփականեն ինքեանց, մինչև 'ի տեղի խնդրոյ սեռի առնուլ զայն . գր , * Մի՝ որք յանմտաց . . . այպանիցեն զբանիւք մերոյք ։ Ղնորհ . քնդրհ ։

* Որ դամահեն զընչիւք, անտրտում կայ ։ Նեղոս ։

* Գաղարշեր զպօղոսիւ՝ տալ նմա արծաթ ։ Ճառընդ ։

* Որ հաւատայ պատժոց մեղաւորացն, և փառաց արդարոցն, և զիմաստութիւն 'ի գործ ածէ, դնչեահեն զմեղաք ։ Լամբ . սաղ . ՃԾԸ . 60։

Գիտելի է ևս, զի երբեմն ներգործական բայք ինչ՝ (մանաւանդ բայս առնեմ), վ'ն յարելոյ 'ի սկիզբս անուանս՝ իբր յանորոշ հայցականս՝ որոյ քերբ մի բայ վարին, առնուն զինդիր 'ի պարառական հոլովն . գր .

* Պարարարարին զբանիւք հրամանաց իմոց ։ յոհաննէս . Է . 5։

* Մի զանց արասցուք զմերոյ փրկութեան ։ սարգ . Է . պեթ . գ։

* Ոչ երբեք անիծոյն արարեալ զքոյոնն խրատու, այլ խրատամ՝ տալեալ հոգացայ ամենայնի ։ Խոր . ա . 8։

Կանոն . Ը։

Բայք՝ որք ասին ուղղորդ կարգի, այսինքն որք ունին զնշանակութիւն առնելոյ կամ ունելոյ ինչ յիմիք 'ի ներքս, առնուն զինդիր ներգոյական . գր , * Դիցուք զգանձս մեր յերկինս . զի յորժամ երթայցեմք անդ, բացցուք, և ուրախ լիցուք ։ Մծբ . Ղ։

* Մի պահեցէս 'ի գանձարանիդ զնիւթեալ իմ պարտուցս անսրկնութիւն ։ Նար . Խ։

* Որ կամաւ կուրութիւն յինքն կրէ, ոչ երբեք կարէ նա դալ յառողջութիւն ։ յովհաննէս Է։

* Ելգիտեմ զձեզ, թէ զսէրն ոչ ունիք յանձինս ։ յովհ . Ը։

* Օ կոյրն թէպէտև յասկի համակիցս՝ ոչ ինչ զգայ, և նոքաք ոչ ամբարտաւանեն ։ սարգ . ա . յովհ . գ . ՀԵՌ"։

* Օ Հոգին կենդանի 'ի նմա պարարէ || . լամբրոն. ոգին։
Ամենք ըստ յարմարութեանն առնուն զնէրգոյական. գր,
* Օ այնչափ չարչարանս բերէր 'ի մարմնի || . գով. լոս։
* 'Ի հրահանգս կրթեալ վարժեցեալն զնոսա || . եղիշէ. ը։
* Պարարեցուք զանձինս մեր 'ի զանազան խորհուրդս || .
նոյնն. խրատ։

Կանոն. Ը։

Բայք՝ որք ասին ինքնեւորդ կարգի, այսինքն որք նշանա
կեն զնէրգործել ինչ ընդ պարագայիւք իւրիք, առնուն
զինդիր 'ի ձեռն նախադրութեան. զոր օրինակ, * Մի
ը ստուերի այսր մթութեանն զանձառելիդ լոյս փոխանակեր
նարեկացի. 'ի բանն. հը։
* Տուն ը տուն էջեմ. և ագարակ ը ագարակ խա
նեմ || . վեցոր. է։
* Օ լուր կամն ոչ գիտանեցայ ընդ կամացն այ || . սարգ
ա. պեր. ը։
* Եթե ցանկալի է քեզ ը նա (այսինքն ը սրա) նա
զանձն քոյ, որ բեւ զնա ը պարգեւացն քեզ || . սեբեր.
* Օ Հոգւս կենցաղոյս հոգեմբ 'ի վերայ անձանց || . լամ
սաղ. հը։
* Արձակեր զատամունսն 'ի վերայ թագաւորին զագկայ
յովհաննես եպս։

Բազում բայք ևս ըստ յարմարութեանն առնուն զինդիր 'ի
ձեռն նախադրութեան. գր, * 'Ի վեր աւազոյ շինուածս մի
մարուն կառուցի || . նար. է։
* Լաւ զդուռն ֆգեաց (զուտ) զինի լուր || . ծննդոց. ԺԸ.
* Իսկ կեսաքն ... զմահ դան զկեանս ընարքեն || . եղիշէ. գ.
Ա. յլգիտելի է, զի գրեթէ ամ բայք կարեն առնուլ
զինդիր 'ի ձեռն նախադրութեան պէսպէս օրինակաւ։

Կանոն. Ժ։

Ընդհանրական բայք հասարակօրէն զայնպիսի խնդիր
ընութեան առնուն, զորպիսի պահանջեն բայքն յորոց
բղխեն. գր, * Յեղուսացուք զգրդռնեալ եկեղեցի մեր
'ի գաւազանն երկաթի || . լամբ. ապեն։
* Ամանապարհն նմանեցոյց զարդարութեանն || . խոսրով։
* Խոնարհուն զնաց 'ի մարգիկ խոնարհեցոյց, և զմիգիկ 'ի
խո.

խոնարհումէ յերկինս բարձրացոյցն ։ . սարգ . ա . պեր . է ։
* Ընդհանար է զրկողին ողորմութիւն գտանել յայլ՝ եթէ
զզրկեանն 'ի զրկեալն ոչ դարձուցանէ ։ . նոյնն . յայտ . ժ ։
* Որպէս անոյշ ընդ ընկերսն իւր՝ նոյն անցք անցանեն
ենա ։ . մծբ . ճառ . ժբ ։
* Որ ախտիցն՝ յօժարութիւն տոչեալ տեղն . . . խնամոյ
նուիրեալն յինքեանս զիմորն չարուն . . . ոչ է , և ոչ
ասի սէր այնպիսին ։ . շնորհ . ընդհանր ։

Կանոն . ժա ։

Բայք բարդք և բաղադրեալք , թէ ներգործականք,
և թէ չեզոքականք, որոց նշանակութիւն չիցէ ըստ ամի փո-
փոխեալ , իբր 'ի բաղումս զայնպիսի խնդիր բնութեան
առնուն՝ զորպիսի պահանջեն 'ի պարզ գոլն իւրեանց .
զոր օրինակ , * Օ ամ բարեաց զտիսպն և զօրինական
փութասջէք յանձինս ձեր նկարագրել ։ . շնորհ . ընդհանր ։
* Վերակուչեաց յորդեգրութի զտիեզերս ։ . զաւետ . կանոն ։
* Հնազանդեալ ամենայն հրամանին՝ մտաբերեր 'ի լա-
ցիս . և անտի լինէր սկիզբն չարեաց ։ . եղնակ . ժբ ։
* Զսա նոր զպատիւ արդարոցն . . . զի առ յոյս քաղցրա-
գունից՝ 'ի բարին չեռանարկեսցէ ։ . սարգ . ա . պեր . ը . յորդ ։

Իսկ որք զայլ խնդիր առնուն՝ վերաբերին 'ի նշանա-
կութիւն այնց բայից , զորս եդաք՝ և գնեալց եմք յայլ
կանոնս ։

Այլ վասն բայից՝ որք բարդին 'ի բառիցս բանեմ և խօսեմ,
գիտելի է . զի սոքա առհասարակ երբեմն իբր ներ-
գործական վարին , և երբեմն իբր չեզոքական ։ Յոր-
ժամ իբր ներգործական վարին , հնարկօրէն առնուն
զինդիր բնութեան 'ի հոլովն տրական . զի , * Օ մարմնոյն
յատկութիւն երբեք ոչ խորշի պօղոս գործաբանել մեզ ։ .
գրիգ . կանոն ։
* Յանցուր ականջս ոչ է օգուտ ինչ (զյորդորանս) ե-
կայնաբանել , այլ՝ զուր աշխատանք ։ . խոսրով ։
Իսկ յորժամ իբր չեզոքական վարին , ըստ ինքեանս պա-
հանջեն զինդիր 'ի հոլովն պատմական . զոր օրինակ,
* Պատկառեալ դիմաց համայնից ունօղս՝ զբնաւից

աղերսաբանեմ զմեռելոցն՝ քեզ կենդանեաց։ Նարեկ. ։
* Որ զարթուցանես զհօրն կամ զմօրն՝ մահու վախճանեալս
ցի։ Տարկ. Է. 10։

Կանոն. ԺԸ։

Ի երգոցածական քայքս՝ Զոփեմ. առնեմ. զինեմ. եւ
յորժամ յարին յայնպիսի անուանս, որք ունին զնշ
նակութիւն չափմանց. ոչ լայնութիւն, երկայնութիւն, կան
գնոյ, կշռոյ, եւ, առնուն զնոսա իբր երկրորդական խոսն
դիր 'ի պէսպէս հոլովս։

Որբեանն մանաւանդ թէ բիւր անգամ յուղղականն
զոր օրինակ, * Եւ չափեաց զերկայնութիւն նորա քա
ռասուն կանգուն, և զլայնութիւն քսան կանգուն։
Եզեկ. Խա. 2։
* Զոր բարձրութիւն պարսպին հ կանգուն։ Յոաղիմ. ։
* Եւ զինեաց ի կանգուն...զմի կողմանացն։ Գ. Խագ. Ը.
* Զ'ոքեզ ... հիրիկ՝ հինգ հարիւր սիկղ։ Եղեց. Է.
Որբեանն 'ի բացառականն. ՁԹ, * Եւ չափեաց զորմ տա
ճարին 'ի վեց կանգնոց, և զլայնութիւն կողման տաճ
'ի չորից կանգնոց։ Եզեկ. Խա. 5։
* 'Ի տասն կանգնոց զերկայնութիւն միոյ սիւնակին ա
նիցես, և 'ի միոջէ կանգնոց և 'ի կիսոյ զթանձրութիւն
զլայնութիւն միոյ սիւնակին։ Եղեց. Է. 16։
* Եւ նեցուկք 'ի ներքոյ նոր՝ շուրջանակի պատէին զնա
տասն կանգնոյ։ Գ. Խագ. Է. 24։
Որբեանն 'ի գործականն. ՁԹ, * Եւ չափեաց հազար չ
փովք զուխան։ Եզեկ. Խէ. 5։
* Զ'ա ... իւղ ձիթենեաց հիմենեաւ միով։ Եղեց. Է.
* Եւ դոգեալք երեսունեւերեք կանգնովք պատէին զնա
շուրջանակի։ Ա. Խագ. Է. 23։
Որբեանն յուղղականն և 'ի նախդրիւ տրականն միան
գամայն. ՁԹ, * Եւ չափեաց զսրահն յերկայնութի
հարիւր կանգուն, և 'ի լայնութիւն Ճ. կանգուն։
Եզեկ. Խա. 47։
* Եւ զկամարն սեանցն ութ յիսուն կանգուն յերկայ
նութիւն, և երեսուն 'ի լայնութիւն։ Գ. Խագ. Է. 6։
* Շինեաց խրճիթս 'ի լայնութիւն ոտնաչափս չորս, և յեր
կայնութիւն ոտնաչափս ութն։ Վարդ. Կարգ. Ի. 19։

Որ

Լերբեան 'ի դարձիսականն և 'ի նախադրիւ տրականն միանգամայն. զոր օրինակ, * Լու արասցես զնա կանգնաւ յերկայնութեան, և կանգնաւ 'ի լայնութեան ॥. Ելից. Ը. 2։

* Արասցես զնա չորեքանկիւնի՝ թզաւ յերկայնութեան, և թզաւ 'ի լայնութեան ॥. 'ի նոյն. ԽԷ. 16։

* Զորեքկուսի և կրկին գորգեաց զտախտակն՝ թզաւ յերկայնութեան, և թզաւ 'ի լայնութեան ॥. 'ի նոյն. ԼԹ. 9։

Կանոն. ԺԳ։

Ալերգորձական բայքս՝ Ա աճառեմ. գնեմ. վարձեմ. 'ի վարձս պամ. ապ արկանեմ. ԼԱ. և որք յարին յանուանս գնոց, առնուն զինգիր 'ի սեռական հոլովին՝ իբր զերկրորդական. ՊՐ, * Ա աճառեցին զյովսէփ իսմայելացւոցն քսան դահեկանի ॥. Ծնն. ԼԷ. 28։

* Գնեաց զնա ինն դահեկանի ॥. վարչ հարց. ԺԷ։

* Զոր վարձեաց Հ արձաթոյ ॥. եփրեմ. դպր. Ի. 4։

* Ի՞զ դահեկանի միոջ ապ արկէր Ի՞ խս ॥. մտթ. Է. 13։

* Ապացա զվիճակ անդին ... Ա՞զխարի ॥. Ծնն. ԼԳ. 19։

* Բայց թէ կամիս՝ փոգոյ փոգոյ առնուս ॥. վարչ հարց. ԺԷ։

Ա յսպիսի բայք երբեմն փխակ սեռականի առնուն զայլ հոլովս. կամ նախադրութիւն. զոր օրինակ, * Զ եղբայր իւրեանց վաճառեցին՝ Ի՞ երեսուն դահեկանին ॥. յն որդի։

* Լու վարձեցան նոքօք (ՅՊ Հ արձաթովք) աբիմելեք արս սրիկայս և զարհուրեցուցիչս ॥. դպր. Ի. 4։

* Ա՞ր վարձս միակացն աւուրն դահեկան ॥. մտթ. Է. 2։

* Ցուփանեաց զիս հարիւր լիտր ոսկւոյ ॥. 'ի վարս ոսկեր։

* Արացայ ես զնս 'ի գնոց արձաթոյ ॥. յովհ. Կ. Ի։

Իսկ բայքս՝ հարկանել, և պարկանել կամ պարկուցանել՝ իբր 'ի բազումն առնուն զնախադրիւ սեռական իբրև զինգիր յարմարական. ՊՐ, * Զ մանկունս ծնեալ մեզ 'ի քաղդէացւոց սերմանեն՝ զվիմի հարցուր ॥. լամբ. ապոն։

* Զ իմի երբեք հարցես զբարի զոան քոյ ॥. ապ. Պ. 12։

* Յարժամ հասանեմ դեռն 'ի մանկն՝ զգետնի պարկանեմ ॥. գեորգ. Խբ։

* Յետս յետս տարեալ՝ պարկոյց զգետնի ॥. խորով։

ԳԼՈՒԽ. Ի։

Յաղագս խնդրոյ Կրաւորական բայից։

Կրաւորական բայք առնուն զխնդիր սեռի 'ի հոլովմն բացառական. գր, * Յաղնեցաւ ողորմութիւնն յարդարուէ ॥. լամբ. ասէն։ Որ կրաւորական բայս յաղնեցաւ՝ առեալ է խնդիր սեռի զբացառական հոլովմդ յարդարուէ. իսկ ողորմութիւնն է անուն բայիս յաղնեցաւ։ Ըստ այսմ և հասարակ բայք՝ յորժամ կրաւորականաբար վարին, առնուն զխնդիր սեռի 'ի բացառական հոլովմն. գր, * Պետրոս՝ վէմ դրաւանեցաւ յաւծեղէն բերանոյն ॥. մամբրէ վերծանող. ՃԽԸ գալատեան։

Բայց գիտելի է, զի քանզի անպամ կրաւորական բայք ևս և հասարակք զօրութիւն ունին զխնդիր սեռին. գր, * Հանապազ ՝ի ՝ի ՝ի, և ոչ երբեք խրատեմ ॥. նարեկ. կէ։ * Ո՞՝ եղբ՝ որ խոսովանի, թեթևանայ. և որ ոչն խոսովանի, ևս քան զևս ծանրանայ ॥. ՅԻ մեղքն՝ որ 'ի գործողէն խոստովանեալ լինի, թեթևանայ, ևս. սարգ. յակ. ԺԸ։

Երբեմն ևս կրաւորական բայք իբր չեզոքական վարելով՝ ոչ պահանջեն զխնդիր սեռի. գր, * Հաւատով հասարակ սերն ՃՀՄարիա ॥. ՄԾԲ. Է։

Գիտելի է դարձեալ, զի կրաւորական բայք երբեմն փոխանակ բացառականի զայնպիսի խնդիր առնուն, որ ըստ իմիք համարի նոցա այն իբր խնդիր սեռի. գր, * Զարն բարեաւն յաղնի, և ոչ չարեաւն ॥. փոխանակ ասելոյ, 'ի բարւոյն՝ և ոչ 'ի չարէն ॥. լամբ. ասէն։ * Նշաւակեցաւ անմեղութիւն քոյ պարտականն մեղայ ՅԻ ॥. փխկ ասելոյ, յանմեղութենէն քոյ. լամբ. հաւատ։ * 'Ի խեթ խղճիս խոցոտիմ, և բոցով ընչցոս ՃԷՆՃԷրիմ ॥. փխկ ասելոյ, 'ի խիթմանէ խղճիս, ևս. նար. կղ։ Իսկ թէ զորպիսի խնդիր բնուէ առնուն կրաւորական բայք, ոչ է հարկ գրել ինչ. զի զայնպիսի առնուն զորպիսի պահանջեն ներգործականք իւրեանց. թէպէտ և հազիւ ուրեք իբր կրաւորական առնուն զնոյն դիր բնուէ, այլ իբր չեզոքական. գր, * Լոյս ոչ փոխի 'ի խաւար, այլ՝ զխաւարն լուսաւորէ ॥. յոՃախ. Ը։

*Ազատատին թռչարան յանկարկատելի ծուէնս պա-
պատեցաւ ։ Նարեկացի . 'ի բանն . ԺԵ ։

*Լա ծանուցեալ եմ ինձ , և ոչ անծանօթ յինէն ։ .
Շնորհ . Ընդ ։

ԳԼՈՒԽ . ԻԸ ։

Յաղագս խնդրոյ Հեղոյական բայից ։

Հեղոքական բայք՝ թէ ներգործակերպք և թէ կը-
բաւորակերպք՝ ոչ առնուն զինդիր սեռի , այլ՝
զբնուէ՝ 'ի պէսպէս հոլովս ։ Լաւ ոմն ասացաք զներգոր-
ծականաց , ասցնդ և սոքա չորեքկին առնուն զինդիր ։
'Լսես՝ զինդիր բնուէ քան ինդէան , որ և ասի՝ բուան խնդրէր .
ցոյ այնպիսի՝ զոր բնուէ բային 'ի նշանակութիւն իւրմէ
նախ պահանջէ . ոչ բայս գամ՝ 'ի նշանակութիւն իւրմէ
նախ պահանջէ զնախադրեալ տրական . զոր օրինակ , *Ոչ
առնէ զՀիմարտուն՝ գայ առ լոյսն ։ . յովհ . Գ . 21 ։
Երկրորդ՝ զինդիր բնուէ յարմարական . ցոյ զայնպիսի՝ որ
դնի 'ի տեղի բուն խնդրոյ՝ յայլ հոլով՝ քան զոր բնուէ
բային ը՝ ինքեան պահանջէ . ոչ եթէ գամ բայն փո-
խանակ առնլոյ զնախադրեալ տրական՝ առնուցու զպա-
ռառական , զոր օրինակ , *Ա՝ ինչ զերկրաւ գամ ։ . Խոսրով ։
Կամ հանդերձ նախադրուէ . զոր օրինակ , *Յանկար-
ծակի գայցէ 'ի վերս նոր մահ ։ . յաճախ . ԺԷ ։
Երրորդ՝ զինդիր բնուէթէ երկրորդական . ցոյ զայնպիսի՝
զոր երկրորդաբար պահանջէ բնուէ բային . ոչ բայս
գամ՝ երկրորդաբար կարէ առնուլ զբացառական . զոր
օրինակ , *Դային առ նա յամ կողմանց ։ . Մարկ . ա . 45 ։
Չորրորդ՝ զինդիր բնուէ պապակական . ցոյ զայնպիսի՝ որ
ը՝ ինքեան ոչ պատշաճի բնուէթէ բային , այլ՝ ը՝ պա-
տահման միայն , և կ՝ ը՝ հեռաւոր ինչ պատշաճողուէ .
ոչ եթէ գամ բայն ը՝ պատահման առնուցու զինդիր
'ի հոլովն գործական կամ նախադրուէ , զոր օրինակ ,
*Կամաւորութեամբ եկիր 'ի չարչարանս ։ . ղար . Կ ։
*Բաղում հիւանդութիւնք մեր մեղայ գան ։ . գէորգ . Գ ։
Իսկ առ 'ի որոշել՝ թէ հեղոքական բայք յոր հոլովս առ-
նան զինդիր բնուէթէ ը՝ ինքեան՝ զիսյուք զմեծասան

կա-

կանոնս հանդերձ օրինակօք ինչ • յորս յարեսցուք և զօրինակս խնդրոց յարմարականաց •

Կանոն • Ա •

Զեզոքական բայք ոչ առնուն զխնդիր բնուն ըստ ինքեան յուղղական հոլովին • այլ՝ երկրորդաբար միայն, կամ ըստ պատահմանն, և կամ ըստ յարմարուն • և այնք կանոնակաւ • զոր օրինակ, * Որոնք ճշմարտին կայցեն Խափանեալ 'ի վերայ ամենայնի ‖ • Եղիշէ • Գ •

* Խնդիրը (ոչ արծաթասէր) կատարելոյ և ազգակ մանկ ցեռ 'ի գերեզմանն ‖ • սարկ • յակ • Ղ • յորդ •

* Ա՛ռ զկեղծաւորութիւն է, ոչ 'ի տեսարանսն ռամկ գոլով (զոր՝) Խափանեալ էնդպարանի ‖ • Նոյնն • Ա • պեր • Գ •

* Ստուգի է (սատանայ), և Ճշմարտութիւն չկայ նոյն • Ա • պեր • Գ •

* Ա՛ստղին գարշիպ, և զմարմնոյ իրս սիրեցաք, և զմարմնական իրաց ընթացաք ‖ • Խոսրով •

* Հաստատեալք ըստ մարմնոյ՝ գոյապ ընկալարս ‖ • Լամբ • ապ •

Կանոն • Բ •

Զեզոքական բայք՝ որք ունին զնշանակութիւն հետևական կամ հայրական, առնուն զվերջահոլով տրական • զոր օրինակ, * Օ՜ ՝ որոնցն պատուէրն լքեալ՝ թեղադրութիւն օձին հեղանիմ ‖ • Դարբեկացի • 'ի բանն • կա •

* Օ՜ առայեսցէ անմիտն խմաստնոյն ‖ • առակ • Գա • 29 •

* Հաստատեցէք մահս մեր մահուանն արդարոցն ‖ • Եղիշ •

* Հոյս ամենայն չարիք յոլովեցան նմա ‖ • Եղիշէ • Գ •

* Կարողիմ գերեզմանի, և ոչ հասանեմ ‖ • յոբ • Գէ • 1

* Հերան անկարատից պեղեցեալ չարեաց ‖ • առակ • Գէ • 1

Ամենք ըստ յարմարութեանէ առնուն զվերջահոլով տրական • զոր օրինակ, * Ոչ ընթանք քահանայինս զգուշացուցանեն ‖ • Մաղաք • Բ • 7 •

* Ծանրասցի գործ մարդկան, և այնմ հոգասցեն • և մի հոգասցեն 'ի բանս տարապարտս ‖ • Եկեղ • Ը • 9 •

* Կացաք հնայոք իրաւանց, և ոչ էր ‖ • Եսայ • Գէ • 11

Կանոն • Գ •

Զեզոքական բայք՝ որք ունին զնշանակութիւն առ այլ

(յ՝ որք ցուցանեն իբր զբերումն առ ինն), առնուն զնախդրիւ արական. զոր օրինակ, *Կռնայ մարդ 'ի տուն իւր յաւիտենից ‖ . ծողով. ծբ . 5։

*Որ յուսայ 'ի մեծուն, կործանեսցի ‖ . առակ. ծա . 28։

*Յանձն չարարուն եստ իմաստուն ոչ մայնք ‖ . իմաստ. ա . 4։

*Արդ հայի յերեսս, և ասծ հայի 'ի սիրտս ‖ . ա.Թագ.ծԺ.7։

*Մի՝ ակամայնէիցես ըստ ձկիրս անօրինաց ‖ . առակ. դ . 14։

*Եւ այնքան ուրախանան՝ յառեալ մեծութենն՝ որքան պրոմն 'ի պակասեալն ‖ . սարգ. յակ. Ե։

Զմանք ըստ յարմարութեանն առնուն զնախդրիւ արական. դր,

*'Ի պատուհիրատս քո հոգացայ ‖ . սաղմոս. ճՁբ . 15։

*Մի՝ ֆարեր 'ի գիրկս, որ ոչ քո իցեն ‖ . առակ. Ե . 20։

*Որչափ դեգերիմ առ քեզ, ախորժես ‖ . խոսրով։

Կանոն . դ։

Չէզոքական բայք՝ որք ունին զնշանակուն յայլմէ, առնուն զինդիր բացառական. դր, *Եւ հուր մի զաց 'ի կողէն ադամայ՝ հրդեհել զամ մարդկային բնութիւն. եւ ջուր 'ի կողէն յոր՝ շինջուցանել զամ հրը գեհն անօրէնութեանն ‖ . սարգիս . ա . յոանն . Ը։

*Մարհուսաձեալ... Վրիպեցաս 'ի փառացն ‖ . յաճախ. Ե։

*Ո՞ երթայ 'ի մախանայն գերութեանն. ապրեցայ 'ի ծառայեցուցիչն ոխակալութեանն ‖ . լամբրոն . ապրեն։

*Անմիաբն ոչ 'ի յանդիմանութենն, այլ՝ 'ի տանջանացն երկնչին ‖ . գեորգ վրդ . 'ի մեկն . եսայ . գ։

*Պատրանաբ նախատեզծին մերկայսդ 'ի լուսոյն ‖ . շար . ծգ։

*Ընդ գեսցոյսդ 'ի խելագարութենէ ‖ . սարգ . ա . պետ . Ը . յորդ։

Զմանք ըստ յարմարութեանն առնուն զբացառական. դր, *Հաւատացեալքն ոչինչ երկմտուցք ընդ բահանայապետին յառաջինն խրատուէ սեր վարդապետացն իւրեանց ‖ . եղիշէ . Ը։

*'Ի բարեաց գործոց և 'ի հաւատոց հեղգացան ‖ . լամբ . պնդեն։

*'Ի բազում փայտից ղՀաբրնանայ հուր ‖ . առակ . իզ . 20։

Կանոն . Ը։

Չէզոքական բայք՝ որք ունին զնշանակուն գոհանալ, կամ արտնջել, առնուն զինդիր սպատմական. և

սոքա են սակաւ յոյժ • ՝Ը որս կարէ դասել և բայս և
գամ • ՝Ը, * Յոհկասոյնոյ միշտ զառատ ողորմութիւն նը՝ ॥ • Խոս։
* Ամբ արդանչեան զնոյ • • • Թոյլ տայ կրել չարչարանս ॥.
զնորս • Ինչն։
* Բրնանչեն զբեզն առ պարապօքն ॥ • Եղեկ • Լգ • 30։
* Ո՞այսոսիկ գրեալսի՝ զանձնէս դպրութիւնս ॥ • Սարգ •
յամ • Ը • յորդ։
* Ով Թէ ուրբան ոգիգոն լինի զնոցանէ ՝ուծ ॥ • Լամբ • պար
* Ո՞վ փառայինչ ոչ հոգայեն (սՀ՝ք) ॥ • Սարգ • Ը • պէտ • ՝։
Ամանք Երիրորդաբար և ՝Ը յարմարուին՝ առնուն զպատմ
կան • զոր օրինակ, * Ո՞վ կատարածէ աշխարհիս անվ
նէ ॥ • Գեորգ • Լբ։
* Յորդեր առաւել բանն զնմանէ ॥ • Ղուկ • Ը • 15։
* Գոս և Ժղիրդ քո գոհարեալ էս զնոյ ॥ • Ռոմ • Ժշ • 11
* Լուելն զՀածգիտուէն՝ անհնարին կորուստ ॥ • Աբեանա

Կանոն • Ղ։

Եղոքական բայք՝ որք նշանակեն զգործողութիւն իմ
լինելի, առնուն զենդիր գործիական • Գր, * Բոյսոյ
վաստակոք պանեցայոյ • • • • աւաղանին զգեստուն պն
ճայոյոյ ॥ • Նար • Կե։
* Պարարտացան դաշտք արդարութիւն, և գեղեցկացան անա
պատք մաքուր կուսութիւն ॥ • Ի զարանոցն • Կանոն • Հ։
* Լու սակայն ամէն նը՝ ոչ յագի մեծութիւն ॥ • Ժողով • Գ • 8
* Որ ՝Ը օրէ աւուրքն կենացս նուազին • զի բուսանիս
Ի սատանեկուն • Ժողկեմ երիտասարդութիւն • Խարդ
ծեմ ծերութիւն • տրանսամբ մահուամբ ॥ • Լամբ • սաղ • Յ
* Ո՞առագայթիւք աղօթից նը՝ պայծառանայ ॥ • Երգն։
* Յաւօք վարեալ եմ ॥ • Յոբ • Ղ • 14։
Ամանք ՝Ը յարմարուն՝ առնուն զգործիական • Գր, * Լ՝թ
որգուոյդ պարծիս գու, դերի վարին նը՝ Ի քէն ॥ • Տիբ
* Ո՞ՆԸ զնամ հաւատի ուսաք, և տակաւին ևս կոր
տեան Ճանապարհաւ գնամ • Էփեսա • Ժգ • 28։
* Ասկ որք ատեանն զյանդիմանութիւն, Վախճանանցին ա
նարգանաք ॥ • առակ • Ժբ • 10 • Յեռաբ։
Բայլգիտելի է, զի ոչ ասայաք զներգործական բայ
նոյնպէս և չեղոքական բայք՝ գրեթէ աւհասարակ կ
րեն առնուլ զենդիր գործիական։

Լանոն. Է։

Եկեղեցական բայք՝ որք ունին զնշանակութիւն շուրջ զայլով, առնուն զենդիր պարագական. և սոքա են սակաւ յոյժ. ՊՐ, * Անիւաղ 'ի վերայ դաբեին զպարանոցս նոցա ։ . Վարդ հարց. ԺԳ։
* Եւ պարեցին զինև մատաղսուղք 'ի ձոնելն զքեզ ։ . Նար. Ե։
* Զքեզ անմտի զվայրոքս յանցին ։ . առակ. ԺԵ. 24։
* Թագ այս պատիւ, որ սորայս է, գերարանցեաց զամենեքումքեր ։ . սարգ. Ա. պեր. Ա։
Ոմանք ըստ յարմարութեան առնուն զպարագական. զոր օրինակ, * Ոչ ինձաղին զինև յետինք ։ . յոբ. Շ. 1։
* Խորհուրդք բարեաց զգուշացին զքեզ ։ . առակ. Ե. 11։
* Պատնաւելիք մահու անցին զնոքօք ։ . եղեշք վիպ. Ը։
* Զտեսեալ զամենի արհամարհեր, և զերկիւղիւն 'ի վերայ էլաներ ։ . գրիգոր կամ։

Լանոն. Ը։

Եկեղեցական բայք՝ որք նշանակեն զգործողութիւն յիմիք կամ ուրեք լինելի, առնուն զենդիր ներգոյական. ՊՐ, * Ես ճաց 'ի սահմանեալ ուխտին՝ որ 'ի մէջ նոյ ։ . յովհ. Գ. կամ։
* 'Ի յոտս հանապարհս, և 'ի միտս պարանիս ։ . նար. Գ։
* Զթեկ յիս էնակէ (հոգին նոր), կենդանի եմ ես ։ . ոսկ. Ա. 2։
* 'Ի սիրտ առատ հանգիստ իմաստուն ։ . առակ. ԺԴ. 33։
* Որք 'ի մարդս և յաղբերակունս և 'ի սեր օդս գիշանոցունս, սրատեսք և քաջահայեացք լինին ։ . խոսրով։
* 'Ի մշանջենաւորունչ սաղմոս հանեալք ։ . յովհ. Գ. կամ։
Ոմանք ըստ յարմարութեան առնուն զներգոյական. ՊՐ, * Ուրեմն արդարանայ 'ի բանս իւր առաքեալ ։ . լամբ. ապեր։
* Յանձանձրոյթ աղօթս նահապետքեր ։ . յովհաննէս կամ։
* Ոչ բարձրացար 'ի խաչին վա՛ զգի մարդկան ։ . շար. ԺԳ։

Լանոն. Թ։

Եկեղեցական բայք՝ որոց նշանակութիւն նկատի 'ի պարագայս իրիք, առնուն զենդիր 'ի ձեռն նախադրութեց. զոր օրինակ, * Յորժամ բռնութիւն կոռնեցուցէ ըստ

խարհիս, աշխարհս 'ի բաց քանդի. և մեք 'ի պա-
տուհասն չապրիմք ॥. Եղիշ. Գ։

* Ասղայր ԸՆ խոհակայ որդւոյ Իւրում ॥. Ծնն. Իա. 9։
* Այրթ նախ հաղորեաց ԸՆ Եղբօր քում. և ապա եկեալ
մատուսջիր զպատարագն քո ॥. Մատ. Է. 24։
* Հեծեծեսցուք 'ի վերայ վիրալից հոգւոց ॥. սարգ. Ա.
պեր. Ծ. յարդ։
* Լուգաւորէ 'ի վրէ պարթևաց արշակ քաջ ॥. Խոր. Բ. 2
* Հովանասցէ աջ քո ՈՐ 'ի վրէ ստեղծուածոց քոց ॥. Շար. Խ
Բազում բայք ևս ոչ ասացաք զներդործական բայից
ԸՆ յարմարուել առնուն զինդիր նախադրութ. ԳՐ, * Ցա-
ւետ Մերձենայա 'ի վրէ իմ արքայութիւն ՈՐ ॥. Նար. Ա։
* Օ Էլանէր ես զկնի տկարութեանդ ॥. Վարդ. Հարց. Է։
* Տենչայան զհետ երանաւետ ձայնին ॥. Շար. Ճ։
Բայլ գիտելի է, զի ոչ ասացաք 'ի խնդրառութիւն ներ-
գործական բայից 'ի Էկնանն. Ա. ՈՐ բայից հնար է առ-
նուլ զինդիր 'ի ձեռն նախադրութեանն կամ ԸՆ յարմարուն
և կամ ըստ պատահման. որոց վասն ոչ է հարկ յա-
ճախել օրինակս։

Ամոն. Ճ։

Բայք չեղոքականք, կամ որք իբր չեղոքական վարին
յորժամ յարին յանուանս աւուրց և ժամանակաց
առնուն զնոսին խնդիր փոխակ ներգործականի 'ի հայցա-
կան հոլովն՝ իբր զինդիր պատահական, կամ երկրոր-
դական. ԳՐ, * 'Ի հաղորդութէն զամ մի ողջոյն, և զա-
բազումս հրաժարեն ॥. Լամբ. 'ի մեին. պար։ Իբր հայցա-
կան հոլովքս՝ զամ մի ողջոյն, և զնա բազումս՝ են պատահա-
կան խնդիր չեղոքական բայիս հրաժարեն։ Ըստ այսմ կ
տեսանել և 'ի յաջորդ օրինակսդ։

* Սարսիանայր գործ պատերազմին դառնութեանն զերկու-
սան ॥. Եղիշէ Վրդ. Գլ. Ը։
* Շ ջնջեցա յԾի կատարիչն ամի զամն Ը ॥. Ղնարդ. Ընդհան.
* Պառեցան կապեցան զգիշերն ամենայն ॥. Եղիշ. Գ։
* Դու ես՝ որ բաւեաս ընձեռել սիրտ այլ, և Ճանապարհ
մի՝ երինչել 'ի քէն զբովանդակ կենացն սահման ॥.
Նար. Լ Ը։

Զոլիս զչեղոքականաց ասացաք, սոյնպէս իմա և զներ-
գործ.

գործականաց և զկրաւորականաց, ևս և զէականաց։ զի աչք ևս 'ի յարիւն յայսպիսի անուանման՝ առնուն զնոսին 'ի հայցական հոլովն։ ՊՐ, *Վեցցէ անձն իմ, օրհնեսցէ զքեզ զանմ աւուրս կենաց իմոց ॥ զսար։ ՃԾԲ։

*Պատուիր հրամանի տուեալ աշխարհին՝ զողջոյն ամենայն քաղաց պահօք և աղօթիւք առնել խնդրուածս առ ածՃ ॥ ։ եղիշ։ Գ։

*Լու՛ր ածՃ մերծեաց զքուն յարքայէ զգիշերն զայն ॥։ եսթեր։ Ը։

*Փակեցան երկինք զերիս ամն և զվեց ամիս ॥։ ղկ։ Դ։ 25։

*Դեռնախշտիք լինէին զնոսն ամ և զվեց ամիս ॥ ։ Ե։ ղեղ։ Ը։ յեռագիր"։

Բ. յայսպիսի խնդիրքք բաշխ՝ անգամ առանց պայմանի դնին։ ՊՐ,

*Լուկաց (յուսիկ) 'ի հայրապետուն ասա Ը ॥։ յոՃԷ։ կաՃ։

*Կռուեցան պարսիկ մի ԸԲ աղուանից արքայի ॥ ։ եղիշ։ Ը։

*Տիտոս էնն ասա պաշարեաց զԵրուսաղեմ ॥։ պատգ։ մատ։ ԺԲ։ 22։

*Լու՛ եղեն 'ի տապանին ԺԲ ասա և Ը օր ॥։ մԾԲ։ Ճառ։ ԺԲ։

Գ. յայլ ասատ գիտելի է, զի որովհետև այսպիսի խնդիրքք ունին զզօրուն ներդրոյականի, բաղումս անգամ 'ի ներդրական հոլովն դնին։ մանաւանդ 'ի դասական անուանս, և յայնս՝ որք հանդերձ յատկացուցչաւ դնին։ ՊՐ, *Յառաջս քառասուն երևեալ նոցա ॥։ գործ։ Ա։ 3։

*Յայսմ գիշերի զոգիդ 'ի քէն 'ի բաց պահանջիցեն ॥։ ղուկ։ ԺԲ։ 20։

*Յինանդրդ ժամուն ետ զհոգի իւր 'ի ձեռս հօր ॥։ մԾԲ։ ԺԲ։

*Յամենայն էրդրդ եկին հասին յԾն հայոց ॥։ եղիշ։ Գ։

Դիտելի է ևս, զի այսպիսի խնդիրքք երբեմն դնին նաև յայլ հոլովս մանաւանդ 'ի պարարականն։ զոր օրինակ,

*Որ անձաշակ լինելով զբաղմաժամանակեայ առաջարդ՝ յաժարուՃ քարձեր զկարիս մարմնոյ ॥ ։ զսար։ ԺԲ։

*Օ՛ինն ժամուն գոչեաց յա՛ 'ի ձայն մեծ ॥։ մատ։ ԺԲ։ 46։

*Օ՛հուՃ գիշերաս ես մտից 'ի մէջ եգիպտոսի ॥։ եզ։ ԺԲ։ 4։

*Լու՛ այնՃ կայր դնելոյ ցնէց ժամս 'ի պրկանոցն ॥։ եղիշ։ Ը։

Լրանան։ ԺԲ։

Բայք էջերգականք՝ ևս և կրաւորականք յորժամ յաղրին յայսպիսի անուանս՝ որք են արմատք կիսաձայնցեալք յայնց բայից, իբր 'ի բաղումս առնուն զնոսին

'ի Հայցական հոլովն իբր գործիական. զոր օրինակ,
* Լթիկ կամիս ոչ մարդ ՀԷՃանալ զանկշռելի մեծուն,
ես ցուցանեմ զօրինակն ॥ . ասող. յակ. Ի։
* Օ նոյն նահատակուն Նպիսկոպոսէցառ և աշխարհս հա-
յոց ॥ . եղէզ. Է։
* Օ յուդայեանն և զսիմոնեանն ախոռացայ զամսամ ॥ . խոսր.
* Պառկեցար 'ի թիրեն զանթառամ զպսակն ॥ . զար. ծԷ։
Բաստ այսմ լինի և 'ի յարաբերականս արմատոյ բայից.
զոր օրինակ, * Ընկալցին զանարգանս խուրեանց մոլ-
բուրեն՝ զոր մոլորեցան ॥ . եղէկ. խԷ. 13։
* Վկայ լեցին առ ամենն մահու նոր՝ զոր կրեաց մինդկա-
բար, և յարուցեն՝ զոր յարեաւ ածանգ ॥ . եկնաղ. ԺԷ. 29։
* Ընկեցէք յանձանց ձերոց զամ ամպարշտութիս ձեր,
զոր ամպարշտեցայք յիս ॥ . եղէկ. ծԷ. 31։
* Ամենայն անիրաւութիք նոր, զոր անիրաւեալ իցէ, մի
յիշեսցին ॥ . եղէկ. ծԷ. 22։
* Ցեռ 'ի նմա զիշանիւթ պսակին նախատինս, զոր մի-
իմ այպանեցաւ ॥ . լամբ. պաղ։
Ա. յսպիսի հայցական հոլովք արմատոյ բայից՝ դնին եր-
բեմն առանց պայթ իբր անորոշ հայցական, կամ իբր ուղ-
ղական. զոր օրինակ, * Ցրտմեցաւ յոմնան տրտմութ-
մեծ ॥ . ՅՈ տրտմութ մեծաւ. յոնան. Ի. 1։
* Խնդացին յոյժ ուրախութ մեծ ॥ . մատ. Է. 10։
* Զանուիս այլ ոչ ես ըղձանայցեք ॥ . եղէկ. ծԷ. 23։
Իբրեն և ելայք ինչ վա՞ վայելչութ ՀԷԹ յարեալ
յայլ անուանս՝ առնուն զնոսին խնդիր բնութ 'ի
Հայցական հոլովն, վա՞ ունելոյ զմերձաւորութի ինչ-
կամ զվերաբերութի առ նշանակութի արմատոյ այն-
բային՝ որոյ լեալ է խնդիր. զոր օրինակ, * Յաղագ-
որոյ պէտք են, զի և զՀրագունս գիտութ պայծառ-
ունիցին, զի մի խաւարեալք տգիտութ՝ Ամբեսցին ըզ-
մեղայն քուն ॥ . եկնաղ. ծԷ. 35. փոխանակ ասելոյ
Թմբեսցին քնով մեղայ։
* Լոքա զծաղրալից երկիւղն ախոռանային ॥ . եմասգ. ծԷ. 8։
* Ասելիք մեր առողջնոյն զանախտաւորութի երկնա-
ւոր ॥ . եղէկ. ՀԷպ. Ը։
* Ոչ զնոյնս պարտ էր լարչարել քեզ ॥ . ՅՈ այնոքիւք չար-
չարանօք չարչարիլ. ղուկ. ԺԷ. 26։

* Լա,

* Լա, որ այսմ ցանկայ, յորժամ 'ի ծայրս ամ մեծ ուն հասանել՝ զտիրապետն զուարձանայ ॥ . ՅՍ տիրապետս զուարձարձուցեալ զուարձանայ . լամբ . սաղ . ՃԺԲ ։

Լ՝ՍՍ ասա դիտելի է, զի և կրաւորական բայս պահանջիմ՝ երբեմն առնու զխնդիր բնուն 'ի Հայցական հոլովն . զոր օրինակ, * Լսակ զպտուղ աղօթից յամ ժամանս պահանջէմ՝ յոյ ॥ . խոսրով . ՈՁ Թէ ասեր, պահանջիմք յոյ՝ յամ ժամ տալ զպտուղ աղօթից ։

* Որ յանծապատիւ քահանայութիւն յանդգնեցան, այնպիսի վրէժս պահանջէին . քանի ապա բիւրապատիկ վրէժս պահանջեն՝ որ 'ի ներն քահանայութեանն յանդգնին ॥ . սարգ . յոտ . Բ ։

Դիտելի է ևս, զի բայքս՝ Դնամ, երթամ, ընթանամ և ուղեցիմ, 'ի յարիւն 'ի բառադ՝ ճանապարհ, ուղի, պղտոպոյ, ՚ՍՍ, Թէպէտև պահանջեն առնուլ զնս 'ի նախադրեալ տրականն, բայց բՁմ անդամ ևս առնուն 'ի հայցականն . զոր օրինակ,

* Լ՝ՍՍ անօրէն և անզգամ գնայ զճանապարհս Թիւրս ॥ . փսխանակ ասելոյ, 'ի ճանապարհս . առակ . Ը . 12 ։

* Այդով և տրտմաբՁ երեսայն զերկայնութիւն ճՁրՁին ॥ . փխակ ասելոյ, յերկայնութիւն ճՁրՁին . եղեկ . Ը ։

Դ Ի Լ Ո Ի Ս . ԻՐ ։

Յաղագս խնդրառուելոց Դիմաղուրկ բայից ։

Ասն խնդրառուելոցՁ՝ պարտ է գիտել, զի այն բայք՝ որք ասին ՚ի պատահման դիմաղուրկ . ՈՁ՝ լուանայ, մերնայ, յաճախէ, հասանէ, պատանէ, ՅԻՆՆԷ . ՚ՍՍ ։ ևս և այն բայք՝ որք ասին ՚ի պատշաճի դիմաղուրկ . ՈՁ՝ մարէ, ՚ՍՍՆ, կարՁի, դատ . ՚ՍՍ, առնուն զխնդիր 'ի վերջահոլով տրականն, ՚ի նմին երբեմն և զայլ խնդիր . զոր օրինակ,

* Լու լուանայաս նՁ՝ 'ի քեզ բոն ॥ . Բ . Թագ . Բ . 32 ։

* Դասանէ քեզ դրՁլ մարգարէանալ ॥ . յայտ . Ժ . 11 ։

* Ոչ որ արկանէ Ձեռն զմանՁով, և հայիցի յետս՝ 'ի Թագաւորութեանն արքայութեանՁ՝ ՈՁ ॥ . ղուկ . Ը . 62 ։

* Լսաւարելոցն մնօք և զրկելոցն 'ի ՁՁմարտուՁ գառն ՚ՍՍՆ ՈՁ՝ ՈՁԺայնն օրինագրութեանՁ ॥ . խոսրով ։

* Ցարչարի, և անչարչարելի կարծել ինքեան ॥. ընդհ. Եղ.
Այնպէս և այն բայք, որք ասին բացարձակ կամ ել ինքեան դիմաղուրկ. ոչ՝ վայել է. պարտ է. ևն, առնուն զվերջաւորվ տրական. զոր օրինակ, * Ամ այել է ծառայիցն այ միշտ օրհնել զնա ॥. խոսրով։ Որ ծառայիցն այ՝ է տրական խնդիր բայիս վայել է. իսկ աներ ևոյնպէս բայս գեղջ օրհնել՝ է անուն բայի։ Ի սա այսմ է և՝ ի սոսին։
* Ամ դրէիս է եպիսկոպոսին հպարտուելիք և դառոզուելիք լինել առ հնազանդեալ ժողովուրդն ॥. ընդ. ընդ։
* Իմաստասիրին պարտ և արժան է ազատամիտ լինել՝ ի նախանձոնէ ॥. սարգ. յակ. ը։

Առյսպիսի բայք երբեմն առանց խնդրոյ դնին. զոր ինչ, * Եւ զի՞նչ արդեօք պարտ է յառակէս ուսնել ॥. եզն. ժգ. 6։
* Դարձ է ուսուցանել... յորժամ նախ ինքն առնիցի զոր ինչ այլոց ուսուցանէ ॥. Վարդ. հարց. Գլ. Ը։
* Ամ ներա՞ է պարծել յիմաստս մարմնոյ ॥. Նարեկ. խ։

ԳԼՈՒԽ. ԻԳ։

Յաղագս խնդրառուն Լատինական բայից։

Լատինական բայք հասարակօրէն առնուն զխնդիր յուղղական հոլովին. որ, * Առյգին փշաբեր՝ փշալից եղեալ ॥. Տիգր. Ը։

Որ գեղջկին է ուղղական խնդիր էական բայիս եղեալ՝ այգին գեղջկեր՝ է անուն բայի։ Ի սա այսմ է տեսանել և՝ ի սոսին։
* Լա եմ որթն Աշմարիտ, և Հայրն իմ մշակ է ॥. յովհ. ԺԵ. 1։
* Հարք մարդկան հակառակասեր է ॥. լամբ. ապեն։
* Ոչ է պատմութիւն Աշմարիտ առանց ժամանակագրութեան ॥. խորենն. Ը. 79։

Առյլ սատ պարտ է՝ ի միտ առնուլ բարուոք, զի եթէ էական բայք՝ իցեն յոգնական, ուղղական խնդիրն քեզմանգամ դնի եզակի. որ, * Դուք էք աղ երկրի ॥. մատթ. Ը. 13։
* Որոց առաջնորդութեան՝ Հայրենի դասատարակուրդ ուղղիցի լինիմք ॥. գրիգոր կաղ։
* Ցաճնոր էիք հոգւոյն սիրոյ, արդ զոհասան դիւաց լինիցիք։ Եղիշէ վեպ. գլ. Գ։

Հայսպիսի ուղղական խնդիրք՝ ուրեք ուրեք դնին և ա-
և 'ի նախդրին տրականն. զոր օրինակ, * Լաս եղէց ձեզ
'ի Հայր, և դուք եղիջիք ինձ յուստերս և 'ի դստերս ||.
փիսկ ասելոյ, ես եղէց ձեզ Հայր, և դուք եղիջիք ինձ
ուստերք և դստերք. Բ. Կոր. Զ. 18։

Գիտելի է, զի էական բայքն յորժամ յարին յայսպիսի
անուանս՝ որք ունին զնշանակութիւն ժամանակաց, չա-
փուց և դնոց, առնուն զնոսին խնդիր 'ի սեռական հո-
լովն. զոր օրինակ, * Այդ էր ամաց վեցհարիւրոց, և
ջրհեղեղ ջուրցն եղև 'ի վերայ երկրի ||. Ծննդոց. Է. 6։
* Լու էր լայնութիւն նր երից կանգնոց ||. 'ի Վարս Նիկոդ"։
Հայսպիսի սեռական հոլովք անուանց ժամանակաց
երբեմն յառքական բայս ևս յարին՝ իբր պատահական
խնդիր նոցա. այլ այս 'ի սակաւս. զոր օրինակ,
* Լու վախճանեցաւ յոսեփ ամաց հարիւրևտասանց ||.
Ծնն. Ծ. 25։

Գիտելի է ևս, զի անուանք չափուց և կշռոց յայլ հո-
լովս ևս լինին խնդիր էական բայից.

Երբեմն յուղղականն. զոր օրինակ, * Լու երկայնուն
նր (էր) ինսուն կանգուն ||. Եղէկ. Խա. 12։
* Վասն դանկ էին երկդրամեանն ||. Ղևտ. Իբ. 25։
* Լու կշիռ զրահից նր (էր) հինգ հազար սիկղ պղնձոյ
և երկաթոյ ||. Ա. Թագ. Ժբ. 5։

Երբեմն ևս յուղղականն և 'ի տրականն միանգամայն.
զոր օրինակ, * Լու դրան սրահին վարագոյրք (եղէցին)
քսան կանգուն 'ի բարձրութիւն ||. Եղէկ. Իբ. 16։
* Լու եղեա (չափն) ըստ չափոյ դրանն, որ հայէր ընդ
արևելս, յիսուն կանգուն յերկայնութիւն, և քսանև
հինգ կանգուն 'ի լայնութիւն ||. Եղէկ. Խ. 21։
Իսկ երբեմն 'ի բացառականն. զոր օրինակ, * 'ի քա-
ռասուն կանգնոյ էր տունն ||. Գ. Թագ. Զ. 17։
* 'Ի քսանևհինգ սկեղէ եղէցի ձեզ մնաս մի||. Եղէկ. Խբ. 12։
Երբեմն ևս 'ի գործիականն. զոր օրինակ, * Լու թանձ-
ուն ծովուն (էր) թզաւ ||. Բ. Մնաց. Դ. 3։
* Լէ վայրապար դնէ զչափ Հայրենին՝ երկայնուն հարիւր
վաթսուն ասպարիզաւ լեալ ||. Եզեկիել. Իբ. 13։
Իսկ վասն այլոց խնդրոց էական բայից ոչ է հնար որոշա-
կի կանոն դնել. զի ըստ պահանջման բանին և ըստ զ-

լուսե անուշանցն՝ յորս յարին՝ առնուն զինդիր 'ի զանա-
զան հոլովս՝ բշմանգամ իբր երիդականս. ՊԲ։

* Լոր վա՛ կատաղիս ընդեմ բնութեդ ով մարդ. ոչ նո-
ին բնութիւնն է ընկերն, որում զայրանաս ॥. սարգ.
յակ. Ե. յորդ։

* Տի՛ ինքնին եղիցի մեզ լոյս մշանջենական॥. յովհ.Ա.Մ.Ե։

* Բազմապատիկ են առ այս սիրոյն բանք ॥. Ի գն. Ծ.Գ. 9։

* Պարշմանց սկիզբն յոգահուշ մարդոյն եղեալ ॥. Եկեղ.Ի։

* Հաւասիկ բանքս ամ 'ի կարգի զձշմարիտ օծելոյն
է ॥. սարգ. յովհ. 4։

* Լու եղիցի հանդիսատ նոր պատուհոյ ॥. Եսայ. Ծա. 10։

* Նկանիցիս զու, և ամքին՝ որ զքեզ եղեն ॥. Եղեկ. Ղ. 4։

* Բայց ոգիք արդարոց 'ի ձեռին այ են ॥. Իմաստ. Գ. 1։

* Ոչ կարեն հօտք առանց հովուաց լինել ॥. Խոր. Գ. 42։

* Լոս արարիչ ձեր՝ մարդ եղեալ վասն ձեր ॥. Շնորհ. Ռեղ։

Գ. ԼՈՒՍ. ԻԳ։

Գիտելիք ինչ 'ի վերայ խնդրոյ բայից և 'ի վերայ նախադրեալ նոցին։

Զան ինչ ինչ գիտելիք 'ի վերայ խնդրոյ բայից, զորս
պատշաճ դատեցաք կարգել յայս գլուխս առան-
ձինն, առ 'ի տալ զնոցանէ զորոշ ինչ տեղեկութիւն։
վասն որոյ։

Գիտելի է նախ, զի բայք բաղում անգամ յարելով
յանուանս ինչ՝ իբրև մի վարին ընդ նոսա, և առնուն
խնդիր հաղորդելոյն, ցի այնպիսի՝ որ ոչ սոսկ բային հա-
մարի, և ոչ լոկ անուանն. այլ՝ երիւցն միանգամայն.
և այս՝ թէ 'ի ներգործականս, թէ 'ի չէզոքականս,
և թէ յէականս։

'Ի ներգործականս. զոր օրինակ, * Գիրկս արկի կեն-
ցաղոյս սիրոյ ॥. Խոր. Ե։ Ուր վերջահոլով տրական հո-
լովս սիրոյ կենցաղոյս՝ է խնդիր գիրկս արկանելոյն։

'Ի չէզոքականս. զոր օրինակ, * Լսրատուաց զատի
կենացս զամ ինչ 'ի բաց ընկենուլ, և անտի կենացն
միայն պատկառ կալ ॥. Իգնատ. Ծ.Ե. 32։ Ուր վերջա-
հոլով տրական հոլովս անդէ կենացն՝ է խնդիր պատ-
կառ կալոյն։

Յէականս. զոր օրինակ, * Ցցորդ լեր հեղուելոյ տա-
ժա-

ժանաւորս տկարուն ॥ . նար . կշ . Իբր վերջահոլով տրա-
կան հոլովս պաժանաւոր պկարուն՝ է խնդիր կորդ լինելոյն.
իսկ հեղու�է երկրորդական խնդիր նորին։

Որբեմն եւս բայք ինչ յարեալք 'ի մակբայս, կամ 'ի
նախադրութիս՝ իբր մի բայ վարելով զնա, զ պա-
հանջելոյ նշանակութեն նոցա առնուն զխնդիր հաղորդա-
կան. զոր օրինակ, * Հեռի են յոյ՝ հեռացեալքն յեր-
կիւղէ նորա ॥ . խորով։ Իբր բացառական հոլովս յոյ՝ է
խնդիր հեռի լինելոյն։

* Ինդդէմ դարձան պատերազմողաց, և վանեցին զթշնա-
միս ॥ . ելմատ . ժա . 3։ Իբր տրական հոլովս պատե-
րազմողաց՝ է խնդիր ընդդէմ դառնալոյն։

* Ինդ առաջ երեսն նմ ժողովուրդն ॥ . յովշ . ժբ . 18։

Իբր տրական հոլովս նմա՝ է խնդիր ընդ առաջ լինելոյն։

Զ. խտելի է երկդ, զի յորժամ բաղում բայք գան 'ի
միասին, խնդիրն մնտրգունին հեռաւի. զոր օրինակ,
* Լեղեալ անձինք օրհնեն և գոհանան զոյ՝ զերծ-
եալք 'ի վտանգէից ॥ . եզնատ . ժգ . 12։

Իբր խնդիր բային՝ ոյ պատմական հոլովդ զոյ՝ եղեալ
է զ քնութեն այնր բայի՝ որ մնտ է նմ, այն է՝ բայս գո-
հանան. և ոչ այնր՝ որ հեռի է 'ի նմանէ, այն է՝ բայս
օրհնեն։ Ըստ այսմ է և 'ի սոսին։

* Հայեցաւ և ետես զինքն լի տկարութիւն ॥ . եղիշէ . գ։

* Ոսորհուրդ արարեալ... հարցին և քննեցին և 'ի վե-
րայ հասին մտացն անշարժութեն ॥ . 'ի նոյն։

* Իսկ զկիւրակ բարւոյն զլարն՝ ոյ զսոնոյ, և զորս 'ի նմէ
սերմանեալ զմերս՝ ատել և 'ի բայ դառնալ ॥ . զնորկ։

Բայց երբեմն՝ այլ սակաւ ուրեք հեռագոյն բային հե-
տևի խնդիրն. զոր, * Լռին գնացին զնա ॥ . ղուկ . ԺԴ . 26։

Իբր հայցական հոլովս զնա՝ ոչ է լեալ խնդիր այնր բայի՝
որ մնտ է նմա, ոյ է՝ գնացին. այլ՝ այնմ, որ հեռի է 'ի
նմէ, ոյ է՝ առին. ոչ թէ ասեր. առին զնա և գնացին։

Զ. խտելի է երդ, զի յորժամ բաղում բառք նախադրիւ
լինին խնդիր բայի, նախադրն դնի 'ի վերայ ամ խնդ-
րոյ. զոր օրինակ, * Ինդ տեսանէր զերկիրն աւետեաց,
զնն կենդանեաց, զլեառն սրբութեն ॥ . խորէն . հոգի։

* Զահեա 'ի տեղւոջ հանգստեան մեռօրինակ այսր
դադարման՝ յանելևոյթ մտածուեց, 'ի մանաւոր

սխա-

սխալուեց, 'է մեծագոյն գայթակղուեց, 'է փոքրագոյն
ատնառուեց, 'է խաբեբայ չար ձանձրուեց ։ Նար. ղ։
* Տրդատ արքայ Հայոց մեծաց՝ առ մեծամեծս և առ
իշխանս և առ նախարարս և առ գործակալս և առ այլ
մարդիկ, որ ը խմով իշխանուք եք՝ յաւանս և 'է չէն
և 'է գիւղս և յագարակս ... ողջոյն ։ Ափաղ։

Զ. Իտեալի է չորրորդ, զի եթէ խնդիր բային և ունի
ցի զինդիր՝ եդեալ նախ քան զինքն, և կամ զայ
լինչ բառ, նախդիրն հասարակօրէն դնի 'ի վրայ նորին
ցի 'ի վրայ խնդրոյ խնդրոյն. ՝ի, * Պարծեցուցանես 'ի
պայծառուն քումդ տեսակի ղքև պանծացեալն ։ ՝ի
զպանծացեալն քև. Նար. ղ։
* Որ բանիւ միայն ունի զառ 'ի յաճ խոստովանութիւն
այլ ոչ գործով, այնպիսւոյն հաւատն մեռեալ է։
՝ի որ բանիւ միայն ունի զխոստովանութիւն առ ա
և այլն, այնպիսւոյն հաւատն մեռեալ է. Նորհնա
ընդհանր։
* Տարածեալ զանձն իմ առաջի՝ 'ի մահ գլորման
ցուցից կերպարան ։ ՝ի ցուցից զկերպարան գլորման
'ի մահ. Նարեկացի. 'է բանն. ԼԲ։
* Ազողջս՝ ոչ զորս յողջութիւն են, այլ՝ զբիւր ախտի
հիւանդացեալս ասիցէ ։ ՝ի զհիւանդացեալս բիւ
ախտիւք. Նորհալ. 'է Խոսրովն։
* Այն զի՝ զոր ը նախայօժար կամաց առեցաք զ
գևորն խաղաղուի՝ զրկեաց ՝ի մարմնով զնոյ
ունելոյն ։ ՝ի յունելոյն զնոյն մարմնով. լամբ. ապ
* Եթէ ամբարեա զառանց համարոյ գործոցս իմ զ
բիս, մեռայց կենդանւոյն ։ ՝ի զգործոց իմոց չարի
որք են առանց համարոյ. Նարեկ. հը։
* Պետրոս սեր կարծէր զ'ի վրայ փրկչին մեռանելն
՝ի զմեռանելն 'ի վրայ փրկչին. լամբ. սաղ. ՃԾ. 27։
Խակ երբեմն դնի 'ի վրայ երկուց կամ բազմաց ևս. ՝ի
* Որք զառ 'ի քո գչարչարանս յանձն առեալ համբերեցի
ով ՝ի ՝ի ասեր հայրապետաք ։ 'է զարակնոցն. կանոն. ՃԾ
* Որ զփառակցի հօր հոգւոյդ զտՃրն զառ 'ի քէն հոգ
նացեալն այսօր հանդուցեր 'ի լոյսն անմատոյց։ 'է նոյն։
* Որ զարարչակիցն հօր զ'ի սկզբանէ զբանն ՝ի յոր
վայնի քում կրեցեր ։ 'է նոյն. Ճ։

Գ. ԼՈՒԽ. ԻԵ.

Յաղագս Հաներևոյթն բայից։

Զոր ինչ ասացաք զբայից, և զխնդրառուեցս նոցին, զայն ամ պարտ է իմանալ և զանեղուութիւնից, ԵՐ որս և զդերբայից, ԵՐ որում են բայք։ Իսկ յաղագս լինելոյ սոցա անուն բայի և խնդիր բայի՝ խօսեցաք 'ի գլ. ԺԷ. 'ի կանոնն. Ի։ Այժմ մեզ այժմ խօսել զսոցանէ՝ ԵՐ լինելոյ սոցա խնդիր բնութեան, և ԵՐ այլ ինչ մասնաւոր ծանօթութեանց։

Ասդ՝ սոքա, այր աներևոյթ բայք՝ բաղում անգամ լինին պատահական և երկրորդական խնդիր բայից իբրև զդերբայ, զորուն ունելով զնախդիրն 'ի կամ առ 'ի, 'ի տրական հոլովին. ԹՐ, * Առնանայ տիրել, և զորանայ յաղթել ||. Եփես. Յառաջ։ Որ պիրելն է խնդիր բառանալոյն, և յաղթելն՝ զորանալոյն, իբր դերբայ. որոց նախդիրն եդեալ է զորուն. ոչ թէ ասէր. բռնանայ 'ի տիրել, և զորանայ առ 'ի յաղթել։

Արբեմն ևս անեղեալ բայք՝ մանաւանդ չեղբայ կանքն և էականք՝ լինին ուղղական խնդիր ներգործական բայից. ԹՐ, * Զուպ առ միմեանս եդեալ (զմարիսեցին և զմաքսաւորն) զմիմեանս վասն ամբարտաւանութեան չարս պատժէ. և զմիւսն վասն խոնարհութեան արդարանալ վկայէ ||. Եփես. ԺԵ. 10։ Որ բառս զնոսա՝ է խնդիր սեռի բայիս վկայէ. և արդարանալն է իբր ուղղական խնդիր նոցա. իսկ զնոսա խոնարհեցան է խնդիր արդարանալոյն։

* Այլ ևս մեծամեղս զնոս յանդիմանել լինել||. Եփես. ԺԵ. 1։ Որ բառս զնոսա՝ է խնդիր սեռի յանդիմանելոյն, լինելն ուղղական խնդիր նոցա։ Իսկ այլ ևս մեծամեղսն է ուղղական խնդիր բայիս լինել։

Յայսպիսի բանս՝ հայցական հոլովք՝ որք դնին իբր խնդիր սեռի ներգործական բայից, համարին լինել ևս զորուն անուն բայի անեղեալ բայիցն՝ որք դնին իբր ուղղական խնդիր։ Այլ եթէ նորաստեղծք չկարեցեն զայսպիսի գործածուն անեղեալ բայից որոշել, կարեն համարիլ զայնս՝ արգելիչ խնդրոյ. զորմէ խօսեսցուք յառաջիկայդ։

Արգելելոյ խնդրոյ բայից։

Զ.Հերևոյթ բայք բազում անգամ 'ի բազում տեղիս լինին արգելիչ խնդրոյ 'բայից. Իբրև՝ Ը առաջ ելեալ դիմաւոր բայի՝ արգելուն զմնդրառուութիւն նորա. զի ինքնին լեալ խնդիր բային՝ ինքեանք առնուն զմնդիրն ը պահանջելոյ բնութիւն իւրեանց. Գր, * Զի խոստացար պալ զփուչկանս արքայութեան երկնից երանելոյն պետրոսի ։ . Շար. ԺԸ։ Զի հերևոյթ բայս պալ՝ Ը առաջ ելեալ դիմաւոր բայիս խոստացար՝ լեալ է նմին իբրև խնդիր, և արգելեալ է զմնդրառուութիւն նորին. և ինքն է առեալ խնդիր սեռի զբառդ՝ զփուչկանս արքայութեան երկնից. Նաև խնդիր բնութեան, զբառդ՝ երանելոյն պետրոսի։

Զ.Յիշեցիս զի նաև, զի արգելիչ խնդրոյ լինին՝ Կարերդաւորական անհերևոյթք՝ ներդաւորական բայից. Գր, * Զնութիս մեր սիրէ Ծածկել զմերկութիւն ։ . Եղիշ. Խրատ։ Զի ներդաւորական անհերևոյթ բայս Ծածկել՝ է արգելիչ խնդրոյ ներդաւորական բայիս սիրէ. և ինքն առեալ խնդիր զբառդ զմերկութիւն։

Զ.Երկրորդ՝ չէզոքականք՝ չէզոքականաց. Գր, * Հոկեցուք զանք մարանել Ը նեղ դուռն ։ . Վարք հարց. Բ։ Զի չէզոքական անհերևոյթս մարանել՝ է արգելիչ խնդրոյ չէզոքական բայիս հոկեսցուք. և ինքն առեալ է խնդիր զբառդ՝ ընդ նեղ դուռն։

Զ.Երրորդ՝ ներդաւորականք՝ չէզոքականաց. Գր, * Դու ջանայ գործել զբարիս, և մի երկնչիր 'ի տկարութենէ քումմէ ։ . Վարք հարց. Գլուխ. Բ։ Զի ներդաւորական անհերևոյթս գործել է արգելիչ խնդրոյ չէզոքական բայիս ջանայ. և ինքն առեալ է խնդիր զբառդ զբարիս։

Զ.Չորրորդ՝ չէզոքականք՝ ներդաւորականաց. Գր, * Մոսէս աղաչեաց մարանել 'ի պարգևական երկիր ։ . Արք. յայտ. Զ։ Զի չէզոքական անհերևոյթս մարանել՝ է արգելիչ խնդրոյ ներդաւորական բայիս աղաչեաց. և ինքն առեալ է խնդիր զբառդ 'ի պարգևական երկիր։

Գիտելի է երկրորդ, զի երբեմն անհերևոյթ բայն լինի արգելիչ՝ խնդրոյ սեռի միայն, և ոչ խնդրոյ բնութեան. զոր օրինակ, * Ասա մեզ առանել զարդարութիւն հնամարտութեանէ ։ . Ժամագիրք։ Զի անհերևոյթ բայս առանել՝ արգելիչ

գեղեշ է զինդիր սեռի բայիս ոսա։ և ոչ զբնուեն։
Դիտելի է երրորդ, զի երբեմն արգելիչ խնդրոյն նա-
խադասի դիմաւոր բային. զոր օրինակ, * Հապանէլ փու-
թայր զկապ միաբանուեն սիրոյ նոց ॥. յովհ. գլ. ։ Որ ար-
գելիչ խնդրոյն՝ հապանէլն՝ նախադասէ է բայիս գոլոյդ։
Այլ երբեմն և՝ խնդիր արգելչին նախադասի քան զդի-
մաւոր բայն, որ անկանի 'ի մէջ արգելչին և 'ի մէջ
խնդրոյ նոր. զոր օրինակ, * Օ տիեզերս բաւեցին ընդ-
ունել զնորհօք հոգւոյն սրբոյ ॥. եփես. գլ. յառաջ։ Որ խնդիր
սեռի աներևոյթ բայիս ընդ՝ որ է արգելիչ խնդրոյ,
եդեալ է նախ քան զդիմաւոր բայս բաւեցին. իսկ իբն-
դիր բնուեն եդեալ է զկնի. զոր մարթ էր դնել այսպէս.
բաւեցին ընդ զտիեզերս զնորհօք հոգւոյն սրբոյ։
Դիտելի է չորրորդ, զի բազում անգամ միոյ բայի լի-
նին բազմ՝ արգելիչք խնդրոյ. որ, * Թուրթացաւ վաղ-
վաղակի զոր ծողվեալ, գունդ կապեալ ॥. եղեզ. ը։ Որ երբ
կոքին աներևոյթքս և՝ ծողվեալ, կապեալ՝ են արգելիչ
խնդրոյ բայիս գոլոնացաւ։

ԳԼՈՒԽ. ԻԸ.

Յաղագս Դերբայից։

Դերբայք են աներևոյթ բայք հոլովեալք իբր ա-
նուն։ Որքա թէպէտ միշտ ունին զգծրուն բայի,
բայց որովհետև իբր անուն հոլովին՝ գրեթէ ը օրինակի
գոյականաց վարին։ Ուստի և իբր գոյական անուն՝
Նախ՝ լինին յատկացուցիչ. որ, * Որ ունի ականջս լսել-
ու, լուիցէ ॥. մատ. ժա. 15։ Որ դերբայս լսելոյ՝ է
յատկացուցիչ ականջաց։
Երկրորդ լինին բացայայտիչ. որ, * Յերկոսին զօրա-
ւոր է՝ 'ի պարծելն և 'ի բարեգործելն ॥. գեորգ. կգ։ Որ
դերբայքդ 'ի պարծելն և 'ի բարեգործելն՝ լեալ են բա-
ցայայտիչ անուանդ յերկոսին։
Երրորդ՝ լինին խնդիր նախադրութեց. որ, * Մի ուսցուք
զգիրս այլ զա կարդալոյ միայն, այլև զա առնելոյ ॥. մկ. ժբ։
Չորրորդ՝ լինին խնդիր անուանց. զոր օրինակ, * Այ-
քանսկ ոչ գտայ արժանի պարծելոյ 'ի փառս ընդ սրբոյն
դաս. . . 'ի կարգն երկրորդ դիմեցից՝ զնմանիսն իմ
յիշա-

յիշատակել ։ Նար. Ը։ Որ դերբայս պարծելոյ՝ հան-
դերձ խնդրով իւրով, (որ է՝ 'ի փառս ը սքեցն դաս),
է տրական խնդիր անուանս արծանի։
Հինգերորդ՝ լինին խնդիր բայի. երբեմն իբր բուն
խնդիր բնութեան. զոր օրինակ, *'Ի բազմապատիկ հիւ-
անդութիս կարօտացաք մարդասիրիդ Բառնալոյ զցաւս
մեր ։ Նար. Իբ։ Որ դերբայս Բառնալոյ՝ հանդերձ խնդ-
րով իւրով՝ է խնդիր բայիս կարօտացաք. իսկ բառդ մար-
դասիրիդ՝ է անուն բայիս Բառնալոյ՝ իբր յատկացուցիչ
նը. ոգ թէ ասէր. 'Ի բազմապատիկ հիւանդութիւն
մեր կարօտացաք, զի մեգասերդ բարձցես զցաւս մեր։
Երբեմն եւս՝ մանաւանդ թէ բազում անգամ լինին
խնդիր երկրորդական, և յաւէտ եւս պատահական.
զոր օրինակ, *'Ի Նոգաւորել Աշմարտութեան՝ լուսոյն ամ-
կարծեցուցանող զօրութի ։ Դատեն անյաղթ։ Որ դեր-
բայս 'ի Նոգաւորել՝ է երկրորդական և պատահական
խնդիր բայիս լուսոյն։
Գայլ ասա դիտելի է, զի բազում անգամ 'ի գերա-
պանծ շարադրութիս դերբայք 'ի վերջոյ դնին 'ի դոր-
ծական հոլովն իբր խնդիր առ 'ի ջնջաղ ընծայեցու-
ցանելոյ զբանն. զոր օրինակ, *Ա՚ զի որք բժշկեն
(մարմնաւորապէս՝) զմարմինն և եթէ բժշկեն, առ հոգ-
ւոյն բժշկութի շահ և ոչ մի ինչ ցոյցանելով ։ սարգ. յակ. ժ։
Գիտելի է եւս, զի ներգործական դերբայք երբեմն 'ի
խրթին շարադրութիս փոխանակ հայցական հոլովի առ-
նուն զխնդիր (ը օրինակի բայանուանց) 'ի սեռական
հոլովն և այն համարի նոյ իբր յատկացուցիչ. զոր օրի-
նակ, *'Ի յուսոյն պահել՝ դաշինն դժրեցի ։ փոխանակ
ասելոյ, 'ի պահել զուխտն. Նար. ԺԵ։
*Որ էից լուսոյն արժանի եղեր Բառնալոյ 'ի քո դիրկս։
Ցի բառնալոյ զլոյսն էից՝ արժանի եղեր. Նար. ԺԳ։

Գ Լ Ո Ւ Խ. ԻԼ։

Յաղագս հանդիսանութեանն ընդունելութեան 'ի հասարակի։

Ընդունելութիւն՝ թոզ զյանդեալսն 'ի լոց, կրկնակի
համաձայնին ը միմեանս։
Նախ՝ իբր խնդիր. զոր օրինակ, *Դատապարտողք
զքո

զքն ոչ խոսրովանողաց ։ զար ։ իա ։ Որ ընդունելուն խոս-
ովանողաց՝ է խնդիր ընդունելութեան դատապարտողաց ։ իսկ
հայցական հոլովս զքն՝ է խնդիր սեռի խոսրովանողաց ։ ոչ
թէ ասէր ։ դատապարտողք այնոցիկ՝ որք զքն ոչ խոս-
տովանին ։ Բ սա այսմ է և՛ ի սոսին ։

* Բարձող՝ եկեալ բարձողն ։ ՝ի զարանոցն ։ կանոն ։ լբ ։
* Ընդրող գերելոց խնդրեա զիս զմոլորեալս ։ ՝Ի նոյնն ։ խբ ։
Երկրորդ՝ իբր ածական ։ զր , * Դրգեալ ՝ի ոգոյն ։ ։
պարկեշտանալ աշխատող ։ նար ։ խբ ։
* Բարձցին վասնզք մեղաց ։ զանազանեալ զանազանեալս ։ նար ։ ղբ ։
* Երկուս յերանելի կապելոցն ։ ։ իւր խաղացողս ։ եղեզ ։ ։
* Ամենաղերծալի պասքեալ ։ ինքնակալամբելի դեգերեալ ։
նար ։ իբ ։

Իսկ՝ ՝ի յարիւն յանուանս՝ բազում օրինակաւ համա-
ձայնին ։ ։ նա ։ Լայս՝ իբր խնդիր ։ զր , * Յաստուածարդողն
զգեցուցիչ ։ ։ երօրհնելոյն գրդիչ ։ ։ նար ։ գով ։ կոս ։
Երկրորդ՝ իբր յատկացուցիչ ։ զոր օրինակ , * Զեռն
ընդելոց դիւրաւ յաղթեսցէ ։ ։ առակ ։ ։ 24 ։
Երրորդ (այլ ՝ի սակաւս) իբր բացայայտիչ և բացա-
յայտելի ։ զոր օրինակ , * Զա ամեն լինիցի խոնարհ՝
առ սիրելիս և առ ատելիս ։ ։ ոսկ ։ Նիկեա ։ ։ 2 ։ Որ
ընդունելուիքդ առ սիրելիս և առ ատելիս՝ են բացայայ-
տիչ անուանս առ ամեն ։

Չորրորդ՝ իբր ածական՝ ածական անուանց ։ այլ այս
՝ի սակաւս ։ զոր օրինակ , * Ո հերձեալ ՝ի ստասակարս պաբ-
տուց մահու՝ յամենախնամ աչաց հղորիդ մի մերժեա-
ցես ։ ։ նար ։ ։

Հինգերորդ՝ ։ օրինակի գոյական անուանց՝ առնուն
երբեմն զածականս ։ զոր օրինակ , * Ամենանաշար խրնդ-
ղողն՝ յամենայնէ վրիպի ։ ։ էփնար ։ ։ 6 ։ Որ ընդու-
նելուին խնդրող՝ առեալ է ինքեան ածական զանունդ
ամենանաշար ։

Իսկ թէ սոքա զիարդ իբր ածական համաձայնին ընդ
գոյականաց , և կամ զիրպիսի խնդիր առնուն , առաս-
ցուք ՝ի յաջորդ գլուխդ ՝ի մասնաւորի ։

ԳԼՈՒԽ • ԻԲ։

Յաղագս ընդունելութեանն յանգիելոյ 'ի օր։

Զ՝ զոյս միշտ իբր ածական անուն վարին, ունելով և զ՝զրութեի բայիցն՝ յորոց բղխեն. ՝ի որոց և ես բեմն առնումն զինդիր։ Իսկ թէ զիարդ, յայտ լիցի 'ի յաջորդ կանոնսդ։

Կանոն • Ա։

Ընդունելուիք ներդործականք յանդեալք 'ի օր՝ առնուն զինդիր սեռի 'ի սեռական կամ 'ի հայցական հոլովն՝ ՝ի պահանջելոյ վայելչութեան տեղւոյն. զոր օրինակ,
* Օրհնօղն իշոյ՝ արքայ կացուցանէր ॥ • Մատթիա • ԺԱ • ա։
Ուր բառդ եղոյ՝ է խնդիր որհնողին։
* Երանի թէ գոնեայ անագան ճանաչէաք, կամ՝ բժշկուի միտեաք. և ոչ՝ խնդրողացն զՀնարտուն՝ ընդունիմ զինեաք ॥ • Լամբ • պպ։ Ուր հայցական հոլովն՝ զՀնարտուն՝ է խնդիր ՝ի ունելուս խնդրողաց։

Ոմանք յայսպիսի ընդունելուց փոխանակ սեռական և հայցականի՝ առնուն զինդիր սեռի յայլ հոլովս՝ ՝ի բայիցն, յորոց բղխեն. զոր օրինակ, * Ընթերցաք զինդիր յընդդիմադրութեի ամբաստանողացն զքէն առ մեզ՝ զնորկ • Ղուկ։ Ուր զքէնն՝ դնի փոխանակ խնդրոյ սեռի՝ ՝ի փոխանակ հայցականի. իսկ առ մեզն՝ տրական խնդիր բնութեի ամբաստանողացն։
* Գտանեմ զնա թէպէտ սքաս և իմաստուն, սակայն ոչ՝ ՝ի սիրոյն օրէնս ճշմարտութեան վայելոցս ॥ • Լամբ • ԺԳ։
Ուր քառս յօրէնս սէրոյն՝ դնի իբր խնդիր սեռի։
* Յաղթօղ ՝ի գեմ թշնամւոյն ॥ • Զար • ՂԸ։ Ուր ընդդիմ՝ ՝ի ընդդիմանալոյն՝ դնի իբր խնդիր սեռի։

Կանոն • Բ։

Ընդունելուիք ներդործականք յանգեալք 'ի օր՝ բայ՝ խնդրոյ սեռի առնուն երբեմն զինդիր բնութեի, և զայլ կամ՝ ՝ի ինքեան կիր՝ ՝ի յարմարութեի, և կիր իբր երկրորդական, ՝ի պահանջելոյ բայիցն՝ յորոց բղխեն յայլ հոլովս։

Յուղղականն . զոր օրինակ , * Օ քեզ ՝ի՞ծ խոսոսվանողաց ॥ . նար . գանչ . հոգ : Որ բառդ ՝ի՞ծ է ուղղական խնդիր բնուն բառիս խոսոսվանողաց :

'Ի վերջահոլով տրականն . զոր օրինակ , * Խոսոսոսոմ մարդարէից զնոնարհելդ քո յերկնից ॥ . շար . ՃԼԲ : Որ բառս զնոնարհելդ՝ է խնդիր սեռի նախասոսոմողին . իսկ մարդարէից՝ է տրական խնդիր նոր :

'Ի նախադրիւ տրականն . զոր օրինակ , * Պայծառացո զմանկունս քո յօրհնաբանութիւն ծագողին զշող լուսոյ 'ի քեզ՝ մայր եկեղեցի ॥ . շար . ՃԶ : Որ բառս զշող լուսոյ է խնդիր սեռի ծագողին . իսկ բառդ 'ի քեզ է խնդիր բնութիւն , և ինքն լեալ է յատուկացուցիչ բառիս յօրինաբանութիւն :

'Ի բացառականն . զոր օրինակ , * Օ առ 'ի յերկնից ասեմ իջեալ կենդանուն կերակուր՝ զնորն ուխտ և նորոգողն զմեզ 'ի մեղացն եղծմանէ ॥ . յովհ . ԵՄԱՍՍ . Ե : Որ զմեզն է խնդիր սեռի ՀԵՌՆԵԼՈՒԵՍ նորոգող . իսկ բառս յեղծմանէ մեղացն՝ է խնդիր բնութիւն :

'Ի գործիականն . զոր , * Լուսապայծառ իմաստիւք լոյս եղեալոց Ծի հմամաչափող ॥ . շար . Ոդ : Որ բառդ եղեալոց՝ է խնդիր սեռի հմամաչափողին . իսկ բառդ լուսապայծառ իմաստիւք՝ է գործիական խնդիր նոր՝ այլ բառդ լոյս՝ է ուղղական խնդիր ՀԵՌՆԵԼՈՒԵՍ եղեալոց . սոյնպէս և բառս աշխարհի՝ է տրական խնդիր նորա . որպէս թէ եղէալ էր . լուսապայծառ իմաստիւք եղեալ համաչափող այնոցիկ , որք են լոյս աշխարհի , այս է՝ կրօնաւորաց :

'Ի ներգոյականն . զոր , * Ճաղօր զինուորաց հմամամբէղ 'ի հոգեւոր պատերազմին . . . . երանելոյն բասիլիոս ॥ . շար . Ոդ : Որ քեռասեր զինուորացն է խնդիր սեռի համամամբողին . իսկ 'ի հոգեւոր պատերազմին է ներգոյական խնդիր նոր :

'Ի նախադրութեան . զոր , * Օ արարածս փոխանակ արարչին մեծարողք ॥ . յովհ . ԵՄԱՍՍ . ԺԵ : Որ բառս պարարածս է խնդիր սեռի մեծարողին . իսկ նախադրութիւնս փոխանակ հանդերձ խնդրով իւրով՝ լեալ է նմա խնդիր բնութիւն :

Կանոն · Գ ։

Ընդունելութիւնք չեզոքականք յանդեալք 'ի օր՝ առհա
սարակ զայնպիսի խնդիր առնուն , զորպիսի պահան
ջեն բայքն՝ յորոց բղխեն · որ , * Ձեր իմ թագաւոր
եկեսցէ շնչոյս բաց 'ի քէն քո ։ · Նար · ԺԸ ։
* Լուսեցին և զեղբայրն զայն Ը գնացողն յարքունիս ։
Վարդ · Կարդ · Գլուխ · ԺՂ ։
* Յերկիւղէ ինչ՝ ոչ պանգիծոց ։ · Մագիստ · առ պետրոս էպ
* Գոհացող լինիցիք զայ ։ · Հողոս · Գ · 17 ։
* Խոնարհեալ 'ի տես մարմնով ՃԳնողէն ։ · Հար · Խ ։
* Խոստովան լեր քարերարին այ · · · · զոտիցդ հեռաց
իբրև զպատուհիրանաւն այ վաղեղաց ։ · Նար · ԽԷ ։
* Փրկեա զանձինս 'ի փորձանաց՝ 'ի խաւարի ՀԲՆՁՂ
ւաց ։ · Հար · ՃԷ ։
* Ընդ մեզ պատերազմող եղեն (դևք) ։ · Յաճախ · ԻՃ ։

Սանն համաձայնուէ այսպիսի Ը ունելութեց Ը գոյ
ական անուանաց՝ գիտելի է , զի սՔ որովհետև միշ
իբր ածական վարին , ըստ կանոնի ածական անուանց
համաձայնին Ը գոյականաց · որ , * Մի լինիր ընկեր
առն բարկացողի · և Ը քարեկամի պայրացողէ մի քնա
կեր · գուցէ ուսանիցես զճնապարհս նոր ։ · Առակ · ԻԲ · 24
* Հայցեմք 'ի ներսոյ քաղցրութէ ձերմէ ։ · Ղուկա · Ի ։
* Յոլով անգամ 'ի դաստաղայն թափէ զինքն թռչնոց ։
'ի գերս պիտոյից ։

ԳԼՈՒԽ · ԻԹ ։

Յաղագս ընդունելութեան յանգելոց 'ի եալ ։

Այսպիսի ընդունելութիք յորժամ հոլովին՝ միշ
իբր ածական անուն վարին , թէև ներգործուք
չունիցին զգոյական Ը ինքեանս · որ , * Գործուն արին է
յաճախելոցն 'ի սովորութեն մեղաց՝ ազատել ։ · Լամբ · ապ
ՅԷ ։ Այր Ը ունելութիս յաճախելոցն՝ եղեալ է իբր ածա
կան · որոյ գոյականն զորութք կայ · այր է՝ մարդկան ։ Ընդ
այամ է և 'ի սոսին ։
* Պատիւ մեծելոցն ոչ են լալենք և աղաղակք · այլ՝ գ
գևոր երգք և օրհնութիք ։ · Ոսկ · Է · 16 · յորդ ։

* Ցուր

* Զուր խոցելոյս 'ի սիրտ և յոգի աղաչեմ գթած զառ 'ի յերկնուստ ընծայեալ զգեղգ կենաց ‖ • Նար • ՃԶ •
* Օ բոլոր աղեստ տարակուսանաց ... մերկացելոդդ (այդ-ցիկ) զհոգին • և զգենելոդդ զանմոյ ... սակաւ ինչ ծանուցից ձեզ ‖ • Մագիստրոս •

Իսկ եթէ առանց հոլովելոյ դիցին, երբեմն իբր բայ վարին, և երբեմն իբր անուն • Օ որոց գիտելի է, զի եթէ ոք ներգործականապէս առցին, միշտ իբր բայ վարին՝ ոչ զդրադիմս • Պր, * Լուղեալ զպատճառն՝ պատճառաւորացն պաշտօն մատուցանէին ‖ • Եղնակ • Ը •
* Լուսաբեալ զքուն մահու՝ զուարթնոց երկնից հետեւեցան ‖ • 'ի զարթնոցն • Կանոն • ՃԸ •

Այս թէպէտ գտանին ուրեք ուրեք այսպիսի ներգործական ընդունելութիւք, որք եդեալ են իբր անուն՝ ունելով միանգամայն և զզօրութիւն բայի, բայց յոյժ սակաւ են նոքին • զոր օրինակ, * Յորժամ տեսանէ (ասէ ըզմեղաւորս) քուրձ զգենեալ, և...արտասուօք զերեսս լացեալ, և զնամ գիշերս 'ի մահիճս լացեալ, և վաստակեալ 'ի հեծութեան • յորժամ տեսանէ զմնիւր իբրև զհայ կերեալ, և զըմպելին արտասուօք խառնեալ • • • չառնէ անտես • այլ՝ առաւել գթայ և ողորմի և աղէկիցի ‖ • սարգ • Բ • պեռ • Ե • յորդ •

Իսկ եթէ այսպիսի ընդունելութիւք կրաւորականաց առցին, 'ի գործ ածին անխտիր • զի երբեմն իբրև զբայ վարին • զոր օրինակ, * Ա ապնեալ 'ի բազմաց՝ 'ի մահ գրաւեցայ ‖ • Նար • ՃԶ •
* Իսկ հաւատացեալքն հաստատեալք 'ի քո ոչ 'ի սառնամանեաց ձմերայնոյն հովանային, և ոչ 'ի ատպոյ խորշակին ջերմնուին ‖ • Եղիշէ Վեպ • Գլ • Բ •

Այլ երբեմն՝ մանաւանդ թէ բազում անգամ իբրև ածական անուն վարին • Պր, * Օ իարդ սատանեցաւ հաստատեալն... իբր օտարացաւ ծանուցեալն ‖ • Նար • ԽԸ •

Իսկ համաձայնութիւն սոցնկատի ըստ կանոնի համաձայնութեան ածականաց՝ թէ 'ի նախադասիլն, թէ 'ի յետադասիլն, և թէ անկեալ իցէ 'ի միջի այլ մասանց բանի • Պր, * Ոչ այլ ինչ այնպէս զքեզ սիրելի առնէ ինչ, ոչ ապականեալ անդամոյն յոգի դարման տանել և յառողջութիւն ածել ‖ • սարգ • Ա • պեռ • Ղ • յորդ •

* Զ անս ապանելոյ մի քարինս արձակեսցես. լուծոյս Ջախ-
ջախելոյ մի սաստիկս որոտասցես. Հողոյս անպտղութելոյ մի
երբ ամբարհաւաձի ուժդինս մռնչեսցես ։ Սաղ. Կզ։
* Դանդերձելոյն հասցուք բարութեաց ։ Ոսկ. Ա. 37. յորդ։
* Օ՛ի եթէ զթագէ ասիցես կամ զծիրանեաց կամ
զոսկեհուռն հանդերձից ընդելուզեալ մարգարտով,
սակայն ոչինչ ասես ։ Սարգ. յակ. Բ։ Որ ընդելուզեալն
յետադաս գոլով՝ չէ համաձայնեալ գոյականի իւ-
րում, որ է բառս հանդերձիցդ։ Օ՛ի այսպիսի եւնել-
լութիւք ուրեք ուրեք 'ի դերասանծ շարադրութիս
առանց համաձայնութեան ևս յետադասին։

Որպ զկրաւորական եւնելութեցդ ասացաք, սոյնպէս
լմա և զէզոքականաց. զի և նոքա 'ի գործ ածին
անխտիր։ Արբեմն վարին որպ զբայ. և ունին զզօրութի
դերբայի. զոր օրինակ, *Թութա՛, մի հեղգար. գու-
ցէ դՁ կոտրացեալ՝ ընդ խաւար գնասցես ։ Եղիշէ Բ։
* Ցնեղայեալ անձառ լուսոյն՝ վերասլացան 'ի կեանս
անմահ ։ 'ի շարականն. Կանոն. Կբ։
Իսկ երբեմն՝ և բայդամանդամ իբր ածական անուն
վարին. որ, * Անձն յափեալ զնորիսկս և զմեզ արշա-
մարհէ. բայց անձին կարօտելոյ և դառն իբրև զբայդր
թուի ։ Ասաղ. Իէ. 7։
Համաձայնութի սոյ ևս եւ անուանց՝ է եւ կանոնի հա-
մաձայնութեան ածականաց՝ թէ 'ի նախադասիսն, թէ
'ի յետադասիսն, և թէ անկեալ լցէ 'ի միջի այլ մասն
բանի. զոր օրինակ, * Լոյն զբարութիւն և այսօր ծագեաց
ուրեմն 'ի խաւարեալ միտս քո. և բացան աչք կուրացեալ
հոգւոյդ ։ Եղիշէ Վեր. Գլ. Բ։
* Լո՛ զքեզ կարդամք անձամբք բեկելով ։ Շար. Ճէ։
* Ոչ զկոս անցելոյն առաջի դներ ամմանակաց ։ Յոբ ոչ զկոս
դներ առաջի անցեալ ամմանակաց. Յովհ. Իմաստ. Ա։
Սատն խնդրառութեան ընդունելութեց յանգելոց 'ի
ենալ՝ ոչինչ պիտոյ է գրել. զի զայնպիսի խնդիր
առնուն՝ զորպիսի սպահանջեն բայքն, յորոց բղխեն.
որ, * Հայցեցէք զխաղաղութի Ճշմարիտ վկայք 'ի բբ.
ղորդութենն՝ նեղելոցս յանօրինաց բռնութէ ։ Շար. Ի։
Որ բացառական հոլովս 'ի բառնութենէ անօրինաց՝ է
խնդիր սեռի կրաւորական ընդունելութեդ նեղելոցս.

իսկ ինքն է տրական խնդիր բայիս կայցեցէ։
* Դաւիթ ղյոսասցեալն 'ի տէր՝ լերին նմանեցուցանէ ։
գէորգ. Բ։ Որ 'ի դէն՝ է ըստ ինքեան խնդիր չէզ-
քական ընդունելութեան ղյոսասցեալն։
Լայլ պարտ է գիտել, զի ոմանք 'ի կրաւորական ընդու-
նելունց աստի ուրեք ուրեք փխակ բացառականի, առ-
նուն զխնդիր 'ի սեռական հոլովն. զոր օրինակ, * Ու-
սուցանեն վէճալուիս զմարդկան պատուէրքեալս ։ փխակ
ասելոյ, զպատուիրեալս 'ի մարդկնէ. Մարկ. Է. 7։
Ըստ այսմ ևս և չէզոքականք երբեմն փխակ բուն խնդ-
րոյ առնուն զսեռական կամ զտրական. զոր օրինակ,
* Դարաշեալ 'ծի՝ և որինչ յծիս՝ փափկացան առաքի-
նութեանդ վարուք ։ յՅ օտարացեալք յծէ. Դատ. Երգ։
Սոքա երբեմն ըստ բաղդատական անուանց ևս առնուն
զխնդիր. ըստ որս և յանդեալքն 'ի լէ. զոր օրինակ, * Նե-
ճանդաղեալն 'ի մարդկանէ՝ թէև 'ի մահ աշխատիցին,
սակայն առողջութեան յուսով թեթևանան ։ յովհ. կաղ։
* Դողեալք 'ի վկայս՝ հօրն մեծի համանման ։ զաբ. հզ։
* Որ գերազանցէ գտար առաւելք զբնուկն մարդկան
երանելէդ 'ի հարս սքանտոն ։ զաբ. ծէ։

Գ Լ Ո Ի Խ. Լ։

Յաղագս ընդոունելութեան յանգելոյ 'ի լի։

Ասան ընդունելութեանց՝ որք յանգին , գիտե-
լի է, զի սոքա իբր ածական վարի և 'ի յարիլն
յանուանն՝ ըստ կանոնի ածական անուանց համանձայ-
նին ըստ նոր, թէ 'ի նախադասին՝ և թէ 'ի յետադա-
սին. զոր օրինակ, * Փոխանակ զգալն լուսոյն՝ խմանալն
լուսոյն Հառագայթիւք զսրտին խնդրեն լուսաւորել
զաչս ։ յովհ. Խմաստ. ծէ։
* Խորհրդեամբ ցուցաւ ապանչելոյն յակոբայ ։ զաբ. ղէ։
* Ընդարձակ հօր ապանչելոյ որդիք զարմանալի՝ առաւելք
զառաւել (արիստակէս և վրթանէս) ։ Խոր. Բ. 77։
* Կատարեալ լրմամբ անպակասելիս պարեն 'ի խրախ-
Հանս անկեան երանութեանդ ։ Դատ. 'ի բանն. ՅԲ։
* Ամենաճաճանչելոյն հասիք երանութեանդ ։ 'ի զարթնոցն. ԻԲ։
* Որ փափկանայրն՝ անքերելի եհաս տանջանացն ։ Իգ։

Մեր ասն խնդրառուութեան սոցա գիտելի է, զի սոքա հասա-
ցեալ հայրենեաց առնուն զինգիր 'ի հոլովմն տրական. զոր օրի-
նակ, * Երկանչուն խոսոովանելի ամ երկրի ։ Սաղ. ԺԲ։
* Մի լար գերի՝ բազմաց ողբալի ։ Սաղբեկայոյ. ԺԲ։
* Ամենեցունց՝ որոց առ իւրովքն էին ժամանակք՝ հա-
կանջելի (տիգրան) ։ Խոր. Կարոր. Ա. պրակ. 23։
Իսկ երբեմն ոմանք յայսպիսի ընդունելութեանց ել պա-
հանջելոյ բային, և կամ ել պատահման՝ առնուն ըն-
խնդիր 'ի հոլովմն բացառական. մանաւանդ եթէ իցեն
բազադրեալ մանկամբս՝ ան. զոր օրինակ, * Ամ տեղոյն
'ի տնէ բարեկամ լինիս ։ Ել. Ճաց. ԺԲ. 2։
* Ամ նոպանելին 'ի համայնից ... պարագրի այսօր ։ Զարա-
* Ամ ամանանելի 'ի դրանց դժոխոց ։ 'ի Նոյնն. ԺԲ։
* Ինքեան միայնոյ քննելի օրինակն, և յարարածոց ան-
գիտելի ։ Ընորհալի. 'ի դասանուանն։
Այլ գիտելի է, զի այսպիսի ելունելութիւնք երբեմն ու-
նելով զզօրութիւն օղի՝ առնուն զինգիր 'ի սեռական հո-
լովմն՝ իբր զինգիր սեռի. զոր օրինակ, * Հա ամ օգ-
նական իմ, և ամ ընդունելի հոգւոյ իմոյ ։ Սաղ. Ամ ելունող
հոգւոյ իմոյ. սաղ. ԺԳ. 6։
* Այ եղև լսելի ներքին ականջաց ամ ունական հրամա-
նին ։ Ամ լսող զամ ունական հրամանն. ընորհ. ընդանր.
* Որ եղև առաջնորդ ոանելեացն յամ ։ Ամ ունողաց, այս-
է՝ ըմբռնողաց զայս. գործ. Ա. 16։
Երբեմն և առնուն զհայցական. զոր օրինակ, * Ն-
տուն զարծաթն զպատրաստեալն 'ի ձեռս գործելոց
զգործս կահի տանն ամն ։ Ամ գործողաց զգործս ։ Եզ.
Ա. Նեհ. ԺԲ. 11։
* Յօր լսելոյ քո զաւետիս՝ խնդրեա լինել մեզ լսելի՝
զձայն աւետեաց քո միածնին. եթէ եկայք օրհնեալք
հօր իմ ։ այսինքն խնդրեա լինել մեզ լսող զձայն
աւետեաց միածնի քո. այս է՝ եկայք օրհնեալք,
և այլն. Ղար. ՃԷ։
* Ել եղիցի՝ իբրև մեսեցին ոսոք քահանայիցն կրելոց
զտապանակ ուխտին ամն Երկրի՝ 'ի ջուրն յորդա-
նանու, պակասեցէք ջուրն ։ Ամ կրողաց զտապա-
նակ ուխտին. յեսուայ. Գ. 13։
Իսկ վն ելունելութեանց՝ որք յանգին 'ի լայ՝ գիտելի է
զի

զի՝ ոչ միշտ իբր բայ վարին. որպէս սասացաք յերկրորդ մասին. գլ. իզ. տես անդ։

ԳԼՈՒԽ. ԼԸ։

Յաղագս համաչեցնելոյ պարենեանոյ՝ ընդ հարցմանն։

Յորժամ՝ ի բանս պատասխանն լինի իմիք հարցմանն, հարկ է՝ զի պատասխանին համաձայնեսցի հարցմանն՝ գոնէ զօրութիւն։

Աւյս համաձայնութիւն։ Նախ՝ նկատի ելս հոլովին. գր, * (հրց). Օ՞ինչ է կաթուղիկէն. (պարենեան). Տիեզերական. զի՞ամ եկեղեցիք ուղղափառաց՝ որ ելս տիեզերս են, մի՞ են...զոր և առաքելական կոչեմք։ խոսրով։ * Իսկ արդ՝ ո՞վ է պօղոսն։ կամ է ապօղոսն։ (պարենեան). Պաշտօնեայք, որովք հաւատացիքն։ ա. հոր. գ. 4։ Դարձեալ. * Ո՞ՀԱ առինչ իրս բարկանայ։ (պարենեան). Ընդ մեծատանց անիրաւութիւն, և ելս աղքատաց հրապարտութիւն։ պարոյ. աղէր։ * Ա՞ւմ են նման սոքա։ (պարենեան). Ամանն են մանկանց՝ ոչ անմեղաց, այլ՝ յիմարաց։ էփեսա. է. 30։

Երկրորդ՝ նկատի ըստ զօրութեան նշանակութեան բառիցն. իբրզի՝ պատասխանին լսցի այնպիսի բառիւ, որ հաստատեսցի զտցի զօրութեան հարցմանն, թէ՝ ելս որպիսութեան, թէ՝ ելս տեղւոյն, և թէ՝ ելս ժամանակին, և այլն. ոչ երևի յօրինակսդ՝ որ զկնի։

* Ինքնացուցեալն զՀետ քեռի այսպիսի Ճանապարհաւ ուր լինին օթևանք։ (պարենեան). Ա՛յլ՝ի հարկս համապատիւ ծառայից, այլ՝ ուր ոչն է ամենեցուն։ ընդրկ. ինքն։ Դարձեալ. * Ա՞ստի արդեօք կոչեաց (զմեղ ոչ ծ)։ (պարենեան). Ի՛ վհաց, ի՛ փոզոցաց, ի՛ Ճանապարհաց և ի՛ ցանկոց։ (հց)։ Այս ոչ արդեօք կոչեաց։ (պարենեան). Ի՛ հրեշտակական պատիւ, ի՛ սրովբէական սրբաբանութիւն, յաճուութեան փառս։ սարգ. է. պեր. ա։ * Օ՞ՀՄ ապա՝ ի խաւարի. չՀՄ՝ի ստուերս մահու։ (հց). Ի՞ր վասն։ (պարենեան). Ա՞ռ զի փոխեցաք՝ ի մահ. ոչ՝ի՞ կեանս։ (հց). Օ՞ խաղդ, և սրո՞վ օրինակաւ։ (պարենեան). Օ՞ի սիրեմք զեղբարս։ սարգ. ա. յոՀն. ե։ Աւյլազգ՝ և։ * Օ՞ լակոնացի ոմն հարցեալ, ուր սահմանք

մանք սպարատաց։ Նորա պնիղակն ցցեալ՝ ասէ • Յայտմ վայրի ‖ • պեռոյ։

*Զեքսանդրոս մակեդոնացի հարցեալ յումեմնէ, ուր են քոյ գանձք։ ցուցեալ զսիրելիսն՝ ասաց. Ի սոսա‖. պեռոյ։

Այլ ասա գիտելի է, զի բայն՝ որ ներգործութիւն դնի 'ի հարցման, իբր 'ի բազումս զորութիւն գտանի 'ի պատասխանին • ոչ է տեսանել 'ի վերոյգրեալդ։

Եւ երբեմն եւս փոխանակ այնր բառի՝ որ լինելոց էր բուն պատասխանի հարցմանն, դնի բան ինչ՝ իբր բացայայտիչ զորութիւն իմացեալ բառին • որ, * Օ ինչ է զոր կարդացերն։ (պե) • Օ մի ասէ խնդրեցի, և զոյն աղաչեմ։ (հց) • Եւ որ է այն։ (պե) • Ընակել ինձ 'ի տուն քոն, և շուրջ զսեղանովն երգել ‖ • Խոսրով։

Գիտելի է եւս, զի բազում անգամ հարցումն դնի ապառանց պատասխանւոյ • որ, * Ընդէր մերժեցար 'ի պաղոյն շնորհաց՝ իբր զադամ 'ի ծառոյն կենաց‖. Նար. խդ։

*Որ արդեօք զգարշապարս ոտին կառուցիս • և կամիր վստահութեան զաչս իմ յառեցիս ‖ • Նար • կբ։

*Որ ընտրելի ինչ • 'ի միանգամն կորուսանել զամենայն պատիւն, եթէ համբերութիւնն կրկին յաւելուածով ստանալ զնա ‖ • ապրդ • յակ • որ • յորդորակ։

ԳԼՈՒԽ • ԼՀ։

Յաղագս կպչմունեաց բանի, և պէսպիսառութեանց շարադրութեանց։

Ի համաձայնութենէ մասանց բանի կազմին տեսակք շարադրութիւնք բանիւ • ոմանք սակաւաբառք, և ոմանք բազմաբառք։

Սակաւաբառք կազմին 'ի սակաւ բառիւ՝ գոնէ յերիս որ 'ի բայէ, յանուանէ բային, և 'ի խնդրոյ նորին • որ, * Թորգոմ ծնանի զՀայկ ‖ • խոր • ա • 4։ Որ կան երեք բառք • որ անուն բայի, բայ, և խնդիր։

Բայց երբեմն մին յերից աստի զորութիւն դնի • զոր որինակ, * Ամբրեցոյց ծուլութիւն ‖ • որ Թմրեցոյց զսրտմոն ծուլութիւն • Նար • խբ։ * Ընկալ զսովեալս • որ դու ընկալ զսովեալս • Նար • խե։ * Ընդեսն անյայտ ‖ • որ անցեալն է անյայտ • Նար • ծե։

Իսկ

Իսկ բազմաբառք կազմին 'ի բազմ բառից՝ այլև այլ ե-
ղանակաւ շարայարելոց ըստ միմեանս. ոմք իբր խնդիր,
իբր յատկացուցիչ, իբր բացայայտիչ, իբր ածական,
ևն. ոմք յայտ է 'ի բազում օրինակաց եդելոց 'ի քերա-
կանութեան ասա. և յայտնի ևս ցուցցի 'ի յաջորդ օրի-
նակացդ։ Արդ՝ այսպիսի շարադրութիւնք՝ թէ բազ-
մաբառք և թէ սակաւաբառք՝ երբակի կարեն կազ-
մել, Պարզ, միջակ, և խրթին։

Պարզ շարադրութիւն ասի այն, որ կազմի 'ի դիւրին
շարայարութենէ ընտրեալ և սովորական բառից. և է
դիւրըմբռնելի ամենեցուն։ Որ այս ունի զերկուս տե-
սակս. որոց մին կոչի դեղջուկ և աղաւաղ. և այս՝
կամ վասն անպատշաճ շարայարուն կարգի, և կամ վասն
խորդ բառիցն. որպիսի են գրեանք ինչ՝ զորոց զհեղի-
նակսն չէ արժան յիշատակել ասա։ Իսկ միւսն ասի՝
հարթ և հեշտ. ոմանք են շարադրութիք յայսմաւուրաց,
և հարանց վարուց. ևն։

Միջակ շարադրութիւն ասի այն, որ կազմի 'ի վայելուչ
շարայարութենէ ընտիր բառից. և չէ դիւրըմբռնելի
ամենայնի։ Որ սա ունի զհինգ տեսակս. որոց Առա-
ջինն ասի՝ ստորին. ոմանք են շարադրութիք զաքարիայ
կաթուղիկոսին 'ի մեկնութիս երգոց երգոցն, և 'ի մեկ-
նութեան մատթէի, և 'ի Ճառս ինչ. գրիգորի արշարու-
նեաց եպիսկոպոսի 'ի մեկնութեան դրոցն կիւրղի. ևն։
Երկրորդն ասի՝ պատկանաւոր, ըստ որում յայլոց ազ-
գաց երևի պատկանեալ լեզուի մերում. ոմանք են շա-
րադրութիք թարգմանեալ գրոց. այս է՝ կոչումն ըն-
ծայութեան սրբոյն կիւրղի. մեկնութիք սրբոյ գրոց՝ յովհաննու
ոսկեբերանին. մեկնութիւն յովհաննու՝ արարեալ նանայի
իմաստասիրին ասորւոյ. գիրք պարապմանցն կիւրղի ա-
ղեքսանդրացւոյ. դործք գրիգորի ճծաբանին. գործք
սրբոյն բարսղի. գործք սեբեբրիանոսի եմեսեան. մեկ-
նութիւն յոբայ յիսիւքիոսէ. Ճառք, և մեկնութիւն յես-
ուսայ, դատաւորաց և թագաց՝ արարեալ խուրի եփրե-
մի. և այլ ևս գիրք և Ճառք ընդ սրոց հարց՝ թարգ-
մանեալք 'ի մերս լեզու։

Երրորդն ասի՝ ազնիւ և ընտիր. որպիսի են շարադրու-
թիք մեծին խոսրովու. եղնակայ կողբացւոյ. մաշտոց
վար-

վարդապետի · արիստակիսի վարդապետի · անանիա
վարդապետի · պետրոսի սիւնեաց եպիսկոպոսի · աբ-
րահամու մամիկոնեից եպիսկոպոսի · միսայելի եպիս-
կոպոսի · յովհաննու երզնկացւոյ · ԼԲ ։ Այս ևս առա-
ւել՝ շարադրութիւնք գրոցն՝ որ կոչի յաձախապատում,
արարեալ հօր մերոյ սրբոյն գրիգորի լուսաւորչի ։
Առրորդն ասի՝ շքեղ և պանծալի · ոչի են շարադրու-
թիւնք եղիշէի, իգնատիոսի, և սարգսի, յովհաննու ման-
դակունւոյ ։ Այս կարգ դասին և շարադրութիւնք սրբ-
գրոց · յորս իւրաքանչիւր գիրք՝ մի քան զմի սքանչելի և
յարգոյ երևին · և առաւել ևս սոքա, պատմութի-
յուդիթայ, գիրք իմաստուէ, մարգարէուն եսայեայ,
և երկոտասան փոքր մարգարէից, թուղթքն պետրոսի,
և թուղթն պօղոսի առ եբրայեցիս ։
Հինգերորդն ասի՝ դերապանծ և վսեմ · որպիսի են
շարադրուիք ներսեսի հնորհալւոյն · և ներսեսի լամբ-
րոնացւոյն, որոց կազմութիւնք՝ քան զամ հիւսուածս
բանից դերապանց գտանին յոյժ, ընտիր և վայելուչ
բառիւք, քաջայարմար դասաւորութիւն ոճից, և վսե-
մական շքեղութիւն կարգի խօսից ։
Լրթին շարադրութիւն ասի՝ այն, որ կազմի 'ի ման-
ուճածոյ շարայարութիւն ընտիր և մթին բառից զոր
իմաստնոց միայն է իմանալ ։ Այս սա ունի զերիս տե-
սակս · որոց Առաջինն ասի՝ հոյակապ · ոչի են շարա-
դրութիւնք նարեկացւոյն · և յովհաննու իմաստասիրին ·
և քանի մի կանոնք 'ի շարականի · ևս և բանք ինչ 'ի
զանազան գրուածս · ընդ որս կարէ դասել և շարա-
դրութիւն յովհաննու կաթուղիկոսին · և գիրքն մա-
կաբայեցւոց ։
Երկրորդն ասի՝ դժուարին · որպիսի են շարադրուիք
մանրսեսի խորենացւոյն · ագաթանգեղոսի · մամբրէի
վերծանողի · դաւթի անյաղթին՝ 'ի ձառ խաչին · սա-
հակայ կաթուղիկոսի · ԼԲ ։
Երրորդն ասի մթին · որպիսի են ոմանք 'ի թղթոց
գրիգորի մագիստրոսի · 'ի շարականն, 'ի նարեկն, 'ի
խորենացին, 'ի գիրս յովհաննու իմաստասիրի, ԼԲ ։
Այլ գիտելի է նախ, զի յասել մեր ասա՝ շարադրու-
թիւն պարզ, միջակ և խրթին, նկատեմք ։ Եթէ որ-
ոչ ևս

ուեստի քերականութիւն, և ոչ ՝ի ոՀոյ Հարտասանութիւն։
զի Հարտասանք Հայելով ՝ի ձեռս և ՝ի փոխակերպուիս
բանից՝ որոշեն զերիս տեսակս ոՀոյ շարադրութեան։ զորս
[illegible]ոշեն, պարզ, միջակն և վսեմական։ Լսակ՝ քերականք
Հային ՝ի կարգաւորուիս բառից, և ՝ի պարզութիւն և
՝ի խրթնութիւնն, և ՝ի այսմ որոշեն։ Լուստի երբեմն
շարադրութիւն ինչ ըստ քերականաց պարզ՝ կամ միջակ՝
՝ի Հարտասանից Համարի վսեմ և խրթին։ որպիսի է
այս բան։ * Լեաք Հինից և տեգ ՝ոն տեղացին ՝ի մեզ։
[illegible]։ կամ։ Լս ներՀակ այսմ՝ երբեմն շարադրութիւն ինչ
՝ի քերականաց խրթին՝ ՝ի Հարտասանից Համարի պարզ։
որպիսի է այս բան։ * Լանզի զեղման ՝ի վերայ մեր
փրկչին ՝նորՀաց՝ տուՀան նշանակք՝ գոՀուին ՝նբ և միւ-
ռոնն սրբարար ॥։ լամբ։ ապէն։

Գիտելի է երկրորդ, զի ՝ի կարգել մեր ասա զպէտս
մատենագիրս ՝ի մի դաս, ոչ կամիմք ցուցանել, թէ
քերթուՀածք սոցա միօրինակ են։ այլ թէ սոքին յայս
դաս վերաբերին, և նոքին յայն։ Լայց ՝ի Համեմա-
տելն առ միմեանս՝ այլևայլութիւն բազմ գտանի ՝ի մէջ
նց։ ոՀ ՝ի բաղդատել ՝ի միմեանս զշարադրութեան եղի-
ցի և սարգսի, որք ՝ի մի դաս շքեղ շարադրութեաց դը-
նին, կազմութիւն միոյն ուրեք ուրեք պարզ երևի քան
զմիւսոյն։ ՝ի այսմ իմն և վՀ այլոց։

Գիտելի է երրորդ, զի յիւրաքանչիւր վերոյկարգեալ
դրեանս կարեն գտանիլ երբեակ տեսակք շարադրու-
թեաց։ ոՀ ՝ի գիրս նարեկացւոյն՝ որ ՝ի գլուխս խրբ
թին շարադրութեաց դասի, գտանի ուրեք շարադրութիւն
միջակ, և ուրեք պարզ։ և ՝ի գիրս լամբրոնացւոյն՝ որ
՝ի միջակս դասի, գտանի ուրեք շարադրութիւն պարզ, և
ուրեք շարադրութիւն խրթին։ Լս և ՝ի մի և ՝ինոյն գիրս։
ոՀ ՝ի գիրս խոսրովու, որ Համարի ընտիր, է ուրեք՝
ուր գտանի շարադրութիւն գերապանծ։ և է ուրեք՝ ուր
ստորին։ Լոյնպէս և ՝ի թարգմանեալ գիրս՝ ուրեք ու-
րեք գտանի շարադրութիւն վսեմ, և ուրեք ստորին։ Լ՝ ստ
այսմ՝ և յայլ գիրս։ ոՀ տեսցի յօրինակսդ, որ զկնի։

Երրորդ պարզ շարադրութիւն։

* Լոմն իմաստասէր ՝ի Հացկերոյթ կոչեցին։ և նա
,, իբրև

,, իբրև եմուտ 'ի տունն՝ և բազմեցաւ, նայեցեալ 'ի
,, վեր և 'ի վայր և 'ի չորեսին կողմունս տանն՝ ետես
,, զանազան գունովք զարդարեալ, և ազգի ազգի և
,, բանգոր պայծառացեալ. ապա լցեալ զբերանն խխոյ՝
,, եթուք յերեսս տանուտէրն։ Այլ իբրև հարցեալ եղև,
,, թէ ընդի արարեր զայդ, պատասխանի ետ, և ասէ՝
,, և զինչ վնաս արարի. զոր դուք պատուհեալ էիք՝ և ես
,, պատուհեցի. և զոր դուք ոչ էիք պատուհեալ, և ես ոչ
,, պատուհեցի։ Նայեցայ յամ տունս, և տեսի զարդա-
,, րեալ և պատուհեալ ամիւ, և ոչ կարացի թքանել
,, իսկ զերեսս տանուտէրն տեսի անպատիւ, զի ոչ կ
,, զարդարեալ առաքինութեամբ զներքին մարդն. վա՛յ որ
,, և անդ թքի։ Այլ արդ՝ եթէ այսոքիկ արտաքինք
,, որ զձեմարիտ ածածանութիւն ոչ գիտէին, այսպիսի
,, իմն նախանձ ունէին քարեաց գործոց՝ և առաքինու-
,, սէր վարուց, ապա որչափ ևս առաւել մեզ պարտ
,, բաղում զգուշութիւն և փոյթ ունել յառաքինութիւն
,, որք մեծագոյն շնորհաց արժանացաք գալստեամբ
,, քոմի, և պատուհասկան խաչին փրկագործութեան։ խոս-
ղով. 'ի Մեկնութիւն ծամագրի։

Դարձեալ. * Կաքաւն գողանայ զօտար ձուս. և թրթ
,, սեալ՝ ձայն հանէ. իսկ ձագքն իբրև լսեն զձայն նո
,, և զձայն մարն իւրեանց՝ որ ծնաւն զնա, թռուցեալ
,, գնան յերամն իւրեանց։ Այնպէս և բանսարկուն
,, ձեռն մերկաց գողացաւ և հեռացոյց յարարչէն զաղ
,, մարդկան. իսկ նոքա իբրև լուան զձայն մարմնացո
,, ցոյ բանին, գնացին զհետ նոր։ պոպոր. կոմ։

Օրինակ դիպակ զարդարութեան։

* Բաջն վարդան՝ և ամ զօրքն՝ որ ընտ էին, իբրև
,, տեսին զբազմութիւն պատարաստութեան գնդին հեթանո-
,, սաց, հայեցան և յիւրեանց սակաւութենն. թէպէտ և
,, կարի յոյժ նուազունք էին քան զնա, ոչ ինչ զանգի
,, տեցին առ 'ի յոյժ բազմութենէն. այլ՝ առհասարակ
,, միաբան համբարձին յերկինս զձայնս իւրեանց. ա
,, զաղաղակեին և ասէին. դատեա՛ ամ զայնոսիկ, ո՜ւ....
,, Այլ զայս ասելով՝ խուսմբ արարեալ յարձակեին. և
,, զաջ թևն բեկեալ զձախոյ կողմանէն արկանէին.

,, և

,, և սրոյ Ճարակ զնմանն տային. և ընդ երեսս դաշտին
,, փախստական առնէին... Յայնմ տեղւոջ դէտակն
,, 'ի վերս ամբառնայր արշաւիք արշաւանի. գոչէր ա-
,, ռիւծաբար, և յարձակէր վարազաբար. հարկանէր
,, սատակէր զվնուրկն քաջ՝ զեղջայր թշնամիսն դիմեաց.
,, և զբազում համհարզս նորին ընդ նմին կոտորէր. և
,, այնպէս ամբն առհասարակ այր զախոյեան իւր յեր-
,, կիր կործանէր։ Լոյս առ յոյժ յանդուգն յարձակ-
,, մանն՝ յոլովագոյն այն էր, զոր դէտամոյնն առնէին՝
,, քան զանկեալսն սրոյ 'ի ցամաքի. և 'ի բազմութիւն
,, դիականցն անկելոց՝ յստակ ջուրքն դէտոյն յարիւն
,, դառնային ॥. եղիշէ. գ։

* Իսկ 'ի ծագել արեգական Եդեմ մերոց զօրացն՝ 'ի
,, պղնձապատ վահանացն նշոյլք զերամրքն փայլատես-
,, կէին՝ իբրև յամպոյ մեծէ. և 'ի նոցանէ 'ի գուրս
,, ոստէին 'ի մերոց նախարարացն քաջք զրահաւորք
,, ոգի 'ի փայլատականցն Ճառագայթք. յորոց 'ի տե-
,, սուէն միայն զանդիտէլ պարսկականն դուռնդ, սա-
,, կաւ լինչ և մերն՝ վա՛ ոչ կարել հայել Եդեմ արեգա-
,, կանն ծագման.... և 'ի խառնակել մարտին՝ պա-
,, տահէ կամնարականն յոլանդարատ՝ խմբի մեծի,
,, յորում էր քաջն շերդիր... և հերձեալ զխումբն՝
,, ոգի զանթահալ՝ յերկիր կործանէր զքաջն, և ըզ-
,, խումբն պտուտեալ 'ի փախուստ դարձուցանէր ॥.

Խորէն. գ. 37։

* Լոր Երբեմն (շաբաթոյ և աւուրոյ) զկետ երամակաց
,, ցուրց յանդգնագոյնս արշաւել Ը խորտաքորտս և
,, ընդ վիմուտ տեղիս. յորմէ կասել սկսաւ շապուհ։
,, Իսկ աւուրոյ մոկացւոյ եպերեալ զնա՝ ասէ. գնա՛
,, գնա՛ ՇՃորդիդ պարսից, եթէ այր լիցես. և նա ասէ.
,, դու՛ երթիջիր. զի 'ի քարինս դիւաց է շահաւակել։
,, Դարձեալ՝ յայլս մ'ժամս դիպեցաւ 'ի շամքս կինՃ
,, որսալ հրով. և շապհոյ ոչ համարձակեալ 'ի թա-
,, ւուն քաջարշաւ լինել՝ մինչև շրջապատել հրոյ. և
,, նր զհայեցուածսն յերկուս բաժանեալ՝ այսր անդր
,, բերեալ լինէր երիվարաւն։ Ի՞ուսանգամ ասէ ա-
,, ստուա. ՇՃորդիդ պարսից՝ ահա հայրդ քո և ՇՃ, Ը՞էր
,, զանգիտես։ իսկ շապուհ ասէ. թողեալ 'ի բաց ըզ-
,, կա-

,, կատակելդ՝ յանցանել ԵՎ հուրդ դարձո զքեզ, որ և
,, ես զկնի քո • Քզի յառաջելն՝ ձիս իմ խրատի։ Այն
,, ժամ այպանեաց զնա ատոմ՝ ասելով, միթե և այդ
,, քարի՞նք իցեն՝ զի ես յառաջեցից։ և արդ՝ եթե դու
,, զմոկացիս կոչեսցես զիւաղգիս, ես զասասանեմնադ կո
,, չեմ կնամարդիս։ Այլ մորակեալ զերիվարն՝ իբրև
,, ԵՎ հովիտ ծաղկանց անցաներ ԵՎ հուրն՝ զերծուցան
,, լով զշապուհ ‖ • Խոր • Գ • 55։

Օրինակ խրելին շարադրութեանն։

* Ա՛ռ առ պատուիրանադրեալն ոչ ձկտի հասանել կա
,, նոն, նա յահեղակողմանն դանդաչէ խոտորեալ ձա
,, նապարհի • իսկ որ յառաւելագանցն նկրտի հրամայ
,, ցելոցն հասանել, զաջակողմանն այնպիսին տենչա
,, ցաւ գտանել զխոտորումն։ Մ՝ինն յանդգնաբա
,, յապաշխարուն հոսելով վտանգս՝ յառաւել սնդ
,, թէն յանյուսուն ընկղմի խորս • և միւսն՝ անչափ
,, բար ԵՎարձակեալ թողութենն յուսով՝ զբովանդակ
,, զերկիւղին 'ի բաց լուծանել զկապ։ Իսկ որ յերկ
,, քանչիւրոցն զանդիտեալ հրաժարիցէ ծայրայեղ խ
,, տորմանց, (նա) միջին իմն արդարակ և անսասերի
,, ըստ Ճանապարհաւ բերիցին • յորմէ ոչ փոփոխեսցի
,, նախահարցն հաստատեալ սահմանք • (այս է՝) ոչ
,, ՀՐուենականն աւուր զապաշխարութենն 'ի վերայ ածել
,, զնսիր • և ոչ նմանօրէն սմա զծոմականն դատար
,, կացուցանել և փափկացուցանել զաւուրս • և ոչ
,, դարձեալ յառ դերազանցագոյնն սՀ ուամբ վերա
,, նալ ելանել • ոչ թէ՝ ԵՎ անգործուն և ԵՎ բերանա
,, լուծուն խառնել և զքնոյն խորուն և զգինեՀանու
,, թենն որովայնամոլուն • իսկ 'ի տրտմականան՝ ծան
,, բաբեռնութենն 'ի ներքոյ դնանիլ տկար բնութեան
,, մարմնասպան լինելով յաՀետ՝ ՀՐ թէ ախտասպան
,, և 'ի կքել մարմնոյն՝ գտանել հոգւոյն զվՀատուն
,, տարակուսանս ‖ • յովՀաննէս իմաստասէր • Ե։

* Սուրբ ՀՐծամուխս բարձրացեալն այցելուն նշան սքան
,, չելարուեստ փայլակնաձև փայլմամբ լեսանեալ՝ քա
,, ռասայրեան գոլով բերանաւ, 'ի ձեռն աջողակ ա
,, ջոյն յոմի յեղմամբ շողշողեալ • որ 'ի փրկուն նորոգ
,, ման

,, մանն մարդոյն՝ զՀիսուս ուժգնապիրկս չարին խստուն
,, քան հատեալ՝ խսպառ պարուրեաց . զորեղ երթմամբ
,, ի խոր խոցոտեալ՝ անպատուհաստելի լուծեալ խոր-
,, տակեաց ‖ . Նար . ՝ի գովէանն Խաչի ։

* Իսկ հաւատոյն լուսոյ արմատ և աղբիւր՝ մերուն ակ
,, բնութեան պտուղ՝ բարեբանեալն ածածին , ը երկ-
,, նաւս մաքրապայծառ լուսով կուսուէն ը իւր զՀո-
,, գևորն վառեալ զամպարաշար սքոյն զաստեղն՝ զեր-
,, րորդութեն ը տիեզերս շրջափայլէ հրաշապայծառ
,, Հառագայթ ‖ . Խորէն . ՝ի Հառն վարդավառի ։

* Լ՚ույժմ ամպք՝ ՀՐուանուոյն սպասահարկեալ հրամանի՝
,, լուսատեսակք յարևելից՝ ոսկեՀաՀանչք ՝ի հիւսիսոյ՝
,, զմիմեամբք կուտակեալ ՝ի միագոյն թանձրութե փայ-
,, լակնացայտք՝ որոտընդոստ ցոլաբուղխ առատութ-
,, զտիեզերս արբուցանեն ։ Լ՚ս օդք շնչեալ մաքրագոյն՝
,, բիւրակերպեան ծաղկանցն և տնկոցն երփն երփն
,, զարդուք զՀս պայծառազարդեն պսակեն ‖ . ՝Ի Նոյեմն ։

ԳԼՈՒԽ . ԼԳ .

Յաղագս լուծման պէսպէս հարապարութեանց .

Հարադրութեց լուծումն է որոշումն իւրաքանչիւր բառից միոյ բանի՝ ը զանազան պատշաճութեն նՀ, իբր անուն բայի , իբր բայ , իբր խնդիր բայի , իբր մակբայ , իբր յատկացուցիչ , իբր բացայայտիչ , իբր ածական , ևն ։ Լ՚ըդ՝ թէպէտ յասացեալոցս ցայս վայր կարէ ուսանողն ինքնին լուծանել գրեթէ զՀամ հարադրուիս , բայց առ ՝ի օգնել ևս նՀ՝ մանաւանդ տակաւրացն , և դիւրացուցանել զաշխատանս նոցին , դիցուք ասա քանի մի օրինակս . և լուծցուք զնոսին ։

Լուծումն պարզ հարադրութեանց ։

* 1 , Յարտաքնոցն իմաստասէր ոմն տուն շինեաց .
,, 2 , և դեղագործ ոմն ասաց ցնա , ծեփեա զտուն քոյ ,
,, զի եկեալ գեղեցկացուցից զնա զանազան նկարուք
,, պատկերաց , և անկուՀածոց յօրինուՀածովք ։ 3 , Լ՚սէ
,, իմաստասէրն , եկ յառաջ նկարեա , և ապա ՝ի վՀր
,, ծեփեցից . 4 , զի զդարշելիսն ծածկելն է բարւոք՝

,, քան

,, քան Լեռ յայտնելն ‖ . Խոսքով . ժամփոր :

Յոյսմ բանի , յառաջինն համարն՝ ածական անունդ
իմաստաբեր՝ է անուն բային . որոյ գոյականն դնի զօրութ .
ցի՝ է՝ այր ոմն իմաստասէր : Որ՝ է մասնական անուն մաս
նաւորիչ նորա . ցի անուանեալս իմաստասէր : Յարականոցն՝ է
բացառական խնդիր մասնական անուանեալս ոմն : Շ՝ ինեա
է բայ : Ցոան՝ է խնդիր սեռի բային ընեալոց . և է՝ անու
ըոշ հայցական :

Յերկրորդ համարն , Լան է շաղկապ բաղդիւսական
Դեղափորձ՝ է անուն բային ասաց : Որ՝ է մասնական ա
նուն՝ ոչ յառաջինն տան : Խնդիր սեռի ասաց բային՝ զ
ըութ դնի . ցի է՝ ասաց զայս . այս է՝ ծեփեա պոռն գոյ
Ցոա՝ է խնդիր բնուռ ասելոյն : Ծեփեա՝ է բայ հրամայ
ական . որոյ անունն դնի զօրութիւն . ցի դոռ : Ս դոռն՝ է
խնդիր սեռի ծեփելոյն : Դոյ՝ է ստացական դերանուն
և լեալ է ածական դոռն : Ս՝ է շաղկապ պատճառա
կան : Լինեալ՝ է բայ դրադէմ , կամ ընդունելուն իր
բայ եղեալ , որոյ անուն բային դնի զօրութ , ցի է՝ իմ
Դեղեցիացուցեալ՝ է բայ , որոյ անունն դնի զօրութ , ցի՝ ե
Ս նա՝ է խնդիր սեռի գեղեցիացուցանելոյն : Լիարուք՝ և ա
քինոճաժով՝ են խնդիր բնուռ նորին : Ս անապան՝ է ածա
կան բառիս նկարուք : Պարկերաց՝ է յատկացուցիչ նորա
Ամենոճաժոց՝ է յատկացուցիչ բառիս յօրինոճաժով :

Յերրորդ համարն , Իմաստասէրն՝ է անուն բային ասէ
որոյ խնդիրն դնի զօրութիւն . ցի է՝ ասէ ցնա զայս ինչ
(որ է հետևեալ բանն) : Ան՝ է չեզոքական բայ , որոյ
անունն դնի զօրութ . ցի դոռ : Լիարեա՝ է բայ ներգոր
ծական , որոյ խնդիր սեռին դնի զօրութիւն . ցի պոռն
Յառաջ՝ է մակբայ ժամանակական նկարել բային : Ա՝
շաղկապ : Ծեփեցիր՝ է բայ ներգործական . որոյ ա
նունն է՝ եա . և խնդիրն դնի զօրութ . ցի դոյն : Ամպ՝ և
՝ի վեր՝ են մակբայ ծեփել բային :

Դ չորրորդ համարն , Ս՝ է շաղկապ պատճառական
Ծածիելն և յայտնելն՝ են անուն բային բարոյ : Ս փա
ղելեան՝ է խնդիր սեռի ծածիելոյն և յայտնելոյն : Դանիել
է շաղկապ նախընտրական՝ ի մէջ երկուց բայից ծա
հել և յայտնել :

Լուծումն գլխոյ շարադրութեան։

* 1, Եւ արդ՝ ոմ՝ ի մասունս մարմնոյ քան զնամ պատ-
„ուական եւ առաջին՝ գլուխն է, յաղագս տեղ-
„ւոյն բարձրութեան եւ զգայարանացն ի նմա եղելոց. եւ
„ապա այլքն յանդամոց մի ըստ միոջէ. 2, այսպէս եւ
„յանդամն հոգւոյն մեծ եւ առաջին իբրեւ զգլուխ է
„հաւատոյն Աստուածութեան. 3, եւ ըստ նմին յարմարեալ
„ոմ անձն ըստ գլխոյ՝ գործք արդարութեան մեծամեծք եւ
„փոքունք՝ ըստ պատուիրանացն քոյ։ ՆՈՐԻ. ԲՆԴԻՒՆԵՐ։
Յայսմ բանի՝ յառաջին համարն, Եւ արդ՝ է շաղկապ
սկզբնաւորական։ Որոշեա՝ է մակբայ նմանական։ Գլուխն
է անուն բայի։ Ան է բայ։ Պատուականագոյն եւ առաջին՝
են ուղղական խնդիր բային։ Քան՝ է նախադրութեան։
Զամ՝ է խնդիր նախադրութեան. եւ այս նախադրութեան
հանդերձ խնդրով իւրով լեալ է խնդիր անուանցս
պատուականագոյն եւ առաջին։ Ի մասունս՝ է երկրորդ խընդ-
դիր նոցին, (զի պատուականագոյնին եւ առաջնոյն). եւ կամ
պատահական խնդիր բայիս՝ է։ Մարմնոյ՝ է յատկացուցիչ
ի մասունսին։ Յաղագս՝ է նախադրութեան։ Բարձ-
րութեան՝ է խնդիր նախադրութեան։ Տեղւոյն՝ է յատկացուցիչ
բարձրութեան։ Ան է շաղկապ։ Զգայարանացն՝ է երկրորդ
խնդիր նախադրութեան։ Եղելոց՝ է ընդունելութեան ի հոլովմն
սեռական. եւ է լեալ ածական զգայարանաց։ Ի նմա՝ է
խնդիր ընդունելութեան։ եւ այս նախադրութեան, զի յաղագն՝
հանդերձ խնդրովք իւրովք լեալ է երկրորդական խընդ-
դիր բայիս՝ է։ Եւ ապա՝ է մակբայ դասական։ Այլքն՝
է անուն բայի. որոյ բայն դնի զօրութեամբ. այս է՝ դասին։
Յանդամոց՝ է խնդիր բառիս այլքն։ Միոջէ՝ է դաս-
ական մակբայ զօրութեամբ իմացեալ բային։
Երկրորդ համարն, Այսպէս՝ է մակբայ։ Հաստատեալ՝
է անուն բայիս՝ է։ Հաւատոյն՝ է յատկացուցիչ հաստատ-
ութեան։ Մեծ՝ եւ առաջին՝ են ուղղական խնդիր բայիս՝ է։
Յանդամն՝ է ներգոյական խնդիր բառիս՝ մեծ եւ առա-
ջին։ Հոգւոյն՝ է յատկացուցիչ յանդամսին։ Իբրեւ՝ է նա-
խադրութեան։ Զգլուխ՝ է խնդիր իբրեւին. եւ սա հանդերձ
խնդրով իւրով լեալ է պատահական խնդիր նոյ. զի մե-
ծին եւ առաջնոյն. եւ կամ պատահական խնդիր բայիս՝ է։

Յելսորդ համարն, Լոն է շաղկապ։ Գործ՝ է անուն բայի։ Յարմարեալ՝ է բայ։ Ինդ՝ է նախադրութիւն։ Լին՝ է խնդիր նոր. որ և հանդերձ խնդրո

զեղանիւն ուծայնին ընորհաց 'ի քեզ անսպառ, և զշարժիլն՝ ՝ի զիջանելն հոգւոյն 'ի վերՁ մտաց քոց անդադար։ Յերկրորդ համարն, անուն բային դնի զօրութիւն. ՝ի՝ է։ Նկալեալ՝ է բայ. (կամ որ նոյն է՝ ընդունելութիւն եղեալ՝ իբր գրադիմ բայ)։ Ծանօթութիւն՝ է խնդիր սեռի բայիս ընկալեալ։ Հոգեւոր՝ է յատկացուցիչ ծանօթութեան։ Յառաջիկան՝ է նախադրութիւն. որոյ խնդիրն զօրութիւն դնի՝ ԸՁ բառիՁդ՝ պնարհոյդ. ՝ի՝ է՝ զծանօթութիւն. որոյ լեալ է յատկացուցիչ բառդ պնարհոյդ. ոչ թէ ասէր, յառաջ քան զծանօթութիւն մարմնոյդ՝ ընկալեալ զծանօթութիւն հոգւոյդ։

Յերրորդ համարն, Ոչն յարաբերէ զվերջին բառն առաջին համարոյն՝ որ է բառդ՝ խնդրոյս. և է լեալ անուն բայիս սիրելի է։ Բառդ՝ էսոյ էսկ ախորժակաց, առաւել ևս սովորութեան՝ են խնդիր նՁ. ՝ի՝ է բայիս՝ սիրելի է։ ուր՝ էսկն դնի իբր զարդ. իսկ էսոյն է ածական ախորժակաց։ Առաւել ևս՝ շաղկապ առաւելական. ոչ թէ ասէր. այդ խնդիրդ սիրելի է ախորժակացս իմոց, և առաւել ևս սովորութեանս։

ԳԼՈՒԽ. ԼԴ։

Յաղագս Յարմարագրութեան։

Յարմարագրութիւն է ուղիղ գրութիւն բառից 'ի ձեռն յատուկ տառից, և պատշաՁ կարդումն բանից 'ի ձեռն յարմար կետից և նշանաց։ Լուսոյ երկու պաշտօնք են յարմարագրութիւն։

Առաջինն է՝ զիւրաքանչիւր բառ գրել իւր սեփական տառիւ. ՁՐ, Նօթ, և ոչ անօթ. գոհար, և ոչ հոհար. թանձր, և ոչ դանդր. ըստ այսմ և այլքն. զորոց ոչ է հարկ գրել յերկար. ապա թէ ոչ՝ պարտ էր զնՁմ բառ ներգործուՁ դնել աստ։ Իսկ եԹէ կամիս Ձամի ասցս տեղեակ լինել, պիտոյ է քեզ պարապել ընԹերցման գրոց, և քննուՁ բառից. ևևս հայել յաՁախ 'ի բառգիրքն, ուր որոշ եղեալ կան իւրաքանչիւր բառք ԸՁ բառն տառից իւրեանց։

Երկրորդ պաշտօն յարմարագրութիւն է՝ զիւրաքանչիւր բան ուղիղ և որոշ կարդել, թէ ԸՁ բառիցն, և թէ ԸՁ

հատուածոյ բանիցն . թէ՞ ը պարբերուն , և թէ ըստ
տրոհուն : Իսկ այս լինի՝ ի ձեռն կետադրուն , նշանա-
դրուն և զատուածադրուն . զորոց խօսեսցուք կարգաւ :

Գ՝ասն կետադրութեան :

Կետադրութիւն է ուղիղ կարգումն բառից և բանից՝ ի
ձեռն կետից : Իսկ կետքն են գիծք ինչ որոշիչք հատ-
ուածոց բանից , և կարգի բառից . և են երեք :
Առաջինն անուանի ստորակէտ . և է այս (,) և դնի
սա հասարակօրէն՝ ի վերջ անկատար բանից . և կամ
այնպիսեաց՝ որ թէպէտ յինքեանս համարին կատարեալ,
բայց համեմատութիւն այլում բանի՝ որոյ են հատուած,
են իբր անկատար : Սա լինի և մակակէտ ենի տառին,
յորժամ իբր նախադիր վարի . որ , ՝ի տուն . ՝ի տան . ՝ի
տանէ , ևն : Երկրորդն ասի միջակէտ . և է այս (.) և
դնի սա՝ ի վերջ այնպիսի բանից , որ թէպէտև են կա-
տարեալ , բայց դեռևս չեն վերջացեալ . յորոց և հա-
զիւ երբեք սկսանի գլխագրով այլ բան :
Իսկ երրորդն ասի վերջակէտ , որ է այս (:) և սա դնի
՝ի վախճան կատարեալ բանից վերջացելոց . յորոց հա-
սարակօրէն գլխագրով , կամ երկաթագրով սկսանի այլ
բան : Եւ ահա երեքին սոքա յայտնի երևին յառաջիկայ
օրինակդ :
*Որք վիրաւորին՝ ի պատերազմի ասա մերում, դեղնի
ապաշխարութիւն է . զոր դնեն՝ ի վերայ իւրեանց,
և ողջանան ‖ . ՄԾԲ . ՃԽԱ . Է :
Արդ նկատել արժան է , զի յորժամ բիւր անուանք
կամ բայք աւելի քան զերկուս՝ անմիջապէս շարայարին
զկետ միմեանց , եթէ նախընթաց նոցին դիցի առանց
շաղկապիս և , հասարակօրէն դնի՝ ի միջի ստորակէտ
կամ գոնէ բուութ . որ , *Յորամանկ , մեքենաւոր և
արուեստական է ախոյեանն մեր . բայց զէն նոր տիա-
ռադոյն է քան զմերն ‖ . ՄԾԲ . Է :
Ասացի՝ աւելի քան զերկուս . զի եթէ երկու միայն ի-
ցեն , ոչ է հարկաւոր դնել զստորակէտ , այլ՝ ոչինչ , և
կամ առ առաւելն՝ զբուութ . որ , *Յաղային դնայնն այ-
նուհետև՝ ՝ի վերայ պահակին հոնաց , զոր ունէին բրա-
նուք պարսիկք . առնուին՝ քանդեին զպահակն ‖ . եղիշ . Գ :

*Որք

*Նրբ եցե, զի ելից 'ի թանձրադանդաղ ձանձրալի մարմնոյս ‖ . եղէզ . Ը ։

Իսկ եթէ շաղկապաւս Ա յարեսցին, թէ երկու եցեն՝ և թէ աւելի, ոչ է հարկ դնել զստորակէտ, այլ կամ զբուռթ, և կ զոչինչ. ՊՐ, *Արկներ և երեքկներ զանսուտ երդումն ‖ . եղէզ . Է ։

*Ամ գնացից և վարուց և իրաց՝ 'ի չափու պարտ է կալ, և ոչ խոտորել՝ ոչ յաջ և ոչ յահեակ ‖ . Նար . երգ ։

Այլ եթէ յայսպիսի շարայարեալ շաղկապաւոր բառսդ յարեսցին այլ բառք իբր բացայայտիչք, կամ իբր յատկացուցիչք, կ իբր ածականք, կամ իբր խնդիրք Ա, յայնժամ դնի ստորակէտ, կ բուռթ . ՊՐ, *Յարգեն զՇՀառուն, և պարսաւեն զյսջողՇածս . Ծաղր առնեն զանուն բախտի, և զփառաւորաւն այպանեն յոյժ . սիրեն զանշքուն հանդերձից, և յարգեն զանարդն քան զպատուական . գովեն զմահ, և պարսաւեն զկեանս ‖ . եղէզ . Ը ։

Այս ևս արժան է նկատել, զի 'ի բանս յորժամ յարին զինչ և իցե շաղկապք, պարտ է ըստ պահանջելոյ շաղկապման բառից և բանից դնել զկէտ . որոց զօրինակն կարես գտանել կարգաւ յառաջին մասին . գլ . Է ։

Այդ՝ ոմն հարկ է քերթողին 'ի շարադրելն ինչ՝ 'ի կիր առնուլ զայսոսիկ կէտս Ա յարմարուն տեղւոյն, սոյնպէս ևս հարկ է ընթերցողին կամ խօսողին կշռել զիւրաքանչիւր անգամ և զպարբերութիւն խօսից, և տրոհմամբ բանից 'ի ձեռն շնչառութեան արտասանել . 'ի ըստորակէտս՝ զխոնարհուն ձայնին կախ թողլով՝ իբր կատարելի . 'ի միջակէտս՝ զձայնն հատանելով՝ իբր Ա իմիք կատարեալ . և 'ի վերջակէտս՝ զձայնն և զբանն վերջացուցանելով՝ իբր ամենևին աւարտեալ ։

Զատանին դարձեալ՝ և այլ երկու տեսակք գծից, որք երբեմն 'ի գործ ածին 'ի շարադրութիւս . որոց մինն ասի, ֆաբենհայիշ, կամ ֆակգիծ . և է այս . ( ) . և սա 'ի մէջ բանի զմասնաւոր բան ինչ և կամ բառ պարագրէ . մինչև առանց ընթեռնլոյ զայն, ամենայն միաբանի մացուՇածոյ միւս բանին, յորոյ միջի զետեղեալ կայ . զոր օրինակ, * Լուցուք՝ (թէ ախորժէք), նախ զօրէնս այ 'ի ձեռս մեր, և ընթերցցուք ‖ . Լամբ . ասէն ։

Ուր ահա այս բան՝ ընդ ախորժելի՝ որոշեալ է փակագծիւն. առանց որոյ կարէ իմացուցեալ միւս բանին մնալ ամ բողջ. որպէս, առցուք նախ զորինս այ՝ ի ձեռս մեր,

և ընթերցցուք.

Երկրորդն ասի ենթամնայ. և է այս՝. և սա զերկուս տարակաց վանկս միոյ բառի յարէ՝ ի մի։ Եւ այս յայն ժամ լինի, յորժամ մի վանկ բառին է՝ ի վերջն նախ ընթաց տողին, և միւսն՝ ի սկիզբն յաջորդ տողին. ոչ է տեսանել՝ ի սոսին. * Ոչ յուսով մեղանչէ, անյոյս կորնչի։ սարգ. Է. պնդ. 5։ * Լուեալ՝ է՝ ի վերջ տողին եկրդեալ. այլ միայն զմերս զարտուղի և անդամն մաս՝ ցընթացս այսուհետև փոքր ինչ քննեալ։ լամբ. պարտ։

Այլ նկատեալ պարտ է, զի մի՝ վանկքն թիւր անջատեսցին՝ ի վերջս տողից, այլ՝ ըստ պահանջմանն փաղաւուրթեն. ուստի և այնպիսի վանկք՝ որք բաղաձայնիւ սկսանին, յանջատիցն՝ բաղաձայն նոցա՝ ոչ է դնելի՝ ի վերջն տողից, այլ՝ ի սկիզբն յաջորդ տողին։ Այդ թիւր է այս անջատումն՝ թագաւորել. տես ի. գնաց աք. երկեւանկիւն. լաւութիւն. փառակցին. ՚ՁԲ։ Այլ պարտ է դնել այսպէս, թագաւորել, կամ թագաւորել. տես ի. գնաց աք. երկեւանկիւն. լաւութիւն. փառակցին. ՚ՁԲ. Այդպէս ևս յայնպիսի բառս՝ յորս ոչ տառն իբրև վերջ հնչէ, ոչ է պարտ անջատել այսպէս՝ ստեղծ՝ ուած. պատ՝ ուել. ՚ի նախանձուել. լուանալ։ ՚ՁԲ. այլ՝ այսպէս. ստեղծուած. պատուել. ՚ի նախանձուել. լուանալ։ ՚ՁԲ։

Այլ եթէ երկու ձայնաւորք մի զկնի միոյ դիպեսցին, պարտ է զմին՝ ի վերջ նախընթաց տողին դնել, և զմիւսն՝ ի սկիզբն յաջորդ տողին. զոր օրինակ, բաղաամ. մարիամ. մի այն. գաբրիել. էմմանուել. առնելին. լնուլին. սիմէոն. էակ. կոյաք. մնայաք. բայլոյ. քոյլին. գոյլուք։ ՚ՁԲ։

Որքան եթէ զկնի ունիցին զայլ վանկ, այլազգ ևս բաժանին. որպէս, բաղաամ. մարիամ. գաբրիել. էաւկան. միայնակ։ ՚ՁԲ։

Եւ ևս յայնպիսի բառս՝ յորս էն տառն զորութիւն է եղեալ, յանջատելն զայնս՝ ելեն իբր՝ ի բաղումն դնի ներգործուէ. ՚ՁԲ, փրկ՝ տութի. գընել. զընել. ըս

կաս

կանոնիլ. զգնա. ՃԾ։

Ա.յլ գիտելի է. զի բառք բարդեալք և բաղադրեալք առանց միջանկեալ տառի՝ այլազգ անջատին. ՅՍկզբնաւորութիւն պարզիցն՝ յորոց զօդին, թէև ձայնաւոր տառիւ սկսեսցին. որ, ուրախ. արար. գժուար. իմաց. պարառուի. բաց. որոշել. դերանուն. ապերախտ, ՃԾ։ Իսկ որք միջանկեալ տառիւ բարդին, սկզբնաւորութիւն բաղաձայնից անջատին. զոր օրինակ, Ճառագանել. կենագործել. ՃԾ։

Ի ասն նշանագրութեան։

Ի բարբառս մեր կան նշանք ինչ, որովք յատկութիւնք հնչմանց տառիցն որոշին 'ի ձեռն արուեստի առագանուն ըստ ոլորակին, ըստ հագագին՝ և ըստ ամանակին. և են եօթն, ասել, որ է այս՞. առաջ, որ է այս օ. Ռա՜, որ է այս՞. Բռա՜, որ է այս՞. Ղեղ, որ է այս՞. Երկար, որ է այս՞. պարոյկ, որ է այս։ Ինդ որս դասի և ոլորակն, որ նման է պարոյկի, և կոչի Ենս երբեմն պարոյկ, որ և է այս՞։

Սոքա անուանին ևս՝ սոսկանշան. սղանշան. թաւանշան. բթանշան. շեշտանշան. երկարանշան. պարոյկանշան. և ոլորակաձև։ զորոց եթէ կամիս տեղեկանալ, տես 'ի քերականաց թէ հօր մերոյ ամենապատիւ մխիթարայ աբբայի, նաև 'ի հին քերակինուցիս։ Այլ քանզի սոքա 'ի գործ ածին նաև 'ի շարագրութիս՝ առ 'ի կարգաւ զետեղել և որոշել զբառս և զեղանակ բանից, ըստ այդմ ունիմք սասս խօսել զսոցանէ, 'ի բաց թողեալ զսոսկն և զսուղն, զի սոքին 'ի չափմունս ստից միայն են պիտանացու։

Թ.աւն 'ի գործ ածի 'ի գրուածս 'ի վրէ ասէնին միայն, յորժամ ասէանն իբրև վերհնչէ՝ զկնի ձայնաւոր տառիցս՝ է, և ո. ՃԾ, Ինչիւ. թիւ. անուանք. թուոց. շինուածք. պատուել. ՃԾ։ Իսկ եթէ զկնի այլոց տառիցս յարելով հնչեսցէ իբր վերհ, ոչ երևի հարկաւոր ներգործութիւն դնել զթաւ. զի յայնժամ ինքնին յայտնէ զհնչումն իւր. ՃԾ, ի՝ տաւ. կանխաւ. մանաւանդ. աւեստիք. դաւիթ. եւայ. դեւ. սիրելւոյ. մատնւոյ. հոգւոյ. բարւոք. ՃԾ։

Լուսնեն դնի նախ՝ 'ի վեր Թուականն անուանց դասա-
կանաց, յորժամ վարին իբր մակբայ. և կամ յոր-
ժամ ունիցին զյօդ առանց լինելոյ խնդիր բայի, և
կամ ածական. որ, * Լսորհեալ եմք նոյնպէս ծառայել
քեզ միամտութեամբ. եթէ հաստատեսցես առ մեզ դա-
շամբք զերիսս զայսոսիկ. առաջին՝ չսիրել զյանցանս
մեր... երկրորդ՝ զի դարձուսցես մեզ զամ՝ ժառան-
գուիս մեր... երրորդ՝ հնարել թափել զմեզ 'ի կայ-
սերէ ॥. խոր. Գ. 48։

Երկրորդ՝ դնի բուսթ 'ի վեր շաղկապիցս՝ այլ. դար-
ձեալ. արդ. և արդ. իսկ արդ. այլ արդ, ևն. որ, * Ա-
եթէ զամ ինչ՝ զոր խորհեսցի մարդ՝ առնել կարօղ է,
այլ՝ զորս թողացուցանէ ածՍ ॥. Վարդ հարց. Ը։

* Դարձեալ՝ եթէ 'ի նաւ ելեալ օր՝ Ը ամենի ալիս կա-
միցի ճանապարհորդել ॥. Խոսրով. Ժդ. 1։

* Եւ արդ՝ հայեաց յերկինս 'ի վեր ով մարդ, և յեր-
կիր 'ի խոնարհ ॥. սարգ. ա. պեռ. Ը. յորդ։

Երրորդ՝ դնի բուսթ 'ի վեր դրադէմ բանից՝ 'ի լինել
հեռի դիմաւոր բային. մերթ ևս 'ի մօտ լինելն. որ.
* Արդ՝ եր վեր զկերպարանս ծառայութեան թողեալ՝ գա-
ռաւոր և քննիչ նստիս օրէնսդրին ॥. սարգ. յոկ. Ը։
* Օ ոճարթագին դիմօք և համեստ բանիւք յառաջ
մատուցեալ՝ տային պտսխնի թագրին ॥. Եղիշէ. Ը։

Նոյնպէս ևս եթէ դրադէմն յետադասեալ լիցէ, պար-
է դնել զբուսթ 'ի վերջ նախընթաց բանին. թէպէտ
յայսպիսիս երբեմն ստորակէտ ևս դնի. զոր օրինակ,
* Արդեօք մտից 'ի խրախճանութիւն խորանին լուսոյ
քեզ առաջնորդեալ ॥. Նարեկացի. 'ի բանն. Ե։
* Օ նոյնս և ես հանդերձ հառաջմամբ բարբառիմ՝ 'ի
դիպուոճածոց աստի վտանգեալ ॥. յովհաննէս Իմաստ. ա.

Չորրորդ՝ բուսթն դնի երբեմն 'ի վեր այնպիսի բառի,
ևս, յորս կարեր դնիլ ստորակէտ. որ, * Որ խոնարհն
խոնարհեցուցանէ զդեպս. և որ ոչ խոնարհի՝ խոնարհն
'ի դիւաց ॥. Լամբրոնացի. 'ի Մեկն. սաղ. ՃԺԸ։
* Ա՝ի որ՝ որ չար լիցէ՝ յուսասցի անպարտ լինել ॥. յոբ. ԺԲ. Ը։

Հինգերորդ դնի նախ՝ 'ի վերջ հրամայական բայից. որ.
* Արձանացիր 'ի յոյսն, մինչդեռ ժամանակ 'ի
ձեռս է. մատիր առ սրբոյն աղաւոր, մինչդեռ 'ի

ընորհացն յաւիտեան է. հաւատամ գտանել ընորհս 'ի դէպ ժամանակի օգնականութեան ॥ . լամբրոն . աղօթ։

Բայց եթէ հրամայական բայն ունիցի յառաջ քան զինքքն զայնպիսի բառ, ընդ որում 'ի միասին վարի, յայնժամ դնելի է շեշտն 'ի վերջ նախընթաց բառին . գր, * Յամենայն իրաց ջարաց 'ի բաց կացէք ॥ . ա . Թեսաղ . է . 16։ * Բաջ իմա զբանն, եթէ չգոյ այլ ջար քան զայն ॥ . խոսրով։

* Դուք բուռն հարէք, և ոչ լիցի դործիկից ॥ . լամբ . պատ։

Այս ևս՝ եթէ հրամայականն ունիցի նախ քան զինքն զարդական մասնիկ՝ ոչ, թէ առ ընթեր՝ և թէ հեռի, յայնժամ զշեշտն պարտ է դնել միայն 'ի վերջ արգելական մասնկան . գր, * Յիմաստութիւն քո մի՛ հպարտանար...մի՛ լինիր իմաստուն յաչս անձին քո ॥ . առակ . գ . 5։

Այրբեմն ևս վ՚ զգուշութեամբ՝ դնի շեշտ 'ի վերջ անուանական, որք էական բայիւ վարին, կամ որք էական բայիւ ուղղական կամ սեռական խնդիր լինին . զոր օրինակ,

* Պատահ եմ՝ 'ի ձեզ ողորմութեամբ ॥ . է . Թեսաղ . գ . 4։

* Լաւ է անդաւակուն հանդերձ քաջութեամբ ॥ . եմոսթ . ե . 1։

* Իմաստանոց է վերակացու լինելն ॥ . եպիսկոպոս . շ . 39։

Այրկրորդ՝ դնի շեշտ 'ի վերջ առաջնոյ վանկի 'ի կոչական անուանս, յորժամ առանձինն վարին . զի թէպէտ 'ի մեր լեզու ոչ եմ բառք 'ի վերջին վանկն շեշտին, բայց 'ի կոչականս՝ յառաջինն . գր, * Յուդա՝ համբուրեալով մատնես զորդի մարդոյ ॥ . ղուկ . իբ . 48։

* Որդեակ զօրէնս իմ մի՛ մոռանար ॥ . առակ . գ . 1։

Ասացի՝ յորժամ առանձինն վարին . զի եթէ կրկնեսցին, շեշտն ըստ հաճութեան դնի . Այրբեմն 'ի վերջին վանկն . գր, * Սողոմն՝ սողոմն գեղեցիկս բարբառեցար՝ ոչ երանեալ զբարեբախտութիւն մարդոյ մինչև ցվախճան ॥ . խոր . է . 12։

Իսկ երբեմն յառաջին վանկն . գր, * Դանիել՝ դանիել արի՛ առ ոչխարդ ॥ . դան . ծբ . 36։

Այս ևս եթէ կոչական անուանք վարեսցին մասնկամբքս՝ և՝ ՝ՀՎ, ՝ՇՄ որում են կոչականակերտք, շեշտն դնի 'ի վերջ այնց մասնկանց . գր, * Մանչ եղերուք ո՛ հովիւք առաջին հովհաճոյն արդարոց ॥ . ՄԾԲ . Ճ։

Իսկ եթէ կոչական անուանն զկնի կամ առաջի իւր ունի-

ցի զայլ անուն, կամ զդերանուն, ԼԱ. շեշտն դնի 'ի վերջին վանկինն նախընթացին • ՊԲ, * Սիմոն յոփանաս՝ սիրես զիս առաւել քան զդոսա ։ Յովհ • Խ • 15։

* Ծագեա՛ 'ի յիս զլոյս քաւութեան արքայ երկնաւոր ։ Նարեկացի • 'ի Բանն • ԺԸ։

Եւ ևս եթէ կոչականքն միոյ՝ իցեն բազմք առանձինն առանձինն, շեշտն դնի 'ի վերջին վանկն • ՊԲ, * Ցուցիչ պարգևաց, ինքնաբուն բարի • • • փառաւորեալ • անքննին • անեղ • ահարկու • սոսկալի • հզօր • սաստիկ • անտանելի • անմերձենալի • անրմբռնելի • ԼԱ ։ Նար • Գ։

Երրորդ՝ դնի շեշտ երբեմն 'ի վերջ ոմանց բացատական և ստորատական մակբայից • և 'ի վերջ բառիս՝ էջ • մերթ ևս 'ի վերջ բառիցս՝ սա, դա, նա, յորժամ վարին էական բայիւ • զոր օրինակ, * Ոչ նախանձի խաւար ի աղջամուղջ ։ Մծբ • Ի։

* Ամէն ասեմ ձեզ, թէ ոչ գիտեմ զձեզ ։ Մտթ • Իե • 12։

* Ոչ ի ակնառութիւն առաջի նայ ։ Հռոմ • Գ • 25։

Երբեմն ևս մարթ է դնել շեշտ փոխանակ ոլորակի 'ի վերջ հարցական բառիս՝ ըստ պահանջմանն տեղւոյն, զոր օրինակ, * Փութացաւ ուսանել՝ թէ քանի իցեն պարագլուխք քաջ նահատակացն • • • զինչ անուանք իւրաքանչիւր համնազարացն իցեն • • • ո՞ ոք 'ի նոցանէ յերկեցայս կայցէ • և կամ՝ ո՞ զանձն 'ի մահ դնելոյ զուն գործիցէ ։ Եղիշէ • Ը։

Սոյնպէս է և 'ի բառսդ • գէթ, գոնէ, և գոնեայ • ՊԲ,

* Ոչ եմ արժանի գոնէ զհովանին պետրոսի տեսանել թողթեթէ զնա իսկ գլխովին ։ Սարգ • Ա • պեպ • ԺԲ • Վերջ։

* Ակնայք եղբարք գոնեայ անդ ան և մեք զանձինս աշխարհեսցուք ։ Լամբ • 'ի Մեկն • պապ։

Երկարն 'ի գործ ածի 'ի բանս հեգնականս, ողբականս, ցաւակցականս, զարմացականս • ԼԱ • զոր օրինակ • * Ա՜հ՝ որ քակէիր զտաճարն, և զերիս աւուրս շինէիր զնա, ապրեցո՛ զքեզ ։ Մտթ • Իէ • 40։

* Մեղա՜յ մեծիդ բարերարութեանդ, անարգս մեղայ ։ Նար • Իէ։

* Ողորմի՛ մ ողորմիս սիրելեաց ձերոց, և բաղում ամ գամ ողորմիս անձանց ձերոց ։ Եղիշէ Վեր • Գ։

Ա՛յլ յայսպիսիս՝ հնար է և փոքր երկարի դնել շեշտ, մերթ ևս պարոյկ, և կիսոչինչ, ի առոգանելոյ բանին

Պարոյկն եւս դնի յայնպիսի բանս՝ ՚Ը որում յայտնէ զկիրս հոգւոյն. ոմանք են այն բանք՝ որք հասարակօրէն ՚ի ձեռն միջարկութեաց առաջի դնին. զորոց զօրինական կարեւ տեսանել յառաջին մասին. գլ. Խ։

Ողորակն՝ որ նմանութիւն ինչ ունի ՚Ը պարոյկին, մանաւանդ թէ՝ երբեմն պարոյկ եւս կոչի, դնի ՚Լակ՝ ՚ի վերայ հարցական մակբայից. ՚Ր, * Օ՞ի բնաւ պիտոյ են մեզ անցաւոր կեանքս ॥. եղիշէ վրդ. Է։

Երկրորդ՝ դնի ՚ի վերայ հարցական անուանց. զորոց զօրինական տես ՚ի գլ. Լ։

Երրորդ՝ դնի ՚ի հարցական բանս՝ ՚ի վերայ այնր բառի, որով հարցումն յայտնի. ՚Ր, * Երկայնամիտ միայն լինիցի առ նոսա ॥. ղուկ. ԺԸ. 7։

* Տեսանիցք, զի ՚ի գործոց արդարանայ մարդ, և ոչ ՚ի հաւատոց ॥. յակ. Բ. 24։

Այնպէս եւս եթէ ՚ի հարցական բանս դիցի մակբայ երկբայական փոխակ հարցականի, ոլորակն դնի ՚ի վերայ այնր բառի, որով ՚ի մէջ բերի հարցումն. և ոչ ՚ի վերայ մակբային. զոր օրինակ. * Մ՚ի թէ տկարանայցէ առ ՚ի յոյ բան ॥. Ցոան. ԺԸ։

* Արդեօք տեսից զվայելչութիւն ընտանիդ քո պայծառութիւն ॥. Նարեկացի. ՚ի բանն. Բ։

Արյլգիտելի է, զի քիշմ անգամ ՚ի տեղի ոլորակին դնի պարոյկ. և ՚ի տեղի պարոյկին՝ ոլորակ. և երբեմն եւս ՚ի տեղի երկարին՝ ոլորակ, կամ պարոյկ. եւս և շեշտ. և ՚ի տեղի ոլորակին կամ պարոյկին՝ երկար, ըստ առոգանելոյ զբանն, ոմն և յիշեցաք ՚ի վերոյ։

Ա՝ ասն պարտնհարդրութեանէ։

Զ՝տանին և այլ չորս գիծք, որք կոչին տեսակք պատուհադրութեան. որոց առաջինն ասի պետ. և է այս, ,։ և սա միայն փոխան այլոց դնի ՚ի մէջ միոյ բառի. ոչ ՚ի սկզբան, և ոչ ՚ի վերջոյ, այլ՝ ՚ի միջի. ՚Ր, քուզամնչեմ. Ճշակեմ. բովնդակեմ. ՚Ն։ Արյլ զայս չէ պարտ յաՃախսել, բայց եթէ հարկն ստիպեսցէ ՚ի կարդելզատոյն բանից։

Երկրորդն ասի էրիորեակ. և է այս ,"։ և սա դնի նախ՝ ՚ի վերայ բառի փոխան ձայնաւորս տառի եղելոյ ՚ի մէջ բա-

բառին. ԿԲ, խ"ն"ՐՀՈՒԼԻ. ս"վ"ԲԵԱԼ. ԼԵ։ Ա՛ՅԼ բարուք
եւս է յայսպիսի տեղիս բնաւ ոչ առնուլ 'ի կիր զայս
նշան։ Ղ՝նի երկրորդ՝ 'ի վերջ կիսատ բառից ինչ՝, զորս
հնար լցեալ ընթերցողին իմանալ. զոր օրինակ, զուկ".
յովհ". լամբ". ԼԵ. այսինքն զուկաս. յովհաննէս. լամ-
բրոնացի. և այլն։

Ա՛ՐՐՈՐԴՆ ասի դոռ, որ և սպատեաւ կոչի, երբեմն եւս
քաշ. և է այս, ՝ ։ և սա դնի 'ի վերջ բառի՝ երբեմն փո-
խանն ձայնաւոր և բաղաձայն տառից ինչ այնր բառի.
զոր օրինակ, ՇԾ. ՇՄ. ԵԷՄ. ԻԷԼ. ԷՐԴ. ՀԷ.
ԽՀԴ. ԺՄԿ. ՓԽԿ. ԼԵ։ Իսկ երբեմն փոխան ձայնաւոր
տառից միայն, մանաւանդ փոխանակ այբի. ԳԲ, քէնդ-
պՇՇՀ. ՍՀՄՆ. ՍԿԼ. ԲՇՄ. պրՇՇԼ. խՆՐՀՈՒԼԻ. ԺՂՄԲՐ.
և այլն։

Ղորրորդն ասի Ղանոգիր. որ դնի փոխանակ միոյ ամ-
բողջ բառի. և սՐ են կրկին տեսակք։ Ամանք կազմին
'ի բաղադրութէ դրոց. որպիսի են սոքին.

ՅՇ,	այսինքն.	ԸՍ,	ըստ.	ԿՄ,	կամ.
ԳԲ,	զոր օրինակ.	ԸՍՄ,	ըստ այնմ.	ՔՆ,	քան.
ԸՆԴ,	ընդ.	ԼԵ,	և այլն.	ՍՏ,	այսպէս. ԼԵ։

Իսկ ոմանք կազմին յայնպիսի գծից, որք ոչ դասին ընդ
գիրս լեզուի մերոյ. որպիսի են սոքին. Ց. աշխարհ.
Ղ լուսին. Ж աստղ. և այլն։

Ա՛ՅՀԱՒ ինչ շատ լցեալ առ 'ի յուսումն ուղիղ խօսելոյ ընդ
մարդիկ և անսխալ շարադրելոյ։

ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՒՆ ԳԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ։

Յորում առաջի դնին սահմանք և բաժանմունք և պարագայք մասանց բանի. և կանոնք համանձայնուն նոցա ընդ միմեանս։

ԳԼՈՒԽ Ա։

Թէ ինչ է գեր։ Գերական։ և ոչ է գեղեցիկ գլխաւոր ուսանելիք 'ի նմա։

Գերականունն է արուեստ ուղիղ խօսելոյ՝ և անսխալ շարադրելոյ։

Գլխաւոր ուսանելիք 'ի գերականուն՝ են չորք. գիր, վանկ, բառ, և բան։

Գիրն է գիծ ինչ նշանակիչ տառի։ Իսկ տառն է հընչելումն ինչ յօդելի և հեգելի. զի յօդի՝ այլում հնչման, և հեգեալ ընդ նմա՝ հնչէ զբաղադրեալ ձայն։

Վանկն է ձայն ինչ, որ միով հնչմամբ ելանէ ընդ բերան մարդոյ՝ բաղկացուցեալ ձայնաւորաց և բաղաձայնաց։ ՝ որոգոն, * մա. զէն. ՝ ՝ ։

Բառն է ձայն նշանական. ՝ այնպիսի ձայն, որ կարգեալ է 'ի նշանակել ինչ։ Այս բաժանի յութն ազգս. որք են՝ անուն, դերանուն, բայ, ընդունելուն, նախադրութիւն, մակբայ, շաղկապ, և միջարկութիւն։

Բանն է շարամանուն բառից՝ յայտնող արամախոհութեան մտաց։ Այս է կրկին. կատարեալ, և անկատար։

Կատարեալն է, որ անթերի յայտնէ զդատումնս մտաց. ՝ ՝, * Թագաւոր արդար կանգնէ զաշխարհ ॥։

Իսկ անկատարն է, որ տայ զսկզբնաւորութիւն՝ զիմանալոյ զդատումնս մտաց, բայց ոչ աւարտէ. ՝ ՝, * եթէ անսայցես ॥. յոր թէ յարեսցի բայ ինչ, կատարի. ՝ ՝, * եթէ անսայցես, աղերսեմ ॥։

Մասունք բանի են ութն ազգ բառից. անուն, դեր,

անուն, բայ, ընդունելութիւն, նախադրութիւն, մակ-
բայ, շաղկապ, և միջարկութիւն ։

Յաղագս անուանն ։

Անուանն է մասն բանի, որով իրն յորջորջի. այն է՝ այն-
պիսի բառ, որով իրն ասի այս ինչ ։ Այլ որ զեռն
իրին նշանակէ. զոր օրինակ, * Ծառ. լոյս. երկիր. զ-
ջար. և այլն ։

Անունն բաժանի յերիս, 'ի գոյականն և յածականն.
Գոյական անունն է, որ ինքնին վարի 'ի բանս, և նշանակի
զիրս էականս, կամ իբր էականս. զոր, * մարդ. հաց.
սեր. օրհնութիւն. և այլն ։ Այլ բաժանի, 'ի յատուկ,
'ի հաւաքական, և 'ի յընդհանուր ։

Յատուկն է, որ կարգեալ է՝ զմիոջէ միայն ասել. զոր,
* Մովսէս. սիոն. Նեղոս. և այլն ։

Հաւաքականն է, որ զհաւաքեալ իրս իբրև զմի նշանակի.
զոր օրինակ, * գունդ. ժողով. շեղջ. և այլն ։

Ընդհանուրն է, որ զհասարակ ինչ բազմաց՝ նշանա-
կէ. զոր, * Ծաղիկ. գլուխ. բարուք. և։

Ածական անունն է, որ ինքնին ոչ վարի 'ի բանս, այլ
պահանջէ յարիլ 'ի գոյականս՝ իբր յայտնիչ որպիսու-
նց. զոր, քաղցր. դառն. բաղում. սակաւ. մեծ. փոքր.
անզգամ. արդար. և։ որք յարելով 'ի գոյականս վա-
բին. օրդն, * քաղցր ջուր. դառն պտուղ. բազում
աշխատանք. սակաւ ժամանակ. և։

Այլ սոքա բազում անգամ զօրուքն ունին զգոյականն.
զոր, * մեծն 'ի փոքուն Ճանաչի ॥ . յր մեծ իրն 'ի փոքու-
իրի ։ * անզգամն անգոսնէ զխրատ հօր ॥ . յր այր անըզ-
գամ ։ * աղբիւր կենաց յոյ՝ բերան արդարոյ ॥ . յր բե-
րան առն արդարոյ ։

Ածական անունն բաժանի յերիս, 'ի դրական, 'ի բաղ-
դատական, և 'ի գերադրական ։

Դրականն է, որ ցուցանէ զորպիսուն կամ զորքանուն
իրին պարզապէս՝ առանց Ճոխացուցանելոյ, կամ նուա-
զեցուցանելոյ. զոր օրինակ, * բարձր. խոնարհ. աղտ-
ղի. պայծառ. սուրբ. մաքուր. վեհ. զօրաւոր. և։

Բաղդատականն է, որ բաղդատելով զմի իր ընդ այլում
իրի՝ ցուցանէ զորպիսուն նորին առաւելեալ կամ նուա-
զեալ

ղեալ քան զմիւսոյն. որ, * բարձրագոյն. խոնարհագոյն. ևն։ կամ, * ևս աղտեղի. ևս պայծառ. ևն։ Դերադրականն է, որ ցուցանէ զօրպիսութիւն իրին յոյժ առաւելեալ կամ յոյժ նուազեալ քան զայլոցն. որ, * Ամենասքանչ. ամենամաքուր. ևն։ կամ, * ևս վերագոյն. ևս զօրաւորագոյն. ևն.

Յաղագս պարագայիցն անուանց։

Պարագայք անուանց են այնք, որք յանուանս մատչին՝ իբր հետևումն որպիսութեանն. և են վեց, սեռ, ձև, տեսակ, թիւ, հոլով, և հոլովումն։

Սեռք անուանց են որոշմունք գոյական անուանց ըստ նշանակելոյ նոցա զսերս իրաց։ Այս են չորս. արական, իգական, հասարակ, և չեզոքական։

Արականն է, որ նշանակէ զարու. որ, * գրիգոր. աբգար. հայր. քեռի. ցուլ. քաղ. ևն։

Իգականն է. որ նշանակէ զէգ. որ, * եսթեր. հեղինէ. մայր. հանի. կով. մաքի. ևն։

Հասարակն է, որ միով ձայնիւ նշանակէ զարու և զէգ. որ, * զաւակ. կորիւն. ձի. արջ. ևն.

Չեզոքականն է, որոյ նշանակեալն ոչ արու է, և ոչ էգ. որ, * հուր. այգի. մատն. մեծուն. ևն։

Ձևք անուանց են որպիսութիւնք նոցա՝ ըստ պարզութեան, ըստ բարդութեան և ըստ բաղադրութեան։ Ուստի և անուանք ըստ ձևոյն երեք են. պարզ, բարդ, և բաղադրեալ։

Պարզ անունն է, որ ոչ է զօդեալ ըստ այլոյ մի նշանակական բառի, այլ կայ յինքեան միայնակ. որ, * լոյս. բարի, գօտի. քան. լի. ձեռն. աղօթք. արիւն. ևն։

Բարդն է, որ յերկուց նշանակական բառից զօդեալ է՝ ի մի անուն. որ, * լուսատու. բարեկրօն. գօտեմարտ. քանեքառն. լիաբլի. ևն։

Ընդ բարդս դասին և քանի մի անուանք, որք յերից բառից զօդին՝ ի մի անուն, և կոչին յարաբարդք. որ, * երեքտասանամեայ. հրաշինապետ. ևն։

Բաղադրեալն է, որ յառաջոյ զօդեալ ունի զանազան մասնիկ ինչ. որ, * անձառ. ապերախտ. ոգեղ. կամաձայն. պարադէպ. ևն։

Տեսակք անուանց են որպիսութիւնք նոցա ըստ նախնական և

ը ածականական նշանակութեան։ Ասատի և անուանք երկու են ըստ տեսակին. նախադաղափար, և ածականական։ Նախադաղափար՝ կամ նախատիպ անունն է, որ կայ յառաջին նշանակութիւն իւրում, կամ յայնմ որպիսութեան, զոր ինքնին նշանակէ. որ, * աւանդ. բան. հուր. հող. կոյս. միապետ, եւ։

Ածականական անունն է նոյն նախատիպ անունն 'ի ձեռն ածականացակերտ անուշան մասնիկանց 'ի վերջոյ յարելոյ կերպաւորեալ, և ածեալ յայլ ինն եղանակ նշանակութեան. որ, * աւանդութիւն. բանաւոր. հրային. հողեղէն. կուսանոց. միապետական. եւ։

Ամենք յայսպիսի անուանց երբեմն 'ի կրկին մասնիկանց ածանցին, և կոչին կրկնածանցական. որ, * Թագաւորական. աղգականութիւն. եւ։

Թիւք անուանց են միութիւն և բազմաւորութիւն նշանակութեան անուանց ը ձայնին։ Այս են երկու. եղական, և յոգնական. կամ միաւորական, և բազմաւորական։ Եղականն է. որ ը ձայնին զմի իր նշանակէ, որ, * սեղան. բեռն. ատամն. եւ։ Իսկ յոգնականն է, որ ը ձայնին զբազում նշանակէ. որ, * սեղանք. բեռունք. ատամունք. և այլն։

Հոլով անուանց է պէսպէս փոփոխումն մի և նոյն անուան 'ի սկիզբն, կամ 'ի վերջն, և կամ յերկոսին միանգամայն. և է տասն. ուղղական. որդւոյն, գործ. սեռական. որդւոյ, գործոյ. եւ։

Հոլովմունք անուանց են պէսպիսութիւք վերջաւորութեանց սեռական և գործական հոլովից. և են քսան. չորեքտասանքն հասարակ, իսկ վեցքն յատուկ։

Ըստ այսոցիկ վերոյեդեալ վեց պարագայիցդ՝ բառսդ՝ է անուն գոյական. ըստ սեռին՝ չէզոքական. ըստ ձևոյն պարզ. ը տեսակին՝ նախատիպ. ը թուոյն՝ եզական. ը հոլովին՝ գործական. և ը հոլովմանն՝ հոլովի ոմն գետ, գետոյ, գետով։

Դարձեալ՝ բառս գլուխաւորեալ՝ է ածական անուն դրական. ը սեռին հասարակ, կամ անսեռ. ըստ ձևոյն բարդ. ըստ տեսակին՝ նախատիպ. ը թուոյն՝ յոգնական. ը հոլովին՝ հայցական. և ը հոլովմանն՝ նախադրիչ եւեթ հոլովի։

Յաղագս դերանուանն։

Դերանունն է մասն բանի, որ փոխանակ անուանն դնի, և առ որոշեալ դէմս վերաբերի։ Եւ բաժանի 'ի հինգ տեսակս. որք են, էական. ստացական. ցուցական. յարաբերական, և դիմորոշական։

Էականն է, որ գոյականապէս նշանակէ զդէմս իրին. ոմանք են սոքա. * ես. դու. ինքն. իւր, իւրեան։

Ստացականն է, որ ածականապէս նշանակէ զնին որոշեալ դիմաց. որպիսի են սոքա. * իմ. քոյ. մեր. ձեր. իւր, իւրոյ։

Ցուցականն է, որ յանդիման ցուցանէ զնին յերրորդ դէմս ըստ կարգի. ոմանք են սոքա. * սա, դա, նա. այս, այդ, այն. սոյն, դոյն, նոյն։

Յարաբերականն է, որ զօրութիւն յառաջ բերեալ 'ի բանի զնախընթաց կամ զյաջորդ բառն՝ դնի 'ի տեղի նոր, յոր հոլով և պահանջեսցէ բանն. և է բառս՝ որ։

Դիմորոշականք են երեքին տառքս այսոքիկ՝ ա. դ. ն. որք իբր յօդք լինչ յարելով 'ի մասունս բանի՝ որոշեն զդէմս նոցա։

Յաղագս պարագայից դերանուանն։

Պարագայք դերանուանց են հինգ. տեսակ, դէմք, թիւ, հոլով, և հոլովումն։

Տեսակք դերանուանց են երկու, որպէս և անուանցն, նախատիպ՝ և ածանցական։

Նախատիպք են սոքին. * իմ. քոյ. մեր. ձեր. իւր. ինքն. և այլն։

Իսկ ածանցականք են սոքին. * մերոյին. քոյին. ձերոյին. իւրական. ինքնաւոր. ինքնուրեք. ևն։

Դէմք դերանուանց են յայտարարութիւք որոշեալ անձանց. և են երեք. առաջին, երկրորդ, և երրորդ։

Առաջին դէմքն է այն, յորմէ է բանն. զորօրինակ, ես։

Երկրդ դէմքն է այն, առ որ է բանն. զորօրինակ, դու։

Երրդ դէմքն է այն, զորմէ է բանն. զորօրինակ, նա. ինքն։

Եւ երրորդ դէմս վերաբերին և դէմք այլոց դերանուանց, թէ ստացականաց և թէ ցուցականաց. թէպետ 'ի մէջ նոցա ևս դառանի կարգ դիմաց. զի ոմանք

նկատին ըստ առաջին դիմաց , ոմն՝ իմ , մեր , և այլն ։
ոմանք ՝ Երկրորդին , ոմն՝ քոյ , ձեր , և այլն ։ և ոմանք
՝ Երրորդին , ոմն՝ իւր , իւրային , և այլն ։
Թիւք դերանուանց են երկու , եզական և յոգնական ։
Եզականն է՝ որ իբրև զմի իր դիմաւորս նշանակէ ։ ՝ , * ես ։ դու ։ մեր ։ ձեր ։ և այլն ։
Յոգնականն է՝ որ իբրև զբազում դիմաւորս նշանակէ ։ ՝ , * մեք ։ դուք ։ մերք ։ ձերք ։ և այլն ։
Հոլով դերանուանց է պէսպէս փոփոխումն մի և նոյն դերանուան յինքեան ։ ՝ , * դու , քո , քեզ , զքեզ , 'ի քէն , զքէն , քև , զքև , 'ի քեզ , ով դու ։
Հոլովմունք դերանուանց են պէսպիսուիք հոլովից նց. ՝ , * ես , իմ ։ դու , քո ։ նա , նորա ։ և այլն ։
Ըստ այսոցիկ վերոյեդեալ հինգ պարագայից՝ բառս էնա՝ է դերանուն էական ։ ըստ տեսակին՝ նախատիպ ։ ՝ դիմին՝ վերաբերի առ առաջինն ։ ՝ Թուոյն՝ եզական ։ ՝ հոլովին՝ գործիական ։ և ՝ հոլովմանն՝ հոլովի , ես , իմ , յինէն , ինև , և այլն ։
Պարձեալ՝ բառս 'ի յէրոյ՝ է դերանուն ստացական ։ ՝ տեսակին՝ նախատիպ ։ ըստ դիմին՝ կարգաւ երկրորդ ։ ՝ Թուոյն՝ յոգնական ։ ՝ հոլովին՝ բացառական ։ և ՝ հոլովմանն՝ հոլովի ոմն՝ իմ , իմոյ , յիմոց , ՝ ։

Յաղագս բայի ։

Բայն է մասն բանի , որ զառս , կամ զկիրս , և կամ զլինելուիս իրաց ՝ ժամանակաւ նշանակէ՝ ՝ որոշեալ դիմաց ։ ՝ , * հեղուս ։ փոխիմ ։ գնամ ։ լինիմ ։ ՝ ։
Բայք բաժանին յերկուս , յեական և յառքական ։
Յականք են , որք նշանակեն զլինելուն իրին ՝ ժամաւ ։ և են չորեքին սք , * եղանիմ ։ լինիմ ։ եմ ։ և գոլ ։
Յակ առքականք են , որք նշանակեն զառնել ինչ՝ կամ զկրել ։ որպիսի են այլ ամ բայք ։ զոր օրինակ , * դրեմ ։ ջեռնում ։ ձգիմ ։ ՝ ։

Յաղագս պարագայից բայի ։

Պարագայք բայից են այնք , որք մտածին 'ի վր բայից իբր հետևմունք որպիսուն նց ։ և են ինն ։ սեռ , ձև , տեսակ , Թիւ , դէմք , ժամանակ , եղանակ , խոնարհմունք ,

մունք, և լծորդութիւնք։

Սեռք բայից են որոշմունք նոցա առից և ըստ կրից. և են չորք. ներգործական, կրաւորական, հասարակ, և չեզոքական։

Ներգործականք են, որք նշանակեն զներգործել իրին առ կրօղն. զոր օրինակ, * այրեմ. վատնեմ. եւ։

Կրաւորականք են, որք նշանակեն զկրել իրին 'ի ներգործողէ. զոր օրինակ, * այրիմ. վատնիմ. եւ։

Հասարակք են, որք միով կրաւորական ձայնիւ մերթ նշանակեն զներգործել իրին առ այլ, և մերթ զկրել իրին յայլմէ. զոր օրինակ, * տանիմ. ծնանիմ. եւ։

Չեզոքականք են, որք զներգործութիւն գործողին յինքեան 'ի գործօղն նշանակեն, և ոչ իբր 'ի ներգործողէ առ կրօղ։ Այս են կրկին. ներգործակերպ, և կրաւորակերպ, կամ ձայնակրական։

Ներգործակերպ չեզոքականք են, որք ըստ ներգործական բայից խոնարհին. զոր օրինակ, * դիմեմ. դնամ. զբօսնում. և այլն։

Ձայնակրականք են, որք ըստ կրաւորական բայից խոնարհին. զոր օրինակ, * աշխատիմ. մնանիմ. փախչիմ. և այլն։

Ձևք բայից են որոշմունք նոցա ըստ պարզութեան, ըստ բարդութեան և ըստ բաղադրութեան. և են երեք. պարզ, բարդ, և բաղադրեալ։

Պարզն է, որ առանց բարկացութեան ըստ այլում բառի՝ զնշանակութիւն առից և կրից պարզապէս յայտ առնէ. զոր օրինակ, * բերեմ. կիզեմ. և այլն։

Բարդն է, որ զօդեալ ըստ այլում նշանական բառի՝ զկրօղ կին իմացուցածս առից կամ կրից 'ի մէջ բերէ. զոր օրինակ, * ընծայաբերեմ. բոցակիզեմ. և այլն։

Բաղադրեալն է, որ բաղկանայ բաղադրական մասնիկամբք. զոր օրինակ, * խոցոտեմ. անպատուհեմ. պարամերժեմ. պղծատանամ. և այլն։

Տեսակք բայից են որպիսութիւնք նոցա՝ նկատեալք ըստ նախնական և ըստ ածանցական նշանակութեան իւրեանց. և են երկու. նախագաղափար, և անցողական։

Նախագաղափարք՝ կամ նախատիպք են, որք նշանակեն միայն զառաջ գործողին. զոր օրինակ, * յառնեմ. լամ.

յենում. պատկառիմ. և այլն։

Ընդոլական են, որք ոչ միայն գործերգործուն առնողին, այլև զգործեալ կրողին նշանակեն. զոր օրինակ, * յարուցանեմ. լացուցանեմ. յեցուցանեմ. պատկառեցուցանեմ. և այլն։

Թիւք բայից մասածին ՝ի եզականուն և ՝ի յոգնականուն։ Եզականն է, որ նշանակէ զմիակի գործողուն, կամ կրելուն միոյ. դր, * վառեմ. վառիմ. և այլն։

Յոգնականն է, որ նշանակէ զբազում գործողուս, կամ կրելուս բազմաց. դր, * վառեմք. վառիմք. ևն։

Դէմք բայից են, որք ցուցանեն զգործողուն լինել որոշեալ անձին. և են երեք. առաջին, երկրդ, և երրդ։

Առաջին դէմքն է այն, որ ցուցանէ զգործողուն այնր, յորմէ է բանն. զոր օրինակ, * տամ. ետու. ևն։

Երկրորդ դէմքն է այն, որ ցուցանէ զգործողուն այնր, առ որ է բանն. զոր օրինակ, * տաս. ետուր. ևն։

Երրորդ դէմքն է այն, որ ցուցանէ զգործողուն այնր, զորմէ է բանն. զոր օրինակ, * տայ. ետ. և այլն։

Ժամանակք բայից են, որք ցուցանեն զառս կամ զկիրս լինել յայս ինչ ժամանակի. և են երեք. ներկայ, անցեալ, և ապառնի։

Ընդեալն քառակի նկատի. այ՝ իբր անկատար, իբր կատարեալ, իբր յարակատար, և իբր գերակատար. և ըստ այսմ ժամանակք բայից ասին լինել վեց, ներկայ, անկատար, կատարեալ, յարակատար, գերակատար, և ապառնի։

Ընդանակք բայից են պէսպէս սատիճանք կամ կերպք նշանակելոյ ՝ի զառս և զկիրս. և են չորք, սահմանական, հրամայական, ստորադասական, և անորոշ կամ անորոշ։

Խոնարհմունք բայից են պէսպէս փոփոխութիւնք մի և նոյն բայի ՝ի զանազան վերջաւորուն, և ՝ի դէմս, և ՝ի ժամանակս, թէ՛ ՝ի եզականին, և թէ ըստ յոգնականին. զոր օրինակ, * պահեմ, պահես, պահէ. պահեմք, պահէք, պահեն. պահէի, պահէիր, ևն։ Այս ամ՝ չափ են, որչափ են փոփոխուելիք մի և նոյն բայի։

Ծորգուելիք բայից են պէսպէսութիւնք վերջաւորութեանց

սահ-

սահմանական ներկային. և են չորք. առաջինն յանդեալ 'ի ԵՄ. զոր օրինակ, գործեմ։ երկրորդն 'ի ԱՄ. ՔՐ, աղամ։ երրորդն 'ի ՈՄ. զոր օրինակ, թողում։ չորրդն 'ի ԷՄ. զոր օրինակ, հաշտիմ։

Ըստ վերոյգրեալ ինն պարագայիցդ՝ բառս այս ոչայդ՝ է բայ կանոնաւոր. ՝ի սեռին՝ ներգործական չեզոքական. ՝ի ձևոյն՝ պարզ. ՝ի տեսակին՝ նախատիպ. ըստ թուոյն՝ եղական. ՝ի դիմին՝ երրորդ. ՝ի ժամանակին՝ անկատար. ՝ի եղանակին՝ սահմանական. ՝ի խոնարհմանն՝ խոնարհի ՝ի երկրորդ լծորդուն՝ ոգ ընթանամ, ընթացայ, ընթանայր։

Պարձեալ՝ բառս պարզոցին՝ է բայ կանոնաւոր. ՝ի սեռին՝ ներգործական. ՝ի ձևոյն՝ պարզ. ՝ի տեսակին՝ անցողական. ՝ի թուոյն՝ յոգնական. ՝ի դիմին՝ երրորդ. ՝ի ժամանակին՝ կատարեալ. ՝ի եղանակին՝ սահմանական. ՝ի խոնարհմանն՝ խոնարհի ՝ի առաջին լծորդուն՝ ոգ մատուցանեմ, մատուցի, մատուցին։

Յաղագս ընդունելուն։

Ընդունելուին է մասն բանի, որ նշանակէ զիրն յառնելուն, կամ 'ի կրելուն. և մերթ զառս՝ կամ զկիրս ՝ի Յիսուս։ Այս է չորս՝ ՝ի չորից վերջաւորութեանցս՝ օղ, եալ, ուց, լէ. զոր օրինակ, *գնող. գնեալ. գնելոց. գնելի։ Պարագայք ՝ի ունելուն են վեց. սեռ, ձև, տեսակ, և ժամանակ՝ ՝ի բայից. թիւ, և հոլով՝ ՝ի անուանց։ Այս ըստ այսոցիկ պարագայից՝ բառս 'ի լուսաղարդելոց՝ է ՝ի ունելուի յանդեալ 'ի եալ. ՝ի սեռին՝ կրաւորական. ՝ի ձևոյն՝ բարդ. ՝ի տեսակին՝ նախատիպ. ՝ի ժամանակին՝ անցեալ. ՝ի թուոյն՝ յոգնական. ՝ի հոլովին՝ բացառական. և հոլովի ոգ՝ գետ, գետոյ, 'ի գետոց։

Յաղագս նախադրութեանց, մակբայի, շաղկապի, և միջարկութեանց։

Նախադրուին է մասն բանի, որ 'ի յարիւն յանուանցուցանէ զպարագայս ինչ իրին, զոր անուանն նշանակէ։ Ամենք 'ի նախադրուեց են հոլովակերաք. օրդոն, *'ի, յ, առ, առ 'ի, ց, ՝ի, զ։ և ոմանք հոլովառուք. օրդոն, *ըստ, քան. վասն. 'ի վերայ. 'ի ներքոյ. ՝ա.

Այ՝ակբայն է մասն բանի, որ զպարագայս գործողութեց նշանակէ. օրգոն, *ուր. երբ. զիարդ. միթէ. ահա. և այլն. և ունի երեսնեւերեք տեսակս.

Շաղկապն է մասն բանի, որ յարէ ըստ միմեանս զմասունս բանի, նաև զնոյն իսկ զբանս. օրգոն, *և. իսկ. թէ. զի. և այլն. և ունի վեշտասան տեսակս։

Միջարկութիւն է մասն բանի, որ զբնական կիրս հոգւոյն յայտ առնէ. օրգոն, *օվ. աւաղ. վահ. և այլն. և ունի վեշտասան տեսակս։

ԳԼՈՒԽ Բ։

Յաղագս կամաձայնութեանն մասանց բանի։

Կամաձայնութիւք մասանց բանի են կապակցութիւք նոցա ըստ միմեանս՝ առ 'ի կազմել զբան։

Այս կապակցութիւք լինին ութն եղանակաւ. 'Նախ՝ անուշան ըստ անուշան։ Երկրորդ՝ դերանուշան ըստ դերանուշան և ըստ անուշան։ Երրորդ՝ բայի ըստ անուշան, ըստ դերանուշան և ըստ ընդունելուն։ Չորրորդ՝ ընդունելուն ըստ անուշան և ընդ դերանուշան։ Հինգերորդ՝ նախադրութեան ըստ անուշան, և ըստ այնս՝ որք իբր անուն հոլովին։ Վեցերորդ՝ մակբայի ըստ բայի. և ըստ այնս՝ որք ունին զզօրութիւն բայի։ Եօթներորդ՝ միջարկութեան ըստ բանի։ Ութերորդ՝ շաղկապի ըստ բանի, և ըստ մասունս նոր։

Յաղագս կամաձայնութեան անուշան ընդ անուշան։

Անուշանք որոյ հետեւեալ կիր գոյական են, և կամ ածական, 'ի գալ սոցա առ միմեանս՝ հարկ է, զի կիր գոյականքն ըստ գոյականաց համաձայնեսցին, կիր ածականքն ըստ ածականաց, կիր գոյականքն ըստ ածականաց, և կիր ածականքն ըստ գոյականաց։

Արդ՝ գոյական անուշանք երրակի կարեն համաձայնիլ ըստ գոյականաց։ 'Նախ՝ իբր բացայայտիչ։ Երկրորդ՝ իբր յատկացուցիչ։ Երրորդ՝ իբր խնդիր։ քանզի՝

'Նախ՝ յորժամ հարկ լինի 'ի բանս յայտ առնել զնշանակուն անուշան իրիք, թէ յինչ միտս դնի, կիր փիսկ որոյ նշանակէ, յարեալք 'ինոյն զայլ անուշն առանց շաղկապի թռուցալ և հոլովիւ համաձայն նմին. և այն լինի

նմա

նմա բացայայտիչ. զի, * Լու առեալ Հրեշտակին զամ-
բակում՝ տարաւ զնա 'ի քաղաքն Բաբիլոն ॥. Որ գոյա-
կան անունդ Բաբիլոն՝ է բացայայտիչ անուանն 'ի փաղաք.
զի յայտ առնէ՝ թէ անուամբս փաղաք՝ իմացեալ լինի
աստ Բաբիլոն, և ոչ նիւնուէ, կամ գաղա։

Յոյնպէս և յայս բան, * Որ շինեցեր զտուն քո զեկե-
ղեցի իմաստուն հօր յա ॥. անունս ղեկեղեցի՝ է բացայայ-
տիչ անուանս ղոուն քո. զի յայտ առնէ, թէ բաւիւս
ղոուն՝ իմացեալ լինի աստ եկեղեցին. և ոչ թէ ապարանք
ինչ, և կամ այլ ինչ շինուած։ Ի աստ այսմ և անունդ
յա՝ է բացայայտիչ անուանս իմաստուն հօր։

Արկրորդ՝ յորժամ հարկ լինի 'ի բանս յայտ առնել,
թէ արդեօք նշանակեալն անուան իրիք՝ որոյ է, կամ ո-
րում յատկանայ, յարեմք 'ի նոյն զայլ անուն՝ (և մերթ
'ի տեղի անուան զդերանուն, կամ նաև զընդունելուն
և զդերբայ,) 'ի սեռական հոլովին. և այն լինի նմա
յատկացուցիչ. զոր օրինակ, * Ոչ արուք մանկունք ըզ-
խրատ հօր ॥. Որ անունս հօր՝ է յատկացուցիչ անուանս
խրատ. զի ցուցանէ, թէ խրատն այն՝ հօր է, և ոչ օտա-
րի, կամ թշնամւոյ։

Յոյնպէս և յայս բան, * Արեդական լոյս խաւարե-
ցաւ ॥. անունս արեգական՝ է յատկացուցիչ անուանդ
լոյս. զի ցուցանէ, թէ այն լոյս՝ արեգական է, և ոչ
ճրագի, կամ հրոյ, և կամ այլոյ իրիք աստեղ։

Այս եթէ պիտոյ լիցի յայսպիսիս նախդիր դնել, սիրատ
է յարել զայն 'ի նախընթացն, թէ յատկացուցիչ իցէ
այն, և թէ յատկացուցեալ. զոր օրինակ, * Զ խարդ
պատմեցից զթիւ մեղաց իմոց ॥. * Կալցուք յանձինս
զՀրեշտակացն սրբոյն ॥։ Այս նախդիր երբեմն կրկնի
'ի վեր երկուցն ևս, մանաւանդ եթէ անկցի 'ի միջի
բայ. զոր օրինակ, * Զ կենացն ետուր զՀաց ॥։

Արրորդ՝ յորժամ հարկ լինի գոյական անուանց առ-
նուլ զինդիր՝ յարեմք 'ի նոսա զայլ անուն, (կամ 'ի
տեղի անուան զդերանուն կամ զընդունելուն,) երբ
խնդիր նց՝ ը պահանջելոյ նշանակուն նոցին։ Այսն
զի ոմանք 'ի գոյական անուանց ունելով զՀաղորդուն
ը բայից՝ ուրեք ուրեք պահանջեն խնդիր առնուլ ը
որպիսուն բայիցն. որպիսի են բայանուանք. իսկ թէ

զիմբրդ , դիցուք զերիս կանոնս։

Կանոն . ա . Անուանք , ներդործականահաղորդք , այ-
ոքք ունին զհաղորդութիւն ըստ ներդործական բայից , առ-
նուն զինդիր սեռի 'ի սեռական հոլովին , և մերթ 'ի
հայցականն . զոր օրինակ , * Զդման ձեռին . փչմամբ
զՀոգին։

Այս երբեմն և սա հանդերձ խնդրով սեռի առնուն նաև
զինդիր բնուն յայնպիսի հոլով՝ զորպիսի պահանջեն
բայքն , ըստ որոց ունին զհաղորդութիւն . զոր օրինակ , * ձերդ-
ման ձեռին 'ի ծառն . փչմամբ 'ի նոր զՀոգին։

Կանոն . բ . Անուանք , կրաւորականահաղորդք , այս-
ինքն որք ունին զհաղորդութիւն ըստ կրաւորական բայից ,
առնուն զինդիր սեռի 'ի բացառական հոլովին . զոր օրի-
նակ , * առաքմամբ 'ի հօրէ։ Այս երբեմն նաև զինդիր
բնուն . զոր օրինակ , * առաքմամբ 'ի հօրէ յՅ։

Կանոն . գ . Անուանք , չեզոքականահաղորդք , այ որք
ունին զհաղորդութիւն ըստ չեզոքական բայից , զայնպիսի
խնդիր առնուն՝ զորպիսի պահանջեն բայքն . որոց հա-
ղորդին . զոր օրինակ , * գալստեամբ 'ի տաճարն . հը-
րաժարումն յաշխարհէ։

Յաղագս համաձայնութեանց գոյականն անուանց ընդ ածականաց։

Համաձայնութիւն գոյական անուանց ըստ ածականաց՝
է լինելն նոցին խնդիր ածականաց՝ համաձայն նշանակութե-
նոցին՝ ըստ երից կանոնաց՝ զորս եդաք վասն գոյական ան-
ուանց . զոր օրինակ , Ժառանգորդ արքայութեան , կործա-
նիչ մեհենաց . դիւրաշարժ 'ի հողմոյ , անտես 'ի մարդ-
կանէ . հաւասար հրեշտակաց , զօրաւոր բանիւք։
Իսկ անուանք բաղդատականք այլապէս առնուն զինդ-
իր . զոր օրինակ , * դերագոյն քերովբեէից . * վսեմա-
գոյնն յիշխանաց . * տկարագոյն յանասունս . * բարձ-
րագոյն քան զերկինս։

Այլ անուանք թուականք և մասնականք և հարցա-
կանք՝ հասարակօրէն առնուն զինդիր 'ի բացառական
հոլովին . զոր օրինակ , * երկու 'ի նոցանէ . ոմն 'ի հարց-
ուլ 'ի մարդկանէ։

Յաղագս համաձայնութեան ածականաց անուանանց ընդ գոյականաց։

Ածական անուանք յարեալ 'ի գոյականս՝ յայտ առնեն զորպիսութիւն իրացն՝ զորս գոյականքն նշանակեն. և քանզի պէսպէս եղանակաւ յարին սոքա 'ի գոյականս՝ պէսպէս համաձայնին ըստ վեց կանոնաց։

Կանոն. Ա. Ածական անուանք՝ յորժամ յետադասին գոյականաց, համաձայնին ընդ թուոյ և հոլովի. զոր, * Օրհնեալք Եմմանուէլ տիրեսցեն տերանց անմոռաց ։

Կանոն. Բ. Ածական անուանք յորժամ նախադասին գոյականաց. ոչ համաձայնին ընդ նոսա՝ ոչ թուով և ոչ հոլովիւ, թէ մի իցեն և թէ բազում. զոր օրինակ, * Լանայն բանիւք ընդդէմ զինին ճշմարիտ և ողջախոհ վերդիզտուն ։ Լոկ միավանկ ածականք՝ երբեմն համաձայն դնին. զոր օրինակ. * Սէր պատարագին.

Նորոց կտակարանաց։

Կանոն. Գ. Յորժամ 'ի մէջ նախադաս ածականի և յետադաս գոյականի անկանի բայ, կամ ընդունելուն, ածականն հասարակօրէն համաձայնի ընդ գոյականին՝ թուով և հոլովիւ. զոր օրինակ, * Երկայնագունից կարօտիմք բանից ։ * Ճայնով զինեալ զօրութիւն ։ Այլ երբեմն անհամաձայն ևս դնի. զոր, * Պերապանծ եհաս իշխանութիւն ։ * Զգայական ծածկեալ լուսոյ ։

Կանոն. Դ. Եթէ նախադաս ածականն ունիցի զդիմորոշական տառ, երբեմն համաձայնի ընդ յետադաս գոյականին և երբեմն ոչ. զոր օրինակ, * Զոհայարձուք զմարդասիրէն ամ ։ * Ամ տիրականդ իշխանութիւն հաղորդս արարեր զոր զառաքեալն ։

Կանոն. Ե. Եթէ նախադաս գոյականքն իցեն բազում, յետադաս ածականն դնի ընդ թուոյն յոգնական, և ըստ հոլովին համաձայն. զոր օրինակ, * Ողջոյն տաջիք անդրոնիկեայ և յունեայ ազգականաց իմոց ։

Կանոն. Զ. Եթէ ածականն իցէ նախադասեալ գոյականին, կամ գոյականն ածականին, նախադիրն դնի 'ի վերայ նախադասին. զոր օրինակ, * Զարձ՝ զիս 'ի չար սովորութեանց իմոց 'ի բարի սովորութիւն ։ * Պակասնեն զբարս քաղցունս՝ բանք չարք ։

Եւ ևս՝ եթէ նախադաս ածականքն կամ գոյականքն իցեն

ցեն բաղում, և ունիցին զշաղկապն, նախդիրն դնի 'ի վր՝ ամի. զոր օրինակ, * Որ զհակառակասէր և ըզ-դժնդակ վարս ուղղեսցէ... զորովքեիցն կարդ ունի։։ * 'Ի յայրս և 'ի փապարս խաւարային բնակեալ։։ Եւ եթէ նախադաս ածականն կամ գոյականն իցէ մի, իսկ յետադասքն իցեն բազում, նախդիրն ոչ միայն դնի 'ի վրա՝ նախընթացին, այլ և 'ի վր՝ երկրորդ և երրորդ յետադասին. զոր օրինակ, * 'Ի չար խորհրդոց, 'ի բանից և 'ի գործոց փրկեա զիս։։ * Այր արիւնահեղ և գնեանգաւոր պիղծ առնես դու զոր։։

Յաղագս կամաչայնութեան ածականն անուանանց ընդ ածականաց։

Ածական անուանքն չորեքկին համաձայնին ընդ միմեանս. 'Այսպէս՝ իբր ածական. զոր օրինակ, * Հանգանաք զոր խորհրդատուս։։ Երկրորդ՝ իբր խնդիր. զոր օրինակ, * Հրաւիրատուք պրոմանանաց։։ Երրորդ՝ իբր բացայայտիչ. զոր օրինակ, * Ուսուցանել զմեզ այնպէսք լինել, (՝ի) հեղ և խոնարհ։։ Չորրորդ՝ իբր յատկացուցիչ. զոր օրինակ, * Ժողովրդեանք կենդանանաց՝ դիւրինք նման երևին։։

Յաղագս կամաչայնութեան դերանուանանց։

Դերանուանքն հնգապատիկ են. էական, ցուցական, ստացական, յարաբերական, և դիմորոշական։ 'Ի մէջ սոցա էական դերանուանս ինչն՝ բազում անգամ յարեն յայլ դերանուանս՝ համաձայն՝ թուով և հոլովիւ. և իբր մի վարի ընդ. զոր օրինակ, * Ես ինքն. դու ինքն. նա ինքն. սոյն ինքն. որ և ինքն. ոք։։ Սոյնպէս յարին ընդ միմեանս և ցուցականն դերանուանք. զոր օրինակ, * սոյն սա. դոյն այդ. նոյն այս. ոք։։ Էական դերանուանքս՝ ես, դու, ինքն, ոք, (և ս և ցուցական դերանուանքս՝ սա, դա, նա, էականապէս վարեալք), 'ի գործ ածին իբր գոյական. և ըստ գոյական անուանց, 'Այսպէս՝ լինին յատկացուցիչ. զոր օրինակ, * զկեանս իմ. զտուն քո. ըստ իւր կամաց. բանք սրբ. գիրք դրբ. վարքն նրբ։։

Երկրորդ՝ լինին խնդիր անուանց, և սև ընունելուեց և նախադրութեց. զոր օրինակ, * անմոռաց յիւրմէ. խնամ-

խնամօղ լինքեան. վասն նորա։

Երրորդ՝ լինին բացայայտելի 'ի ձեռն անուանց՝ համ-
ձայն թուոյ և հոլովի. զոր օրինակ, * Այս որ
խօսեցայ ||. * 'Ի մէնք յաշակերտացս քոյ փառաւորի
պաշտօնն այ ||.

Չորրորդ՝ յարին յածականս և յանուանելութիս՝ համա-
ձայն թուոյ և հոլովի. զոր օրինակ, * Ած քաւեա
զիս զմեղաւորս ||. * Զեզ նեղելոցդ հանգիստ ||։

Յուցական դերանուանքս՝ սա, դա, նա, յորժամ հոլո-
վին՝ սա, սորին, սմին. դա, դորին, դմին. և այլն.
հասարակօրէն իբր ածական վարին՝ համաձայն ը գոյա-
կանաց՝ 'ի հինգ հոլովս միայն. 'ի սեռականն. օրգոն,
* սորին խորհրդոյ։ 'ի վերջնահոլով տրականն. օրգոն,
* դմին կանանի։ 'ի գործիականն. օրգոն, * նովին բա-
նիւ։ 'ի պարառականն. օրգոն, * զսովին տեղեաւ։ 'ի
ներգոյականն. օրգոն, * 'ի դմին տան.

Յուցական դերանուանքս՝ այս, այդ, այն, իբր ածա-
կան վարին. և 'ի յարին յանուանս՝ հասարակօրէն հա-
մաձայնին ը նա թուոյ և հոլովի, զոր օրինակ. * այսը
տեսուէ. այդմ պաշտաման. յաշխարհին յայնմիկ. ||։
Այլ սակաւ ուրեք անհամաձայն ևս դնին. զոր օրի-
նակ, * այս պատկերաւս. յայդ նեղուէդ. խորհրդոյն
այն. և այլն։

Այս եթէ նախդաս անուանն նախդիր ունիցի, նախդիրն
միշտ և յամի կրկնի նաև 'ի վերջ այսոցիկ դերանուանց.
զոր օրինակ, * Զոր ես ասպաւէն իմ 'ի նեղուէ յայս-
մանէ ||. * Զոմանակ զի արարեր դու զբանդ զայդ ||։
* Այս եղև ը աւուրսն ընդ այնոսիկ եկ հրաման յօգոս-
տոս կայսերէ ||։

Յուցական դերանուանքս՝ սոյն, դոյն, նոյն, հասարա-
կօրէն նախադաս լինելով անուանց վարին. և զի սՔ
միայն նախդրիւ հոլովին, առանց համաձայնուէ յարին
'ի նա. զոր օրինակ, * 'ի սոյն դատաստանաց. 'ի դոյն
սենեկի. զնոյն չարչարանաց. ||։

Պատացական դերանուանքս՝ ԷՄ, ԷՈՅ, ՄԷՐ, ՅԷՐ, ԷՐ, ԷՐՈՅ,
միշտ իբր ածական վարին. և 'ի յարին յանուանս՝
միշտ համաձայնին ը նա, թէ 'ի նախադասին՝ և թէ
'ի յետադասին. (բաց 'ի չորից յոգնական հոլովից,

որք են՝ ուղղական, հայցական, նախադրիւ տրական, և ներգոյական)։ զոր օրինակ, * Ի տան հօր իմոյ բազում թեւանք բազումք են։ * Տան քում վայելէ սրբութիւն։ * Ի գայթակղեսցին բազումք մերում գայթակղութիւն։ * Տեսանեն զքաջուն ձերոյ նահատակուեդ։

* Ներհակ իւրոցն վարդասպետէ օրինաց։

Բ. սայլ՝ բաց 'ի էրից յոգնական հոլովից։ զի 'ի նոսին միշտ անհամաձայն դնին։ որ, * ծառայք իմ։ և ոչ իմք։ * զվաստակս քոյ։ և ոչ քոյս։ * ի դրունս ձեր։ և ոչ ձերս * 'ի տունս մեր։ և ոչ մերս։

Յարաբերական դերանունս որ՝ 'ի յարաբերելն զանուն, կամ զդերանուն՝ համաձայնի ընդ նմա ի թիւոյն։ զոր օրինակ, * Լուր որդեակ հօր քո, որ ծնաւ զքեզ։

Իսկ ի հոլովին՝ դնի յայն հոլով՝ յորդ դնելի էր յարաբերելին։ և այս՝ կ իբր անուն բայի, կ իբր խոնդիր, կամ իբր յատկացուցիչ, և այլն։ զոր օրինակ, * Ա. Յ օթեան է անձն՝ որ յապաշխարուէ իցէ։ * Սակաւ ողորմութիւն՝ զոր արարեր, զբաղմապատիկ պարտսն՝ թողցէ քեզ։ * Ոչ կարէ կրել նա յոգի իւր զբանս անմիւթս որոյ միտք ծանրացեալ իցէ 'ի նիւթոյ երկրի։

Ա. յլ գիտելի է, զի սա երբեմն յարաբերէ զնախընթացն։ զոր օրինակ, * Երանեալ է այր՝ որ համբերիցէ փորձանաց։ Երբեմն զհետեւեալն։ զոր օրինակ, * Ի սաեղծ զշունչս ամենայն, նա գիտէ զամ։ Լու երբեմն զօրութիւն ունի զյարաբերելին։ զոր օրինակ, * Որ սիրէ զկեանս՝ խնայէ 'ի բերան իւր։ ի նա՝ որ սիրէ։ Ի մորոշական յօդքս՝ ս, դ, ն, յարին յանուանս, 'ի դերանուանս, 'ի բայս և յընտանեալութիւս, և երբեմն նաև յայլ մասունս բանի՝ առ որոշումն դիմաց։ զոր օրինակ, * տանս։ քոյդ։ ասէն։ 'ի տառապելոցս։ Ա. յլ երբեմն դնին սոքա փոխանակ միմեանց։ զոր օրինակ, * Լու զոր ասէս՝ այս է։ * Ոչ յիշես՝ զոր ասացեալ քեզ։ * Օ որ առնեմն և արարից։ * Ի միտ առ զոր խօսիսն։

Յաղագս համաձայնութեան բայի։

Բայք կրկնակի համաձայնին ընդ անուանս, և ընդ այլ մաս-

մասունս բանի. նախ՝ իբր ել այնս, որք ասին անուն բային. երկրորդ՝ իբր ել այնս, որք ասին խնդիր բային. ոչ յայս բան, * Կային սպան զՀաբէլ։ բայս սպան՝ համաձայնի ել երկուց անուամանցս կային և զՀաբէլ. Որոց առաջինն կոչի անուն բայի. և ցուցանէ զնոր գործողութիւն սպանանելոյն. այ զսպանօղն. և այն է անունս՝ կային։ Իսկ երկրորդն կոչի խնդիր բայի. և ցուցանէ զնոր գործողութիւն սպանանելոյն. այ զսպանեալն. և այն է հայցական հոլովս՝ զՀաբէլ։

Այնպէս և յայս բան. * Տրտնջօղն՝ թերահաւատ է։ բառս տրտնջօղն՝ է անուն բային. էն՝ է բայ. Ներբակաւորն՝ է խնդիր։ Զ.յլ թէ սոքա զիարդ պարտին համաձայնիլ, դիցուք զպէտս կանոնս։

Կանոնք վասն անուանն բայի։

Կանոն. ա. Զ.թէ բայն ի ցէ դիմաւոր, անուն բային դնի յուղղական հոլովն. զոր օրինակ, * Տրդատ յաղթեաց հռչէր։ Որ վասն դիմաւոր դոլոյ բային յաղթեաց, անուն բային՝ որ է բառս տրդատ՝ եդեալ է յուղղական հոլովն։ Իսկ եթէ բայն ի ցէ անդէմ, անուն բային իբր 'ի բազումս դնի 'ի սեռական հոլովն. որ, * Յաղթահարեալ տրդատայ զհռչէ՝ պատկերցաւ 'ի դիսկղեանսնոսէ։ Որ սեռական հոլովս տրդատայ՝ է անուն բային յաղթահարեալ։ Զ.յլ երբեմն յուղղական հոլովն ևս դնի. զոր օրինակ, * Նս մուշեղ առեալ զզօրս իւր՝ խաղայ յարևելս։

Կանոն. բ. Զ.թէ բայն ի ցէ դիմաւոր, անուն բային համաձայնի ել նմա թռուոյ և դիմաւ. որ, * Ձոխս աղքատացայ։ Որ որպէս դիմաւոր բայս աղքատացայ՝ ըստ թռուոյն է եզական, և ել դիմին՝ յառաջին դէմն, նոյնպէս և անուն բային, այ է ձոխ՝ ել թռուոյն է եզական, և յառաջին դէմն 'ի ձեռն յօդիդ՝ ս. որպէս թէ ասէր, ես ձոխս աղքատացայ։

Զ.յլ այսպիսի յօդ՝ երբեմն զօրութիւն դնի յերրորդ դէմն. որ, * Պայթակղեսցին չարք առաջի բարեաց. և ամենարիշտք կողկողեսցին առ դրունս արդարոց։

Կանոն. գ. Զ.թէ անուն բային ի ցէ բազում՝ ել նոյն դիմաց, բայն հասարակօրէն դնի յոգնակի. որ։

* Ընդրեաս և փիլիպպոս ասեն զյե ։ Բայց երբեմն
'ի հասարակ անուանս դնի և սեղակի. գր, * Լախանձ
և հակառակութիւն խռովեցոյց զթագաւորուիս ։

Կանոն. ԺԲ. Եթէ անուն բային ի ցեղ բազում 'ի զանազան դէմս, բայն դնի 'ի պատուական դէմն, և քանզի առաջին դէմքն է պատուականագոյն քան զերկրորդն, և երկրորդն քան զերրորդն, յայսպիսիս՝ բայն դնի յայն դէմս, որ պատուականագոյն է. զոր օրինակ, * Լս և դու դնայաք 'ի միասին ։. * Յողոմէոնքիք անդր
դու և զորք քոյ ։.

Կանոն. ԺԳ. Եթէ անուն բային ը ձայնին ի ցեղ եզական, իսկ ը նշանակուէն բազմաւորական, (որպիսի են անուանք թուականք,) բայն դնի յոգնակի. զոր օրինակ, * Լաւ են երկու քան զմի ։. * Նկան 'ի նոցանէ քսան
հազար այր ։

Իսկ եթէ անուն բային ի ցեղ հաւաքական, բայն երբեմն դնի յոգնակի. զոր օրինակ, * Զունդ զօրացն դարձան ։. * Զգ. եկին 'ի հիւսիսոյ ։ Լ. Երբեմն եզակի. զոր օրինակ, * Յրոմեցաւ դունդն ։. * Զաբաւեաց ժողովուրդն ։

Զայլ ասա պարտ է գիտել, զի երբեմն անուն բային զօրութիւն դնի. գր, * Մերժեցին զկարիս մարմնական կենցաղոյս ։. Որ զօրութիւն իմանի անուն բային, ցանքն։ Լ. Ներհակ այսմ՝ երբեմն բայն դնի զօրութիւն. գր, * Ոչպ ժամանակ՝ այժմու կեանքս ։. Որ զօրութիւն գոյ բայս՝ է։

Կանոնք վեց խնդրոյ բայից։

Բայք ներգործականք և կրաւորականք առնուն ըզկրկին խնդիր. ցանզնդիր սեռի, և զնդիր բնութեան։ Իսկ չեզոքականք, ընդ որս և էականք՝ միայն զնդիր բնութեան. ոչ տեսցի յառաջիկայ կանոնսդ։

Կանոն. Ա. Ներգործական բայք առնուն զնդիր սեռի 'ի հայցական հոլովն. գր, * Մեղ ծածկէ զձառագայթս արեգական. և զմիտս խաւարէ յոլով կերակուրք։ Որ հայցական հոլովս պճառագայնս՝ է խնդիր սեռի բայիս ծածկէ. և հայցական հոլովս զիսոս՝ է խնդիր սեռի բայիս խաւարէ, ցանքն խաւարեցուցանէ։

Կա-

Կանոն. Է. Կրաւորական բայք առնուն զենդիր սեռի 'ի բացառական հոլովն. զր, * Ի տնէ ուղղին գնացք առն ॥. Իւր բացառական հոլովս 'ի գնէ՝ է խնդիր սեռի կրաւորական բայիս ուղղին։

Կանոն. Ը. Դայք ներգործականք և կրաւորականք բաց 'ի խնդրոյ սեռի՝ առնուն երբեմն զենդիր բնութեան ըստ պահանջելոյ նշանակութեանն իւրեանց՝ 'ի պէսպէս հոլովս. ոմանք 'ի տրականն, ոմանք 'ի բացառականն, և ոմանք յայլս. զոր օրինակ, * Լոչեաց անօրէն իշխանն զվասակ առ ինքն, և խոստացաւ նմա մեծութիւն բազում. զի քակտեսցէ զուխտն հայոց 'ի միաբանութենէ, և հաստատեսցէ յՅոին զհրաման թագաւորին ॥։

Կանոն. Թ. Ընդոքական բայք առնուն զենդիր բնութեան պահանջելոյ նշանակութեանց՝ 'ի պէսպէս հոլովս. ոմն ասացաք զներգործականաց. զոր օրինակ, * Վասակ՝ որ օտարացեալն էր 'ի սիրոյն քոմի, հնազանդեցաւ ողջքանաց անօրէն իշխանին, և մարտեաւ հնարիւք ընդ բազում. և որք հաւանեցան նմա, իջին ընդ նմա 'ի դժոխս ॥։

Յաղագս անորոշն բայի։

Անորոշ բայք որովհետև իբր անուն հոլովին, 'ի գործ ածին երբեմն իբրև անուն գոյական. և լինին անուն բայի, խնդիր բայի, խնդիր անուանական, խնդիր ընդունելութեան. և այլն։

Խնդրոյ գործ իբր բայ վարին, լինին բազում անգամ արգելիչ խնդրոյ բայից. զոր օրինակ, * Որ կամիցի՝ զանձն իւր կեցուցանել, կորուսցէ զնա ॥. Իւր անորոշութեան բայս կեցուցանել՝ ինքնին խնդիր լեալ կամելոյն արգելեալ է զենդիր նոր. և ինքն է առեալ զենդիրն. որ է բառդ զանձն իւր. ոչ թէ ասէր, որ կամիցի զկեցուցումն անձին իւրոյ՝ կորուսցէ զնա։

Երբեմն ևս լինին սՀ տրական խնդիր բայի՝ իբր դերբայ՝ զօրութիւն ունելով զնախդիրդ 'ի կամ առ 'ի. զոր օրինակ, * Հողովեին ժողովուրդք բազումք՝ լսել և բժշկիլ 'ի հիւանդութենէ իւրեանց ॥. Ցառ 'ի լսել, և 'ի բժշկիլ։

Յաղագս համաձայնութիւնք ընդունելոցս։

Ընդունելութիւնք յանգեալք 'ի օր՝ միշտ իբր ածական անուն վարին. և ըստ կանոնի համաձայնութեան ածականաց յարին 'ի գոյականս. զոր օրինակ, * 'Ի բաց կաց 'ի դժրօղ բերանոյ ॥. * Սակաւ օգտեն խրատք՝ առն բարկացողի ॥։

Սոքա 'ի վարին ներգործականապէս՝ առնուն զխնդիր սեռի 'ի հոլովն սեռական՝ կամ հայցական. զոր օրինակ, * Խնամող արարածոց ॥. * Ընդունօղք զբանն կենաց ॥։ Նոքեամն առնուն նաև զխնդիր բնուն ըստ պահանջելոյ բայիցն, յորոց բղխեն. զոր օրինակ, * Ռեզ որդւոյ ընորհօղիդ մեզ զկեանս՝ փառք ॥. * Յորոգօղք տիեզերաց 'ի նախահօրն յանցանաց ॥։

Իսկ որք վարին չեզոքականապէս, ըստ բայիցն՝ յորոց ելանեն, առնուն զխնդիր. զոր օրինակ, * Համբերօղ վշտաց ॥։ * Հայեցօղ յօձն պղնձի ॥. * 'Ի մեղաց զգուշացօղ ॥։

Ընդունելութիւնք յանգեալք 'ի ել՝ եթէ ներգործականապէս առցին, իբր դրադեմ բայ վարին. զոր օրինակ, * Ամենեալ զթշնամին՝ խորտակեցիք ॥։

Իսկ եթէ կրաւորաբար՝ կամ չեզոքականապէս առցին, երբեմն վարին իբր զդրադեմ բայ. զոր օրինակ, * Դաջալերեալ 'ի բանից նր՝ յաղթեցին թշնամեաց ॥. * Ի չեալ մարմնով 'ի գերեզման՝ զկապեալ հոգիսն վերացեաց ॥։ Լաւ երբեմն վարին իբր ածական անուն՝ ըստ կանոնի համաձայնութեան ածականաց. զոր օրինակ, * Որ փակեալ գրամբք երեկոյին՝ երևեցար մեծասանին ॥. * Ամ 'ի բարկանար եղբօր մերոյ ॥։

Հայսպիսի ընդունելութիւնք զայնպիսի խնդիր առնուն, զորպիսի պահանջեն բայք իւրեանց. զոր, * Հաստատեալ զանձն յանախտ կեանս՝ առաքինանայր 'ի ճգնութիւս ॥. * Ցահատակք՝ պանծալիք՝ և սիրեցեալք 'ի յերկնաւոր հօրէն ॥. * Գնական է դարձեալոց առ նա ॥։

Ընդունելութիւնք յանգեալք 'ի ոց՝ իբր բայ վարին՝ յարելով յէական բայս. և առնուն զայնպիսի խնդիր, զորպիսի պահանջեն բայք իւրեանց. զոր օրինակ, * Ցալոց ի ամէն զահագին իւր վճիռ ॥. * Արդարք յափշտակեալ

դելոց են ամենուքք 'ի հրեշտակաց յերկինս ։ * Տեսա-
նեմ միշտ զօրն զայն՝ յորում 'ի գահոստան գնալոց եմ ։
Ընդունելութիւնքյանդեալք 'ի նի՝ վարին իբր ածական.
և ՝ի համանձայնութեանն ածականաց յարին 'ի գոյականս.
որ, * Լսնարհեցար 'ի չարչարանս՝ չարչարելի բնութիւն
մարդկան ։ * Պատմող լինել պետրոսի և յովհաննու
սիրելւոյ ։

Այս սոքա հասարակօրէն առնուն զենդիր 'ի տրական
հոլովն. զոր օրինակ, * Գովելիք Տի, և բաղձալիք վերջ
նոցն պետութեան ։

Յաղագս կողմանեաց բանի։

Ի համանձայնութիւնէ մասանց բանի կազմի բան. երբ
բեմն 'ի բաղում բառից, և երբեմն 'ի սակաւուց՝ գոնէ
յերից. այսինքն՝ 'ի բայէ, յանուանէ բային, և 'ի
խնդրոյ նորին. որ, * Հայկ ծնանի զարմենակ ։ Ուր
հային է անուն բայի. ծնանին բայ. զարմենակն խնդիր։
Այլ երբեմն մի 'ի սոցունց զօրութիւն դնի. որ, * Լս
վերիպեցայ ։ * Լս անհամբեր ։ * Յուսա առ ՝ած ։ .
որ ես վերիպեցայ 'ի բարւոյն. ես եմ անհամբեր. դու
յուսա առ ՝ած։

Իսկ երբեմն այլ մասունք բանի ևս յարին 'ի սոսա, և
և բաղում անուանք՝ ՝ի զանազան պաշտօնի. այսինքն
իբր յատկացուցիչ, իբր բացայայտիչ, իբր ածական,
՝ի. որոց վասն եղեալ ասա զերիս համառօտ օրինակս՝
լուծցուք զնոսին կարգաւ՝ 'ի դիւրութիւն և 'ի յուսումն
համբակաց։

Օրինակ. ՝ա. * Գանձ ցանկալի հանդիպեն 'ի բերան
իմաստնոյ. արք տգէտք կլլեն զնա ։ առակ. ՝ի. 20։
'Ի սմա՝ գանձն է անուն բայի։ Ցանկալի՝ է ածական նոր։
Հանդիպեն՝ է բայ։ 'Ի բերան՝ է ներգոյական խնդիր
բային։ Իմաստնոյ՝ է յատկացուցիչ բերանոյն։ Արք՝ է ա-
նուն բայի։ Տգէտք՝ է ածական նոր։ Կլլեն՝ է բայ։ Զնա՝
է խնդիր սեռի նոր։

Օրինակ. ՝բ. * Որդեակ իմ՝ մի նախանձիր ՝ի չարս.
և մի ցանկանայցես կալ ՝ի նոսա ։ առակ. ՝իգ. 1։ 'Ի սմա՝
որդեակն է կոչական անուն։ Իմ՝ է ստացական դերանուն.
և է լեալ ածական որդեակին։ Մի՝ նախանձիր՝ է բայ. որոյ

անունն զօրուբ դնի . ՝ի՝ դու ։ Ի՝նդ կաբ՝ է խնդիր նը-
բա ։ Լան է շաղկապ ։ Ա՝ է մակբայ ։ Յանկանայցես՝ է
բայ . որոյ անունն է նոյն զօրուբ խմացեալ դերանունն .
այս է՝ դու ։ Կալ՝ է արգելիչ խնդրոյ նը՝ , ՝ի՝ ցանկանա-
ցեալն ։ Ի՝նդ նուա՝ է խնդիր կալոյն ։

Ողջունակ . ՝ի . * Հրեշտակք երկնից փափաքին հանդի-
սի կատարման սը՝ . ողք ՝ի մահուն իւրեանց կենդանա-
ցան , ելին ՝ի կամարն երկնից , խառնեցան ՝ի գունդ
զուարթնոցն ‖ . զոր . ՃԺԲ ։ ՝Ի սմա՝ հրեշտակ՝ է անուն
բայի ։ Ի՝ր՝նեն՝ է յատկացուցիչ հրեշտակայ ։ Փափաքին է
բայ չէզոքական ։ Հանդիսի՝ է նը՝ խնդիր բնուբ ՝ի տրա-
կան հոլովն ։ Կարարմանն՝ է յատկացուցիչ հանդիսին ։ Սոցա՝
է յատկացուցիչ կարարմանն ։ Որ՝ յարաբերեալ զդերանունս
սոցա . և է անուն բայիցս՝ կենդանացան , ելին և խառնեցան ։
՝Ի մահուն ենբանց՝ է եկրդական խնդիր բայիս կենդանա-
ցան . որոյ բուն խնդիրն զօրութբ դնի ՝ի դրդիական
հոլովն . այսինքն է՝ հոգաուն ։ Ենբանց՝ է յատկացուցիչ
մահուան ։ Ելին՝ է չէզոքին բայ ։ ՝Ի կամարն՝ է խնդիր նը՝ ։
Ի՝ր՝նեն՝ է յատկացուցիչ կամարին ։ Խառնեցան՝ է իբր չէ-
զոքական բայ ։ ՝Ի գունդ՝ է խնդիր նը՝ ։ Զուարթնոցն՝ է
յատկացուցիչ գնդին ։

ՅԵՐԵԼՈՒԱԾ ։

Յետ ՝ի միտ առնլոյ ուսանողաց զհանդամանս մը-
սանց բանի , և զքերականական կանոնս , ևս և
յետ սակաւուք վարժելոյ ՝ի լուծումն շարադրուեց ,
Ի՝թէ ցանկան բարուք ևս տեղեկանալ որպիսուն հայ-
կազեանս լեզուի , և Հաշակել զքաղցրութիւն քերթո-
ղական արուեստի , պիտոյ է նը՝ յիւրեանց ևս կազմել
զշարադրութիւն բանից ։ Իսկ առ սկիզբն առնել այսմ՝
հարկ է նը՝ զառաջինն՝ համառօտ ինչ աշխարհաբառ
բանս դարձուցանել ՝ի գրաբառն , և ապա նովին առ-
ատակաւ սակաւ զարգանալ ։ Ա՝յլ ոմն զի զարթիցէ ՝ի
սիրտ նը՝ փոյթ ՝ի սոյն յօժարելոյ՝ պատշաճ համարիմ
դնել աստանօր առաջին նը՝ բանի մի աշխարհաբառ խօսս՝
(ը՝ ոՀոյ աշխարհաբառ բառարանին ,) և յետուլ զնո-
սին ՝ի գրաբառն՝ հայելով յիմացուեաց նոցին ։

Հարցնարդ հմանաւոր բանք յաշխարհաբառ
'ի գրաբառն։

ա. Լաւագոյն է ասելոյ զանազան բանքերս։ որպէս
ցանեմ զնեմ եմ արդիւն լաւ բանքերս։
* Հաւասիկ առաջի առնեմ ձեզ զհոգւոյ իմոյ զայատ-
գամն։ ուստ ցից ձեզ զբանս իմ ॥ առակ։ ա։ 23։
բ. Կաղաչեմ զնեզ ազնիւր, որ մտիցէ ընդ դուռն մտիցարանքն բանիս։
* Հաղորդեմ զձեզ ի զբարիս մանսալ բանիս մտիցարուն ॥։
եբր։ ժգ։ 22։
գ. Լմանաւորութիւն մտիցէ ընդ, ոչ եմանաւորութիւն եղիցէ։
* Լոհարութիւն զիմաստութիւն, և իմաստութիւն զերուք ॥։
առակ։ ը։ 33։
դ. Դուռն մտիցէ ընդ նոսա՝ նոքանք հրամայօղ ըլլալ։
* Դուռք փակեալ լսելոյ՝ հրամանաւորս կամիք լինել ॥։
մատթէ։
ե. Պէտք է զնեզ՝ որ տէր խօսիցի, ոչ զարդ եմանաւորս։
* Պատուս է ձեզ սակաւ բարձրանալ և շատ իմանալ ॥։նեղոս։
զ. Մինչ՝ ինչ որ մեզի հրամայած է նոքա՝ ընեցէք, կիսոշմիսի պէս
բարձր պեղայ կանգնելով զիրենք անկանիլ։ արիւնքն ընելը՝ ոչ ընելը՝
ամենն մարդու երկնչելու է։
* Ասեք՝ զոր հրամայեալն է մեզ՝ արասցուք, ազատա-
կելով որպէս դէտ 'ի բարձր դիտանոցի 'ի լսելիս ձեր։
այսուհետև առնելն և ոչ առնելն 'ի կամս ազատուն
իւրաքանչիւր անձին է ॥։ զնորկ։ ընդհանր։
է. Զբանս որ զիրենն դիմը ընկնիցուն սկսիցարով՝ ոչ կարեցուն
ընական հուրուանքը սերբ։
* Մի՛ ոք 'ի ձենջ սիրեսցէ զկուրութիւն ոգ խուսութիւն ցա-
զագս ծուլութիւն ॥։ զնորկ։ ընդհանր։
ա. Որոնք որ պօշ բանքերս ասուն էրնինին, խելքանքնին պակաս է։
* Որք զհետ երթան զնանրութիւն, պակասամիտք են ॥։
առակ։ ժբ։ 11։ հեռապեր։
բ. Ամն որ եմանաւոր հեր խօսուաղիշ հըլլայ, եմանաւոն հըլլայ։
* Որ գնայ ընդ իմաստունս, իմաստուն եղիցի ॥։ ա.
առակ։ ժգ։ 20։
գ. Մուխայելիսկ մարդք՝ կարօտութիւն հզի հըլլայ։
* Ընդհոգն 'ի կարօտութիւն եղիցի ॥։ առակ։ ժգ։ 23։
դ. Մարդ մարդք՝ ամենն բանի կարօտայ։

* Ի նմանէն հաւատայ ամէն քանի ॥ . առակ . ԺԲ . 15 :
Ե . Իմէնմանել մարդը՝ նախանձն պիտի նէ , չմտքնար .
* Իմէպէտ և նախատի վատ , ոչ ամաչէ ॥ . առակ . Ի . 4 :
Զ . Շ ապիտի մարդը՝ իր նախիսուները ծածուկ կպահէ .
* Իսաքուցանէ զանարդանս իւր այր խորագէտ ॥ . առակ . ԺԲ . 16 :
Ա . Բարկանքդ մարդը՝ առանց մտածելու կիործէ .
* Բարկասիրտն գործէ առանց խորհրդոյ ॥ . առակ . ԺԴ :
Բ . Սիրն խօսքը՝ բարկուն գիւղատեղ կընէ :
* Բան խիստ յարուցանէ զբարկութիւն . առակ . ԺԵ . 1 :
Գ . Լ ամ է ապաքնէլը մարդը՝ գան նէ խուսէնելէն . վէ՞վոր իրը կուտ կիւղնէ՝ լամ է գան գանի , որ ամուր գաղտ կառնէ :
* Լ ամ է այր երկայնամիտ քան զհզօր . . . և որ յաղթէ բարկութիւն՝ քան զառնուցու զքաղաք հզօր ॥ . առակ . ԺԶ . 32 :
Դ . Լաւ նը որ կուտէ էր բարեմանութիւն գանուելիս , մահանայ կիրնարուն .
* Պատճառս խնդրէ այր , որ կամիցի քակել 'ի բարեկամաց իւրոց ॥ . առակ . ԺԵ . 1 . յեռաւոր :
Ե . Ովոր ընկերն կնայ բարկութիւն կիմարի , դիմաց կնայ պարծանք ունի .
* Ի՞նչ ոք՝ որ առ ընկերն բարկութիւն վարի , առ դևսն խաղաղութիւն ունի ॥ . սարգ . յակ . Դ . յորդ :
Զ . Ովոր ընկերին կարեկ ունի , սարսանայի կնայ կասալ ունի .
* Որ ոխս ունի ի ընկերի , դաշնաւոր է սգնոյն ॥ . նեղոս :
Է . Ի՞նչպէս ապառնուս կնայ սիրով միաբանութիւն ունենայ ան մարդը՝ որ գիմերու կնայ շարն է դրեր .
* Օ իարդ առ ոչ սիրով միաբանութիւն ունիցի , որ զիւսաց գաշնակիցն է ॥ . սարգ . Ա . յոգն . Է :
Ա . Ա՛էլ բանը չիկայ՝ որ անանկ եղկիարբ ցընէ գոնի աշկերտ որպիսութիւնը , ինչպէս որ սէրը :
* Ոչիք ինչ՝ որ այնպէս նկարագրէ զպատկերս աշակերտ տին քան , զոր սէրն ॥ . սարգ . Ա . յոգն . Է :
Բ . Սէրը՝ սինոս ու գաթ կառնէ .
* Սիրոյ սահման և չափ չկայ է ॥ . լամբ . եկեղ :
Գ . Ի՞նչերին սիրովը կնապարանի սարսանալ սէրը .
* Սիրով ընկերին սերն ոչ կատարի ॥ . սարգ . Ա . յոգն . Է :
Դ . Որ եղբօրը սիրուն կամար երբեն չի խաղար , իր մալին ինչ պէս խաղայ .
* Որ յանձն չինայիցէ սակս սիրոյ եղբօրն , յինչան զիարդ ինայեսցէ ॥ . սարգ . Ա . յոգն . Ը :

Ճ. Զոր երբեմն կորուսանելոն վրայ հաճախողն է, ինչպէս պիտի ուրեշն փրկուելը կամար մուխայնի ըլլայ.

* Որ զանձին կորուստ սնափոյթ առնիցէ, վասն այլոց զիարդ հոգ փրկուելոյ վարիցէ ॥. խոսրով։

ՃԱ. Ինչպէս որ խուզել չէ՝ որ մարդ մեկ ոչխով երկինքը նայի՝ ու մեկալները գեղինը, ասոր պէս ալ մարդը՝ չէ կրնար մուխայնի ըլլար ուրուրդու ու աշխարհի բաներուն.

* Որպէս ոչ կարելի է միով ակամբ նայել յերկինս՝ և միւսովն յերկիր, այսպէս միտք ոչ կարեն հոգալ զայն և զաշխարհիս ॥. վարք հարց. Է։

ՃԲ. Ղէոնիրա է ՃԾ, վէ ամենուն ուրոշ դրեր է երեն բարիդը. ու կուղէ որ ամենուն ալ լալէն զան. վէ կիարդնայ անոնց՝ որ յօժարութիւն չեն ուղեր առնուլ.

* Ուռատ է ՃԾ, և ամենեցուն առաջի եդ զպարգևս իւր. և կամի՝ զի ամենեքեան յափշտակեսցեն զայն. և բարկանայ այնոցիկ՝ որ ոչ մեծաւ յօժարութիւն փաքին առնուլ ॥. եփեսա. ծ. 5.

ՃԳ. Զոր լաւուն դեմ գեղ կընէն նէ, անոր գնէն չարը չպակսի.

* Որ հատուցանէ չար փխակ բարւոյ, չար 'ի տանէ նշմ մի պակասեսցէ ॥. առակ. ԺԷ. 13։

ՃԴ. Ամեր օրէնքին դեմ է՝ պերանոցը դեմ հելլէնպաղուն ընել.

* Ամենայն մերոց նենգութիւն ուրանց ॥. ղևորկիա. ղ. ընդհանր։

ՃԵ. Տկարները ուժովներէն ասլանմիշ կելլան.

* Տկարքն զզուշանան 'ի հզօրագունիցն ॥. մաքրէ։

ՃԶ. Ընենդի որ պառպանները մեզ կղբելնի, անոր կամար պէտք է՝ որ ապրինիս շատ բաց ըլլայ.

* Ա՛ զի 'ի մեզ որոգայթից շրջիմք, նմին իրի բազում արթնութիւն մեզ պէտք են ॥. ասրգ. ՃԱ. յովհ. Է։

ՃԷ. Խորուկ դնայերնէ ամենուս ալ. ու մեղի երաղ կերթանայ ՃԸ մարդուն.

* Խոր 'ի քուն ննջեմք ամենեքեան. և երազ թուի մեզ ՃՀմարտուին ॥. եղեզ. խրատ։

ՃԸ. Պուռուն ասկերը ՃԷնկ կղարձէ. ասանկ ալ խելացի վարդապետը էր աշկերտները՝ որ առաջինուն գործէն.

* Փող յորդորէ զզբոս 'ի պատերազմ. և իմաստուն վիպ՝ զաշակերտս իւր ի գործ առաքինութեան ॥. նեղոս։

ՃԹ. Ինչպէս ղբրիս հագնողը օխտով կղաքնու

զուանոցը պրոմաքեով չէ խոցոնիր ։

* Որպէս զրահաւորն նեռս ոչ ընունի ։ սոյնպէս անախտն ոչ խոցի 'ի տրտմուէ ॥ ։ Նեղոս ։

Գ ։ Փեհլեվանի պէս հանուն՝ , ու թէ եղրվը օծուն՝ ։ որ թու խասիդիս ֆեռոբը թու վրոդ էլիվիշ էբելայ ։

* Երկեաց իբր զամբշամարտիկ , և օծ իւղովն քոր ։ զի մի կռուեսցին 'ի քեզ ձեռք ախոյեանին ॥ ։ Եղիշ։ խրաբ ։

Դ ։ Ալ՝ն հրօնաւորը՝ որ հիշ բան մը չունի , նման է մերի գեղեղէ վանի՝ որ ոչ ելիչեն չի բանուն՝ ։

* Ուիայնակեաց անինչ՝ ըմբիշ է մերկ , որ ոչ զմիջոց ըմբռնի ॥ ։ Նեղոս ։

Ե ։ Ճ ապ մարդիկ ինամանդիսարուն՝ եանուն ընինելով՝ ճշմարտուն՝ մոլորեցան ։

* Ընդահուն ախտի ծառայելով՝ մոլորեցան 'ի ճշմարտուն՝ բաղումք ॥ ։ Լամբ ։ եկեղ ։

Զ ։ Տանի՝ աղէկ է լաւ անունը՝ քան ինչ շատ հարբսարուն՝ ։

* Լաւ է անուն բարի քան զմեծութիւն բազմ ॥ ։ առակ ։ եբ ։ ։

Է ։ Քան զինուր ճանչալէն մենծ զէնիկնուն մը չէնայ ։

* Ոչ գոյ այլ ինչ մեծութիւն քան զծանօթութիւն անձին ॥ ։ գրիգ ։ կամ ։

Ը ։ Ծ՝ուանին պատուղը շատ ըլլայ նէ՝ պալերը վար կիջցնէ ։ ա սոր կիօրէ ալ՝ շատ առաքինուն՝ մարդուն դիտը կնանարկեցնէ ։

* Պտուղ բազում խոնարհեցուցանէ զոստս ծառոց ։ այսպէս և առաքինուն բազմութիւն՝ զմիտս առն (խոնարհեցուցանէ) ॥ ։ Նեղոս ։

Ը ։ Տայանը վեր կիբռնէ պտղալէց պալերը ։ ասանկ ալ այ վանը՝ առաքինի մարդը ։

* Ելէ բառնայ զոստս պտղալիցս ։ և երկիւղն այ՝ զառաքինի անձն ॥ ։ Նեղոս ։

Գ ։ Ալ՝ առաքինուն՝ խիստ ուղղանա ու լայնիս է պղայոց բնուն՝ ։

* Լարի ինն յանկաւոր և պատշաճաղոյն է առաքինուն՝ բնութիւն մանկանց ॥ ։ ասրգ ։ ա ։ պեր ։ գ ։

Դ ։ Ա՝ եղանիրուս սիրեան մեղր կիշնին ։ ասոր կիօրէ ալ եղբարը՝ ներքուն ուղղուն գիսբանուն՝ առաքինուն ։

* Պարք մեղրնաց գօրծեն զմեղր ։ և հաւասար միտ քանուն եղբարց զառաքինուն ॥ ։ Նեղոս ։

Ա ։ Լանարի գիրը կալէնալ պարտ գաղտիմը նէ ։

* Բա

* Բաղաք պարսպեալ են միտք անհպարտք ॥ • Նեղոս։
Զ • Արիւնարան առաջինութիւնքդ պարծենալը՝ հիւլ քեայոյսդ լուն է •
* Ամ ինչ օգուտ յայլոց առաքինութիւն պանծալ ॥ • ոսկ •
մաթ • ա • 3 •
Գ • Հանդերձ որ զիրենք կիրառիցեն , փոխանակեալ լսոնցած են •
* Որ զանձինս գովեն , լի են պարսաւանօք ॥ • եփեսա •
ծբ • 10 •
Դ • Զինչ զահ ունի խօսքդ , երբոր գործդ խօսէն չինիցայեր •
* Որ օգուտ 'ի բանիցն ինչ , յորժամ գործքն բանիցն
չվիսայեն ॥ • սարգ • ա • յովն • 2 •
Ե • Ցանս խոնարհութիւնդ խօսոցդ չէ՛ խրատուքդ • զերբ հասկնայ
ալ նէ՝ չէ՛ մոռեր •
* Բանիւք ոչ խրատի ծառայ խիստ • զի թեպետեւ և զ
մանայցէ՝ ոչ հնազանդի ॥ • սոսկ • եբ • 19 •
Զ • Հանոյ հանար ինքդ ընելը՝ պօ՛ղնէ • զերբ քեայսան տէր է ,
ու զարարդը շատ •
* Ընդօգուտ է ինքն՝ որ վասն նոցին • զի շահն սակաւ
է , և ինքան յոլով ॥ • ընդրկ • ընդինքեր •
Է • Լսելոյ է ապաւանիս տէր մարդոյ շատ մարդու գործդը ընել •
* Դիւրին է այ սակաւուք զբազմաց գործ գործել ॥ •
եղեզեր վեպ • ի •
Ը • Հէլ պեղմը չէիցայ՝ որ զմեզ ապառնիս զարդ , դիպն մեղրը •
* Ամ՝ տեղի՝ որ որոշէ զմեզ յայ , բայց միայն մեղքն ॥ •
եփեսարիս • ծէ • 13 •
Թ • Մնէ որ մեռնիս չիշնիս մեր մեղրերը նէ , ամ կմոռնայ •
* Եթէ մեք յիշեմք զմեղս մեր , ամ մոռանայ ॥ • սաղ
գիս • ա • յովն • է • յորդ •
Ժ • Հանդերձ մարդ ինչ բանէ որ կիրքն նէ , կարծէ որ՝ ուրիշնալ
այնպէս է •
* Եմենայն ոք՝ յորոց կրքն՝ 'ի նոցն և զայլս կարծէ ॥ •
եփեսարիս • ծշ • 29 •
Ի • Հանդերձ գաղարդ՝ որ իշխան ունի , չէ՛ կրնար խաղաղութիւն մեզ տալ •
* Եռանց իշխանի ոչ կարէ կալ քաղաքն 'ի խաղաղութ
թեան ॥ • լամբ • եղեզ •
Ձ • Ինչպէս որ պաղ ջուրը խօ՛ղ է ծարաւ մարդու , սուր պէս
ալ՝ հեռու տեղէ եկած բարի խոսքը •
* Որպ ջուր ցուրտ անձին ծարաւոյ ախորժելի է , նոյնպ
սաւետիք բարեաց յերկրէ հեռաստանէ ॥ • սոսկ • եբ • 25 •

 Է. Զի զոր պետնելը պահի՝ երաւ ի՝ տան ինչ անկանելոյ լսելը։
* Տեսուի աչաց հաւատարմագոյն է քան զլուր ակամ-
ջաց ‖ . սարգ . ա . յոգի . է։
Ը. Զի որ գեղոնի զիրայ հրաբերդենն, հեղնի շուտով կիանգնի .
ամա ան որ բարձր պեղէն հրնինի , շատ անգամ կիռնանի պիլէ։
* Որ գլուխի յերկրի , արագ անդրէն յառնէ . իսկ որ
անկանի 'ի բարձրուէ՝ բաղում անգամ և մեռանի ‖ .
Նեղոս։
Ա. Լսելէ սանքանիշ ըլլալնիրէն՝ պահա պէնէր վնասանեցայ .
* 'Ի զգուշանալն առաւել՝ յաւելտ վնասեցայ ‖ . Նարէ
հայր . ծէ։
Բ. Զրբ հրլլայ՝ որ մահին ցեռէն վախ լռանէնամ .
* Զրբ ելցէ՝ զի աներկիւղ եղէց 'ի մահոնանէ‖. Եղիշ։
Գ. Լա՛ որ արդարուէ՝ ելցանեցի՝ յովնէ մարգարէին բանին հրօրէ,
հապա ինչպէս պիտի հնձեմ ու ժողվեմ հինայ պտուղը .
* Ոչ սերմանեցի արդարութիւն ըս բանին յոսկեայ , և
զիարդ հնձեցից և ժողովեցից զկենաց պտուղն ‖ .
Նար . ՅԳ։
Դ. Զանիկ դուրս բանէրու եկանէ ընկնելով՝ իմ բանիս չկաայ .
* Բանչատին ձգտիլ՝ իմոյն ոչ հասի ‖ . Նար . ծէ։
Ե. Կիսանին՝ ու չեմ հասկընար . կիանչին՝ ու հիլ չեմ լսեր . յան
կու պան , ու չեմ արինանար . Եարալանիլ հրլլամ , ու չեմ իմանար .
* Լսանին , և ոչ իմանամ . գոչեն , և ոչինչ լսեմ . բար-
բառին , և ոչ զարթնանամ . . . վիրաւորիմ , և ոչ ևս
զգամ ‖ . Նար . ծԲ։
Զ. Կծաղկիմ , ու պտուղ չեմ տար .
* Ծաղկիմ , և ոչ պտղաբերիմ ‖ . Նար . կա։
Է. Ամենել հէրգեմ , ու չեմ լբնոցըներ . տիլ կիլանդիմ , ու շատ
ընելէք հնեմ . տլնի մը հրերեմ , ու անհամար դայ հրնեմ .
* Հինն արկանեմ, և ոչ գլխաւորեմ. սակաւ վաստա-
կիմ, և թիւրս վատնեմ. դոյզն զանձեմ, և անթիւն
ապառնեմ ‖ . Նար . կա։
Ը. Հեռանանոյ մենք մենք կնոսիմ . ամա ճանրագ պալու ապէնը
ասու հրլլամ ու կպապանցիմ .
* 'Ի բացուստ ճանումն խոսիմ . և 'ի պինանատուութենն
պահու պապանձեալ կարկիմ ‖ . Նար . կա։
Ա. Հիմայ , ալ մեր բանին կարգը գոլենք , ու խոսինք տիլմ ընալ
երիրու արարածներուն վրայ .

* Ի՛ն

* Եւ արդ՝ այսու հետեւ փոխեսցուք զկարգ բանիս 'ի ճառս պատմութեան արարածոց երկրի ։ Վեցօր։ Է։

Զ։ Զայնչ ասեն զարարածսն երիր ինքեանն՝ որ երեանց հօրն խառնարանքն ծերուանէ ասուցեալքն, երիս դրէն խաչանուանքն կոչեցեալ, ուստ երեանց խառնարանքն վրայ կիրառանեն։ ուստ ինչ կերպիւրս որ գոնեն նէ՝ հուպան անոր։ ուստ ինչպէս որ անիկայ հոսուցէ երեանք՝ երեանցմէ անոր դեռ համացուսի համացուսի կերեանն։

* Իբրեւ տեսանեն ճայք թուլացեալ զթեւս հօրն իւրեանց 'ի ծերութենն, ասեն և անտի մտանեն, և բառնան գնա 'ի վերայ թեւոց իւրեանց։ և ջամբեն նմա կերակուր՝ զոր և դատանեն։ և ոչ սխորժէ երթալ նա՝ այնպէս զնմին երթան հանդարտիկ ։ Վեցօր։ Ը։

Զ։ Լ'խաղաղն (յուսը) ինչ յարի տեղ հանի ուստ յուսի նէ, անոր ըստինքը հանանի։ ուստ չկենարն ալ հաճարնուզ կերանն անոր տեղը, զերբ չկարծեն նէ յար է։ Վէ երեանց հուսէն՝ որ անոր տեղը մտնեն, ան ալ հապրճայ ընդեսար խաղանիդ ընելով անոնք հուպէ։

* Պողիպոդ՝ զնամ քարի, յոր հասանէ և հպի 'ի ծովուն զնորուն առնու զգոյն։ և ձկունք յանհոգս երթան լուզին զնովաւ, զի համարին՝ թէ քար ի լցէ։ և իբրև կամին մտանել զնովաւ, ըմբռնէ զորան պատրաստական, և ուտէ ։ Վեցօր։ Է։

Զ։ Զրի ինողպողին էյեր էնկերէնի մէն ուսէ, ուստ անկէ երեն դէն զարար մը ընէլայ նէ, կերիայ հուպէ նուպանի նանէ։ ուստ ալ նովի կանոնքնէ էր ցատը։

* Զբայնն կրիայ եթէ ուտիցէ 'ի մսոյ ի ժի, և տագնապ ինչ հասանիցէ նմա անտի, երթայ ուտէ դադնեւ։ և այնու անցուցանէ զտապ նեղութենն ։ Վեցօր։ Թ։

Զ։ Ամ՝ յին երբոր եարալանդիշ կըլլայ, ինչ զինչ կրնայ բնչ էր։ կերիայ կհանէ ջեօտ մը՝ որ կըսուի աղբր գոյրուշը։ կրբնէ անիկակ նարայնն վրայ, ուստ կբնծիրնէ։

* Ամբ յորժամ վերս առնու յանձին, ինքնին զանձն բժշկել գիտէ։ երթայ խլէ զարմատ մի, որ կոչի փոզմոս։ դնէ 'ի վերայ վիրացն, և առնու զբժշկութիւն ։ Վեցօր։ Թ։

ԺԱ։ Այնչ որ հուսէնանի՝ մրկի ընբ ուրիշ զարմանալի պատմութիւն մը։

* Ինչ կայիս, լուր միւս ևս աքանչելի պատմութիւն ։ Վեցօր։ Է։

Ը. Մէկ ճգնաւորը մը կիրեանայ յորդանան գետին դէմաբը. ասիկա մէկ օր մը խիստ պատուն համար մտաւ մէկ մաղարայ մը. ու պեսաս որ անդեղը մէկ մենծ ասլանմը պառկեր էր։ Քրիստոսանը երբեր պեսաս ճգնաւորը նէ, պաշլայեց մոմոսալ՝ ու ասկոնեբը կոնճրպել։ Ճգնաւորնալ ըսաց անոր, ի՞նչ պրպմբր ես. դեղիալ պեղ կայ հոս, ընչի ալ. հապա նէ դու չես ուզեր նէ, ել ու գնա։ Քրիստոսալ ան ասբենը հեռեն ելաս ու գնաց անկից.

* Ծերը ումն ընտակեր յեղը յորդանանու. և 'ի խստուն ասլիցն եմուտ (յաւուր միում) 'ի յայր ինչ. և եգիտ անդ ինքեալ առիւծ մի մեծ յոյժ. որ երբև ետես զծերն, սկսաւ գոչել և կրճտել զատամունս իւր։ Նոսա ցնա ծերն. ընդէ՞ր տրտմեալ ես. զի կայ ատ տեղն ինձ և քեզ. իսկ եթէ դու ոչ կամիս, արի՛ և գնա։ Նա առաջ ասելոյն յարեաւ առիւծն, և գնաց անտի։ Վարք հարց. ԺԷ։

Ը. Սքեն սրապիոն ճգնաւորը կենին մոտաս՝ որ երբեայ հոսամ. ու էր հեռը ուսուելու բան մը չտաներ։ Աղեկճիները երբեր փեսան՝ որ անիկա հինգ օրեն պերի բան մը չէր ուսեր, հարցուցին անոր, ինչու չես ուսեր պատալ ըլա. ան ալ ըսաց անոնց, պերե բան մը չտանիմ. անոնք ալ ըսին, հապա ընչու մոտը հոս. ան ալ ըսաց։ Էյեր ֆեր կենին մեկ զարարմը տուսի նէ, դարձուցնէ պիս՝ ուր որ գրպան։ Քրիստոսնալ ալ ելքիսիդ ըրին, ու չգիտան՝ ինչ ոգի է դրեր անիկա կենին. եարը երենք կերակուր տուին անոր, ու պարին հոսամ.

* Սքեն սրապիոն եմուտ 'ի նաւ՝ գնալ 'ի հռոմ, ոչ ինչ ունելով առ 'ի պէտս իւր։ Իսկ նաւավարքն երբև տեսին՝ զի յաճրնամ օրէ անտի մինչև ցհինգերորդ օրն ոչ ինչ ուտէր ծերն, ասեն ցնա, ընդ ո՞չ ուտես հայրիկ. ասէ ցնոս, զի ոչ ունիմ ինչ. ասեն ցնա, և ընդ մտեր այսր. և ասէ ծերն, լցէ՛ ջնաս ինչ արտրինաւիդ, դարձուցէք զիս՝ 'ի տեղին՝ ուր գտիք։ Իսկ նոքա քննեալ՝ ոչ գտին, լցէ՛ ոմ եդ գնա 'ինաւն. ապա առեալ կերակրեցին զնա, և տարան 'ի հռոմ։ Վարք հարց. էջ. 13։

Ը. Մէկ եշխան մը էրօնաւորը եղաս. ու էր բոլոր մալը աղքատներու բաժնեց. ամա չիչ մընալ էրբեն համար պահեց. ինչ չուզեց՝ որ վրան առնու կապարելալ հնապանդուն, ու խոնարհուն, ու աղքատուն։ Գրեց ասոր սէ բարեսեղը սասանկ բան մը. ինչ էշխանաուն՝ էրօնաւորուն էրբեր, ու էրօնաւորուն՝ էշխան։

* Ի՛նչ-

* Իշխան ոմն եղև կրօնաւոր . և զամ ինչս իւր բաժանեաց աղքատաց . և կալաւ սակաւ ինչ՝ ի պէտս իւր. և ոչ կամեցաւ առնուլ յանձն զկատարեալ հնազանդութիւն և զխոնարհութիւն և զանընչութիւն ։ Բ. ռ սա գրեաց մեծն բասիլիոս այսպէս . զիշխանութիւն քոյ կորուսեր , և զմիանձնութիւն ոչ գտեր ॥ . Վարք հարց . Ը ։

Տէ՛ ալ պէտ է ՝ դէպ՝ որ մեր խօսքը դադրեցընենք . զէրբ ինչ որ մինչև հոս ըսուեցաւ նէ՝ յեր սիրոտ նախանձը արթնցընելու համար՝ հերիք է. գիտնալով ան բանը՝ որ կըսուի , նէ զայ խօսքը անկաճ կդաւոյընէ .

* Եւ արդ՝ պատշաճ է մեզ տալ հանգիստ բանիս . զի բաւական են՝ որք ճառեցանն մինչև ցայսմայր՝ առ՝ ի զարթուցանել զնախանձ սիրոյդ ձերոյ ॥ . Ա Ղեգոր . Ա ։
* գիտելով զասացեալն՝ թէ առաւելուն բանի պատերազմող է լսելեաց ॥ . Ղնորդ . Ի՝ Ղ Ա ։

Յայսմ վայրի և ես տաց աւարտ գործոյս՝ ի փառս քրիստոսի , և՝ ի պատիւ ամենօրհնեալ մօր նորա սքանչածնին ։

ԱՄԽՄԱՆ ։

Ց Ա Ն Կ

*Հարկաւոր գիտելեաց պարունակելոց յերկրորդ և յեր-
րորդ մասին այսր քերականութեանս ըստ կարգի
այբուբենից։*

Աբեղեան անուն. 113
201. 208
Աբեղեան առանց գոյա-
նեանի. 113. 207
Աբանոյեան անուն. 121
Աբանոյեան դերան". 138
Աբանոյեանակերպ մա-
նիկ. 122
Անբանոյն բայ. 158. 267
Անանուն բայ. 143
Անիծուար ժամանակ. 150
Անմանական գոլով. 129
Անուն. 111. 184
Անուն բայի. 232
Անձեալ ժամանակ. 150
Անցեալեան բայ. 148. 248
Պատանի ժամանակ. 150
Ապագեան բայ. 143
Բգիելել խնդրոյ. 268

Բաղադրեալ անուն. 121
Բաղադրեալ բայ. 146
Բաղդատական ածականք. 114
Բայ. 142. 231
Բան. 209. 280
Բանք յաշխարհաբարէ 'ի
գրաբարն. 323
Բառ. 108
Բարդ անուն. 119
Բարդ բայ. 146
Բայցայտական. 184
Բայտական գոլով. 131
Բղխմանք բայի. 163
Բռնի. 296

Գերադրական ածականք. 124
Գերական ուրար ժամ. 150
Գեր. 102
Գլխաւոր մասունք տերա-
կանութեան. 101
Գոյական անուն. 112. 184
Գոյականք 'ի տեղի ածա-
կանաց. 207
Գործական գոլով. 132

Դերանուն. 136. 217
Դերբայք. 159. 269
Դեմք բայի. 149
Դեմք դերանուանց. 139
Դեմարդական. 137. 228
Դրդեմ բայք. 152. 275
Դրական ածականք. 114

Լանական բայի. 153
Լնիանմամբ. 294
Լքիար. 298

Լական բայ. 143. 262
Լական դերան". 136. 218

Ներկանուր կամ հասարակ
անուն. 112
Ներանելութիւն. 163. 270
Ներանել", եալ. 166. 274

Ներա-

Ընդունել՝, լէ։ 168։ 277
Ընդունել՝։ լը։ 167
Ընդունել՝։ օշ։ 165։ 272

Դաս։ 295
Դեմ՝ անառնանց։ 127
Դեմ՝ բայից։ 149
Դեմ՝ դերանունանց։ 140
Դեմ՝ ընդունելուոյ։ 164
Դառնական անառնանց։ 116
210։ 209

Զամանակ բայից։ 150
Զամանակ ընդունելուոյ։ 164

Ցոդդուել՝ բայից։ 161
Ցոնմուն՝ զարդարուոյ։ 287

Ինդիր ածական անառնանց։ 194
Ինդիր ածականաց յանգելոց՝ ի՝ էլ։ 198
Ինդիր բաղդատական անունանց։ 200
Ինդիր բայի։ 238։ 264
Ինդիր բնուն կրաւորական բայից։ 252
Ինդիր բնուն ներգործական բայից։ 241
Ինդիր գոյական անառնանց։ 191
Ինդիր գիմաղուրկ բայից։ 261
Ինդիր էական բայից։ 262
Ինդիր ընդհանրական անառնանց։ 209
Ինդիր դարձական անառնանց։ 209
Ինդիր հատուցական անառնանց։ 209
Ինդիր չեղոքական բայից։ 253
Ինդիր սեռուն կրաւորական բայից։ 252
Ինդիր սեռուն ներգործական բայից։ 239
Ինդարձնող բայից։ 160
Ինքերին զարդարուն։ 282

Լայնուն բանի։ 280
Լանուանաւոր բայ։ 143
Լարարեալ ժամանակ։ 150
Լեռարդուն։ 292
Լոյսական հոլով։ 132
Լրաւորական բայ։ 144

Մանաչայնուն ածական անառնանց՝ ընդ ածական։ 208
Մանաչայնուն ածական անառնանց՝ ընդ գոյական։ 201
Մանաչայնուն անառնանց ընդ դիմեանս։ 184
Մանաչայնուն բայից։ 232
Մանաչայնուն դերանունանց ընդ անառնանս։ 218
Մանաչայնուն դերանունանց ընդ դիմեանս։ 217
Մանաչայնուն ընդունելուոյ։ 207
Մանաչայնուն դիմական անառնանց։ 209
Մանաչայնուն հատանց բանի։ 183
Մանաւորուն դերականուն։ 301
Մայրական հոլով։ 130
Մանրական անառնանց։ 212
Մասարակ բայ։ 144
Մարդական անառնանց։ 116
214։ 209
Մարդուն և պատասխանի։ 279

Յուսուկեան անուն . 112
Յոլովմնոյ անուանանց . 133
Յոլովք անուանանց . 129
Յոլովք և հոլովմանոյ դէպ
քանանանց . 140
Յոլովք ընդոանելուէց . 164
Յրամայական եղանակ . 154

Նոյ անուանանց . 119
Նոյ բայէց . 146
Նոյ ընդոանելուէց . 164

Պակէաց . 174
Պանական անուանանց . 116
215 . 209
Պասուն բանք . 111
Պէլակ շարադրութիւն . 281
Պէլակեան անուանանց . 115 . 209
Պէլակէաց . 292
Պէլարիութիւն . 281

Շանանանութիւն բայէց . 147
Շարկացուցիչ . 188
Շարան անուն . 112 . 187
Շարաբարդ անուն . 121
Շարաբերական դերանուն . 137 .
141 . 224
Շարակարար ժամանակ . 150
Շրմարտարարութիւն . 291

Ա՛խարարաղարար կամ նա
խադրեալ անուն . 121
Ա՛խարարաղարար բայ . 148
Ա՛խարարաղարար դերան՝ . 138
Ա՛խարարութիւն . 168
Ա՛խարեր ածականաց . 205
Ա՛խարեր դերանանանց՝
այս , այդ , այն . 221

Ա՛խարեր 'ի բնայայարական . 187
Ա՛խարեր 'ի յարակցու
թիւն . 189
Ա՛խարեր ճանարոյ բայէց . 266
Ա՛երգոյական հոլով . 132
Ա՛երգոյական բայ . 144
Ա՛երկայ ժամանակ . 150
Ա՛շանագիր . 300
Ա՛շանարարութիւն . 295

Շաղկապ . 180
Շեղաբ . 296

Ընդակ . 299
Ուղղական հոլով . 129

Ձեղուական բայ . 145

Պարական հոլով . 131
Պարանարարութիւն . 299
Պարագայ անուանանց . 117
Պարագայ բայէց . 144
Պարագայ դերանանանց . 138
Պարագայ ընդոանել՝ . 164
Պարտական հոլով . 132
Պարզ անուն . 119
Պարզ բայ . 146
Պարզ շարադրութիւն . 281
Պարոյկ . 299
Պէսպիսութիւն շարադրութիւն . 280

Սահմանական եղանակ . 153
Սեռական հոլով . 129
Սեռ անուանանց . 117
Սեռ բայէց . 144
Սեռ ընդոանելուէց . 164
Սպասական դերանուն . 137 .
141 . 223

Սպա-

Յանկ կարիւորք գիտելեաց։ 335

Սորբոնական եղանակ։ 155
Սորբէր։ 299

Վանք։ 106
Վերայեալ անուանք քա-
խանակ աշխարհի։ 208
Վերբերական անուանք։ 115։
213
Վերջակէտ։ 292

Տառ։ 102
Տասէր անուանց։ 121
Տասէր բայից։ 148
Տեսակ դերանուանց։ 138
Տեսակ ընդհանելոցն։ 164
Տրական հոլով։ 129

Յոգնական դերանուն։ 136։
140։ 219։ 220։ 222

Փարեղնակէր, կամ քա-
կգեծ։ 293

Քերականութիւն։ 101

Օրինակ պէսպէս շարա-
դրութեան։ 283

Am/

Wp 2

3 r

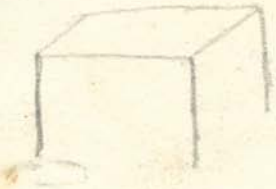

Wp